ZİYAN

HAKAN GÜNDAY

Türk Edebiyatı / Roman

DK

ZİYAN

Yazan: Hakan Günday

Dijital yayın tarihi: Ağustos 2012 / ISBN 978-605-09-0751-3

Kapak tasarımı: Geray Gençer
Kapak illüstrasyonu: Emre Orhun
Dijital format: Atalay Altınçekiç

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Caddesi, Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İstanbul
Telefon: (212) 373 77 00 / **Faks**: (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

ZİYAN

Hakan Günday

Selen Özer Günday'a

Bilgeliğinin ve arşivinin kapılarını Ziyan için açan H. Orhan Günday'a teşekkür ederim.

Arkasında hiçbir teşkilatlı güç bulunmayan parmak, tetiği çekip, tek başına bir insanın sahip olabileceği bütün deliliği göstermeli. Uyuyan halkların yataktan düşme zamanı geldi. Gözkapaklarının jiletlerle kesilmesinin zamanı. Ebedi uykusuzluk zamanı. Şimdi suikast zamanı...

Kinyas ve Kayra, sayfa147

Daha fazla bakmadı ve gözlerini hayata kapadı. Yaşadığına tek kanıt, burun deliklerinden dökülen dumandı. Soğuğun dumanı. Soğuktan tüten, beyaz bir nefes. Örtmüştü kendini. Kalpağı, paltosu ve gözkapaklarıyla. Geceden kalma karın üzerinde bir kaya parçasıydı. Altına serilmiş kürk parçasına sığmak için dizlerini karnına çekmiş, katlanmıştı.

Yaveri Muzaffer yorgundu ve üşüyordu. Elinde İca Reflex bir fotoğraf makinesi, içindeyse, tuttuğu nefesi taşıyan Etem’e baktı. Oysa fotoğrafçının gözleri, ufku silip atmış beyazlığın içinde, simsiyah bir lekeye dönüşmüş olan yerdeki adama aitti. Ondan başka hiç kimseyi ve hiçbir şeyi görmüyordu. Çektiği fotoğraf, bunun kanıtıydı.

10

“Gazi, Dikmen sırtlarında dinleniyor. 12 şubat 1921.”

Gözlerimin hizasına asılmış fotoğrafın altında böyle yazıyordu: Gazi dinleniyor... Ama dinlenmiyordu. Atatürk’ün yüzlerce fotoğrafını görmüştüm. Bu fotoğrafta, dinlenen bir adam yoktu. Böyle bir adam görmüyordum. Ben bu fotoğrafta, bizden bıktığı için gözlerini kapatan birini görüyordum. Hepimizden, her şeyden bıktığı için bize bakmaktan vazgeçmiş birini görüyordum. Kurtarmak istediği insanların gerçekte bir sahtekârlar sürüsü olduğunu, onca çabasının hiçbir şeye değmeyeceğini düşünen bir adam görüyordum. Her şeyi bırakmak, her şeyden vazgeçmek, her şeyi siktir etmek isteyen bir adam. Hatta belki de hayatında ilk kez ölmeyi düşünen bir adam. Ölüp yok olmayı, kara karışmayı. Ölerek donmayı ya da donarak ölmeyi bekleyen bir adam görüyordum. Fark etmez, diye düşünen bir adam. Hiç fark etmez. Tek bir insan sesi daha duymak istemeyen, tek bir insan yüzüne daha katlanacak gücü olmayan bir adam. Bu yüzden kapalıydı gözleri. Üşüdüğünden değil, duymamak için örtmüştü kulaklarını. Evet, kesinlikle böyle olmalıydı. Gözlerimi ve kulaklarımı kapadım, diyordu. Artık istediğiniz kadar ihanet edebilirsiniz. Sizi görmüyor ve duymuyorum. Umurumda değilsiniz!

Ama ben duyabiliyordum. Fotoğraftan çıkan sesi duyuyordum. Ancak belki de duyduğum, gözlerimden çıkıp fotoğrafa çarpan ve bana dönen bir sesti. Kendi sesimdi. Ben... Protagoras’a göre her şeyin ölçüsü insandı. Ama bu herhangi bir insan değildi. Her şeyin ölçüsü, onu ölçen insandı.

Ben de, Gazi'nin yüzüne ve yatış biçimine baktıkça, kendimi görüyordum. Çünkü dar ranzamın üzerine uzanabildiğim nadir anlarda, sert battaniyemin altında kayboluyor, yok olmak istiyordum. Tek bir insan daha görmemek ve duymamak için. Oysa buna olanak yoktu. Çünkü zorunlu askerlik hizmeti, tek kişilik bir oyun değil, binlerce insanın bir araya gelip sahnelediği bir gösteriydi. Oyuncuların da, izleyicilerin de asker olduğu bir gösteri. Yanaşık düzen eğitimi, bir koreografiydi. Marşlar, bir müzikalin parçasıydı. Kamuflaj, milimetrik bir kostümdü. Emirler, sorular ve yanıtları, ezberlenmesi gereken repliklerdi. Asla sadık kalınmayan senaryo, yönergelerde yazıyordu. Yönetmene "Komutanım" deniyordu. Her şey vardı. Her şey hazırdı. Ancak bütün bunlar çok fazla gürültü çıkarıyordu. Dayanılmayacak kadar çok. Yatağı yarıp içine girmek isteyecek kadar çok. Başımı koyduğum yastığı başımla doldurmak isteyecek kadar çok. Gazi'ye bakıp kendimi görecek kadar çok!

"Nöbetin var."

Kulağıma saplanan cümleyle gözlerimi hayata açtım. Gece çavuşunun yanından geçip yemekhaneden çıktım. İlk adımımda burnum ıslandı. Kar. Yüzüme çarpıp eridikçe yüzümü donduran kar. Aylardır yağıyordu. Gece, gündüz, sabah, öğlen, önce, sonra. Gömmek için yağıyordu. Herkesi ve her şeyi. Arabaları, çocukları, evleri ve öküzleri. Kayak için gerekli kar seviyesinden söz ediyorlardı, televizyondaki haberlerde. Orospu televizyonun çocuğu haberler! Kar seviyesi mi? Kayak için uygun! Peki, yolları kara batmış köylerin, bir yaşındaki çocukları böcek gibi ölürken dili kıpırdamayan leşlerinin, yüz bir yaşındaki dedelerini yaşatmak için Fatiha Dağını kızakla aşıp Van yoluna çıkmaları için de uygun mu? Kar seviyesi! Önce ayaklar gömülür, sonra bilekler görünmez olur. Dizler, bacaklar, ahırlar. Kar, diri diri gömer. Önce yumruğunla savaşırsın. Karı geldiği yere göndermek için yumruğuna doldurur, havaya fırlatırsın. Sonra kürek. Yirmi askere bir kürek. Kırk kola bir adet! Belki bir de çekiçten bozma bir kazma. Küreklersin! Kazmalarsın! Kar yağar. Gömene kadar. Yağmur yağar, boğana kadar. Rüzgâr eser, ayaklarını yerden kesip savurana kadar. Dinlesen dünyayı, duyacaksın: İnsanoğlu insan, siktir git buradan! Ama inat edersin. Yaşayacaksın. Yer çekimi var. Gidecek bir yer yok. Sürekli olarak kovulduğun, seni yutmak için sarsılıp yarılan bu dünyada yaşamaktan başka çaren yok. Mars çok uzak! İnsanın dünya üzerindeki yaşamı bir rodeo.

Hortumlar, çığlar, seller, depremler. Elinde kürek, savaşırsın. Burası benim evim, diye bağırırsın. Siktir! Burası bir ev değil! Burası hiçbir şey değil! Dünya, insanın kabuğu değil. Burası bizim yuvamız değil. Biz, yer çekimiyle dünyaya zincirlenmişiz. Kim bilir nereden kovulduk? Cennet mi? Hiç sanmıyorum! Hem de hiç!

Konuşuyordum. Dudaklarıma bastırdığım eldivenlerime anlatıyordum bütün bunları. Delik ve yeşil eldivenlerime. Bir lira. Çift kat. Ucuz olan nadir mallardan biri: Eldivenler. Elektrik sobasıyla ısınmaya çalışırken yanıp sararan eldivenler. Donmuş tüfeğin namlusuna yapıştığı için kurtarmak isterken yırtılan eldivenler. Onlara anlatıyordum aklımı ezip geçenleri. Söylediklerim, ellerime kadar geliyordu. Çünkü soğukla beraber, eldivenlerim ses de geçiriyordu.

İçleri buzlanmış suyla dolu, sahibini bilmediğim ayak izlerine basarak yürüyordum. Beyaz çamurun içinde ilerlemeye çalışıyordum. Beyaz bataklığa saplana saplana. Silahlığa vardığımda, ayak parmaklarımın sayısı çoktan bire düşmüştü. Her birini ayrı ayrı hissedemeyeceğim kadar soğuktu, postallarımın içi. Bot, deniyordu burada. Postala bot, bir zamanlar yaşadığım hayata sivil deniyordu. Daha bir sürü şeye, başka bir şey deniyordu. Askerlere ait bir dil vardı. Orduca. Konuşmaya gerek yoktu, anlamak yeterliydi. Hatta hiçbir dilde konuşmaya gerek yoktu. Çünkü biz konuşmayan bir rütbedeydik. Rütbesizlik rütbesi. Teoriye göre askerliğin temeli disiplindir. Teoriyi sırtından bıçaklayan pratiğe göreyse askerliğin temeli erlerdir. Temel, zemin, ne denirse densin, ordu üzerimizde duruyordu. Her şey ve herkes üstümüzdeydi. Karın bile altındaydık. Biz, dev bir tankın paletleriydik. On beş yıllık başçavuşların inatla parke dediği parkalarımızın sol üst cebinde taşımak zorunda olduğumuz “Erbaş ve Erin El Kitabı” adındaki, karmaşık bir makinenin karmaşık prospektüsüne benzeyen kitapçıkta yazdığı gibi, ihtiyaçları devlet tarafından karşılanan rütbesiz askerlerdik. Muhteşem erler! Eğitimde fırsat eşitliğinin en üst düzeyde yaşandığı ülkede, er olmak için elimizden gelen çabayı gösterip herhangi bir üniversiteden mezun olmamış, herhangi bir meslekte uzmanlaştığımızı kanıtlayan bir diploma almamıştık. Bu fedakârlığımızla gurur duyuyorduk. Çünkü biliyorduk. Zorunlu askerlik hizmetine ilişkin kanun ve yönetmeliklerde bir yanlışlık yapıldığını biliyorduk. Er olmak için en fazla lise ya da yüksekokul mezunu olmak gerekiyordu. Her erkeğin

üniversite mezunu olduğu bir ülkede erlik yapacak kimse kalmayacaktı. Ordunun kaidesi ayaklarının altından kayıp gidecekti. Buna göz yumamazdık. Kanun koyucunun gözünden kaçan, bizden kurtulamamış ve herhangi bir üniversiteden diploma almamaya yemin etmiştik. Bazılarımız, orduyu ersiz bırakma korkusundan okumayı bile öğrenmemişti. Ne cesaret! Ne büyük fedakârlık! Şehit ya da gazi olmamıza gerek yoktu. Biz zaten kahramandık. Vatanseverliğinin bedelini hayat boyu cehaletle ödeyen kahramanlar! Ayrıca cahil kalmamızda da bir sorun yoktu. Ceza kanunlarının ruhunu herkesten daha iyi kavramıştık. Çocuğunu okula göndermemenin cezası sadece para ödemekken, askerlik hizmetini yerine getirmemenin karşılığı hapisti. Ne demek istendiğini anlayabiliyorduk. Kulaklarımız duyuyordu. Kanun satırlarına gizlenmiş o muhteşem mesajı almıştık. Buna, kanun yoluyla teşvik deniyordu. Eğitimini tamamlamamak büyütülecek bir şey değildi. Ama askere gelmemek korkunçtu! Cehalet öldürmezdi ama asker kaçaklığı süründürürdü. Bunu kanunlar söylüyordu. Okulu siktir et ama askerliğini mutlaka yap, diyorlardı. Benim açımdan cahil kalmanda sorun yok, yeter ki asker ol. Çünkü kusura bakma ama, cehaletin umurumda bile değil! Peki, demiştik biz de. Sen nasıl istersen!... Devletin gösterdiği yoldan gitmek büyük keyifti! Belki dışımız değil, ama içimiz çok rahattı.

Hücum yeleğimi sırtıma geçirdiğimde bir hafiflik hissettim. Ceplerinde dört dolu, bir boş şarjör olması gerekiyordu. Altını karakol komutanının ve benim imzaladığımız teslim tesellüm belgesinde böyle yazıyordu. Bir zamanlar adıma zimmetlenmiş olan şarjör adedi beşti. Dolayısıyla gerektiğinde ordu bunu kanıtlayabilir ancak sağ böbreğime denk düşen cebin neden boş olduğunu açıklayamazdı. 7,62 mm çapında yirmi adet mermi taşıyan bir şarjörüm yok olmuştu. Benzer durumlar üst rütbelere iletildiğinde alınan yanıtın ne olduğunu hatırlıyordum:

“Malına sahip çıksaydın. Nereden bulursan bul! Yersin tutanağı, çıkarsın mahkemeye!”

Eksik olan şarjörümü çok uzaklarda aramam gerekmiyordu. Silahlıktaydım. Silahların ve şarjör dolu hücum yeleklerinin yuvasında. Mühimmatı eksildiği için askeri mahkemeye çıkacak kişi ben olmayacaktım. Sahibini çok iyi tanıdığım bir hücum yeleğinden çektiğim

şarjörü cebime koyup silahımı omzuma astım. Pişmanlık mı? Kesinlikle umurumda değildi! Evet, belki hepimiz aynı ordudaydık ama aynı askerliği yapmıyorduk. Herkesin askerliği farklıydı. Her metrekarede farklı bir askerlik vardı. Sadece ambalajlarımız benziyordu. Ambalajlarımız ve aksesuvarlarımız.

Biraz önce çıktığım yemekhanenin arkasındaki depoda, kendisine yatak yaptığı boş kolilerin üzerinde uyuyan Nahif'le, doldur-boşalt istasyonuna giderken, karın üzerinde süründükleri için üstlerinden atlayıp geçmem gereken Fethi ve Nuh'un askerliği arasında çok fark vardı. Sürünüyorlardı, çünkü sabah içtimasında yanıtını bilmedikleri bir soruyla karşılaşmışlardı. Sürünüyorlardı, çünkü annelerinin doğum gününü bile bilmemelerine rağmen, pusu çeşitlerini ezberleyip saymaları gerekiyordu. Haftalardır sürünüyorlardı. Her sabah. Yaptıkları tanımlarda herhangi bir ilerleme yoktu. Yanıtları iki kelimeyi geçmiyordu. Öğrenmeyi bilmeyen erler ve öğretmeyi bilmeyen komutanlar için ortak zemin kardı. Konu sürünerek kapanıyor ve herkes işine devam ediyordu.

Nahif ise RDM'ydi. Rehberlik ve Danışma Merkezi. Çok uzaklarda kalan bir eğitim birliğinde, kollarını ve bacaklarını jiletle kesenlerin, derisinde dövme taşıyanların ve sosyal hayatın hiçbir gereğini yerine getirmeyeceğine inanılanların erbaş ve er cüzdanının –ki bu, sivildeki nüfus cüzdanına denk düşüyordu– otuz ikinci sayfasına RDM damgasının basılmasıyla başlayan bir maceraydı. Teoride, söz konusu kişilerin, askerlik hizmetleri süresince Rehberlik ve Danışma Merkezine devam etmeleri, gerektiğinde psikiyatrik yardım almalarını gerektiren bir damgaydı. Ancak teorinin anasını siken pratikte, erbaş ve er cüzdanında RDM damgası bulunanların askerlik hayatları kişiye özel biçimde gelişiyordu.

Benim de bir damgam vardı. Ben de bir RDM'ydim. Çünkü dövmem vardı. Sırtımda, parmak uzunluğunda dört çizgi ve üzerlerine çapraz atılmış başka bir çizgi vardı. Hayatta kalacağım günlere ilişkin düşüncelerimi cezaevi diliyle ifade ediyordu. Ben de bir RDM'ydim. Çünkü önce tarafımdan kesilmiş sonra adını hiç öğrenemediğim doktorlar tarafından dikilmiş bir alnım ve bir bileğim vardı. Eğitim birliğine adım attığım birinci ayın sonunda yapılan meslek seçimlerinde turizm jandarması olmamı engelleyen bir damgam vardı. “T+S” yazıyordu yanında. Tattoo ve self

mutilation kelimelerinin baş harfleri. Neden İngilizce? I don’t have any fuckin’ idea!

O garip günü hatırlıyorum. Stadyuma benzeyen bir alanda hoparlörlerden çıkıp askerlik hayatımızı kurtaracak olan anonsları bekliyorduk. Onlarca masa. Her birinin başında bir subay.

“Demir doğramacılar iki numaralı masaya! Döşemeciler altı numaralı masaya! Garsonlar dokuz numaralı masaya!”

Bekliyordum. Tabii ki herhangi bir mesleğim yoktu. Ama yine de bekliyordum. Çünkü o devrede askere alınanların arasında Fransızcayı en iyi konuşan kişi olduğumu biliyordum. Fransızca konuşmayı bilen bir jandarmanın işe yarayacağından emindim. Kapadokya’da eşekten düştüğü için oryantalist bütün ressamlara küfür eden bir Belçikalıyı, bir sonraki yıl komşusuyla birlikte Nemrut dağına çıkmaya ikna edecek kadar iyi konuşuyordum Fransızcayı. Turizm jandarması! Olmam gereken buydu.

“Fransızca bilenler yedi numaralı masaya!”

Koştum. Sıraya girdim. Bekledim. Adım adım ilerledim. Sıra bana geldi. Karşımdaki subay, elindeki kâğıda bakarak konuştu:

“Baykuş?”

Ne demek istediğini derhal anladım. Kimsenin kaybedecek zamanı yoktu. Fransızcasını söyledim. Devam etti.

“Kemer?”

Mükemmel! Tereddütsüz yanıtladım sorularını. Elini uzattı.

“Erbaşını ver.”

Verdim. Sayfaları karıştırdı. Uzatmadı.

“Sıradaki!”

O gün, RDM damgasını gören subay benden turizm jandarması olamayacağını anlamıştı. Haklıydı. Çünkü her ne kadar sırtımda da olsa, turistler dövmemin varlığını hissedebilir ve barbarlığımıza ilişkin düşünceleri sonsuza dek betonlaşmış olurdu. Çünkü Fransızca konuşarak verebileceğim zararın, yaratacağım kargaşanın sınırı yoktu. Ordu, her zamanki gibi doğru olan kararı vermiş ve Fransızca konuşarak

gebertebileceğim bütün insanları kurtarmıştı. Zorunlu askerlik hizmetimi kimseye zarar vermeden yerine getirebilmem için beni on yedi kişilik bir jandarma iç güvenlik timine yerleştirip, elime G-3 adındaki ölüm makinesini tutuşturmuştu. Üstelik bir bomba atar taşımaya bile hakkım vardı. O subay sayesinde, bugün seksen mermi, tam otomatik bir muharebe silahı ve bir bomba atarla nöbet tutmaya gidiyordum. Turistler kurtulmuştu. Endişelenmesi gerekenler başkalarıydı. "Hayırlı nöbetler asker ağa!" diyen ve önümden geçip giderken, sadece kar maskemden arta kalan gözlerimi görebilen Kürtlerdi. Yanlış anlaşılmasın, onlara ateş etmek gibi bir niyetim yoktu. Nefretimi ve RDM damgalı akli dengesizliğimi Fransızca konuşarak kusuyordum. Ne de olsa omzumdaki tüfekten daha etkiliydi:

"Va te faire enculer, fils de pute!"

Ya da kışlanın doğu yakasına düşen tel örgüdeki delikten alışveriş yaptığımız bakkalın çırağının dediği gibi:

"Siktir, otostop çocuğu!"

Her nasılsa, orospuluk ile otostop arasındaki ilişkiyi kurabilmişti.

"Namlu bidona!"

Bel hizasında, betona gömülmüş, içi kum dolu, ağzı delik, on altı kırmızı bidon. Yan yana. Her birinin önünde, elindeki tüfeğin namlusunu ona saplayan bir asker.

"Kurma kolunu çek!... Bırak!"

Emirleri veren, yemekhaneye gelip nöbetim olduğunu haber veren çavuştu. İşini yapmaya çalışıyordu. Rütbelilerle aramızdaki iki köprüden biriydi. Diğeri, gündüz çavuşuydu. Şimdilik gece vardiyasındaydık. Doldur-boşalt istasyonunda. Nöbete giderken, şarjörümüzü takmadan önce tüfeğimizin atış yatağında bir mermi bulunmadığından emin oluyorduk.

"Emniyet aç!.. Tetik düşür!.. Emniyete al!.. Şarjör tak! Esas duruş!"

Nöbet dönüşünde de tersini yapacaktık. Önce şarjörü çıkaracak, sonra namlusunu bidona soktuğumuz tüfeğin kurma kolunu çekip bırakacak, emniyeti açıp tetik düşürecektik. Böylece kimse kimseyi vurmayacaktı. En azından yönergede böyle yazıyordu. Ancak yönergeler çok uzakta

yazılıyordu. Başkentte bir binada. Askeri yönerge yazarlığı yapan subayların ellerinden çıkmış metinler romantik eserlerdi. Yalnız bir romantik, gerçek konusunda kendini bu denli kandırabilirdi. Oysa bir ayağı yönergeler, diğer ayağı uygulamalar olan ordunun bacakları kopacak kadar ayrılmıştı. Çünkü yönergeler bu dünyanın fizik kurallarıysa, bizler birer hayalettik. Başkentte tasarlanan ideal ordu standardının da bir hayal olduğu gibi. Yeterince uzaktaydık. Kendi hayallerimizi kurup kendi standartlarımızı belirleyecek kadar. Yeterince soğuktu. Sayfalarını standartların kapladığı el kitaplarımızı yakıp nöbette ellerimizi ısıtacak kadar.

On bir gündür aynı nöbetleri tutuyordum. Aynı nöbet kuleleri ve aynı saatler. Bu da aykırıydı yönergelere. Güvenlik gerekçesiyle. Günde sekiz saat. Dört saat arayla iki saatlik nöbetler. Cezalı olduğum ya da olağanüstü bir durum söz konusu olduğundan değil. Herkesin askerliği farklı olduğundan. Yetmiş dört kişilik bölükte sadece yirmi sekiz kişi nöbet tutuyordu. Farklı hizmetler veren diğerlerinin nöbetle ilgileri yoktu. Aşçı, koğuşçu, posta, şoför, barmen,... Geriye kalan otuz beş kişi de yıllar önce inşa edilmiş nöbet kulelerini yirmi dört saat boyunca, aralıksız işgal edebilmek için her dört saatte bir doldur-boşalt istasyonuna geliyor ve sürekli uykusuzluk çekiyordu. Yeterli sayıda değildik. Ne sayımız yeterliydi ne de özelliklerimiz. Bizler, kavgaya giderken kahveden toplanmış adamlardık. Ve hiçbir kavga, kahveden toplanan adamlarla kazanılmazdı. Bizler, uykusuzluktan delirmenin eşiğindeki amatörlerdik. Uykusuzluk ve soğuktan delirmemizi engelleyen tek şeyse korkuydu. O kadar korkuyorduk ki deliremiyorduk. Her şeyden korkuyorduk. Komutanlardan, askeri mahkemelerden, elimizdeki silahlardan ve bize yaklaşan bütün sivillerden.

Askeri uykusuzluk, uyumamak değildir. Derin uykuya hiçbir zaman geçemeden uyandırılmaktır. Yüzlerce kez, aralıksız tekrarlandığında insanın beyni yırtılır ve gözleri yuvalarından düşer. Belleği sarsan ilk depremdir. İkincisi, kişinin, emirle çalışan bir makineye dönüşmesi sonucu karar verme düzeneğinin devre dışı kalmasıdır. Uyuduğunu sanan beyin rüya görmeye devam eder ve on dokuz saat uyanık geçen askeri bir gün içinde onlarca kez ani hatırlama krizleri geçirilir. Ani hatırlama krizleri, üç yüz dördüncü kez yıkadığınız bir lavabonun üzerindeki aynaya baktığınız anda altı yaşında yediğiniz bir tokadın acısını hissetmenizdir. Hiçbir zaman düşünmediğiniz, hiçbir zaman hatırlamadığınız her şeyi, o an ve yerdeymiş gibi, bir

rüyadaymış gibi yeniden yaşamanızdır. Bu krizler sırasında, sabahında eve nasıl döndüklerini bilmeyenlerin arasında sarhoş gecelerinde ne yaptıklarını hatırlayanlar bile vardır. Askerliğin hafıza açıcı tarafı, sağlıklı bir etki değildir. Kriz bittiğinde gerçeğe dönmek insanı mahveder.

Ani hatırlama krizinin kendisi gibi katil olan ikizi ani unutma krizidir. Dakikalar, saatler boyunca, unutmanızın mümkün olmadığı bilgileri hatırlayamaz ve kendi geçmişinizden şüphelenirsiniz. Bütün bunlar bir G-3'le yan yana gelince pek de şirin durmaz. Çok uzaklardaki aileler, biz nöbet tuttuğumuz için huzur içinde uyuyabilir, ancak buradaki ailelerin uykuları pek de ağır değildir. Çünkü gözlerimizin namlulara benzediğini en iyi onlar bilir.

Nöbet kulesine geldiğimde, yerini alacağım asker, camsız kulübenin içinde arka ayaklarının üzerine kalkmış bir hayvan gibi duruyordu. Hızla nefes alıp vermekten soluksuz kalmıştı. Çevresini saran donmuş nefes bulutundan anlayabiliyordum bunu. Kulübenin kırık kapısını araladığımda bile beni fark etmedi. Asansör genişliğindeki kulübede hareketsiz durduğunu sanıyor ancak ayak parmaklarının üzerinde yükselip alçalıyor, başını sürekli "Hayır!" diyormuş gibi sallıyor ve üzerindeki yedi kat kumaşa rağmen titrediği anlaşılıyordu. Gözleri, karşısındaki kare delikteydi. Otuz yedi ekran televizyon genişliğindeki delikten kışlanın önünden geçen yola bakıyordu. Gördüğünü sanmıyorum, sadece bakıyordu. Gecenin dördünden beri oradaydı ve canı yanıyordu. Elleri, ayakları, dirsekleri, karnı değil, canı yanıyordu. Bütün canı. Hayatta olduğunu kanıtlayan her şeyi acıyordu. Omzuna dokunduğumda, hissetmediğini anladım. Ancak sarsınca, hemen yanında durduğumu fark edebildi. İkimiz de çift kar maskesi takıyorduk. Bu yüzden bir deniz gözlüğüyle bakıyorduk dünyaya. Sağımız ve solumuzda olup biteni önemsemiyorduk. Sessizce yaklaşıp boğazımızı kesecek orospu çocuklarını da önemsemiyorduk. Bütün kör noktalardan yaklaşıp başımızı bedenimizden ayırabilirlerdi. Yeter ki karşımıza çıkmasınlar! O zaman savaşmak zorunda kalırdık, ancak üst üste üç eldiven taktığımız için tetiği kavramamız mümkün olmazdı. Bizim tercihimiz, donmamaktı, öldürülmemek değil. Pek zeki değildik. Zekâmız da donmuştu.

Onlarca devrenin sırtına binmiş ve sırtından inmiş paçavra kabanı çıkartmasına yardım ettim. Her ne kadar çelik yeleği takmamanın cezası, bunu fark edecek komutanın hayal gücünün genişliğini kanıtlaması için bir fırsat olsa da, umursamamış ve takmamıştı. Çelik yelek on bir kiloydu. Kokuyordu, nefes alıp veriyordu, yaşıyordu ve en önemlisi de er yapımıydı. Demir plakalar ve yırtıklar taşıyan eski bir hücum yeleğiydi. Kalbi açıkta bırakan ancak mideyi, karnı, sırtı, böbrekleri koruyan, giyenin nefesini kesmek için tasarlanmış bir çelik yelek maketi. Şimdilik yerde yatıyordu. Midem bulanarak baktım. Ben de takmayacaktım. Sadece kask. Onu takabilirdim. Garip bir deri hastalığına sahip olan ve saçları yolunmuş gibi yer yer dökülmüş köpekçi Cuma'yı kesinlikle takmaması için defalarca uyardığımız kaskı başıma geçirebilirdim. Köpekleri aç bırakmamaktan ve pisliklerini temizlemekten sorumlu olan zorunlu hayvansever Cuma takmışsa bile, boktan mikropları çift kar maskemi delip kafa derime ulaşamazdı. Ya da ben öyle sanıyordum. Aslında bunun da bir önemi yoktu. Çünkü son kez nöbet tutuyordum. Son kez. Zorunlu askerlik hizmetimin sona ermesine yarım yıldan fazla vardı ama ben son kez nöbet tutacaktım.

Hayır, askerlik kısalmamıştı. Öyle bir ihtimal yoktu. Haftada üç gün, Komutanlık Saati adındaki tatil köyü faaliyetinde izlettirilen "Neden Hedef Türkiye?" adındaki belgeselde de açıklandığı gibi ülkenin bütün komşuları düşmanımızdı ve hepimizi katledip topraklarımıza yerleşmekten başka bir şey istemiyorlardı. Dolayısıyla tehdit sürüyordu. Herkes bizden, biz de herkesten nefret ediyorduk. O konuda bir sorun yoktu. "Zorunlu askerlik hizmeti bir görev değil, kutsal bir haktır. Türkiye, genç evlatlarına ülkelerini koruma hakkını vermektedir" diye biten o muhteşem belgeselde her şey açıkça anlatılıyordu. Hatta o kadar iyi anlatılıyordu ki Antakyalı bir Ermeni olan kazancı Fuat'ı bile, sahip olduğu atalarına rağmen affedebiliyorduk. Ermeni olmak onun suçu değildi. Bir şanssızlıktı, o kadar.

"Önemli değil" diyorduk Fuat'a. "Dedenin, hain bir ibne olması senin suçun değil." Sonra da, Fuat'ın haftalık beş kilo yoğurt hakkına ortak oluyorduk. Kazancı zehirlenmesin diye verilen yoğurt son derece bilimsel bir önlemdi ve kaymağını mutlaka biz yiyorduk.

Devraldığım nöbetin sonuncu olmasının nedeni başkaydı. Kendimi öldürecektim. Hayatım boyunca bir daha kimse bana bu kadar cephaneyi ve

böylesine güçlü bir silahı bedava vermezdi. Ayağıma gelen fırsatı tepmeye niyetim yoktu. Namlusunda dört yiv ve dört set bulunan G-3'ten çıkan mermi, kendi etrafında dönerek ilerliyor ve kuş gözü kadar bir delik açıp girdiği etten kül tablası büyüklüğünde bir yarayla çıkıyordu. Hayatta kalma tehlikesi kesinlikle yoktu. Çünkü kendini öldürmeyi düşünen erlerin en büyük korkusu hayatta kalmaktı. Kendini askerliğe elverişsiz hale getirmek, büyük bir suçtu. Cezası yıllarca hapis, savaş sırasındaysa ölümdü. El kitabımızda yazıyor ve bize her fırsatta hatırlatılıyordu. İntihar etmek serbest ama hayatta kalmak, korkunç sonuçları olan bir suçtu. Bu yüzden dikkatli olmak gerekiyordu. Tereddüt etmeme neden olan tek şeyse, Genel Nöbet Talimatnamesi'nin altıncı maddesiydi: Ölmediği sürece, nöbetçi nöbet yerinden ayrılamaz. Oysa bedenim nöbet kulesinden ayrılmayacaktı. Sadece ölmüş olacaktım. Bence ölü bir nöbetçi, kuleyi çok daha iyi korurdu. Taşıdığı çelik yeleğin altında ezilmiş, kan içindeki, kokmuş bir asker cesedi en azılı teröristi bile durdurabilirdi. Genel Nöbet Talimatnamesi'nin altıncı maddesi, ordunun metafizik konusundaki görüşünü de açıklıyordu: Ölen kişi, ayrılır! Gider, yok olur, emirleri duyamaz, işe yaramaz! Ölmek, gitmektir. Oysa oradasın, yerde yatıyorsun, herhangi bir yere gittiğin yok. İnanmayan, üzerinde uçuşan sineklere sorabilir. Tabii, dillerinden anlıyorsa. Ben anlıyordum. Böceklerle, sineklerle konuşmam eskilere dayanıyordu. Kanatlarını koparıp, saç teli inceliğindeki bacaklarını yaktığım günlere uzanıyordu. İçimdeki çocuğun vazgeçemediği eğlencelerden biri! Eğitim birliğinde, revire çıkıp, karşısındaki tabip asteğmene, cebinden çektiği kibrit kutusundan fırlayan karıncaları göstererek, "Komutanım, onları bir türlü hizaya sokamıyorum. İçtima alamıyorum" diyen Urfalı Celal'den daha iyi anlaştığım kesindi mikro dünyayla. Hatta asteğmenlik rütbesini de çevremdeki herkesten daha iyi bildiğim kesindi. Çünkü eğitim birliğinde tanıştığım hiçbir er, asteğmenlik rütbesiyle zorunlu askerlik hizmetinin yerine getirilebileceğini bilmiyordu. Çünkü ne ailelerinden ne de köylerinden biri üniversiteyi bitirip asteğmen olmuştu. Onlar için asteğmenler de, diğerleri gibi üç yüz katlı bir binanın tepesinde oturan, doğuştan komutanlardı. "Kısa dönem askerlik" kavramıysa onlar için tamamen bir efsaneydi. İnandırmak için haftalarca konuşmam gerekiyordu. Aldığım tek yanıtsa şu oluyordu:

"Olmaz kardeşim! Nasıl beş ay? Olur mu lan öyle şey? Yemişler seni!"

Evet, diyordum içimden. Haklısın, beni çiğnemişler.

Ancak bu kadar iletişim ve hayat yeterliydi. Bana daha fazlası gerekmiyordu. Öldürecektim. Kendimi. Tükenmiş olduğum ya da dayanamadığım için değil. Zihnimin ve bedenimin çektiği acılara katlanamadığımdan değil. Herhangi bir ölümlüye kızgın olduğum için değil. Melankolik bir felsefenin dönüşü olmayan patikasında ilerlediğimden hiç değil. Ölmek istiyordum çünkü deliriyordum. Ölmek istiyordum çünkü sesler duyuyordum. Ölmek istiyordum, çünkü girdiğim her nöbet kulesinde, orada olmayan bir adamla konuşuyordum. Üşümeyen, titremeyen, seksen küsur yıl önce öldüğünü söyleyen bir adam. Ne zaman nöbet tutsam, o orospu çocuğu yanımda dikilmeye başlıyordu. İki saat boyunca konuşuyor ve bir sonraki nöbette yeniden belirmek üzere yok oluyordu. Ve ben ondan nefret ediyordum. Ne kamuflaj giyiyor, ne uykusuzluk çekiyor, ne de komutanlardan küfür yiyordu. Çektiği tek bir acı yoktu. Ne de olsa ölüydü. Hiçbir şey umurunda değildi. Sadece konuşuyor ve peşimi bırakmıyordu.

Ben hayaletlere inanmam. Dolayısıyla onun anlattıklarına da inanmıyordum. Yüzünde bir leke gibi duran o tuhaf bıyığının altında hareket eden ince dudaklarından çıkan her “Nasılsın asker?” sorusuna hep aynı yanıtı veriyordum:

“Siktir git!”

İlk karşılaşmamız, doğum günüme rastlar. Nöbet kulesindeydim. Gece nöbeti. Doldur-boşaltın yanındaki duvara çivilenmiş termometreye göre soğukluk, eksi yirmi altıydı. Buralardaki termometreler sıcaklık göstermez. Nöbet kulesine girdikten kaç dakika sonra zıplamaya başlayacağını, kaç dakika sonra da ölmeye başlayacağını söylerler. Kışlanın tek ankesörlü telefonunun, su tesisatının ve prizlerin ne zaman donacağını söylerler. Kulaklarının ne zaman çatlayacağını, ayaklarının ne zaman parçalanacağını söylerler. Biz de dinleriz. Dinler ve korkarız. Soğuk içinde kalır diye yumruğumuzu sıkmaya bile korkarız. Beyazdan nefret ederiz. Dünyanın en açık rengi, kasvettir bizim için. Çünkü yağan, kar değil, havanın kendisidir. Bu yağmanın altında soğuktan dilimiz dişimize yapışır. Yerçekiminden nefret ederiz. Kar tek verimli tohumdur. Nereye düşse orada bembeyaz ağaçlar biter. Arada eti sıyrılmış balık gibi duran siyah kılçıklı ağaçlar da vardır. Ama onlar da öyle çirkindir ki baktığımız yerden boğazımıza batarlar. Beyaz kasvet! Her yanımız kardır. Beyazdan öylesine nefret ederiz ki bir bardak sıcak süte bile dokunmaktan korkarız. Biz havadan ve durumundan da nefret ederiz. Çünkü hayatlarımız onlara bağlıdır. Havaya asılı kuklalar olarak ısınmak için iplerimizi yakarız.

“Şu an vatani görevlerini yerine getirmekte olan Mehmetçiklerimize buradan kucak dolusu sevgiler!” diyen ya da askerlik anılarını anlatan her insanoğlunun anasını sikmek için esas duruşta bekleriz. Esas duruş, bir askerin ruhsal ve bedensel olgunluk derecesini gösterir. Yanaşık düzen eğitimi yönergesinde böyle yazar. Ama olgunlaşan sadece nefretimiz olur.

Hayal gücümüz kendimizden başkasını düşünmeye yetmez. Sayarız. Her şeyi. Her adımı, dakikayı, günü, toz zerresini, birbirimizin dişlerini sayarız. Ben de saydığım için her şeyi, biliyordum 301. nöbetimi tuttuğumu ve paketimde üç sigara kaldığını. Her yarım saatte bir, içerim. Sekiz nefeste biter. Isındığımı sanırım. Ne de olsa dumanı tütüyor. Ama bir boka yaramaz. Üstelik yakalanmak, nöbette sigara içmenin cezası olan nöbet katlanmasına da katlanmak, anlamına gelir.

“Yanan bir sigara, açık havada iki kilometreden görünür ve Kanasçı Leyla affetmez!” diyen eğitim çavuşunun adını bile hatırlayamadığımız için, sigara içmekte bir sakınca görmeyiz. Sadece Leyla’nın, Kanasın kabzasını omuz boşluğuna kusursuzca yerleştirmek için sağ göğsünü aldırdığını ve karanlıkta yakaladığı sigaranın beş santim üzerine nişan aldığını biliriz.

Parkamın cebinden çıkardığım sigarayı yakmak için paketten çektiğim çakmağı avucumun içinde yaktığımda, iki metreye iki metre olan taş kulübenin içinde bir gölge görene kadar bunları düşünüyordum. Yarım saattir nöbetteydim. Kulenin dışına çıkmayı aklıma bile getirmemiştim çünkü dışarısının zemini karla kaplıydı ve postallarımın asla ıslanmaması gerekiyordu. Tabanlarımın ıslanması, soğuğun bir virüs gibi vücuduma girmesi, demekti. Yedi dakikada tabanları geçecek, ayağımdaki her çorabı kırk saniyede delecek ve parmaklarımdan saç diplerime varması dört dakika sürecekti. Nöbet kulesinde durmaksa bütün bu sürelere birkaç dakika eklenmesini sağlıyordu.

Gölgeyi fark ettiğim anda olabildiğince büyük bir adım attım. Geriye doğru. Arkamdaki iki duvarın birleştiği çizgiye sırtımı yapıştırıp çakmakla sigarayı fırlattım. Gölgeye doğru. O an aklıma bir tüfeğim olduğu geldi. Omuriliğimin dengesini bozacak kadar çok taşıdığım bir tüfeğim vardı ve öldürmeye yarıyordu. Ya şimdi ya hiç! İşe yarayacağı an gelmişti! Kulenin karanlığından daha karanlık olan köşeye doğrulttum. Ve tetiği çektim.

“Emniyette.”

İlk kelimesi bu oldu. Emniyette. Emniyette olan neydi? Tabii ki elimdeki G-3. Bu yüzden çektiğim tetik, istinat boşluğundan fazla gitmemişti. Ayrıca kurma kolunu da çekmemiştim. Emniyeti açıp, kurma kolunu çekip tetiğe basmak için ve bütün bunları bir buçuk metre mesafede aniden beliren düşmana karşı yapabilmek için kurslar vardı. Bunlara komando kursu

deniyordu. Ama ben hayatım boyunca hiçbir şeyin kursuna gitmemiştim. Konuşmak daha kolaydı. Bildiğim bir işti. Uzun zamandır yapıyordum.

“Kimsin?”

Alışkanlık. Tekmil vermeden konuşmaya başlayan askerlere, komutanların söylediği uyarı ve hatırlatma cümlesi. Bir gölgeye sorulabilir mi, bilmiyordum. Ama sormuştum.

“Üşümek istemiyorsan hareket et.”

Bunu söylerken bana doğru bir adım atmıştı. Yüzünü seçebileceğim loşluğa girmişti. Bıyıklıydı. Önemli bir ayrıntı. Bıyık, sivil demekti. Üzerinde, rengini anlayamadığım bir takım elbise vardı. Kravat takıyordu. Ağaçların, buzdan heykellere dönüştüğü bir soğukta sadece takım elbiseyle duruyor ve bana bakıyordu. Aramızdaki mesafe fazla kısaydı. O an aklımdan geçenleri düşündükçe hep gülümserim. Çünkü düşündüğüm tek şey, nöbet talimatnamesine aykırı davranışlarım ve buna tanıklık edebilecek birinin ortaya çıkmış olmasıydı. Başıma gelebilecekleri sadece askeri açıdan değerlendirdiğimi ve alabileceğim cezalardan korktuğumu hatırlıyorum. Oysa, o gölgeyi benden başka kimse görmüyor ve duymuyordu. Ama ben bunu bilmiyordum. Ben hiçbir şey bilmiyordum.

“Korkma. Sakin ol.”

Gülümsediğini görebiliyordum. Dişleri bir yakamoz gibi parlayıp sönüyordu.

“Merak etme. Sigara içtiğini söylemem.”

Ona güvenmem için hiçbir neden yoktu. Ayrıca kuleye nasıl girmişti? Bedenimi soğuğa kaptırmamak için, durduğum yerde dizlerimi olabildiğince yükseğe kaldırıp indirirken mi girmişti? Yoksa, annemin bana “Hiçbir şey olamayacaksın!” diye bağırdığı sabahı karşımdaki duvarda izlememe neden olan ani hatırlama krizim sırasında mı girmişti kuleye?

“Ben zaten buradaydım” dedi.

Oysa konuşmamıştım. Tek bir kelime etmemiştim. Çünkü korkudan felç olmuştum. Ama beni duymuştu. Duyabiliyordu. O zaman bunu da duyabilirdi: Lütfen git! Git buradan. Ama kimse görmesin. Mahvolurum

yoksa. Bir sivilin nöbet kulesine girmesine izin verdiğim için mahvederler beni.

“Yak.”

Yerde yatan sigarayla çakmağı gösteriyordu. Birden soğuğu hissetmediğimi fark ettim. Üşümüyordum. Oysa aylardır, günün her saati üşüyordum. Kamuflajla yatıyordum. Üç kazak ve bir kamuflajla.

“Sen sigaranı iç, ben buradayım” deyip geriledi ve kulenin karanlığına gömülüp sırtını duvara yasladı.

Gece nöbeti. Parola, işaret. Güvenlik tedbirleri. Ordu dilinde nöbet kulesi denilen, taştan hücre. Bir asker ve bir gölge. Terörizm. İntihar saldırısı. Bombalı eylem. Cebimdeki düdük! Evet, onu çıkarıp üflemeliydim. Ama tehlike var, anlamına gelmesi için kaç kez çalınması gerekiyordu? İki mi, üç mü? Ayrıca ne diyecektim? Kulede biri var! Ben rüya görürken içeri girmiş! Gelin, çıkarın! Hiç de akıllıca değildi. Yapılması gereken, bu herifi kuleden çıkmaya sessizce ikna etmekti. Bu kez düşünmedim, söyledim.

“Burada kalamazsın. Kuleden çık.”

Nöbet kulesi, eski bir mevziydi. Doksanlardan kalma. İki yüz teröristin ilçeye girip sıçanlar gibi sağa sola saldırdıkları günlerden kalma. Terör festivali günlerinden. Roketlerin meteor gibi yağdığı günler. Bugün bile, düğünlerde atılan havai fişeklerini izleyenlerin yüzlerinin buruşmasına neden olan günler ve geceler. Mevzi, kasabanın tek caddesinin on metre gerisinde, kışladan elli metre uzaktaydı. Her ne kadar kule dense de, yerden yüksekliği sadece bir karıştı. Önünde, bel hizasında iki metrelik bir duvar. Onun üstünde de uzun zaman önce patlamış kum torbaları. Caddede kimse yoktu. Sadece köpekler. Karşımdaki herif çıkıp gidebilir ve kimse görmeyebilirdi. Bölükten yeterince uzaktaydık ve nöbetçi astsubayın uyukladığı bar denilen yerin pencerelerinden hiçbiri nöbet kulesini görmüyordu. Zorunlu askerlik hizmetimi birkaç ay uzatabilecek bu küçük skandaldan sıyrılabilirdim. Ama o böyle düşünmüyordu.

“Mümkün değil. Israr etme.”

Korkuyordum. Çok. Ama çok fazla. Bir türlü yanına gidip, kolundan tutup dışarı atmaya yeltenemiyordum. Sadece konuşuyordum.

“Bak! Beni yakarlar! Çık git buradan! Yasak burası! Durma burada!”

Bir yandan da şivesini düşünüyordum. Kesinlikle buralı değildi. Her yerden olabilirdi ama buradan değil.

“Çamlıhemşin” dedi.

“Ne?”

“Karadeniz. Danzig. İzmir. Ne önemi var? Her yer aynı. Herkes aynı. Farklı olan biziz. Sadece burası. Çünkü şu an buradayız.”

“Ne istiyorsun?” diye sordum. İstediği bir şeyler olmalıydı. Nöbet kulesine bu soğukta benimle tıkılmış olmasının bir nedeni olmalıydı.

“Sen ne istersen.”

Birden aklıma, karakol komutanının bir gün önce yapmış olduğu konuşma geldi. Donmanın belirtilerinden biri de halüsinasyon görmektir, demişti. Gülmüştük. Çünkü ani hatırlama krizlerimiz yüzünden zaten sürekli görüyorduk. Neyin gerçek olduğunu anlamak için birkaç saniye harcamamız gerekiyordu. Ancak belki de gerçekten donmaya başlamıştım. Parmaklarım. Her şey oradan başlıyordu. Namlusunu karanlığa doğrulttuğum tüfeği tutan parmaklarımı hareket ettirmeyi denedim. Güzel. Donmuyordum. Aslında ondan da emin değildim. Hiçbir şeyden emin değildim. Bir korkak olarak fazla seçeneğim yoktu. O terk etmiyorsa, ben kuleden çıkabilirdim. Öyle de yaptım. İki adımda kuleden çıkıp duvarın yanından geçtim. Yola birkaç adım kala durdum. Nöbetin kalanını orada geçirecektim. Eğer o herif silahlı olsaydı ve beni öldürmeyi düşünseydi, bunu çoktan yapmış olurdu. Onun varlığını kabullenmiştim. Geriye kalan tek korkum, nöbeti devredeceğim adamın onunla karşılaşmasıydı.

“Uyudun mu lan?”

Olduğum yerde yükselip alçaldığımı hatırlıyorum. Korkudan. Konuşan Sefer’di. Yanımda duruyor ve gülüyordu. Dönüp kuleye baktığımda kapısına silahını dayadığını gördüm. İki saat nasıl geçmiş olabilirdi? Nöbete başlayalı ne kadar olmuştu ki? Peki o herif neredeydi? Hâlâ içerde miydi? Sefer’in gelişini duymamıştım. O da karşımda sırıttığına göre, içerdeki herifi görmemişti. Demek ki gitmişti. Belki de hepsi hayaldi. Ya da

uyuyakalmıştım. Ayakta uyumuştum. Kaskı çıkarıp Sefer’e verdim. Konuşamıyordum. Bir şeyler anlatmak istiyordum ama ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Ve ne söyleyeceğini bilemeyen bütün erler gibi, ben de “Siktir!” dedim. Sonra da ekledim:

“Yerde sigarayla çakmak var. Senin olsun.”

Ölü adamla ilk karşılaşmam böyle olmuştu. O gecenin sabahında aynı kulede bir nöbet daha bekliyordu beni. Zorunlu askerlik hizmeti süresince bir erin emir komuta zincirinden olabildiğince uzak kaldığı ve huzura benzer bir duygu hissetmesine neden olan iki an vardır. Bunlardan biri atış sahasında, hazırlıklar sona erince “Atış serbest!” emriyle gelen yalnızlıktır. Tek duyulan, ateşlenen silahlardır. Üç mermi. Yakılana kadar özgür kalınan üç mermi. Sonrasında hayat, kaldığı yerden devam eder. Erin, kendi başına bırakıldığı diğer ana ise nöbet denir. Soğukluk eksi otuz iki değilse, nöbet, iki saat boyunca zihnin ve bedenin acımayacağını bilmektir.

O sabah da hava aniden ısınmış ve eksi dokuzu gösteren termometreye gülerek bakan diğer nöbetçileri izlemiştim. Ben gülemiyordum. Çünkü nöbetten korkmam için, soğuk dışında ilk kez bir neden vardı. Kuleye vardığımda, içeri girmemeye kararlıydım. Kapının hemen önünde ve duvarın arkasında duracaktım. Askeri bölgeleri çevreleyen tel örgülere asılan kırmızı tabeladaki asker gibi silahımı çapraz tutacak ve bekleyecektim. Erken uyanan ilçeyi izleyecek ve hastaneye giden hemşirelerin kaşkollerinden taşan yüzlerindeki gözleri yakalamaya çalışarak sakinleşecektim. Ama olmadı. Hiçbiri olmadı. Çünkü duydum. Onu duydum.

“Ben ölüyüm, asker.”

Kulenin içindeydi. Belki de tam arkamda. Sesi ensemdeydi. Ama nefesi değil. Dişlerimi sıktım. Dönüp bakmamaya kararlıydım. Asla bakmayacak ya da yanıt vermeyecektim. Ben, üzerinde dört dilde “yasak bölge” yazan tabeladaki askerdim. Tabii bu tavrım, onun için bir fırsattı. İstediği kadar konuşabilirdi. İlçede yaşayan herhangi bir geri zekâlı olsa bile umurumda değildi. Gerçekten umurumda değil miydi? Yiyeceğim tutanak, çıkacağım askeri mahkeme, alacağım cezayı önemsemeyecek bir halde miydim? Kesinlikle hayır! Ben, diğer salaklar gibi değildim. Zorunlu askerlik hizmeti yasal süresinden bir saniye fazlasını yerine getirmeye niyetim yoktu. Derhal

döndüm! Olduğum yerde. Kulenin içine girdim. Ama orada değildi. Kimse yoktu.

“Boşuna uğraşma. Beni görmen için benim iznim lazım.”

Kuleden çıkıp, etrafında döndüm. Çevrede kimse yoktu. Aklıma, kuledeki diyafon geldi. Bütün bunlar, santraldeki herifin bir oyunu olabilirdi. Meslek lisesi mezunuydu. Kışlanın tek ankesörlü telefonunun kasasına cep telefonunu bağlamış ve kimseye yakalanmadan aylarca konuşmuştu. Cep telefonu kullanmak kesinlikle yasaktı. Bulunduğumuz bölgeye, zor deniyordu. Zor bölge. Toprağın suçu değildi. Zor olan, üzerindekilerdi. Bitki ve hayvanlardan geriye kalanlar. Evet, o santralci benimle dalga geçiyor olabilirdi ve eğer öyle bir şey varsa, burnunu kırabilirdim. Kuleye girip diyafona baktım. Her zamanki gibi duvara gömülü biçimde duruyordu. Her zamanki gibi çalışmıyordu. Nöbet kulelerinde çalışan tek bir diyafon yoktu. Düdüklerimiz vardı. Ya da parçalanmış ahizeli telefonlarımız. Telsiz kullanmamız yasaklanmıştı. Çünkü dinlemede olan herkese küfür ediyorduk. Yakalanmayacağımızı biliyorduk.

“Bana inanman için hiçbir şey yapmayacağım. Umurumda değil. Nasıl olsa duyacaksın, göreceksin.”

Yeniden tabeladaki askere dönüşmüştüm. Duvarın hemen arkasında duruyordum. Karşımdaki düzlüğe bakıyordum. Beyazlığa. Üzerindeki siyah filizlere. Düzlüğün gerisindeki evlere. Siyah pencereli beyaz evlere. Sobaların yanma saati. Tüten kar topları.

“Şimdi beni iyi dinle. Ben, eceliyle ölmüş biri değilim. Asılarak öldürüldüm. İdam edildim.”

Bir çoban. Altı yaşında olmalı. Belki de yedi. Bir manda. Yüz kilo olmalı. Ya da iki yüz. Çocuğun elinde bir ağaç dalı. Sonbaharda koparmış olmalı. Aylardır ağaçlardan haber yok çünkü. Hepsi de ceset beyazı. Vuruyordu çocuk. Çobanların dilinde konuşuyordu. Bağırıyordu. Sesi kısık. Manda umursamıyordu. Caddenin tam ortasında. Yürüyorlardı. Bastıkları her yeri buz tutmuştu. Zemini hatırlamıyorduk. Taş? Toprak? Bir ara, arka ayakları kayan manda dengesini kaybetti. Çobanın merhameti yoktu. Vuruşları hızlandı. Mandanın burun deliklerinden çıkan beyaz dumanlar. Bir

ejderhaya benziyordu. Ateş yerine salya kusuyordu. Döküldükleri anda donan salyalar. Her yer kardı, Nereye götürüyordu mandayı?

"Asılırken dikkat etmen gereken tek şey, boşlukta kaldığın anda ağırlığını olabildiğince aşağı vermek. Boynun mutlaka kırılmalı. Yoksa oltanın ucundaki balık gibi sallanırsın. Utanç verici. O kadar izleyenin önünde bir balığa dönüşmek utanç verici. Bu yüzden, tek hamlede ölmelisin. Düşüp kalmalısın. Titreme yok, sarsılma yok, spazm yok. Seni asanlardan yüksekte olduğun müddetçe sorun yok. Ayakkabılar önemli. Gözleri alacak kadar cilalı olmalı. İzleyenlerin kursağında kalmalısın. Ayakkabılarını kıskanmalılar. Pantolon ütünü de. İdamda kıyafet çok önemlidir. Bunu bildikleri için de ilmeği boynuna geçirmeden önce kefen giydirirler. Ama her şey hatıralarında kalır. Gözlerin solar ama üzerindeki kumaş parlamaya devam eder. Karılarını satsalar alamayacakları kadar pahalı olmalı. Dünyanın en güçlü adamını astıklarını düşünmeliler. Sen öldükten sonra kıyametin geleceğini düşünüp korkmalılar. En az bir gece kâbuslarına girmelisin. Zavallı hayatlarında karşılaşabilecekleri tek üstün varlığı yok ettiklerini düşünüp titremeliler. Tabii, üstün bir varlık olmana gerek yok. Öyle görünmen yeter. Sana görünmemin yettiği gibi, değil mi?"

Çocuklar okula gidiyor. Önümden geçiyorlar. Eksi dokuz. Sadece bir önlük. Yanakları kan içinde. Kıpkırmızı. Üşümekten kafalarını kaldıramıyorlar. Elleri ceplerinde. Bacaklarını sürte sürte yürüyorlar. Sürtünmeye ihtiyaçları var. Ateşi icat edecek kadar. Çantaları yok. Gerek yok. Kitap yok. Geleceğin erleri. Başka işe yaramazlar. Küçük et parçaları. Bir an önce büyüseler de gelip yerime dikilseler. Ben de siktir olup gitsem. Sessizce yürüyorlar. Boşuna. Köylerdeki okulları da biliyorum. Camları demirle kaplı tek bina onlar. Çünkü soyulan tek binalar, okullar. İlçede iki tane var. Yüz seksen bir öğrenci. Yüz altmış yedisi erkek. Kızlar nerede? İlköğretim kanununa muhalefet. Kimin umurunda? Benim değil. Büyüyünce ne olacaksın, küçük çocuk? Öleceğim, amına koyayım! Geberip gideceğim! Doğru cevap, geçtin sınıfı.

"Kumar oynar mısın? Hiç sanmıyorum. Kaybedecek çok şeyin var çünkü. Kumar masasına oturamayacak kadar zenginsin. Her ne kadar sahip olduklarının hiçbiri gerçek hayatta para etmiyor olsa da çok zengin olmalısın. Korkaklığını başka türlü açıklamak mümkün değil. Dünyanın en

zengin adamı kadar korkaksın! Oysa yoksulsun. Neden? Yoksulluğunun nedenini sormuyorum. Korkaklığını kastediyorum. Neden? Çünkü hiçbir bankaya yatıramayacağın kadar hayat dolusun. Çok berbat bir durum bu, asker. Hayata bu kadar bağlanmak. Acıdan bu denli uzak kalmaya çalışmak. Her emri yerine getirmek. Yükselen sesler karşısında titremek. Korku seni mahvetmiş. Korku, beynini kafatasından sökmüş. Benden daha ölüsün. Hiçbir zaman dirilemeyeceksin. Daima titreyecek ve inleyeceksin. Aptal ve korkak. Santraldeki çocuğun burnunu kıramayacağını sen de biliyorsun. Göze alamayacağın bir suç bu. Çünkü yetişmen gereken bir hayat var, değil mi? Bir an önce buradan çıkıp gitmen gereken yerler var. Aptal bir ailen ve daha da aptal dostların. Anana sövseler, başını eğip yoluna devam edersin. Seni bekleyenler var. Sana bir şey söyleyeyim asker: Kimse yok! Seni bekleyen kimse yok. Telefonla konuştukların mı? Annen mi? Baban mı? Hiçbiri değmez asker. Ne sana ne de bu korkuya! Hiçbirinin hiçbir değeri yok! Sadece sen varsın. Tüfeğin ve mermilerin var. Kaç adam var bu kışlada? Yetmiş mi? Seksen mi? Kaç mermin var? Denk düşüyor, değil mi? Tesadüfe inanır mısın, asker? Kaçmaya, yok olmaya? Geberteceksin hepsini! Sonra da elveda! Ama yapamazsın. Korkarsın. Belki de haklısın. En doğrusu budur. Korkmalısın. Çünkü acı bağımlılık yapar. Çünkü karaktersiz bir piç olmak bazen en kolayıdır. Çünkü beni duymamak için aklını meşgul etmek en kolayıdır. Düşün bakalım, asker. Düşün. Kaç benden. Çocukları düşün. Soğuğu düşün. Acelem yok. Daha çok nöbet tutacağız birlikte. Düşünecek bir şeyin kalmadığında da elbet görüşeceğiz."

Sandığı kadar dayanıklı değildim. Duyduklarıma yenilip, onunla konuşmaya başlamam için geçmesi gereken süre sadece sekiz dakikaydı. Sekiz dakika. Ölü bir adamla konuşmamak için ettiğim yemini bozmam için yeterliydi. Yorgundum. İradem örümcek ağı gibiydi. Rüzgâr çıksa dağılırdı. Hayatım boyunca konuşmak için sadece on kelime seçmek zorunda kalsaydım, bunların ilki, "Neden?" olurdu. Kanıt mı gerekiyor? İşte:

"Neden buradasın?"

"Burada değilim, asker. Burada, bu zamanda değilim."

Bu kadar kolay çözüleceğime ihtimal vermeyen ölü adamın duraksadığını hatırlıyorum. Düşünüyor muydu? Ölü bir adam düşünebilir miydi? Beyin hücreleri, cesedinin gömüldüğü toprağın üzerinde oynayan çıplak ayaklı

çocukların topuklarından dökülürken ne kadar düşünebilirdi? Ben, ruhun varlığına inanmam. Ölümden sonra hayatta kalan hiçbir şey yoktur. Beden, insan zihninin organik düzeneğidir. Çalışıyorsa, hayattaysa düşünce üretir. Beyindeki elektrik akışının sona ermesiyle ne ruh kalır ne de zihin. Nasıl bir akü, elektriğin kendisi olduğunu iddia edemezse, insan da enerjinin kaynağı olduğundan söz edemez. Ama hayalperestlik ölümlüye hastır. Tanrının yansıması olduğunu iddia etmek, ölünce ona dönmek, ölümlü bir deri çantada ölümsüz bir ruh taşımak. Çocuklar için bütün bunlar. Anlaşılması gereken, bedenin bir depo olduğu. Boşaldığı zaman imha edilen bir depo. Nereden mi biliyorum? Çok basit. Ölü bir adama sordum:

“O zaman, ölümü anlat bana. Ölümden sonra ne olduğunu anlat.“

“Evren, tekâmül üzerine kurulmuştur. Varlıklar, tamamlanana kadar hayata gelip giderler. Böyle diyeceğimi sanıyorsun, değil mi? Tekâmül ne demek, biliyor musun? Olgunlaşma, demek. Evrim, demek. Peki, bunların ne olduğunu biliyor musun? Söyleyeyim: Olgunlaşma, kimseye ve hiçbir şeye güvenmemeyi öğrenmektir. Evrimse, boş bir ağızla doğup, gerektiğinde insan eti yiyecek kadar keskin dişlere kavuşmaktır. Yeniden doğmak, ölümden sonra hayat, sonsuz bir ruh. Çocukça bütün bunlar. Ölümden sonra hayatta kalan hiçbir şey yoktur. Beden, insan zihninin organik düzeneğidir. Çalışıyorsa, hayattaysa düşünce üretir. Beyindeki elektrik akışının sona ermesiyle ne ruh kalır ne de zihin. Nasıl bir akü, elektriğin kendisi olduğunu iddia edemezse, insan da enerjinin kaynağı olduğundan söz edemez.”

Bu cümleleri bir yerden hatırlıyordum. Hangisi daha önceydi? Onun anlattıkları mı, benim düşündüklerim mi? Bu kelimeler kime ait? Düşünme! Bunları düşünme! Siktir et hepsini! İleri bak! En sevdiğim emir. Yanaşık düzen eğitiminde, hiza ve sıra kontrol edildikten sonra beklenen emir. Sıraya girmiş ilkokul çocukları gibi önümüzdeki adamın omzuna koyduğumuz sol elimizi tek hamlede indirip, baldırımıza yapıştırmamız için verilen emir. Ama ben başka türlü anlarım o emri. Benim için, “Bu anı boş ver, ileriye bak! Geleceği düşün!” demektir. Ne veren ne de alan anlar o emri. Sadece ben bilirim. İleri bak! Delirdiğini unut. Her şeyi unut. Ama ne yazık ki hatırlıyorum. Ölü adamın, aklımdan geçenleri kulağıma fısıldadığını ve benimle alay ettiğini hatırlıyorum.

“Ölümden sonra ne olduğunu mu merak ediyorsun? Ölümden sonra ben varım. Dünya döndüğünden beri bugüne kadar ölmüş bütün insanlar bana dahil olur. Bir tür geri dönüşüm. Bugüne kadar ölmüş bütün insanlar içime girip yerlerini alırlar. Göz rengim, kokum, parmak izim olurlar. Beni daha tanımıyorsun, asker.”

Artık eksi dokuzda değildik. Soğukluk asansörü dünyanın merkezine yaklaşmıştı. Eksi otuzda olmalıydık. İçimdeki su donup, bedenimi taş gibi çatlatacaktı ki nöbetçi geldi. Konuşmadık. Gerek yoktu. Kuleden ayrılırken dönüp baktım. Ölü adamı göreceğimi sanarak. Sadece nöbetçi. Kendi kendine mırıldanıyordu. Yoksa o da mı ölüyle konuşuyordu? Kar maskesi yoktu. Ağrılıydı. Evinden doksan sekiz kilometre uzaktaydı. Benim evimdeyse güneş yeni doğuyordu. Doğu’dakini Batı’ya, Batı’dakini Doğu’ya, cümlesi burada Türkçe değildi. Anlaşılmıyordu. Araya Kürtçe parazitler giriyordu. Onları tercüme etmek için de Kürtler gerekiyordu. Anadilleri düğümlenmiş Kürtler. Haritada, köylerinin bir karış mesafesinde, zorunlu askerlik hizmetini yerine getirme hakkını kullanan yüz binlerce Kürt. Eğitim birliğinde konuştukları zaman “Türkçe konuş! Nereden bileyim anama sövmediğini?” diye azar işiten çocuklara, burada “Sor bakalım şu karıya, evindeki silah kiminmiş?” diye emir veriliyordu. Sonuçta, anasına sövülmesi için daima bir gerekçe olduğuna inananla birlikte donuyor, birlikte çözülüyorlardı. İlçenin tek kırtasiyesinde “Kürtçe-Türkçe sözlük var mı?” diye sorduğumdaysa, “Otuz yıldır bu dükkânı işletiyorum. İlk defa biri bunu soruyor” yanıtını alıyordum. Oysa önünde, İstanbul Life’ın eski sayıları ve kapaklarında, onlara bakanlardan bambaşka yüzlerin sıralandığı bir tezgahı bile vardı. Ama sözlük yoktu. Demek ki, anlaşmamak için anlaşmıştık. Sorun yok. Nasıl olsa, Midyatlı Doğu Beyazıtlıyı, Harranlı da Cizreliyi anlamıyordu. Sorun yok. Hiçbir sorun yok. Nasıl olsa geberip gideceğiz. Sözlüğe ne gerek var?

“Başi?” diyorduk. İyi misin? “Başi!” diyorlardı. İyiyim. Başi olmasalar ne olacaktı? Sonuçta hepimiz donarak ölecektik. Bembeyaz. Toplu mezarlara, mikrop saçmasınlar diye dökülmüş kireç gibi üzerimizde duran karın altında ölecektik. O zaman anlaşabilirdik. O zaman her şey başi olacaktı!

Başi?... Başi, amına koyayım! Her şey başi!

Ölü adamdan kimseye söz etmeyi düşünmüyordum. Tatvan'a gitmeye niyetim yoktu. Askeri psikiyatri polikliniği oradaydı. Üstelik oraya varmak için KTM'den geçmek gerekiyordu. Kabul ve Toplama Merkezi. Stadyum projektörleriyle aydınlatılan üç yüz kişilik koğuşlarda yatmayı düşünmüyordum. Zor bölgede asker nakli için kurulmuş kışlalar. Adındaki baş harflerin açılımını kimsenin merak etmediği PKK adındaki boktan bir örgüt yüzünden böyle bir yol izleniyordu. Birlikte hareket ediliyor ve bir yerden diğerine koruma eşliğinde gidiliyordu. Güvenlik açısından şarttı. Garip olan tek şeyse, iki dağın arasında verilen ihtiyaç molasında, yamaçlardan inen onlarca herifin, ellerindeki çuvallardan çıkarttıkları İran sigaralarını, tarihi geçmiş meyve sularını satmaya çalışmalarıydı. Gizli olması gereken, askeri bir konvoy geçişini takip edecek istihbarata sahip seyyar satıcıların varlığı bölgenin zorluğuna ilişkin inancımızı arttırıyordu. Bölge o kadar zordu ki seyyar satıcılardan bile kaçamıyorduk!

Hayır, ölü adamı kimseye anlatmayacaktım. Karşıma sadece nöbetlerde çıkan bir hayaletle konuştuğumu kimse bilmeyecekti. Nöbet tutmanın ne demek olduğunu biliyordum. Belki de sadece yan etkilerinden biriydi. Saatlerce yalnız kalmanın, sabit durmanın etkilerinden biri halüsinasyon görmek olabilirdi. Nöbet sırasında başına garip olayların geldiği o kadar çok asker tanımıştım ki, buna şaşırmazdım. Hikâyelerini dinlediğimde bir belgesel hayal ederdim. Soru, "Nöbet sırasında ne yaptın?" olacak ve askerler sırayla yanıt verecekti:

“Sigara içtim.”

“Ağladım.”

“Önümden geçen çocuğa para verip, karşıdaki lokantadan yemek getirtip yedim.”

“Kulenin duvarlarına yazılar yazdım.”

“Kulenin arkasına diktiğim tohumlar yeşerince sarıp içtim.”

“Bir pezevengin getirdiği çingene kadını siktim.”

“Ağladım.”

“Mermileri söküp içindeki barutları boşalttım.”

“Ağladım.”

“326784 seri numaralı silahımın namlusunu ağzıma sokup tetiğe bastım.”

“Ağladım.”

“Kapısında beklediğim cezaevinin mahkûmları tarafından rehin alındım.”

“465382 seri numaralı silahımın namlusunu sağ ayak bileğime dayayıp tetiği çektim.”

“Ağladım.”

“Bir köpek kulübesini söküp yaktım ve postallarımı ısıttım.”

“Kabanı yere serip, üstünde uyudum ve donarak öldüm.”

“Karda çukur açıp içine sıçtım.”

“Köpeköldüreni şarap zannederdim. Oysa bir soğuk çeşidiymiş. Kışlanın köpeklerinden birinin donarak ölmesini seyrettim.”

“Ağladım.”

“0906584 seri numaralı silahımı hedef gözetmeksizin ateşledim ve altı sivili öldürdüm.”

“Ağladım.”

“Her gün aynı saatte önümden geçip “Hayırlı nöbetler, asker ağa!” diyen bir herif tarafından havaya uçuruldum.”

“Cep telefonuyla konuştuğum karımdan, çocuğumun ölü doğduğunu öğrendim.”

“Ağladım.”

Belgeselin sonundaysa, aynı sırayla hepsi şu cümleyi söyleyecekti:

“Ama nöbet yerini terk etmedim!”

Evet, belki ben de ölü bir adamla konuşuyordum ama büyütülecek bir şey yoktu. Nöbet, bir hücreydi. Tam açık bir cezaevinin boşluk hücresi. İradeden örülmüş duvarları olan bir hücre. İçinde de iradenin sahibi olan bizler. Bir çeşit mahkûmduk. Ama kürek mahkûmu değil. Biz, tüfek mahkûmuyduk. Bu yüzden deliriyorduk. Alışık değildik. Bir silahla bu kadar yalnız kalmaya alışık değildik. Doğalı yirmi yıl olmuş ve alışmaya vaktimiz olmamıştı. Yirmi bir yaşında İstanbul’u fetheden adamla kesinlikle ilgilenmiyorduk. İstanbul fazla uzaktı. Alışık değildik yalnızlığa. Belki eğitim birliğinde, testislerimizi inceleyen doktor, “İki saat boyunca bir silahla, üç bin kez yalnız kalabilir misin?” diye sorsaydı, her şey farklı olabilirdi.

“Hayır” diyebilirdik.

“Sanmıyorum” diyebilirdik.

“Bilmiyorum” diyebilirdik.

“Peki ya sen kalabilir misin?” diye sorabilirdik.

Ama öyle olmadı. Kullanamadığımız söz hakları ve seçimler dallarında kuruyup çürüdüler. Kimse bizim düşüncemizi merak etmedi. Normaldir. Düşüncelerimiz merak edilmeyecek kadar sıkıcıdır. Biz de kimseyi sıkmak istemiyorduk. Dolayısıyla, garip bir direnç deneyinin kobayları olarak nöbetten nöbete gidiyorduk. Her ne kadar profesyonel yirmi uzman çavuşun çok daha etkili biçimde yerine getirebileceği görevleri yetmiş, seksen kişilik birliklerde elimize yüzümüze bulaştırsak da şikayet etmiyorduk. Sadece nöbet kulelerinde ölü adamlar görüyorduk, hepsi o.

Üstelik para bile alıyorduk bütün bunların karşılığında. Maaş! Denetleme sorularından biridir.

“Maaşın ve iaşen ne kadar, asker?”

“Maaş on üç lira yirmi yedi kuruş, iaşe yirmi dört lira seksen altı kuruş.”

“Cevap doğru ama tekmil vermedin!”

Miktarını ezberlememiz gereken bir maaşımız bile vardı. Ama bu, gururumuzu incitiyordu. Evet, küfürler, hakaretler ve aşağılamalardan arta kalan birkaç gram gururumuz kalmıştı. İncinecek kadar vardı. Çünkü biz zorunlu askerlik hizmetini yerine getirme hakkını gönüllü olarak kullandığını düşünen sivillerdik. Bu hak kullanımının karşılığında para almamız pek de ahlaki değildi. Aklımızdaki gönüllülük kavramına uymuyordu. Yatacak yer, kıyafet ve yiyecek verilmesi anlaşılabilirdi ama bu maaş da ne oluyordu? Ordu bünyesindeki hukuki statümüz konusunda kafamız karışıyordu. Kutsal bir görevin maaşı ne kadar olabilirdi? Gönüllüysek para almamalıydık. Ama eğer değilsek! İşte o zaman, orduda geçirdiğimiz on beş aylık süre ve katrilyonlarca kalorilik enerjimizin karşılığı olan nakdi miktar konusunda bambaşka bir hesap çıkarabilirdik! Aramızda birkaç okuryazar vardı ve zevkle hesaplayabilirlerdi! Sonucun otuz sekiz lira üç kuruştan fazla olacağına emindim! Devleti iflas ettirecek kadar fazla! Aslında bedelli askerlik denen uygulama, konuya ilişkin bir fikir veriyordu. On beş bin lira! Delirmemenin, topuğunu bir yerlerde bırakmamanın, silahına bakım yapan karşındaki salak tarafından gebertilmemenin ve son olarak Kaleşnikof denilen tüfeğin namlusuna denk düşmemenin karşılığı olan on beş bin lira!

On beş milyon olmalıydı! Yüz elli milyon! Ama değildi. Dolayısıyla biz de, zamanımızın değerini hesaplayan dâhi milletvekillerinin rüyalarına girmek için sıramızı bekleyebilirdik! Ne de olsa zamanımız çoktu! Harcayacak kadar çok! İngiltere’de uyuşturucu satandan, Fransa’da bulaşık makinesi fabrikasında çalışandan, adreslerini bile bilmedikleri naylon şirketleri yöneten ibnelerden daha çok zamanımız vardı! Her iflas eden hükümetin çıkardığı kanuna göre şanslı yıllarda doğup da birkaç haftalığına oynaşmaya gidenlerden daha çok zamanımız vardı! Devletin, bize vermesi gerekiyordu o on beş bin lirayı! Kan parası! Zaman parası! Ölüm işçiliği tazminatı! Ama kimsenin böyle bir niyeti yoktu. Çünkü hiçbir borsada değerimiz yoktu. Aslında bir yerlerde bir değer biçilmişti hayatımıza. Eğitim birliğine adım attığımız gün cebimizdeki üç kuruşu yatırmak zorunda bırakıldığımız OYAKBANK’a bir de yirmi lira ödeyip, on iki bin

liralık hayat sigortasından yararlanmıştık. Yararlanmak da zorunluydu. Ama on iki bin lirayı almak için bir de ölmek gerekiyordu. Her güzellik bir arada olmuyor, tabii. Hem canlı kalacaksın, hem de on iki bini alacaksın! Mümkün değil. Hesap basit! Doğdun. Büyüdün. Duydun:

"Ya malını ya canını!"

Bizim malımız yoktu! Olsaydı, her ay otuz sekiz lira üç kuruş vermezlerdi!

Demek ki, ölü adamı kimseye anlatmayacaktım. Ancak askerlik hizmeti nöbet tutarak ve konuşularak yerine getirilir. Eğer bir pezevenk ya da politikacı değilse, bir erkeğin en çok konuştuğu dönem, zorunlu askerlik hizmetini yerine getirdiği günlere rastlar. Konuşuyorduk. Sürekli. Hiç durmadan. Neredeyse nefes almadan. İçtimada, gazinoda, nöbette, uyurken, ordu jimnastiği yaparken, her zaman ve her yerde. Ağzımızdan salyalar yayılırdı, konuşurduk. Ağzımızdan kokular dökülürdü, konuşurduk. Her şeyi anlatırdık. Ama her şeyi. Doğru olanları, yalan olanları, doğru ya da yalan olduğunu bilmediklerimizi. Bu yüzden, ilçe halkıyla konuşmamız yasaktı. Konuşma hastalığımızı çok iyi bilen komutanlar bize sivillerle konuşmayı kesinlikle yasaklamıştı. Çünkü anlatabilirdik. Her şeyi. Nöbet sistemimizi, silah ve mühimmatlarımızın özelliklerini, birliğimizin mimari yapısını ve aklımıza gelebilecek bütün stratejik bilgileri anlatabilirdik. Karşımızdakilerin yabancı istihbarat servislerinin yüksek eğitimli uzmanları olmasına gerek yoktu. Kullanmamızın yasak olduğu IPOD'lara şarkı yükleyen bir telefon bayisi çırağının güler yüzlü sohbetine tav olacak kadar gevezeydik. Neden bu kadar çok konuşuyorduk? Bilmiyorum. Bir tür yan etki. Ne barışta ne de savaşta olmanın yan etkilerinden biri! Deneyin etkilerinden biri. Ben de ölü adamı anlatmak için yanıp tutuşuyordum. Ama işin büyüyeceği ve Tatvan'a gönderileceğim korkusu ağır basıyordu. Bu yüzden kantinden aldığım siyah kaplı küçük deftere yazmaya başladım.

Birlik kantinlerinde satılan bu küçük defteri çok yakından tanıyordum. Eğitim başlangıcında taşınması şart olan malzemelerden biriydi. Kamuflajımızdaki yerini tam olarak hatırlamıyorum. Pantolonun sağ arka cebi olabilir mi? Hayır, orada mendilin durması gerekiyordu. Her neyse. Siyah defter, eğitim çavuşlarının cümlelerini kaydetmeye yarıyordu. Ama

eğitim birliğinde fazla kalabalıktık. Su yetmiyordu. Kantine kâğıt mendil gelmiyordu. Benim de karşıma şöyle bir yol ayrımı çıkıyordu:

Siyah defterin çizgili sayfalarını askeri notlar almak için kullanacak ya da tuvalette kıçımı silmek için yırtacaktım. Garip de olsa bir ailem vardı ve bir zamanlar verdikleri tuvalet eğitimi bana ikinci yoldan gitmemi emrediyordu. Dolayısıyla o günlerde, siyah defterle hayli yakın bir ilişkimiz olmuştu. Şimdiyse çizgili sayfalarına yazmayı tercih ediyordum. İnsanların kaçta kaçı, yeni bir kalemi denemek için önce adlarını yazıyor, bilmiyordum ama ben bir tek onu yazmıyordum. Ancak yine de bu çok riskliydi. Önce bir adrese postalamayı düşündüm. Yazdıkça gönderecektim. Siyah defterlerin içinde parça parça firar edecektim. Kelime kelime, hece hece, nokta nokta kaçacaktım buradan. Ama sonra adresini bildiğim tek bir kişi bile olmadığını fark ettim. Dışarıda beni okuyabilecek kimse yoktu. Çaresizdim. Defterim benimle kalacaktı. Deliliğimin kanıtını nereye gizleyeceğimi bulmak için çok uğraştım.

Birlikte özel hayat yoktur. Birlikte, her şey açık bilgidir. Somut ya da soyut, her şey ordu malıdır. Kişiye özel bilgilerin kişiye özel kalmasının tek yolu onları düşünmekle yetinmekten geçer. Ansızın yapılan üst, çanta, yatak, posta ve dolap aramaları bunun kanıtıdır. Bir erin sahip olmaması gerekenlerin başında, akli dengesinin bozulduğuna ilişkin bir kanıt gelir.

Bütün bunları çok iyi biliyordum. Bu yüzden siyah defteri sakladığım yeri sürekli değiştiriyordum. Sadece yazacağım zamanlar üzerimde taşıyor, sonrasındaysa kışlanın her deliğine sokup çıkarıyordum. Erler arasında, herhangi bir emir olmadığı halde herhangi bir yere herhangi bir şey yazmak derhal dikkat çeker. Mektup yazdığımı söylüyordum. Anneme, babama, olmayan sevgilime. Hiç göndermediğim mektuplar. Her askerin hayatı bir diğerinin ilgisini çekiyordu. Fransızcayı nereden biliyordum? Yirmi yaşında olmama rağmen neden otuzmuş gibi davranıyordum? Elimdeki o defter neydi? Ne yazıyordum?

Karşıdakinin herhangi bir nesne tutan ellerine bakmak askeri bir alışkanlıktır. Bunun iki nedeni vardır: Birincisi, bütün malzemeler ve aksesuvarların eşit dağıtıldığı bir yerde farklı bir nesne arayışı. İkincisi ise, ilgi çekici bir nesne görüldüğü takdirde ona nasıl ulaşılabileceğini öğrenme isteğidir. Kantinde satılanlar herkesin ezberindedir. Farklı olan her şey

dikkat çeker. Yanınıza yaklaşan erin yüzünüz yerine ellerinize bakması ancak zamanla alışılabilen bir durumdur. Sizin de başkalarının ellerine ve taşıdıklarına bakmaya başladığınız gün, her şey sıradan hale gelir.

Erler arasında sosyal mesafe yoktur. Sıkışabilme yeteneğimiz büyüktür. Her yere sığabiliriz. Bohçalanmış gibi. İstiflenmiş kışlıklar gibi. Kapalı bir akordeonun körüğü gibi. Bir ranzada dört kişi uyuyabilir, bir aynada üç kişi tıraş olabilir, bir telefon kulübesinde altı kişi sigara içebiliriz. Araziler geniş ancak koğuşlar dardır. Askeri mimarinin özü, asgari metrekareyi kaplamaktır. Neden, bilmiyorum. Belki de hedef küçültmek için. Ya da daima esas duruşu hatırlatmak için. Esas duruşta bekleyen binalar ve içlerinde biz.

Ölü adama alışmıştım. Tabii ki ondan korkuyordum. Hem de çok. Ama yine de monoton ve beyaz günlerimi yerle bir etmişti. Garip biçimde ilgimi çekiyordu. Sadece iki kez karşılaşmış olmamıza rağmen kendimi sanki daha az yalnız hissediyordum. Varlığına alışmamın bu kadar çabuk olması beni şaşırtıyordu. İnsan her gün ölülerle konuşmaz. Ama ben bu duruma fazla çabuk uyum sağlamıştım. Normalde böyle değilimdir. Ama hayatımın normal bir döneminden geçtiğim de söylenemezdi. Daha çok, olağanüstü bir haldeydim.

Evet, belki savaşmıyorduk. Terörle arazide mücadele eden birliklerden değildik. Halimizin olağanüstülüğü, dağ paçalarındaki mevzilerde uyuyor olmamızdan kaynaklanmıyordu. Komando değildik. Sınırda değildik. Tam ortasındaydık. Her şeyin. Sınıra doksan küsur kilometrede, her gün bir karakola taciz ateşi açılan dağlık bölgelerin ortasındaki küçük bir ovadaydık. Haberlere çıkan bütün olaylar çevremizde yaşanıyordu. Savaşla kuşatılmış bir barış parçasının üzerinde, tedirginlik içinde yaşıyorduk.

Sıçramasını bekliyorduk. Terörün bize vurmasını bekliyorduk. Ama gelmiyordu. Bizi sıyırıp başkalarına saldırıyordu. Önümüz, arkamız ve her yerimiz sobeleniyor ama biz oyuna alınmıyorduk. Çünkü bir ovadaydık. Çünkü ovalarda saklanacak bir yer bulunamıyordu. Çünkü ovalarda Hakkari’nin doğal mevzileri olan kayalıklar yoktu.

Jandarmalığını yaptığımız ilçedeki terör hareketi yasal bir kabukta faaliyet gösteriyordu. Belediye, esnaf ve ilçe halkının bin farklı yüzü vardı. Biz

sadece bize gösterdiklerini tanıyorduk. Bir zamanlar olduğu gibi, gündüz bakkal, gece terörist değillerdi. Aktif terör eylemlerini uzun zaman önce terk etmiş ve militanlıklarını günlük yaşamlarına çoktan sindirmişlerdi. Evet, belki her aileden bir üye PKK adına asker avlamaya çalışıyordu. Ama geride kalanların savaşı farklıydı. Buna, psikolojik savaş deniyordu. Psikolojik baskı savaşı. İlçe halkı, Türkiye Cumhuriyeti'ne dahil değilmiş gibi yaşıyor ve bizi bir işgal ordusunun askerleri olarak görüyordu.

Tabii ki bir hükümet konağı ve önünde dalgalanan bir bayrak vardı. Hatta, ulusal bayramlarda, devletin eli, parmakları, tırnakları ve içlerindeki kirler olan küçücük memurlar dışında kimsenin ayak basmadığı, Atatürk heykelinin bulunduğu bir kutlama alanı bile vardı. Ancak o alanda yapılan çelenk bırakma merasimleri, Yeni Zelanda'nın ulusal bayramları kadar ilgi görüyordu. Gaziler Günü'nde bile sadece köylerden gelen birkaç gazi ve biz duruyorduk meydanda. Mehter marşları çalınıyor, kimse gazilerle konuşmaya gelmiyordu. Biz de ne diyeceğimizi bilemiyorduk. Teşekkür etsek, yetmezdi. Geçmiş olsun, desek hiç olmazdı. "Gaziler gününüz kutlu olsun!", demekse hepsinden zordu. Babalar günü değildi ki kutlanabilsin! Gerçekten de protezlerinin üzerine takım elbise giyen bir gaziye söylenebilecek tek bir söz bile yoktu. Şehitler söz konusu olduğunda her şey daha kolaydı. Ne de olsa binlerce şiir vardı, onlar için yazılmış olan. Mezarlarının başına gidip okunabilirdi hepsi, ya da sessizce durulabilirdi. Ama bir gaziye, bedeninin yarısını vatanı uğruna rehin bırakmış birine söylenebilecek hiçbir şey yoktu. Kahramanlık kelimesinin sözlük karşılığı can bulup yanımızda durmuşken kendimizi o kadar aciz ve güçsüz hissetmiştik ki! Ne yapacağımızı bilememiştik. Her ne kadar onlar yaralandıkları anı çok gerilerde bırakmış gibi görünseler de, bizim için, hâlâ savaşmakta olan üstün varlıklardı. Belki de insanların çekingen bakışlarına alışkın oldukları için ilk lafı da onlar atmıştı: "Şafak kaç?" Söylemeye utanmıştık. Askerlik hizmetlerinde gazi olmuş insanlara, askerlik hizmetimizin her gününü saydığımızı söylemeye utanmıştık.

İlçe halkının kamu kurumlarıyla tek ilişkisi çıkar üzerine kurulu olandı. Ziraat Bankası en çok rağbet gören binaydı. Çocuk parası, yonca parası, 2022 sayılı kanuna göre iş göremez olanlara bağlanan aylık, terörle mücadeleden doğan zararların karşılanması için ödenen tazminat, tarım

kredisi, Geçici Köy Korucusu maaşı ve yeşil kart. Bir vatandaşlık numarasına sahip olmaları için yeterli olan yedi neden. Ancak kız çocuklarına nüfus cüzdanı çıkarttırmayı gerekli görmediklerinden, yeşil kart konusunda sinirleniyorlardı. Kimlik yoksa yeşil kart da yoktu. Canları sıkılan erkekler, kırk sekiz yaşındaki kadınların adına işlemler yaptırıp onları resmi olarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yapabilmek için uğraşmak zorunda kalıyorlardı. Jandarmanın araştırdığı konulardan biri de, bu kadınların yabancı bir devletle vatandaşlık ilişkilerinin olup olmadığıydı. Hayatı boyunca köyünden, hatta bazen, evinden bile çıkmamış bir kadının Kübalı bir casus olmadığı anlaşılana kadar araştırmak gerekiyordu. Hukuk terminolojisinde, kadınların statüsüne saklı nüfus, deniyordu. Derdini gerçekten anlatabilen nadir hukuk terimlerinden biri: Saklı nüfus. Doğruydu. Çünkü kadınlar saklanmıştı. İntihar edene kadar da ortaya çıkmıyorlardı. Her evde en az iki adet silahın bulunduğu ilçede, sabah küçük, akşam büyük kız kardeş kendini vuruyor ve varlıkları resmi makamlar tarafından ancak bu şekilde öğreniliyordu. İntiharın cinsiyeti dişiydi. Erkekler kendilerini vurmayı akıllarına bile getirmiyordu. Ama kadınlar! Onlar, intihara bayılıyordu. İntihara tapıyorlardı. İlçenin bütün köylerinde intihar modanın kendisiydi. Saklı nüfus modası intihar! Erkeklerse, devlet kaynaklı bütün maddi olanakları sömürmenin peşinde, hükümet konağını kuşatan kahvelerde oturup öğle tatilinin bitmesini bekliyorlardı.

Nüfuslar da, düşünceler de saklıydı. Devlete ait olanı paraya çevirme arzuları, bize bakışlarını da etkiliyordu. İnanılmaz biçimde kazıklanıyorduk. Bazılarımız, alışveriş ettiği dükkânlarda casusluk yapıp aynı malzemelerin halktan birine kaça satıldığını keşfetmeye çalışıyordu. Çünkü emindik. Bütün mallar çift fiyatlıydı. Sadece eldivenler ve kaçak sigaralar ucuzdu. İkisi de bir lira. Evet, kimse bizimle savaşmıyordu. Başka bir yol deniyorlardı. Çok basitçe, bizi küçümsüyorlardı. Bizimle alay ediyorlardı. Sekiz yaşındaki çocuklar birliğe doğru mantar tabancasıyla ateş ediyor, çatapat atıp kaçıyorlardı. Biliyorlardı. Nereden geldiği belli olmayan bu küçük patlamaların bile birlikte alarm verilmesine neden olacağını ve bütün askerlerin sabaha kadar hazır kıta bekleyeceğini biliyorlardı. Ne de olsa ağabeyleri askerdeydi. Ölmemiz ilgilerini çekmiyordu. O işle meşgul olan akrabaları zaten vardı. İlgilerini çeken, bizim delirmemizdi. İlgilerini çeken,

sinirlerimizin kopmasıydı. Başka işleri yoktu. Çoğunun hiçbir işi yoktu. Günlerini sokaklarda dolaşarak geçiriyorlardı. Sürüler halinde önümüzden geçerek. Bize sırıtarak. Bizse bekliyorduk. Bir sabah, korucu Kaleşnikofları ve av tüfeği ruhsatıyla satın alınan pompalı tüfeklerle kuşatılmış biçimde uyanmayı bekliyorduk. Bizler bekliyorduk. Beklemekten deliriyorduk. Çevremizde yürütülen operasyonlardan aldığımız çatışma haberlerini dinliyor ve boğazımızın sıkıldığını hissediyorduk. Yarım saatliğine aldığımız, kışladan çıkış izinlerini ancak tam teçhizatlı olarak kullanabiliyorduk. Bakkala G-3'le giriyorduk. Tüfeklerimiz sağa sola çarpıyordu. Gofretlere, sakızlara, çocukların omuzlarına. İlçenin tek caddesi buz tutunca kayıp düşüyorduk. Tüfeğimiz elimizden kayıyor, kepimiz burnumuza kadar iniyordu. Herkes bizi izliyor ve gülüyordu. Herkes bizimle alay ediyordu. Herkes bizden nefret ediyordu. Biz de herkesten. Sonra çocukları görüyorduk. Gölgemize girince daha çok üşüyen çocukları. Morarmış ayaklarını, ahtapot koluna benzeyen kirli saçlarını ve donmuş yüzlerini görüyorduk. Merhamet çiçeklerinin açması için yarım saat yeterli değildi. Umut adına hiçbir şey taşımıyorduk. Ceplerimiz kaçak sigara paketleriyle dolu, kışlaya dönüyorduk.

Yazıyordum. Sayfaları karartıyordum. Küçük defterime ölü adamı anlatıyordum. Benden ne isteyebileceğini düşünüyordum. Neden beni seçtiğini anlamak için çabalıyordum. Çabaladıkça aklım kararıyordu. O karardıkça sayfalar beyaz kalıyordu. Çünkü hiçbir cevabım yoktu. Belki de, diyordum. Kimse kimseyi seçmedi. Sadece karşılaştık. Evet, bütün bunlar aynı zeminde ve aynı zamanda karşılaşmanın bir sonucu olabilir. Ölü bir adamla mı? Bilmiyorum, diye yazıyordum sayfalara. Büyük harflerle. Küçük harflerle. BiLmİyORum. Şeffaf harflerle yazıyordum.

m. Aklım bir bataklıktı. Her şeyi içine çekiyordu. Ne zaman geri bırakacağıysa belirsizdi. Kalemi saplayıp, kâğıttan akacak kanın sıcaklığıyla ısınmayı umuyordum. Kafamı dilimleyip, her bir dilimi kızartmak istiyordum. Yazıyordum. Ve mutlaka bir emir geliyordu. Daha fazla düşünemeden.

"Üç adam lazım. Kömür taşınacak."

Taşıyordum.

“Land bozuldu, itilecek.”

İtiyordum.

“Yemekhane temizlenecek.”

Temizler gibi yapıyordum.

“Kantine mal geldi, taşınacak.”

Yine taşıyordum.

“Albay gelecek, yürüyeceği yerlerdeki kar atılıp buz kırılacak.”

Kırıyordum. Madem insanın hayvandan farkı alet kullanabilmesiydi. İnsanın kullandığı ilk alet de başka bir insandı: Ben! Verilmemiş emirleri bile yerine getirmeye hazırdım. Çünkü gök ile yer arasında sıkışıp kalmıştım. İki beyaz arasında. Preslenmiştim. Kubar gibiydim. Kar topunun içine sıkıştırılmış bir çakıl taşı gibiydim. Yaracak kafa arıyordum. Ama kanayan sadece ellerim oluyordu. Taşıyan, temizleyen, donan, çözülen, kasıklarımı okşayan, selam veren ellerim. Kulaklarımı tıkayan, yüzümü kapayan, boğazımı sıkan ellerim. Avuçlarımdaki çizgiler derinleşmiş, yarıklarda siyah nehirler akıyordu. Simsiyah deltalar. Ben yıkıyordum ama sular daima yükseliyordu. Ne gelecek ne kader. Hiçbiri okunmuyordu. Bollaşmış derileri sıyrık, çatlamış tırnakları kırıktı. Ama umursamıyorduk. Ne ellerim ne de ben. Bağırmıyorduk. Ağlamıyorduk. Yumruklar dolusu çığlıklar atmıyorduk. Çünkü sessizliğin şart olduğunu biliyorduk. Düşünmek için gerekiyordu. Ölü adamı düşünmek için sessizlik şarttı. Ama diğerlerinin bundan haberi yoktu. Bu yüzden, konuşuyorlardı. Emirlerin seyrekleştiği saatlerde, kulaklarımı delik deşik edecek kadar çok konuşuyorlardı. Konuşmalarını önemsemiyordum. Kulaklarımda yeni delikler açan, yüksek sesle konuşmalarıydı. Bağırarak.

Erler, ağızlarını kıçları kadar açarak konuşur. Uğuldarlar. Sürekli. Koğuşta bile. Uyurken bile. Çünkü hepsi sayıklar. Huzursuz hayvanlar gibi. Asla fısıldamazlar. Hiç fısıldamamış gibi. Oysa hatırlıyor olmalılar. Doğumlarında adları fısıldanmıştı kulaklarına. Ne olduğunu bilirler, fısıltının. Ama beceremezler. Taş sesliler! Gürültülü bir makine gibi. Bir makinenin çalışırken aşırı gürültü çıkarmasının nedeni, bozulmuş ya da eski bir teknolojiye ait olmasıdır. Bunlar için ikisi de geçerli. Geldikleri toprağın kuralları dinleriyle yaşıt. Makine eski. Geldikleri toprağı harmanlayansa,

üzerine çöreklenmiş ve yalnızca maddesel olan çağdaşlaşma. Makine bozuk. Baskı ve dürtü. Biri “Yap!”, diyor, diğeri “Yak!” Aynı anda iki yanağına tokat yemiş bir çocuktan farkları yok. Aynı anda iki yumruk. Sağdan ve soldan. Alınları kırışmış, akılları sıkışmış. Belki de bu yüzden bağırıyorlar. Ezildikleri için. Canları yandığı için. Belki de bu yüzden sesleri yüksek çıkıyor. Göz pınarları basınçtan tıkandığı için. Yaş dökemedikleri için. Oysa gülüyorlar bağırırken. Çünkü dünyayı kendilerinden ibaret sanmaları zor değil. Oysa gülüyorlar, birbirlerini döverken. Çünkü, gelişerek ilerleme evrelerinin yanlış sıralandığı topraklarında hayatı hoş gördükleri anda ona yeniliyorlar. Hepsi de fırsatçılık tarikatının müritleri. Bense onların inandığı hiçbir şeye inanmıyorum. Ne fırsatlara ne de acıdan doğan acımasızlığa. Bu yüzden fısıldayabiliyorum hâlâ.

”Öldürmeye çalıştığım ilk insan, bir İngiliz’di.”

Tam olarak nöbete ne zaman başladığımı hatırlayamasam da, bu kez sakindim. Bir ordu personeli olmaya alıştığım gibi, ölü bir adamla konuşmayı da sindirmiştim. Dinliyordum. Konuşuyordu. Herkesten farklı olarak, bağırmadan.

“Ama başardığımı sanmıyorum. Çünkü bir kruvazörden diğerine tabancayla ateş etmek ve herhangi birini vurabilmek pek kolay değil. Onlarca gemi, dip dibe. Alabora olanlar, kaçanlar, kıçını kurtarmaya çalışırken burnunu kıranlar. Sürekli patlayan topların yanında elimdeki tabancadan çıkan ses duyulmuyordu tabii. O kadar gürültü vardı ki hiçbir şey duyulmuyordu. O gün, Skagerrak Boğazı, gemi içiyordu. Bense ayaktaydım. Dumanın içinde. 1916’da. Üzerimde bir Alman üniforması, ateş ettiğimi sanıyordum. İngilizlere. Dünyayı İngiliz yapmaya yemin etmiş olan İngilizlere. Kendini ciddiye alan, kim olursa olsun, midemi bulandırır. Sahip olduğu gücü, ezmek ve sömürmek için kullanandan nefret ederim. Britanya İmparatorluğu’nun adının başında “Büyük” olması, hiçbir halta yaramadı o gün. On dört gemileri battı. Dolu dolu gemiler. Boğaz, atlayanlarla doluydu. Yüzlerce kafa. Muhteşem İngiliz filosunun muhteşem askerlerinin muhteşem kafaları. Çirkin deniz kuşları gibi. Suyun üstünde sallanıyorlardı. Hangisi yüzebilirdi evine kadar? Ama çoğu denedi. Boğulana kadar. Almanların suyu taradıklarını görüyordum. Atış serbest! Parçalanan çirkin kuşlar görüyordum. Şampanya şişesi gibi açılıyordu

kafaları! Kibir çuvalları! Kan fıskiyeleri. Sence, ne işim vardı orada? Kuzeyin ıslak cehenneminde. Görebildiğim bütün renklerin suluboya olduğu bir yerde ne yapıyordum? Üstelik, Alman bile değildim."

Susmuştu. Bekliyordu. Bir yanıt. Benden. Benim gibi bir askerden. Korkudan başka hiçbir şeyi tanımayan, sahte bir insandan yanıt bekliyordu. Gelmedi tabii ki. Ölü olan oydu. Her şeyi bilen. Kendi sorusunu yanıtlayan da kendisi oldu.

"O savaşta ne yapıyordum, biliyor musun? Hayatımla oynuyordum. Her zamanki gibi. Belki de bu yüzden adım kumarbaza çıktı. Dünya yuvarlak değildir, asker. Bir kumar masası kadar düzdür."

Ona bakmıyordum. Hemen önümdeki beyaz duvarı izliyordum. Oysa üç yüz metre kadar bir boşluk vardı karşımda. Ama kar çökünce üstüne, beyaz gökle birleşmiş, boşluk önümde bir duvar gibi yükselmişti. Elimi uzatsam değeceğim kadar yakın. Ama asla uzatmazdım. O kadar cesur değildim. Soğuk, parmaklarımda sıkışıp kalmış bir yüzük gibiydi. Çıkaramıyordum. Ne yüzükleri, ne de ceplerimden ellerimi. Dinlemek kolaydı.

"O savaşta, bin ömre yetecek kadar kan gördüm. Denizi pıhtılaştıracak kadar kan. Ama korkmadım. Korkamadım. Burun deliklerimden giren o ölüm kokusunu, sigara dumanı gibi ağzımdan verdiğim an, korkuyu tanımadığımı anladım. Bir ölü gibiydim. O kadar ölüydüm ki ölümden korkmuyordum. Ne hayatım, ne ailem ne de dostlarım umurumdaydı. Ben savaştaydım. Çünkü orada olmak istiyordum. Çünkü on altı yaşındaydım. Evet asker, bir insana ilk kez ateş ettiğimde senden dört yaş küçüktüm...

1900'de doğmuşum. 1317, derdi babam. Haklıydı. Çünkü doğduğum Hopa'yla aramda daima altı yüz yıllık bir fark kaldı. Bunu anlamam için Hopa'dan ayrılmam gerekmemişti. Sokağa çıkacak yaşa gelmem yetmişti. Babam Hopa kadısıydı. Kadı Hurşit Efendi. Bir Osmanlı şımarığı gibi hissetmem için gereken ne varsa elimin altındaydı ama hiçbirini tutamıyordum. Avuçlarım doluydu. Tuhaf bir duygudan ağırlaşmış başımı tutmakla meşgullerdi. Fazla değil, yedi yaşındaydım. Hayal kurmanın, hayatın tek amacı olduğuna inandığım bir yaşta. Ama Hopa fazla küçüktü. Fazla gürültülü.

Yoksulluk, asker. Bağırır. Çarpar ve devirir. Çığlık atar, küfreder. Ama yoksulluk kördür. Bindiği atı yemeye mecbur eden adamı tanımaz. Yoksulluk, düşmeden yürüyebilmesi için zenginliğin altına serilmiş kırmızı halıdır. Hopa, o yıllarda, kırmızı bir halıydı ve ben üzerinden faytonla geçerdim. Midemi bulandıransa, çamur yol değil, yaşıtım çocuklar olurdu. Aç çocuklar. Georges Darien, asker. Şöyle der: 'Yoksullardan ve rezilliklerinden o kadar nefret ediyordum ki devrimci oldum!' Bir nöbette de sana müthiş Darien'i anlatırım. Tanıdığım en ilginç ikinci adamı. Birincisini de anlatırım. Vakit çok."

İşte bu, beni mahvediyordu. Vakit çok! Vakit çok! Siktir! Ne demek, vakit çok! Gideceğim, diyordum. Nasıl olsa döneceğim hayata! Az kaldı! Az kaldı. Hem de tek parça olarak döneceğim. Geldiğim gibi. Ne eksik ne fazla. Aynı kiloda, aynı zekâda. Bindiğim hiçbir Land, hiçbir mayının üzerinden geçmeyecek! Bana hiçbir şey olmayacak... Ama olmuştu bile. Sadece ben farkında değildim.

"Fazla kalmadım Hopa'da. Türkçe okuyup Fransızca yazmayı Pazar'da öğrendim. Atina, derlerdi bir zamanlar. Atina'daki Frerler Mektebinde. Babam emekli oldu. Kadıköyü'ne taşındık. İstanbul'a. Yine Frerler Mektebi. Fréres des Ecoles Chrétiennes. Kadıköyü'ndeki Saint Joseph. Bir dakika, Skagerrak'da ne aradığımı anlatıyordum, değil mi? Dikkat et, biri geliyor!"

"Nerede?"

"Ne nerede? Kiminle konuşuyorsun lan sen? Düzgün dur, hayvan oğlu hayvan! Adam gibi durun şu kulelerde. Geberip gideceksiniz, haberiniz olmayacak. Dibine kadar geliyorum, ruhun duymuyor! Götveren! Sabitsin!" dedi ve gitti.

Kim mi? Karakol komutan yardımcısı, Astsubay Çavuş Ekber. Harp sanatı ile sadizm arasındaki karbon kâğıdı! Birliğe geldiğimden beri aldığım ilk bireysel cezayı böylece vermiş oldu. Ölü adam yüzünden. Ellerim ceplerimde, nöbet kulesine yaslanıp durduğum ve Ekber'in yaklaştığını fark edemediğim için aralıksız dört saat nöbet tutma cezası. Önemli değildi. Sadece yüzümün bittiği yerde bana küfretmesi biraz canımı yakmıştı. Gurur bazen tek noktadan kırılıyordu. Bir kemik gibi. Birbirinden ayrılan iki uç da sızlıyordu. Çevresindeki et şişiyor, içinde öfke ve üzüntü iltihapları

birikiyordu. Bazen de gurur paramparça oluyordu. İşte o zaman zor kaynıyordu. Gurur parçalarını bir araya getirmek için platinler, çivilerle tutturmak gerekiyordu. Bu çivilerin en sağlamı da intikam oluyordu. “Hele bir bitsin şu askerlik, bak o zaman...” diye başlayan cümleler...

Sonuçta dört saat nöbet o kadar da önemli değildi. Çünkü üşümüyordum. Her nedense, ölü adamı dinlerken soğuk bana işlemiyordu. Ya da ben öyle sanıyordum. Korktuğum, o ana kadar hiç dikkatini çekmemiş bir askerken, Ekber’in hafızasında artık bir yer sahibi olmamdı. Beni unutmayacaktı. Nöbet listesini hazırlarken, en boktan saatleri verecekti. Sabah eğitiminde, uygun adımda yürüyen bir askerin dakikada kaç adım attığını soracaktı. Bilemeyecek ve yıkılana kadar komando dansı yapacaktım.

Komando dansı! Silah enseye yapışacak biçimde, omuzlara konur ve iki el namluyla dipçiğin üzerinden geçirilir. Böylece engizisyon geleneğine sadık kalınır. Tek diz çöker. Yere değmez. Emir gelir. Sıçrayarak, çöken diz değiştirilir. Yorulan dizlerden biri yere değdikçe dans süresi uzar. Başlangıçta herhangi bir sayı verilmez. Sadece “Say!” denir. Ne zaman biteceğinin bilinmemesi, bir cezanın ilk şartıdır. Sonra... Sonra er yıkılır. Tokat ve tekmenin şiddetten sayılmadığı bir zeminde er dövmek yasak olduğu için, komando dansı, vücudunu geliştirmek isteyenlere sunulmuş bir fırsattır. Yararlanmak için cezalandırılmak gerekir. Uslu erlerin güçlü askerler olma ihtimali bu yüzden düşüktür.

“Seni uyarmıştım, asker. Bana kızma. Kendine de. Benim gibi görünmez değilsin. Hiç kimseye çarpmadan buradan gidebileceğini sanıyorsun. Ama mümkün değil. Birliğin çok dar. Elbet çarpışacaksın. Elbet canın yanacak. Hem nerede biriktirdin bu kadar gururu? Ne zaman? Üstelik gerçek bir gurur bile değil, seni korkak yapan. Saygınlığını mı kaybedeceksin? İnsanlığını mı? Burada dayak da yiyeceksin, küfür de. Bir orduya karşı tek başına ne kadar dayanabilirsin? Ayaktasın ama aslında sürünüyorsun. Üstelik bir emir bile yok. Korkaklığın senin yaran. Kapatacaksın onu. Saklayacaksın. Unutacaksın.”

Siktir, diyordum içimden. Bu kez Ekber’in duymasını istemiyordum. Dipten konuşuyordum. Siktir! Beni tanımıyorsun! Benim hakkımda hiçbir bok bilmiyorsun! Hem, sen ne istiyorsun benden? Kimsin?

“Hatırlattığın iyi oldu. Ben de onu anlatıyordum... Evet, Kadıköyü Frerler Mektebinden, Norveç ile İsveç’in bacaklarını ayıran Skagerrak Boğazı’na nasıl geldim? Tabii ki uzun bir yolculuktu. Ama çok kısa sürdü. Hayatım gibi... Biliyor musun, ben ilkokula gitmedim. İptidai mektep. O zamanlar öyle denirdi. O kadar iptidaiydi ki bitirme sınavlarını sekiz yaşında geçtim. Eve gelen bir öğretmenle çalışmıştım. Zeki olduğumu söylerdi babama. Babamsa, yıllar sonra, son nefesini ne kadar aptal olduğumu anlatmak için harcadı. Her neyse... Frerler Mektebinde geçirdiğim altı yıl boyunca kitap okudum. Ne bulursam. Ders kitabı dışında ne varsa. Fransızcayı yerinden söktüğüm gün, elimde Georges Darien’in Güzel Fransa’sı vardı. Ermeni bir fahişeden almıştım. Ermeni ve deli bir fahişe. Kitap, yatağının başucundaki komodinde duruyordu. Benim başıma çok yakın duruyordu. Bir ara çarpıştık. Kitapla. Kadın güldü. Üzerimden kalktı. Dağılan sayfaları toplayıp bana uzattı. ‘Senin olsun,’ dedi. ‘Param yok,’ dedim. Önemsemedi. Kalktığı yere oturdu. Kitap ellerimin arasındaydı. Işıktan faydalanmak için kollarımı kaldırıp uzattım ve ilk cümleyi okudum. Kadınsa yükselip alçalmaya başlamıştı. Ancak artık yüzü görünmüyordu. Aramıza Güzel Fransa girmişti. Anlayacağın, o gün, kadın vücutlu bir kitapla seviştim. Ya da kitap yüzlü bir kadınla. On dört yaşındaydım...

Okudum. Sadece okudum. Darien de o fahişe kadar deliydi. Ama belki biraz daha fazla. Çünkü şöyle diyordu: ‘Halk dediğin, olabilecekken, özgür olmak istemeyen, çektiği aptal acılara aptal zevkler sayesinde katlanan ve bütün sosyal anlaşmalara uyan bir mahluktur. Koyunlar sürüsü ve çobanlar sürüsüdür. Onun ötesindeyse bireyler vardır. Bireyin halka duyduğu nefret daim olmalıdır...’

Darien bir anarşistti. Bense ne olduğumu bilmiyordum. Ama Darien biliyordu. Hepimizden önce uyanmıştı. Senin çektiğini iddia ettiğin acıların bin kat fazlasını Fransız ordusunun Tunus’taki özel disiplin birliğinde beş yıl yaşayıp Biribi adında bir kitap yazmıştı. Her ne kadar neye dönüşeceğimi bilmeden okusam da, onu anlıyordum. İnsanları ayağa kaldırmanın ve bir daha oturamasınlar diye altlarından koltuklarını çekmenin ne anlama geldiğini anlayabiliyordum. Tek kişinin, dünyayı tersine döndürebileceğine inanacak yaştaydım. Babamsa Almanya’dan bahsediyordu. Üniversiteden. Bense Baudelaire okuyordum. Anywhere out of the world şiirini. Tamam, diyordum babama. Neresi olursa... Ve gittim.”

“Kes! Kes artık! Sus! Bak bana! İyi bak! Sen neden bahsediyorsun? Bana ne halktan! Bana ne babandan! Anlattıklarının hiçbiri umurumda değil! Bunu anlayamıyor musun? Senin yüzünden sabit kaldım! Sen mi bekleyeceksin benim yerime? Sen mi donacaksın! Yarın bakım var. Sıcak su sadece bir saatliğine verilecek. Senin yüzünden yetişemeyeceğim. Bakım ne, biliyor musun? Muayene vaziyeti al! Emir bu. Kaldırırsın kollarını. Ellerini birleştirirsin başının arkasında. Ekber bakar. Koltukaltlarına. Orada bir şey bulamazsa pantolonunu indirtir. Yetmezse ayak tırnaklarına bakar. Çünkü yıkanacak zamanın ve suyun olmadığını bilir... Nasıl yıkandığımızı biliyor musun? Kalorifer suyuyla. Çıplak elle tutamadığın kalorifer peteğinin içindeki suyun altında da çıplak kalamazsın. Çünkü karışıp ehlileşeceği soğuk suyu bulamazsın. Belki bir parça kar işini görür ama yine de düştüğü yeri haşlar. Her halükarda yıkanmam lazım. Sıcak su lazım. Yoksa donacağım. Köpek gibi titreyeceğim. Eğer bakımdan sağlam çıkmazsam Ekber ağzıma sıçar.”

Daha fazla konuşmadım. Konuşamadım. Ağlıyordum. Ağlıyordum, amına koyayım. Ağlıyordum. Sessizce nasıl ağlanır, bilmiyordum. Ama sessizce öğreniyordum. Sessizce hıçkırıyordum. Gözlerim ıslandığı anda yüzüm üşüyordu. Çok üşüyordum. Burnumun aktığını biliyordum. Çok korkuyordum. Daha fazla ağlamaktan. Daha fazla üşümekten. Sıcak suyun kalmamasından. Uykusuzluktan. Her şeyden. Yaptığım her şeyden. Askerlikten. Hayatımdan korkuyordum. Kendimi öldürmekten korkuyordum. Ama o hiçbir şeyden korkmadığını anlatıyordu. Herif bir kahramandı! Kahraman! Siktiğimin kahramanı! Titriyordum. O an orada benimle birlikte olmayan ve katlandığım acıların milyonda birini çekmeyen bütün insanlardan nefret ediyordum. Altı milyar kez tetiği çekecek kadar kızgındım! Yeni doğan bebeklerin attıkları ilk çığlıkta açılan ağızlarına bomba atarımı sokacak kadar kızgın!

O gün, ölü adam bir daha benimle konuşmadı. Ya da ben duymadım. Çünkü o kadar üşüdüm ki kulaklarım çatladı. O kadar üşüdüm ki, çoraplarım ayaklarıma yapıştı. O kadar yapıştı ki çoraplarımı çıkarırken derim soyuldu. O kadar soyuldu ki, kantindeki sobanın yanında acıdan bağırdım. O kadar bağırdım ki Ekber duydu ve konuştu:

“Ne böğürüyorsun at yarağı! Siktir git, çapraza geç!”

“Emredersiniz komutanım!”

Kimsenin yardım etmesine izin vermedi. Çoraplarımı giydim. Üstlerine postallarımı geçirdim. Kantinden çıktım. Eldivenlerimi taktım. Karargâh binasının önündeki Atatürk büstünün yanına varana kadar topallayarak yürüdüm. Silahımı omzumdan çekip çapraza geçtim. Bir elimle kabzasından, diğeriyle kundağından tuttuğum tüfek, üzerime atılmış bir çizik gibi duruyor olmalıydı. Tabii ki askıyı omzuma geçirmem yasaktı. Amaç Atatürk büstünü korumak değil, kollarımı yakmaktı. Titreyene kadar yorulmalarını sağlamak. Bütün bunlar Ekber’in fikriydi. Mermer kaidesinde “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” yazan büstün yanına asker dikip çapraza geçirmek, Ekber’in icadıydı. Bireyde sulh kimsenin umurunda değildi. Birlikteki komutanların karargâha girip çıkmak için kullandıkları tek kapının yakınında duran cezalı er herkes tarafından görülüyor ve önyargılar buna göre biçimleniyordu. Gün içinde Atatürk büstünün yanında mutlaka birkaç asker görülürdü. Gözlerinden yaş gelen, silahı tutmaya devam edebilmek için alt dudaklarını yutacak kadar ısıran erler...

Dolu bir şarjör taşıyan G-3, dört kilo beş yüz gramdır. Bu ağırlık, çaprazda durulan her dakika artar. Postalın içindeki ısı, yedi derecedir. Bu sıcaklık, çaprazda durulan her dakika azalır. Ekber, çapraza diktiği askerlerin önünden geçer. Başını kaldırıp bakmasa da çaprazda bir terslik varsa anlar. Silahı gövdesine yapıştırıp ağırlığı azaltmaya çalışanları derhal fark eder. Ne de olsa eski askerdir. Askeri tanır. Bu yüzden yüzlerine bakmaz. Acısının sona ermesinden başka hiçbir şey düşünemeyen askerlerin canı daha çok yansın diye onları unutmuş gibi yapar. Tüfeğin ağırlığı bir tona ve postalın içi eksi on altıya ulaştığında karakol komutanının postasını yollar. Cezanın bittiği haberini alanları odasının camından izler. Davranışlarda herhangi bir isyan izi arar. Küfrü andıran herhangi bir ağız veya el hareketi. Ekber, ordunun müthiş hafızasıdır. Arşividir. Unutmaz. Atatürk büstünün yanından, olması gerektiği gibi ayrılmayanı mutlaka cezalandırır...

Bütün bunları biliyordum. Görmüştüm. Tanık olmuştum. Bu yüzden dayanmaya ve sakin kalmaya çalışıyordum. Ancak acı bir yılana dönüşmüştü. İçimde geziyordu. Sağ el bileğimden alnıma, oradan sol topuğuma sürünüyordu. Biraz bekliyor, yeniden hareket edip göğüs

kafesime çörekleniyordu. Bir şeyler düşünmek istiyordum. Unutmak için. Ya da Ekber'in yaptığı gibi unutmuş görünmek için. Bir şeyler düşünmek ve acı adındaki yılanın vücudumda dolaştığını unutmak istiyordum. Ama olmuyordu. Yılan parçalıyordu. Kurduğum her hayali delip geçiyor, gözümün önüne gelen her şeyi yutuyordu.

"Düzgün dur, göt!"

Önümden geçip giden Ekber, öğle yemeği için tekrar ortaya çıktığında ne yılan kalmıştı ne de sürünebileceği bir boşluk. Hiçbir şey yoktu. Eksi on iki derecede, kirpiklerimi yapıştıran terden başka hiçbir şeyi hissetmiyordum. Beni görmemesi olanaksızdı. Tek bir sözüyle çözülecek ve devrilecek bir heykeldim. Ve o söz geldi.

"Siktir git!"

"Emredersiniz komutanım!"

Durdu. Döndü. Tüfeği omzuma asmaya çalışıyordum. Ama parmaklarım beni dinlemiyordu. Göz göze geldik. Tereddüt etmedim. İki adımda karşısına geçtim.

"Emret komutanım!"

Emret komutanım, demek, emret öleyim, demektir. Çünkü askerlik, ölmenin emredilebileceği tek meslektir. Hatta emre karşı gelmenin cezasının da ölüm olabileceği tek meslektir. Aslında herhangi bir meslekten o kadar uzaktır ki, tanımında "harp sanatı" kelimeleri geçer. Evet, bir sanat! Belki de en doğrusu bu. Çünkü sanat da askerlik gibi ilhamını ölümden alır. Ancak bazen asker delirir ve "Yalvarırım, ölmemi emret komutanım!" der. Çünkü deliren asker için en sağlıklı terhis biçimi, ölümdür. Bense emret gideyim, diyordum içimden. Emret, yok olayım! Ama Ekber başka şeyler düşünüyordu:

"Ben de seni bir bok sanıyordum!" dedi ve dönüp yürüdü.

O an anladım. Üniformasını taşıdığım ordudan ayrılmış ve artık Ekber'in askeri olmuştum. Oysa bağırmak istiyordum arkasından:

"Ama komutanım, ben bir bokum! Ben, gerçekten bir bokum!"

Olmadı. Sesim çıkmadı. Sesim, kapalı ağzımın içinde yankılandı. Boğazımda kaldı. Kursağımda. Oradan içeri düştü. Acının yerini aldı. Dönüp durdu. Bir yılan gibi. Sonra... Sonra hiçbir şey olmadı, amına koyayım!

“Tebrik ederim, Ekber’in askeri olmuşsun!”

Konuşan Duran’dı. Terhisine yirmi bir gün kalmıştı. Nöbet tutmazdı. Land şoförüydü. Birlik dışı bütün işlere, görev denir. Duran, göreve giden askerleri ve başlarındaki rütbeliyi taşırdı. Kışlada geçirdiğimiz ilk akşam sıfırlamamızı o yapmıştı.

“Nereden bulaştın oğlum bu işlere?”

Sıfırlama, yatılı okul oyunlarına benzer. Her söylenene inanmaya hazır olan yeni gelenler, psikopat bir komutan konusunda uyarılır. Korku yeterli düzeye eriştiğinde, eski askerlerden biri, uzman çavuş lojmanından yürüttüğü rütbeli kepiyle koğuşa dalar ve önüne ilk çıkana attığı tokatla oyunu başlatır.

“Sana demedim mi, Ekber’e yaklaşma diye? Onun nöbetinde salaklık yapmayacaksın. Herif ruh hastası, amına koyayım.”

İlk emri, yeni gelenlerin duvar dibine sıralanmalarıdır. Eskileri dolapların tarafına gönderir. Aradaysa ranzalar vardır. Ülkenin ve dünyanın neresinde olduklarını hâlâ kavrayamamış olan yeni erler, esas duruşta titrememeye çalışır. Sıfırlamayı yapan asker bağırarak sorar: “Bayrak nedir?” Eğitim birliğinde satılan el kitabının sayfalarından birinde yanıtı yazan bu soruyla karşılaşan acemiler bayılmamaya çalışarak konuşurlar. Hiçbir yanıt beğenilmez. Ve o emir gelir: “Sürün!”

“Neyse, takma kafana. Durum o kadar da boktan değil. Şimdilik kontenjandasın. Daha Ekber’in askerlerinden sayılmazsın. Ama bir salaklık daha yaparsan dönüşü olmaz. Ayağını denk al. Ne deniyorsa onu yap, sonra da al tezkereni, siktir ol git.”

Önlerinde ranzalar duran onlarca çocuk, birkaç saniyelik tereddütten sonra, ikinci emirle kendine gelir: “Sürünün lan, hayvanlar!” Böylece yeni askerler yatakların altından sürünerek geçmeye başlar. Sıfırlamayı yapan, ranzaların arasında koşturur ve başını kaldıranları tekmeler. Bütün sürünenlerin aklında aynı soru vardır: “Bu herifle bir yıl nasıl geçer?” Eski askerlerin durduğu dolap tarafına ulaşanlara yeni bir emir gelir: “Geri dönün! Sürünün!” Eskiler gülüşürken, mutluluğa yakın bir duyguyu sadece koğuşçu hisseder. Çünkü zemin insancıl bir paspasla siliniyordur. Duvar dibine ulaşanlar, ayağa kalkıp esas duruşa geçer. Sürünen kimse kalmadığında, her şeyin bir oyun olduğu açıklanır.

“Sakın o ibnelerle de dolaşma. Şimdi bunlar, yanına gelip askıntı olur. Ağzından laf almaya bakarlar. Zaten kimseyle konuşmuyorsun, değil mi? Böyle devam et. Ekber seni onlarla görürse, onlardan biri sayar.”

Sıfırlamanın şiddeti, yapanın insafına kalmış bir oyundur. Dövmek, küfretmek, komando dansı yaptırmak, şınav çektirmek, yanındakine tokat attırmak, postal boyatmak... Bir merhamet işidir. Az ya da çok. Sıfırlama, eskilerin alkışlarıyla sona erdiğinde yeniler bir rüya görür. Bu rüyada, bir yıllarını geçirecekleri kışladaki en zor anın bu şaka olduğuna inanırlar. Oysa, sıfırlama yapan, o güne kadar tanıdığı bütün komutanları birleştirip tek bir tip yaratmıştır. Dövenle küfredeni, postal boyatanla postal yalatanı daha sonra teker teker tanıyacaklardır. Sıfırlama, askerlik hizmetleri sona erene kadar bitmeyecektir.

“Çavuş ne zaman adam çağırsa, ilk atlayan sen ol. Bütün işlere koş. Fazla değil, birkaç hafta. Ekber’in kulağına mutlaka gider. Elbet affeder.”

Oyunun adı, erlere teslim edilen tüfeklerin gez ayarlarının yapıldığı ilk atışlardan gelir. Bunlara sıfırlama atışı denir. Sıfırlamadan geçen tüfek, teoride, nişan sapması yaşatmaz. Gez ve arpacık hizalaması hatasızdır. Ne sağa ne de sola çeker. Bir çeşit rot balans ayarı. Ancak bir askerin sıfırlanması tüfeğinki kadar kolay olmaz. Davul ve zurna faslını atlatan askeri, kışlanın derinlerine indiğinde bir rütbeli karşılar. Elinde bir

kumanda, yanında da dev bir televizyon vardır. Adı, “askerin bir günü” olabilecek, öğretici bir belgeseli, yeni gelenlere izletmektir görevi. Gruplar halinde televizyonun karşısına oturanlar, izlemeye başlarlar. Fazla değil, bir dakika sonra rütbeli filmi ileri alır. Birkaç saniye izletip bir daha ileri alır. Daha sırada bekleyen onlarca izleyici grup olduğu için filmi özetle gösterir. Hiçe yakın bir özetle. İşte o an, sıfırlama yavaş yavaş başlamıştır. O filmin çekilmesini emreden rütbeli ile o filmi ileri sararak izleten rütbeli arasındaki fark berraklaşmaya başlamıştır. İşte o an, teori ile pratiğin arasındaki farkın bir ordu kadar olduğu anlaşılmıştır. Sonrasındaysa, çanta düzenlenmesi anı yaşanır. Başka bir rütbeli, on kişilik gruba, kendilerine verilmiş malzemelerle çantalarını hazırlatır. Emirle tanışılan ilk anlardır. Çanta hazırlamak gibi bir işlemin bile ne kadar keskin, ciddi ve karmaşık olabileceği görülünce sıfırlamanın, er kalındıkça devam edeceğine emin olunur. Keşke bu adam, tatile çıkarken yanımda dursa da valizde bir eksik olmasa, diye düşünürken artık hiçbir şeyin komik gelmediğinin de farkına varılır. Son olarak, askerin saçları sıfıra vurulur ve ordudaki ilk sabaha uyanılır.

Yirmi yıllık hayatlardan bir sıfır yaratmak ve üzerlerine bir asker inşa etmek ciddi bir süreçtir. Ciddi olmayan tek şey, Duran’ın on dakikalık şakasıdır. Yeni devreye sıfırlama çeken usta asker, terhisine kadar onların ağabeyi sayılır. Bir çeşit koğuş ağası. Duran gibi merhametli olanlar tavsiye verir. Tavsiye değerlidir, önemlidir. Deneyim, bir erin gerçek mühimmatıdır. Vücudunu saran şarjörlerden daha iyi korur...

Ben de sıfırlanmıştım. Ama diğerlerinden farklıydım. Sivil hayatı ve davranış biçimini derimden kazımak için kimsenin uğraşmasına gerek kalmamıştı. Ben o işi halletmiştim. Önceki hayatımı sıfırla bitirmiştim. Yenisine aynı yerden başlayabilirdim. Sıfırdan!

Dökülen beton harcının üzerinde ütüye benzeyen bir plaka gezdirilir. Mastardır adı. Mastar çekmek, denir. Harcın üzerindeki izleri siler. Ben de dümdüz gelmiştim orduya. Sırtımda tek bir ayak izi olmadan. Mastarımı çekip öyle gelmiştim. Ne istiyorlarsa inşa edebilirlerdi üstüme. Tabii şimdi de başka ayak izleri beliriyordu, sağımda solumda. Ne de olsa çamurdan gelmiştik. Daima yaştık! Bir mastar da ordunun çekmesi gerekiyordu.

Hazırdım. Sürekli sıfırlanmak için hazırdım. Bir olamadan tekrar sıfıra dönmek için...

“Neyse... Yapıştır.”

Parkamın cebinden çıkardığım paketten Duran’a ve kendime sigara çekerken, durumun o kadar da kötü olmadığını düşünüyordum. Duran, çoktan başka bir konuya geçmiş ama ben dinlemiyordum.

“Ulan, sınırda yol devriyesine üst devreler çıkıyormuş, biliyor musun? Gelen geçenden parsayı toplamak için. Sivilde ceplerinde biraz para olsun diye. Ne güzel iş, değil mi lan?”

Sadece duyuyordum. Rüşvetçi erlerle ilgilenmiyordum. Benim düşündüğüm, birkaç hafta dişimi sıkarsam, Ekber’le aramdaki bağı koparabileceğimdi. Ama canımı sıkma ihtimali olan, başka bir şey vardı. O da, haberin, ağır bir koku gibi yayılması. Oysa ben konunun ağır bir kapı gibi kapanmasını istiyordum! Çünkü Ekber’in askeri olmanın ne anlama geldiğini herkes biliyordu. Özellikle de Ekber’in askerleri.

Birlikte dolaşırlardı. Birlikte yer, birlikte sigara içerlerdi. Sürünün içinde küçük bir sürü. Gündüz ve gece çavuşlarının ceplerindeki buruşuk kâğıtlarda adları vardı. Bütün işlere önce onlar koşturulur ve hiçbir anlarının boş geçmemesi için çaba sarf edilirdi. Sıradan erler olmadıkları bilinirdi. Hiçbir zaman hiçbir sıraya girmemiş askerlerdi. Vücutlarında, bağlı olduğumuz alaydaki bütün jilet izlerinden fazla yara taşırlardı. Onları diğerlerinden ayıran en keskin bıçaksa, haklarında verilmiş askeri mahkeme kararlarıydı. Hiçbiri, normal hizmet sürelerinin sonunda evine dönemeyecekti. Çoğunun dönecek bir evi bile yoktu. Aylara varan cezaları vardı. Askeri cezaevinde geçecek günler ve aylar. Personel yetersizliğinden dolayı ertelenmiş hapis cezaları. Bu yüzden farklılardı. Askerlik hayatlarını bilenlerde, korkuyla acıma arasında bir duygu uyandırırlardı... Bir köpekbalığı sürüsü. Yaralı köpekbalıkları. Aralarında dış karakollara gönderilmiş ancak kısa bir süre sonra iade edilmiş olanlar vardı. Dış karakol, sürgün anlamına geliyordu. Ancak gittikleri yerlerde de rahat durmadıkları için tek çare, hepsini bir araya getirip Ekber’in gözetimi altına sokmak olmuştu. Eski askerlerdi. Usta değil. Çünkü hiçbir sorumluluk taşımıyorlardı. Yani bir görevleri yoktu. Sadece nöbet ve angarya. Vergi mükelleflerinin paralarıyla kıçlarını silen anarşistler. Herkesten çok yiyor ve

her şeyi talan ediyorlardı. Dayak, tehdit, tutanak. Hiçbiri fayda etmiyordu. Aylardır kışladan çıkmamışlardı. Yarım saatlik izinler, onlar için değildi. Alay komutanı geldiğinde, onlarla karşılaşmaması için birliğin en uzak noktalarında nöbete dikilirler, gözden kaybedilirlerdi. Birliğe atanan yeni uzman çavuşlara ilk uyarı Ekber'in askerleri konusunda gelirdi. "Dikkat edin!" denirdi. "Bu heriflere dikkat edin."

Yılda üç kez birliğe gelen ve dört ay sonra basıp giden üniversite mezunu, kısa dönem askerlerin en korktuğu adamlar bunlardı. "Merhaba arkadaşlar" diye başlayan şanssız ancak nazik tanışma girişimleri, "Seni de sikeriz, arkadaşlarını da!" cümlesine çarpardı. Çarpmanın etkisi, haklarında anlatılan, banyo tecavüzleri efsanesiyle şiddetlenirdi. Hepsi de benim gibi RDM'ydi. Ağır RDM'ler. Tatvan'dan aldıkları reçetelerde yazan ilaçlar Ekber'de durur, günlük dozlarını almak için her gün kapısında beklerlerdi. Eğitim birliğinden alaya gelmiş, orada derhal fark edilip, ilçeye sürülmüşlerdi. Mümkün olsaydı İran'a da sürülebilirlerdi. Sınır dışı! Ama ilçe jandarma son noktaydı. Varlıkları kabul edilemez askerler. Olmaması gereken erler.

Kamuflajları bile farklıydı. Herkesten daha çok süründükleri ve çalıştıkları için renkleri fazlasıyla solmuş, başka bir ordunun üniformasına dönüşmüştü. Erler arasındaki bölgecilik ve devrecilik anlayışı onlarda yoktu. Kimin nereli olduğu ve birliğe ne zaman katıldığı önemsizdi. Onlar, nerede doğmuş olurlarsa olsunlar, Ekber'in askeriydiler. Son durak orasıydı. Yolculuğun nerede başladığı kimsenin umurunda değildi. Herkesten daha kirliydiler. Yüz hatları, her gün taşıdıkları kömürün tozundan keskinleşmişti. Yüzlerindeki bütün çizgiler çok daha siyah ve çok daha belirgindi. Karakalem resimleri andırıyorlardı. Opera makyajı. Aramızda kuliste dolaşır gibi geziniyorlardı. Esmerleşmiş alınları ve elmacık kemiklerinin arasında, gözleri büyük ve fazla beyaz görünüyordu. Madencilere benziyorlardı. Siyah beyaz çekilmiş madenci fotoğraflarına. Elleri yaralıydı. Kamuflajlarında siyah lekeler vardı. Kurumuş kan. Kendi kanları. Kokuyorlardı. Simsiyah kokuyorlardı. Eğer onları erken terhis etmenin herhangi bir yolu olsaydı, kimse bir saniye bile tereddüt etmezdi. Onlardan kurtulmanın bir yolu olsaydı, herkes oradan giderdi. Ama öyle bir yol yoktu. İdare ediliyorlardı. Edilebildikleri kadar. Ekber tarafından. Katır gibi çalışmalarına rağmen cezalandırıldıkları her gün içinde mutlaka sorun

çıkaracak zaman ve gücü bulurlardı. Sayıları yediydi. Atatürk büstünün yanında yıkılana kadar çaprazda duran onlardı. Sabah içtimalarında komando dansı yaparken Ekber'i çıldırtacak kadar dayanıklı çıkanlar onlardı. Çiğ etle beslenen vahşi köpekler. Dövüldükçe sertleşmiş derileri, küfür yedikçe bilenmiş dilleri vardı. Bölüğün nöbetlerinin yarısını onlar tutuyordu. Günde on ya da on iki saat. Koğuşun en dip ranzalarında yatıyor, yemek duası etmeyi reddettikleri için yemekhaneye giremiyorlardı. Bir ellerinde tabldot, diğerinde kaşık, eksi yirmi derecede ayaküstü çorba içiyorlardı.

Kısacası, RDM olmam dışında onlarla hiçbir ortak noktam yoktu. Onların askerliğiyle benimkinin hiçbir ilgisi yoktu ve olmasını da istemiyordum. Ölmeye gelmiş gibilerdi. Kendilerine acı çektirmeye gelmiş gibi. Askerlik, hayatlarının son evresiymiş gibi davranıyorlardı. Dönecek bir yerleri ve dönmeye niyetleri yokmuş gibi.

Onlardan biri olmayacaktım. Adım asla onlarınkilerle birlikte anılmayacaktı. Duran'ın söylediği gibi yapacaktım. Her işe koşacak, her şeye boyun eğecektim. Daha da küçülecek, kara gömülecektim. Kimse beni göremeyecekti. Ekber varlığımı unutacaktı. Yok olacaktım. Hiçbir kuralı çiğnemeyecektim. Tek bir hata yapmayacaktım. Siyah kaplı defterimi kazanda yakacaktım...

Evet, Duran'la karşılıklı sigara içerken bunları düşünüyor, kendime böylesi sözler veriyordum. Yeminler ediyordum. Kararlar alıyordum. Küçük hayatımdaki büyük kararlar. Eskiden aldıklarım gibi. Saçlarım varken. Adımın önünde Jandarma Er yazmazken. Üniversitenin ikinci sınıfından ayrıldığım gün askerlik şubesinin kapısından girme kararım gibi. Müthiş kararlarımdan biri! Çıkarımı ne kadar iyi hesaplayabildiğimin en büyük kanıtı! Kendime verdiğim değerin muhteşem ölçüsü!

Ama çok sürmedi. Süremedi. Planımın alt üst olması için bir sonraki nöbetin gelmesi yetti.

Ana kapıdaydım. Bölüğün en ağır nöbet kulesinde. En ağır çünkü oradaki çelik yelek on bir kiloydu. En ağır çünkü bölük komutanı kışlaya girip çıkmak için orayı kullanıyordu. En ağır çünkü karargâh binasının bütün pencereleri orayı görüyordu. Durduğum yer, Jandarmanın vitriniydi. Durduğum yer, sivillerin merkez karakola girmek için geçtikleri yerdi.

Kimliklerini alıyor, isimlerini bir deftere kaydediyor, üzerlerini arıyor, varsa silahlarını alıp karşılığında numaralı plastik fişler veriyordum. Normalde bu işlemleri nizamiye çavuşunun yapması gerekiyordu. Ama sürekli tekrarlandığı gibi, personel yetersizliği vardı. Yeterli değildik. Hiçbir zaman da olamadık. Gelenlerin hemen hepsinin silahı vardı. Muhtarlar, geçici köy korucuları, gönüllü köy korucuları, ihbarcılar, av tüfeği ruhsatı takipçileri, canı sıkıldığı için çay içmeye gelenler, jandarmayla arasının iyi olduğunu hasımlarına belli etmeye çalışan üçkâğıtçılar, petrolcüler, yeşil kartçılar, saklı nüfus yakınları, kamyonu bağlandığı için trafikçilere yalvarmaya gelenler, kızları evden kaçanlar, kızları eve hamile dönenler, kan davalılar ve yine ihbarcılar. Soğuğa rağmen geliyorlardı. Kara rağmen. Buza rağmen. Her şeye rağmen geliyorlardı...

Bir ara önümdeki bariyerin ardında, yerde parlak bir leke gördüm. Başımı kaldırdığımdaysa bulutların arasına sıkışmış bir güneş. Öyle bir yere düşmüştü ki ışığı, iki adım ötemdeydi. Bölük kapısının ardında. İki adımda basardım üstüne. Ama yasaktı tabii ki dışarı çıkmam. Oysa ne güzel duruyordu orada. Vücudum ancak bir ceset kadar sıcak, gözlerim gördüğüyle ısınıyordu. Kar parlıyor, kimse görmese de eriyordu. Üstüne bassam ısınacakmışım gibi geliyordu. Sonra yavaş yavaş hareket etmeye başladı. Bana doğru yaklaştı. Tam ayağımın ucuna gelmişti ki voltaj düştü. Derhal hesap sormak için kaldırdım başımı. Öne geçme sırası bulutlara gelmişti. Kim öndeyse onun hükmü vardı. Oysa bir ara bütün beyazlar kaybolmuştu. Masmavi bir ayaz perdesi çekilmişti gökyüzüne. Bu bulutlar da nereden çıkmıştı? Aslında anlayabiliyordum. Onlar bulut değildi. Dünyanın etrafında bir cam vardı ve güneşin sıcak nefesi üzerinde buğu yapıyordu. O cam yüzünden ısınamıyordum. Allahın belası cam yüzünden güneşin ışığı yanıyor ama ısıtmıyordu. Bozuk bir klima gibi. Sonra yeniden bembeyaz bir kar perdesi çekildi gökyüzüne. Neyi var neyi yok döküldü üzerime. Kar başladı ve ışık da kalmadı. Ben o sırada güney yarımkürede sörf yapan ibnelere değil, önümden iki kazakla geçip gidenlere imreniyordum. On dakikalığına sokağa çıkmış ve evlerine dönecek olanlara. Çünkü bu soğuğu ancak dört duvar ve bir çatı durdurabilecekken, ben iki eldiven, üç çorapla dayanmaya çalışıyordum.

Bölüğün en ağır nöbetini tutmanın tek eğlenceli yanı, gelenlerin isimleriydi. Resim diye bir adam gelmişti az önce. Çıkarken, “Al bakalım

resim kâğıdını!” deyip uzatmıştım kimliğini. Sonra bir Tozbey gelmişti. Yanında da bir Dedo. Daha sonra da bir Yado gelmişti. Peşinden de Vezir ile Yami. Bir de Balyoz ile Kalabalık. Sonra da bir Siyam. Gelenlerin arasında Kazo da vardı. Korucu başı Kazo.

Tanıyordum. Gönüllü değil, geçici köy korucularından. Gönüllüleri önemsemezdik. Onlar sadece silah ruhsatı karşılığında korucu olur, sonra da bir daha yüzlerini görmezdik. Ama geçiciler, leşleri olanlardı. Maaş alanlar, silah verilenler, PKK’nın köylerine inmekte tereddüt ettiği adamlar. Savaşmayıp sevişmek yerine savaşla sevişenler! Kazo da bunlardan biriydi. Yirmi bir yıldır geçici köy korucusuydu. Bu da onu hayli kalıcı yapıyordu. Selamlaştık. Üzerini aramama fırsat vermeden silahını çıkarıp teslim etti. Tam o sırada ölü piç kurusunu duydum:

“Eğer bana bir daha sırtını dönersen seni pişman ederim.”

Tabii ki cevap vermedim. Kazo’yla ilgilenmeye çalışıyordum. Nerede olduğumu, neden orada olduğumu hatırlamaya çalışıyordum. Bölük komutanıyla görüşecekti. Postasına haber vermek için kuledeki telefonu kullandım.

“Beni dinle asker! Beni kızdırırsan buradan asla çıkamazsın.”

Hâlâ cevap vermiyordum. Sadece Kazo’ya bakıyordum. Gözlerinin içine. Aramızdan kar geçiyordu. Kuledeki telefon çaldı. Açtım. İzin çıkmıştı. Tam kapatacaktım ki “Benimle şimdi konuşmazsan seni asla terk etmem!” cümlesini duydum. Müthiş bir karar daha verdim. Her zamanki gibi. Kazo’nun içeri girmesi için sessizce kenara çekildim. Raylı kapıyı kapatırken duymam gereken gıcırdama sesi yerine şu geldi:

“Her şeyi, ama her şeyi sen istedin. Bunu sakın unutma!”

Fazla değil, on dakika sonra Kazo çıkıp gitti. Her şey normaldi. Ta ki bölük komutanının postası Cafer yanıma gelene kadar. Yüzünde bir tokat izi asılıydı.

“Ne yaptın lan sen? Ne yaptın, amına koyayım?”

“Neyi ne yaptım?” diyordum. Neden söz ettiği hakkında hiçbir fikrim yoktu.

“Herifte silah varmış. Çekip yüzlüğün masasına koydu. Komutanım, dedi. Sen benim işimi halletmezsen ben de bununla vururum kendimi!”

“Ha siktir!”

“Yüzlük çıldırdı!”

O andan sonra Cafer’i dinlemedim. Yanağındaki tokat iziniyse kesinlikle merak etmedim. O andan sonra çok az şey duydum. Çok uzaktaki bir mobileti, bir de caddedeki okuldan gelen İstiklal Marşı’nı seçti kulaklarım. Neden onlar? Bilmiyorum. Çelik yeleğin ağırlığı artmaya başladı. Üşüyen parmaklarımın çıktıkları yere girdiğini, başımın, kollarımın ve bacaklarımın çelik yeleğin içine doğru çekilmeye başladığını hissettim. Kabuğuna çekilen bir kaplumbağa. Kazo’nun üstünü aramamış ve üzerindeki ikinci silahı almamıştım. O da bu silahı bölük komutanının karşısında çekmişti. Tabii ki onu vurmayı düşünmüyordu. Yüzbaşıyı öldürmenin bambaşka yolları vardı ve bunların hiçbiri karargâh binasından geçmiyordu. Ama silahlı bir adamın odasına kadar çıkmasında tek sorumlu bendim. Ölü adama direnmekle meşgul olduğum için kontrolü tamamen kaybetmiştim. Benzer hatalarda, er her şeyle suçlanabilirdi. Hatta siville işbirliği yapmakla bile suçlanabilirdi. Çünkü ne de olsa gerçek bir ordu personeli değildi. Zamanı gelince yok olup gidecekti. Yıllar sonra orduevinde karşılıklı oturup eski günlerin hesabının yapılabileceği bir asker değildi. Nereden geldiği ve nereye gideceği belli olmayan bir asker. Bir ordu için en tehlikeli varlık. İçinde bir yıl geçirdiği karakolu, terhis olduktan bir hafta sonra basan eski asker-yeni terörist hikâyeleri bütün birliklerde anlatılırdı...

Cafer’i duymuyordum. Ama o konuşmaya devam ediyordu. Açılıp kapanan ağzına bakıyordum. Diline, dişlerine. Başkasının acısını ve hatalarını kanırtmakta usta olan erlerden biriydi. Mahvolacağımı, ebemin sikileceğini, benim için çok üzüldüğünü ama elinden hiçbir şey gelmeyeceğini anlatıyor, bir yandan da sigarasını yakıyordu. Cafer de nöbet tutmuyordu. Hiç tutmamıştı. Nöbetin bitmesine bir buçuk saatten fazla vardı. Bu yüzden, bize doğru yaklaşan teçhizatlı erin nereye gittiğini anlayamadım. Bir yere gitmiyordu. Bana geliyordu.

“Yeleği çıkar. Nöbeti almaya geldim. Çavuş gönderdi. Ekber seni çağırıyormuş.”

Herhangi bir yerde ve zamanda söylendiği zaman, son derece basit görünen bu cümleler, askerlik hayatımın cehenneme dönüşmesinin açılış konuşmasıydı. Şeytan, Ekber oluyordu. Bense sonsuza dek yakılacak günahkâr. Bölüğün mükemmel askeri düzenini bozmuş, yüzbaşının ölümüne sebebiyet verecek bir olayın gelişmesine neden olmuştum. Bütün bunlar o ölü orospu çocuğu yüzünden olmuştu. Zihnimi kemirdiği, davranışlarımı sakatladığı ve neden-sonuç ilişkisi içinde düşünmemi engellediği için olmuştu. İntikam mı? Nasıl alabilirdim ki? Herif ölüydü!

Başım, kollarım ve bacaklarım çelik yelekten çıktılar. Miğferimi yeni nöbetçinin ellerine bıraktım. O an ilk kez kendimi vurmayı düşündüm. Hemen orada. Kurma kolunu çekip, emniyeti açıp tetiği düşürmeyi düşündüm. Tüfeğe hakimiyet faktörleri başlıklı yönerge sayfasında, tetiği eze eze düşürmekten söz ediliyordu. Ben de yapabilirdim. Eze eze düşürebilirdim. Tetiği ve kendimi. O an, herhangi birinin bu düşüncemi sezip sezmediğini bilmiyorum ama Ekber, odasının camına yapışmış bana bakıyordu. Göz gözeydik. İki hayvan gibi. Beslenme zincirinde hangimizin üstte olduğu belirsizdi ama emir komuta zincirinin boynuma dolandığı kesindi. Daha fazla bakamadım ve gözlerimi kapadım.

Tekrar açtığımda doldur-boşalt istasyonundaydım. Duran'la aynı gün birliği terk edecek olan gündüz çavuşunun kırmızı yüzündeki devrilmiş kaşları görebiliyordum. Cafer kadar acımasız değildi çünkü onun kadar şanslı değildi. Eksi yirmilerde nöbet tutmuştu. Acıyı tanıyordu. Belki de bu yüzden konuşmuyordu. Söylenecek bir şey olmadığını bildiği için. Konuşmak yerine elindeki nöbet çizelgesini inceliyordu. Yerime gönderdiği adamın sonraki nöbetlerini kaydırmaya çalışıyordu. O sırada nöbetçi astsubayın çavuşu çağırdığını duydum. Elindeki kâğıdı cebine sokup, sesin geldiği yere, yemekhaneye doğru koştu. Başımı çevirdim ve önünde durduğum kırmızı bidonun ortasındaki delikle göz göze geldim. Doldur-boşalt istasyonunda emirsiz hareket edilemediği için çavuşun dönmesini beklemeye başladım... Bekledim... Bekledim... Bekledim...

"Ekber bekliyor, asker. Geç kalıyorsun."

Ses, arkamdan gelmişti. Ama dönüp bakmıyordum. Bakmayacaktım. Ben de biliyordum Ekber'in beklediğini. Ben de biliyordum, Ekber'e geç kalmanın ne demek olduğunu. Ama çavuş bir türlü gelmiyordu. Saniyeler

geçiyor, dakikalar devriliyordu. Ekber'in yüzünü görüyordum. Şişen yüzünü. Patlamak üzere olan yüzünü.

"Doldurt-boşaltını ben yaptırayım, asker. Boşuna bekleme."

Çavuş gelmiyordu. Ekber'in yüzü biraz daha şişmişti ve hâlâ beni bekliyordu. Gitmem gerekiyordu. Bir an önce. Bir an önce küfrümü ya da tokadımı yemem gerekiyordu. Ne olursa. Bir an önce. Oysa bir salak gibi duruyordum. Hatta esas duruşta bekliyordum.

"Namlu bidona!"

Namluyu bidonun deliğine soktum.

Kurma kolunu çek!"

Çektim.

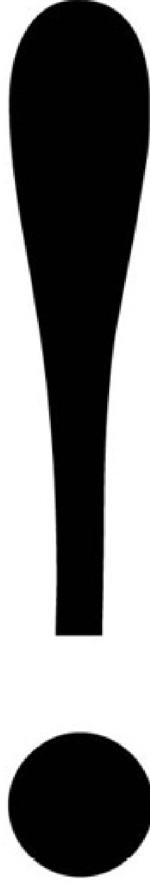
"Bırak!"

Bıraktım.

"Emniyet aç!"

Açtım.

"Tetik düşür!"

Patlama, ölüm kadar ani geldi. O kadar ani geldi ki biri öldü sandım. O kadar ani geldi ki çevremde ceset aradım. O kadar ani geldi ki kabul etmedim. Geri göndermeye çalıştım. Ama olmadı. Atım yatağından fırlayan boş kovan çoktan bidona çarpıp yere düşmüştü. Bidon deliğinden sızan incecik duman ve incecik kokuyu içime çektiğim anda çavuşun sesiyle uyandım.

"Dur! Önce şarjörü çıkar! Kurma kolunu çek, bırak. Tetiği düşür. Emniyete al. Tamam, şimdi silahı yavaşça bidondan çek, yere bırak."

Çavuşun vücudunun devamı gibiydim. Söylediği hatta düşündüğü her şeyi yaptım. Şarjörü çıkarıp hücum yeleğimdeki cebe soktum. Namluyu bidondan ayırıp, silahı yere bıraktım. O an ben kendimde değildim. Durumu derhal kavramış ve sorunu çözmekte olan çavuşun içindeydim. Saklandığım

yer orasıydı. Nöbetçi astsubayın bağırmasıyla çavuşun içinden çıkıp kendime geldim.

“Hayvan oğlu hayvan! Ne yapıyorsun lan sen? İt oğlu it! Bizi mi vuracaksın, piç!”

Karışmış, düğüm olmuş bir misinaydım. Kesilip atılması gereken bir düğüm. Patlamayı duyar duymaz yemekhaneden çıkıp gelmiş askerler, çavuş ve sürekli küfreden nöbetçi astsubay tarafından kuşatılmıştım. İçi kum dolu bir bidona ateş etmiş olmama rağmen bir insan vurmuşum gibi bana dehşetle bakan bütün gözlerin arasında birini fark ettim. Sonra bir diğerini. Sonra bir başkasını daha. Onlar korkmamıştı. Onlar dehşete kapılmamıştı. Onların dökülen salyaları yoktu. Onlar gülümsüyorlardı. Onların umurunda değildi. Durdukları yerden bana bakışlarıyla dokunuyorlardı. Sırtıma vuruyorlar, sigara ikram ediyorlardı. Siktir et, diyorlardı. Siktir et! Onlar Ekber’in askerleriydi. Ekber’in kendisiyse kalabalığı yararak bana yaklaşıyordu. Kaçacak bir yer yoktu. İradeyle örülmüş duvarlar. O kadar ani vurdu ki öldüm sandım. O kadar ani vurdu ki dirildim.

Yemekhanedeki bir tabelada “İlçe Jandarma Komutanlığında ... gündür olay ve kaza meydana gelmemiştir” yazıyordu. Noktaların üzerinde mavi kalemle yazılmış bir 269 sayısı vardı. Yönergelere göre, doldur-boşalt bidonunu vurmak bir kazaydı. Ama 269 sayısı, yanlışlıkla, silinmeyen bir kalemle yazılmış olduğu ve denetlemede hesap vermek istenmediği için 269 vukuatsız gün sayısı asla değişmedi. Yıllarca da değişmeyecekti. Bütün kışlada olduğu gibi, olay ve kaza tabelasında da, zaman, duvara asılı olarak, duracaktı. Kimse bizimle başa çıkamazdı. Gerçek bile!

“Bundan sonra, ne yiyeceğini de, ne sıçacağını da sana ben söyleyeceğim.”

Dinliyordum. Atatürk büstünün yanında, çaprazdaydım. Ekber’in başının bir karış yukarısında dolunay vardı. Başının etrafında bir hale. Allah-ü Ekber!

“Seni de adam edeceğim. Hiç merak etme.”

Isınmak için mi bilmiyorum, ama postallarımızın burunları öpüşecek kadar yaklaşmıştı. Tükürük, koku ve ses. Ağzından çıkanı yüzüm duyuyordu. Ama ben ısınmıyordum. Ay soğuğuna ayaz denir. Vücudum onunla kaplıydı. Ayazdan bir deri taşıyor ve dinlemeye devam ediyordum.

“Kaç aylık askersin, amına koyayım! Size kaç kere doldur-boşaltı yanınızda adam yokken yapmayacaksınız, dedik? Kaç kere? Ama öğreneceksin. Her şeyi öğreneceksin. Sivilin üstünü aramadan içeri almak neymiş, onu da öğreneceksin.”

O da üşüyordu. Şişmiş gözkapaklarımın arasından titrediğini görebiliyordum.

“Ne iş yapıyorsun sen?”

“Üniversite öğrencisiydim komutanım.”

“Okuyamadın, buraya geldin, değil mi? Ananın babanın parasını yedin, sıra buraya geldi. Yediğin yemeğe yazık, amına koyayım. Yattığın yatağa

yazık! Ulan hayvan, dağda mısın? Karın altında mı uyuyorsun? Neyin eksik?”

Ekber komandoydu. İhtisas kursuna katılmıştı. Sol göğsündeki rozet bunu anlatıyordu. Komando, bittiği yerde başlar! Ezberledikleri ilk cümle buydu. Ama hiçbir şey üşümesine engel olamıyordu. O da benim gibi titriyordu. O da benim gibi bitiyordu. O da benim gibi, hiçbir şeyin başlamayacağını biliyordu. Oysa ben dağda olmayı da, karın altında uyumayı da bütün bunlara tercih ederdim. Burada nöbet tutmaktansa, birilerini öldürmek ya da geberip gitmek çok daha kolay görünüyordu. Her yer, durduğum yerden iyiydi. Belki bir savaşçı değildim ama bir katil olabilirdim. Herhangi bir çatışmada herhangi bir orospu çocuğunu vurabilir ya da herhangi bir patikada herhangi bir mayına basabilirdim. Sorun değildi. Artık değildi. Çünkü daha önümde yarım yıldan fazla askerlik vardı. Ekber’in postalının altında geçireceğim yüzlerce gün ve gece.

“Yarın denetleme var. Çavuşla konuştum. Sabahtan cezaevine gideceksin. Sabit kalacaksın. Eğer bir bok daha yersen, anam avradım olsun, senin amına koyarım. Firar et, daha iyi! Anladın mı?”

İlk defa soğuk işe yaramıştı. Daha fazla uzatmayacaktı.

“Emredersiniz komutanım!”

“Haydi siktir git şimdi, elini yüzünü yıka!”

Aynada gördüğüm yüz benimkini andırıyordu. Sadece daha karanlıktı. Daha mor. Daha kırmızı. Daha siyah. Kabinleri dolaşıp dolu bir ibrik aradım. Musluklardan su akmıyordu. Akmayacaktı. Çeyreği dolu bir ibrikle, yüzümün beni beklediği aynanın karşısına döndüm. Dört lavabo sağımda, tuvaleti yatakhaneden ayıran kapının eşiğinde bir karaltı belirdi. Tek ampulün ışığında kim olduğu anlaşılmıyordu. Yaklaştıkça tanıdım. Daha önce hiç konuşmamıştık. Sadece adını biliyordum: Cesim.

“Ben dökerim. Sen yüzünü yıka.”

İbriği elimden alıp azar azar avuçlarıma dökmeye başladı. Doldukça ellerim, ıslatıyordum yüzümü. Ağır ağır. Yumrukların beceremediğini damlalar yapıyordu. Yüzüm acıyordu. Kaşlarımın kökleri, dişlerimin

lekeleri, dudaklarımın çatlakları acıyordu. Kuruyana kadar. Sonra yeniden uyuşuyor, kaybolup gidiyorlardı.

“Acı” dedim. “Adama gözeneklerini bile hissettiriyor.”

Güldü. Bir hıçkırık gibi... Yüzümü kuruladım. Kolumla. Yavaşça bastırarak. Alnıma, çeneme ve gözlerime. Islaklık kamuflaja bulaştı, gerisi zamana kaldı. Gözlerimi açtığımda ağzımın yakınında bir sigara gördüm. Ellerim de ıslaktı. Dudaklarımı hafifçe araladım. Cesim sigarayı çevirip aralarına bıraktı. Diğer elindeki çakmakla yakıp, ellerimi pantolonuma silmemi izledi. Boynundan yakaladığım sigarayı ağzımdan çekip aldığımda konuştu.

“Ne yiyeceğini, ne sıçacağını bundan sonra sana ben söyleyeceğim... Böyle başladı, değil mi? Hep böyle başlar... Şimdi senin yapacağın şu: Unutmak. Ananı, babanı, kimin varsa, hepsini unutmak. Önce bununla başlayacaksın. Sivili unutacaksın... Silahını aldı mı?”

“Yok.”

“İyi, demek ki seni de bize bağladı. Bize ne dediklerini, biliyor musun?”

“Evet. Ekber’in askerleri.”

“Hayır. Biz Ekber’in askerleri değiliz. Biz kimsenin askeri değiliz. Çünkü biz asker değiliz. Sadece asker kılığındayız. Anlıyor musun?”

“Hayır.”

Bir sigara da kendisine yaktı. Bıraktığı duman benimkine sarıldı.

“Neyse, şimdilik siktir et. Yarın hepimiz cezaevindeyiz. Orada konuşuruz. Şimdi git yat. Bu gece, askerliğinin son gecesi. Bu gece sana nöbet yok. Yat, uyu.”

Dönüp gitti. Sigara eriyene kadar aynaya baktım. Ben eriyene kadar ayna bana baktı. Arkamdaki kabinin kapısını araladığımda, duvara çivilenmiş bir tuvalet kokusu gördüm. Erfreş marka. Suyumuz yoktu ama kokumuz güzeldi. Erfreş! Güldüm. Tazelik ve ferahlığa bulanmış bir er olarak, sigarayı tuvalet deliğine bıraktım. Küçülen daireler çizdi ve karanlığın içine düştü. Keşke peşinden gitmem mümkün olsa, diye düşündüm. Borulardan geçmek. Kanalizasyona girmek. Oradan da temizlenmiş olarak çıkmak.

Dünyanın herhangi bir yerinden. Herhangi bir mazgaldan. Anywhere out of the world, demişti ölü adam. Benim de İngilizcem vardı. Anywhere out of here, diyecek kadar.

Uzun zamandır ilk kez, uykumu tamamlamış olarak açtım gözlerimi. İlk kez, uyuyacak bir şey kalmadan uyanmıştım. Koğuş da uyanmıştı. Başımı kaldırdığımda, üst üste ranzaların arasındaki üst üste erleri gördüm. Birbirlerini eziyor, kahvaltıya yetişmek için uğraşıyorlardı. Giyinmeliler, tıraş olmalılar ve nöbetçi astsubay koğuşu basmadan yemekhaneye inmiş olmalılardı. Her zamanki gibi çavuş bağırıyordu. Herkese ve her şeye.

"Bugün denetleme var! Kahvaltıdan sonra oyalanmayın. Herkes mıntıkasına!" Sadece Duran yataktan kalkmıyordu. Üzerindeki dört battaniyenin altına, mümkün olan en derine gömülmeye çalışıyordu. Koğuşun ışığı buz tutmuş camlardan dolayı azalmıştı. Buz, bir ahtapot gibi yapıştığı camları kör etmişti. Küfürler duyuluyordu. Üst üste binen küfürler. Kimin başlatıp, kimin bitirdiği belli olmayan küfürler. O an bir şey fark ettim. Yeni olan bir şey. Yattığımı görmesine rağmen çavuş hâlâ yanıma gelmemişti. Beni kaldırmak için tek kelime etmiyordu. Yanımdan geçiyor, altımda yatanı kolundan tutup çekiyor, beni görmüyordu. Bana bakmıyordu bile. Tuvaletin kapısından çıkan Cesim'le göz göze geldim. Tıraş olmuştu. Yüzü ıslaktı. Yanıma geldi. Yatağıma dirseğini yasladı. "Giyin, doldur-boşalta gel. Tıraş olma" deyip kalabalığa karıştı. Tıraş olmamak mı? Hem de denetleme gününde! Üstelik kendisi olmuştu. Yataktan atlayıp dolabımın karşısına geçtim.

Orduda her işin bir süre standardı vardır. Giyinmenin, koşmanın, silahı söküp takmanın, bot bağlamanın, yaşamanın, her şeyin. Benim de bir alışkanlığım vardı. Saymak. Saniyeleri. Giyinirken, tıraş olurken. Ama o sabah, aklım o kadar karışıktı ki sayamıyordum. Sanki ordudaki ilk sabahımmış gibi acemice giyinmeye çalışıyordum. Dolabımdaki tıraş çantasını alıp tuvalete gitmek üzere ranzaların arasından geçerken karşıma Sabit çıktı.

"Cesim söylemedi mi? Sen tıraş olmayacaksın! Git silahını al, aşağı gel."

Fazla düşünmedim. Olduğum yerde dönüp yürüdüm. Çantamı dolaba koyup parkamı giydim. Ceplerimi kontrol ettim. İç içe geçmiş ve birbirine

yapışmış iki çift eldiven. Kar maskem. İki paket sigara ve bir çakmak. Hepsi de duruyordu. Koğuştan çıkarken, kapıda duran çavuşun beni izlediğini gördüm. Yüzüme bakıyordu. Yanaklarıma, çeneme. Tıraş olmadığımı görüyor ama her nedense hiçbir şey söylemiyordu. Başını çevirip diğerlerine bağırdı.

"Çabuk! Çabuk! Sallanma!"

Önüme çıkan iki basamağın üzerinden atlayıp soldaki silahlığın demir kapısını açtım. İçtimaya daha bir saat olduğu için kimse silahını almamıştı. Yatak numaramın yazılı olduğu etiketin altındaki kancada duran tüfeği ve hücum yeleğini çekip dışarı çıktım. Yeleği parkamın üzerine geçirip silahı omzuma attım. Koğuş binasından çıkmak için inilmesi gereken, buz tutmuş basamakları yavaşça indim. Sola döndüm. Jeneratör odasının önünden geçip doldur-boşalta geldim. Bidonların önünde kimsenin olmadığını görünce çevreme baktım. O an, bir gün önceki patlamayı duyduğumu sandım. Ancak ses, jeneratör odasının kapısından geliyordu. Açılırken duvara çarpmış ve odadan ağır bir sigara dumanı çıkıyordu. Dumanın peşinden de yedi asker. Yedi er. Her çıkan bana baktı. Ben de onlara. Sonuncusu Cesim'di. Sigarası hâlâ ağzındaydı. Yine de konuştu.

"Namlu Ekber'e!"

Güldüler. Silahlar bidon deliklerine sokuldu.

"Her Türk asker doğar!"

Yine güldüler. Kurma kolları çekildi.

"Ölene kadar."

Kurma kolları bırakıldı.

"Her Türk asker kaçağı doğar!"

Emniyetler açıldı.

"Askere gelene kadar!"

Tetikler düşürüldü.

"Amin!"

Silahlar emniyete alındı ve şarjörler takıldı. Bidonlardan çekilen silahlar omuzlara atılıp yürümeye başlandı. Konuşmuyordum. Sadece taklit ediyordum. Onlar ne yaparsa, ben de onu yapıyordum. Biraz önceki doldur-boşaltı sağımdakini takip ederek halledebilmiştim. Şimdiyse yürüyorduk. Birazdan karargâhın önünden geçecek ve Ekber'le karşılaşacaktık. Denetleme sabahı, yerdeki karı yalatıyor olmalıydı. Gökten düşeni yerden yolduruyor olmalıydı. Normalde Cesim'lerin işiydi. Ama denetleme vardı. Ortalarda görünmemesi gerekenler bizlerdik. Gerçekten de Ekber, karargâhın kapısında durmuş, önündeki iki büklüm askerlere piramit inşa ettiriyormuş gibi emirler veriyordu. Bizi görünce sustu. En önde Sabit vardı. Isıracakmış gibi baktı. Ensesinden ısırıp silkeleyecekmiş gibi. Ama bir şey yapmadı. Bir şey söylemedi. Bense başımı omuzlarımın arasına sokmaya çalışıyordum. Tıraş olmadığımı fark etmemesi için. Boşunaydı.

"Demek öyle!" dedi ben yanından geçerken. Bir adım daha atmıştım ki, sağ dizimin arkasında bir acı doğdu. Böylesi bir acıya ancak bir kazma sapı babalık edebilirdi. Yanılıyordum. Sol avucumla yeri itip ayağa kalkmaya çalışırken Ekber'in ellerinin ceplerinde olduğunu gördüm. Tekme atmış olmalıydı. Cesim kolumdan tutup sağ dizimi yerden keserken fısıldadı:

"Evet, öyle, amına koyayım!"

Birliğin kapısı gıcırdadı ve biz çıktık. Silah tutuşlarımızı değiştirdik. Muharebe tutuşuna geçtik. Sabit, sol eliyle sol topuğuna vurdu. Bu işareti hatırlıyordum. Eğitim birliğinden. Tim eğitiminden. Mesafeleri kontrol et, demekti. Gerçek bir tim gibi, kasabanın tek caddesine yayıldılar. Aralarındaki mesafeleri açıp ilerlemeye başladılar. Bunu yapmalarının nedeni güvenlikti. Çok uzaklardan bizi dürbünüyle izleyen herhangi bir katil varsa, ilk atışında en fazla tek kişiyi vurabilmesi için alınan bir önlem. Onlar kadar çevik değildim ama önümdekiyle aramdaki mesafe yeterince açılmıştı. İstesem de yaklaşamazdım. Sağ bacağımın büküldüğü yer hâlâ acıyor ve topallıyordum.

Cezaevine ilk kez gidiyordum. İlk kez sokakta muharebe tutuşuyla yürüyordum. Kabza yukarıda, namlu aşağıda. Her an çıkabilecek bir çatışmaya hazır gibi. Belki diğerleri öyleydi ama ben sadece hazırmış gibi görünmeye çalışıyordum. Gerçekteyse kaymamakla ilgileniyordum. Kayıp düşmemekle. Hem sağ bacağımı sürüklemeye, hem de yolun karlı

tarafından yürümeye çalışıyordum. Kaldırımın nerede başlayıp nerede bittiği belli değildi. Aslında kaldırımları burada kimse sevmiyordu. Revaçta değillerdi. İlçe halkı genişliği seviyordu. Yolların geniş olmasını. Sadece evleri küçüktü. Soğuk yüzünden. Sıkıştıkları tek yer evleriydi. Onun dışında hiçbir sınırı sevmiyorlardı. Yolun ortasında, araya et isteyen bir deri bir kemik hayvanlarıyla, Rojda'nın Hoy Nar'ını çalan cep telefonlarıyla, kol kola yürümeyi tercih ediyorlardı. Belki de bu yüzden petrolcülerin ya da diğer kaçakçıların Nissan Pick Up'ları her gün bir çocuğu ya da hayvanı eziyordu...

Önce ritmi duydum. Müziği. Sonra, yolun yükselip ardının görünmediği çizgi kalınlaştı. Ufukta doğan bir gemi gibi kırmızı kamyon yerden bitti. Yaklaştıkça müziğin şiddeti arttı. O kadar yükseldi ki motor gürültüsü duman oldu. Eksi on dört olmasına rağmen camları açıktı. Sabahın altısı olmasına rağmen saçları jöleliydi. Sigaralı kolları sarkmış, zincirli lastikleriyle yolu eziyorlardı. Fırıncı kardeşler. Agit ile Felat. Miami sahilindeki iki Kübalıdan tek farkları, onları iğrenerek seyreden hiçbir kadının çevrede olmamasıydı. Şarkıyı biliyordum. İki şarkının üst üste bindirilmesinden ortaya çıkmıştı. Qu'est ce qu'on attend? ve Antisocial. Birincisi NTM'e aitti. Nique Ta Mêre. Yani, Ananı Sik. Grubun adı buydu. Fransa kelimesi, Fransızcada dişildi. Sikilmesi gereken ana, Fransa'nın kendisiydi. Bir rap grubu. Fransa'dan ve devletinden intikam almak için kurulmuş bir grup. Cezayir'i sömürgeleştirmenin doğal sonucu, Seine Saint-Denis'de sosyal konutlar inşa etmek ve Paris'e dokuz kilometre mesafede gebertilen Cezayirli çocukların kanlarının başkente sıçramasını engellemeye çalışmaktı. Ama NTM sıçratmak için kurulmuştu. Yere vurulan bir ayak olmak için kurulmuştu. Tarih, kan, acı, ayrımcılık ve yoksulluğun üzerine basıp, bütün bunları Fransa cumhurbaşkanlarının resmi ikametgâhı olan Elysée Sarayı'na sıçratmak için. Her ne kadar göçmen isyanlarında polis kalkanlarıyla barikat kurulsa da, Paris'i temiz tutmak mümkün olmamıştı. Çarpışmalardan çıkan kemik sesi ve küfürlerin yanında NTM'in gürültüsü de duyulmuştu. Qu'est ce qu'on attend? adındaki şarkının üzerine denk getirilip oturtulmuş Antisocial ise Trust adındaki bir punk grubuna aitti. Peki, çok uzaktaki bir kavgada atılan yumruğun Yakıp Yıkmak için Neyi Bekliyoruz? diye çıkan sesinin Agit'in sürdüğü kamyonun hoparlöründe ne işi vardı? Yeğeni ve adaşı Agit, Seine Saint-

Denis'de yaşıyor ve her yaz akrabalarını görmeye kasabaya geliyordu. Her gelişinde de bozuk Kürtçesiyle bol bol konuşuyordu. Kaç polise molotofkokteyli atıp kaç araba yaktığını sayıyor ve NTM'in konserlerini anlatıyordu. Bütün bunlar, Felat ve Agit'e hiç de yabancı değildi. NTM bile. Yeğenlerinin hediyesi bir CD. Bu yüzden her sabah dinliyor ve ilçeye dinletiyorlardı. Fransa'da yaşayan yeğenleri ve on binlerce hemşerilerinin Fransa'yı yakma planlarını yürekten destekledikleri için. Türkiye'yi de yakıp yıkmayı hayal ediyorlar mıydı? Hayır, çünkü gidilecek bir hayat vardı: Televizyondaki. Ona ulaşana kadar İstanbul'un ayakta kalması gerekiyordu. Gerekirse sonra yakabilirlerdi. Ama şimdilik değil. İkisinin de Jerma Betkar denilen terörist eğitim kampına gitmeye niyeti yoktu. Pusu atmak için on yedi çift çorabı üst üste geçirip yamaçlarda çakallık oynamaya, açlığı hissetmemek için bellerine metrelerce kuşak sarmaya niyetleri yoktu. Biliyorlardı. Duyuyorlardı. Ağabeyleri yeni dönmüştü. Aile haracını verip oğullarını kurtarmıştı. PKK'nın ne demek olduğunu ondan dinlemişlerdi. Yakalanmamak için sınırı hayvan sürülerinin arasında geçmenin, haftalarca sığır gibi yaşamanın ne demek olduğunu dinlemişlerdi. Ama civardaki her köyden en az on ailenin yaşadığı Fransa'nın başkentindeki Kürt Enstitüsü'nde bir güvenlik işini kabul edebilirlerdi. Evet, Agit de, Felat da bunu kabul edebilirdi. PKK için ölmeseler de, onun uğruna Fransız vatandaşı olup, internet mucizesinin gözlerinin önüne getirdiği Fransız kızları sikebilirlerdi. Bütün bunları biliyordum. Çünkü herkes biliyordu. Çünkü birliğe ekmeği onlar getiriyordu. Çünkü sürekli konuşuyorlardı. Çünkü dönüş yasası sayesinde cezaevinden kurtulan ağabeyleri günde üç kez, günah çıkarmaya karargâha geliyordu...

Kırmızı kamyonun yavaşladığını görüyordum. Durduğunu. Cesim'in yanında. NTM'den Joey Starr'ın sesi çığ düşürecek ayarda, kulaklarımıza üç cümle daha girip çıktı. Sonra yeniden hareketlenen kamyon aramızdan geçip, “Umut dediğin, bir vazelin markasıdır” sözünün sahibi Joey Starr'ı da alıp gitti. Ancak o zaman Cesim'in, elindeki küçük, beyaz paketi parkasının içine attığını gördüm. Hem yürüyor hem de parkasının fermuarını çekmeye çalışıyordu. Agit'in Cesim'e ne vermiş olabileceğini düşünürken, yolun şişkin karnını geçmiştim. İlk kez. Bölükten yüz metre uzakta olmasına rağmen hiçbir zaman rampanın diğer tarafına

geçmemiştim. Şimdiyse oradaydım. İlçenin sona erdiği ve gök beyazının yer beyazına karıştığı çizgide. Eğitim birliğinde ezberletilen mesafe tahmin usullerinden hiçbirinin işe yaramayacağı bir boşluğun karşısında. Yol yeni açılmıştı. Bu yüzden siyahtı. Uzun bir inişten sonra tekrar yükseliyor ve çok uzaktaki bir dağa tırmanıp ardında kayboluyordu. Ancak o dağ da gökyüzü kadar beyazdı ve yol cennete yükselen bir merdiven gibi kıvrılıyordu. Gözlerimi yolun göğe saplandığı noktadan ayırdığımdaysa cezaevini gördüm.

Sobanın etrafında ısınırken eski askerlerin anlattığı maceraların geçtiği binayı ilk kez görüyordum. Orada nöbet tutmak bir ayrıcalıktı. Terhise üç ay kala verilen bir armağan. Arama olmadığı sürece rütbelilerin uğramadığı bir yer. Erin hayalindeki yer. Ama hiç de öyle durmuyordu. Çevresi, diğer renkler hiç var olmamış gibi bembeyazdı. Binaysa gri ile siyahın arasında yırtılıp kalmıştı. Çok uzaktan fırlatılıp atılmış bir taş gibiydi. Yolun sağında öylece duruyordu. O güne kadar gördüğüm en yalnız bina. Sanki cezalandırılan kendisiymiş gibi. Yalnızlığa mahkûm edilmiş bir cezaevi. Yalnızlığa, siyahlığa ve küçüklüğe. İki katlı bir ev kadardı. Sandığımdan daha zayıf ve çirkin. İskambil kâğıdından yapılmış evlere benziyordu. Küçük bir köy kilisesine. Neden bilmiyorum, ama bana öyle gelmişti. Belki de yaklaştıkça seçebildiğim ön cephesindeki yükseklik. Eski konakların girişlerini andırıyordu. Göğe yükselen bir alınlık ve merkezinde bir pencere. Binanın çevresindeki duvar en az cezaevi kadar siyah ve taştandı. Üzerinde daireler çizen bir tel örgü taşıyordu. İsrail işi, jiletli bir tel örgü. Tabii ki bir anaokuluna benzemeyecekti ama bina bir ceset kadar kasvetliydi. Terk edilmiş değil, içinde hiç yaşanmamış gibi. İnşa edenler, taş ve harç yerine hastalığı ve ölümü kullanmışlar gibi. Unutulmuş gibi. Oysa içinde hükümlüler ve tutuklular vardı. Hatta bir ceza infaz memuru ve duvarların ardında nöbetçiler bile vardı. Orada olduklarını biliyor ama inanmakta zorlanıyordum. Bu yüzden, binanın arkasındaki, yüksek nöbet kulelerine baktım. Telefon kulübeleri taşıyan iki kuleye. Herhangi birini görebilmek için. Bir askeri. Ancak içleri boş ve camları kırıktı. Otuz metre kala görebildiklerim bunlardı. Onlar da olmasaydı, beyazın içinde yükselen siyah yol, iki boyutlu bir resimden farksızdı.

Birkaç adım sonra, Sabit'in içinde kaybolduğu duvarın iki yakasını birleştiren kırmızı, demir kapıyı gördüm. Siyah haricindeki tek renk. Yeni

boyanmış olmalıydı. Parlıyordu. Arasından kayan askerlerin göğsüne geliyordu. Duvarın saçı gibi duran tel örgü onda yoktu. Kaçmak için en uygun yer kapı olmalıydı. Üzerinden atlamak için bir çift uzun bacak ve biraz cesaret yeterli gibiydi.

Askerler giriyor ve askerler çıkıyordu. Nöbeti devredenlerin arasında eğitim birliğinden birlikte geldiğim, on yedi kişilik timimin çavuşu vardı. Eski askerlerle birlikte cezaevinde nöbet tutmasını yazıcılık görevine borçluydu. Anlaşabildiğim tek kişiydi. Akif. Onbaşı olmuştu. Yüksekokul mezunuydu. İki yıllık. Dört yıllık herhangi bir üniversiteye gitmediğine o kadar pişmandı ki konu açıldığında gözleri dolardı. Harekât Eğitim Kısım Komutanlığı'nda yazıcılık yapıyordu. Küçücük bir oda için dev bir isim. Bir başçavuşla zorlukla sığdığı odada, can çekişen bir bilgisayarın başında çalışıyordu. Bölüğün dışarı giden bütün yazılarını Akif yazıyordu. Başçavuş paraflıyor ve bölük komutanına imzalatıyordu. Ancak bugün sıradan bir askerdi. Çünkü denetleme vardı. Çünkü orduda yazıcı olarak çalışan binlerce er ve erbaş bulunsa da, söz konusu uygulama yönergelere aykırıydı. Bu yüzden, denetlemeye gelen albayın da onbaşı rütbesinde bir yazıcısı olmasına rağmen, bütün yazıcılar geçici olarak kovulmuştu.

Denetlemeler, olağanüstü büyük ölçülerde gerçekleştirilen mizansenlerdir. Gerektiğinde üç bin yatak çarşafı bir saat içinde değiştirilip, kirli ve delik olanlar denetleme sonunda yeniden serilir. Gerektiğinde er ve erbaş buharlaştırılır. Denetlemenin sorunsuz geçmesi için yapılmayacak şey, söylenmeyecek yalan yoktur. Ordu da, tıp gibi ilerleyen bir kurum olduğu için elli yıllık tanımların yeni halleri askere ezberletilir. Ama bunları aklında tutanlar iki elin parmağını geçmez. Bütün bunları denetleyen de bilir. Çünkü daima ondan üst rütbeli biri vardır ve bir gün kendisi de denetlenecektir. Bu yüzden, gösterilenden fazlasını görmek isteyen denetleyiciye çok nadir rastlanır. Heyet gittiğinde her şeyin eskiye döneceğini de herkes bilir. Akif'in yeniden bilgisayarın başına geçip, bir erin karşılaşmaması gereken gizlilik derecesindeki bilgileri ezberlemek zorunda kalacağını, denetleme boyunca kapısı kilitlenen tuvaletin taşacağını ve küfürlerin yeniden duyulacağını herkes bilir. Profesyonel askerlikte kahramanlık ne yazık ki istisnadır. En önemlisi de denetlemelerin mevsimi vardır: Sonbahar.

Kim bilir, hangi başkent generalinin, “Biri gidip şu çocuklara baksın, donup kalmasınlar” inceliğinin eseriydi, bizi cezaevine getiren denetleme...

Bütün bunları öğrendiğim eğitim birliğinde birlikte sürünüp birlikte küfrettiğim Akif önümden geçerken bana bakmıyordu bile. Davranışının nedenini tahmin edebiliyordum. Çavuşu olduğu, ancak burada hiçbir şey ifade etmeyen timden ayrılmıştım. Başka bir time dahil olmuştum. Lanetliler timine. Benimle konuşmak tehlikeli olabilirdi. Lanet bulaşıcı olabilirdi. Ona kızgın değildim. Ne de olsa başka bir yerdeydik. Başka şartlar altında. Ya da o üstünde kalmış, ben şartların altına düşmüştüm. Şartlar bir giyotine dönüşmüş ve ben başımı uzatmıştım. Kırmızı, demir kapının arasından...

Önce tabelayı gördüm. Taş duvarın arasına sıkışmış, gri ve dar kapının yanındaki tabelayı. Binanın tek kapısının üzerinde pencere olduğu için ancak yanına asılabilmişti. Kırmızı bir tabela. Dış kapıyla aynı tonda. Üzerinde, beyaz harflerle “CEZA ve TUTUK EVİ” yazıyordu. Harfler o kadar büyüktü ki tabeladan taşmak için yer arıyorlardı. Bir an için, tabelanın cezaevi, harflerinse içerdekiler olduğunu düşündüm. Binayla çevresindeki duvarın arasında otuz metrelik bir boşluk vardı. Zeminin taş mı, toprak mı olduğunu anlamak tabii ki mümkün değildi. Üzerinde yaşadığımız buzun kalınlığı otuz santimetreyi bulmuştu. Hepimizin boyu uzamıştı. Sağımda ve solumda iki nöbet kulesi vardı. İkisi de duvarların birleştiği köşelere inşa edilmişti. Nöbet kulesinden çok, taştan barakaydı bunlar. Kapısız kapıları ve camsız pencereleri olan barakalar. Bir de nöbetçi astsubay için yapılmış bir kulübe vardı. Kilitli kapısında cam olan bir kulübe.

Bahçesinde durduğum cezaevinin A1 tipi olduğunu ve 1953 yılında inşa edildiğini sonradan öğrenecektim. 1953’ten beri değişenlerin sayısıysa içine girip çıkanlar kadardı. Gri kapının üzerindeki pencereden sarkan bir yüz gördüm. Lacivert bir montun yakalarından taşmış, sakalı kirli bir yüz.

“Çöp dökülecek.”

Dört asker binanın arkasındaki kulelere doğru yürüyor, Cesim’se sigarasını yakıyordu. Konuşan Sabit’ti.

“Yolla.”

Pencere boşalıp kapandığı anda göz göze geldiğim Cesim, “Kapıyı sürgüle!” dedi. Olduğum yerde döndüm. İki kanatlı kırmızı kapının menteşeleri o kadar çürüktü ki, birinin çubuğunu diğerinin deliğine sokmak için dengelenmeleri gerekiyordu. İki elle. Silahımı omzuma attığım anda binadan gelen anahtar sesini duydum. Çöpün nereden nereye döküldüğünü bilmiyordum. Yollanacak olan neydi? Ancak anlayabildiğim, gri kapı açılana kadar kırmızı olanı sürgülemem gerektiğiydi. Sonunda çubukla delik denk düştü ve kapı yerine oturdu. O an silahı omzumdan çekip yeniden muharebe tutuşuna geçtim ve gri kapının açılmasını izledim. İlk çıkan, bizim yaşlarımızda genç bir adamdı. Üzerinde beyaz bir atlet ve siyah bir eşofman vardı. Ayaklarına bakmamıştım. Ancak buza sürtünen terlik sesini duyunca çıplak olduklarını fark ettim. Eksi on altıda, neredeyse çıplaktı. İki eliyle paslı bir yağ tenekesi taşıyor ve bana doğru geliyor ama yere bakıyordu. Aramızda beş metreden az kalmıştı ki sağıma yöneldi ve o ana kadar varlığını fark etmediğim çöp bidonuna kutuyu boşalttı. Bense ellerine bakıyordum. Ayaklarına. Kaçacaksa, önce onları kullanacaktı. Ama öyle bir niyeti varmış gibi davranmıyordu. Elindeki tenekeyi bir iki kez daha sallayıp boşaldığına emin oldu. Sonra yüzünü kaldırıp bana baktı. Başını hafifçe eğip selam verdi. Gülümsedi. Benim boyumda, benim kilomdaydı. Bana benziyordu. Sadece saçları biraz daha uzun ve dağınıktı. O da benim gibi tıraş olmamıştı. Geldiği yoldan, ayak izlerine basa basa giderken arkasından bakıyordum. Gördüğüm ilk mahkûmdu.

Sonra onlarcasını izledim. Demir leğenleri, teneke kutuları kollarının altında, ıslak yataklarının izi sırtlarında, karı deşen ayak parmaklarıyla önümden geçip gittiler. Buruşuk, kırışık ve kambur. Zaman içinde, birbirlerine benzediler. Farkları kalmadı. Eşofman üstü, belki bir hırka. Odun kırdılar, gri kapıdan kırmızı kapıya giden taş yolu süpürüp yıkadılar. Türkü söylediler. Karılarının getirdiği baklavalardan ikram ettiler. Evinden kaçıp cezaevine gelen mahkûm çocuğunu savcıdan gizli babasıyla buluşturunca sarılıp öptüler. Akrabalarının getirdiği döşekleri arayıp esrar bulunca küfür ettiler. Gri kapıdan dışarı attıkları ilk adımda derin bir nefes çekip, gökyüzüne baktılar. Aralarında ölenler oldu. Ağıt yaktılar. Aramada, ayakkabılarının tabanı kırıldı. Mahkemeye verip yatak yaktılar. Ama bütün bunları ağır ağır yaptılar. Yavaş yavaş. Zaman durmasın diye. Aceleleri yoktu. Bizim gibi. Bekliyorlardı. Gitmeyi...

Duvarların iki tarafında beraber bekledik. Aynı duvarın iki tarafına aynı anda baktık. Ama duvardan başka hiçbir şey göremedik.

On yıldan fazla yatanlar, ildeki E tipi cezaevine gönderiliyordu. Kapısında beklediğimiz, silah yakalatanlarla doluydu. 6136 sayılı kanuna muhalefet. Herkeste silah olduğu ve hepsi de ruhsatsız olduğu için, bütün ilçe sırayla giriyordu. Boşaldıkça doluyordu. Dolunca da boşalması bekleniyordu. Yirmi dört kişiye yetecek yer vardı. Kırk adam yatıyordu. Onlar kalkınca bir kırk daha...

İki mahkûm daha çöplerini dökmüş ve gri kapı içeriden kilitlenmişti. Artık sorabilirdim. Bacağım hala sızlıyordu.

“Neden tıraş olmamı istemediniz?”

Cesim Sabit’e, Sabit’se yere bakıp tükürdü. Gözlerini bana kaldırıp konuştu.

“Buraya dayanmak için iki yol vardır. Senin geldiğin yol ve bizim gittiğimiz yol. Geldiğin yolda herkes kendi paçasından asılır. Kimsenin kimseye faydası yoktur. İlk yamuğunda yere sererler. Sana da öyle olmadı mı? Boktan bir halt yedin, parçalamak için sıraya girdiler. Sen temiz adamsın. Okumuşsun. Bu hallerden anlarsın. Ezilmemek için safları sık tutacaksın. Asılacaksan, ipi koparacak kadar ağır çekeceksin. Bunun için de kardeş olacaksın. Bizimle...”

O ana kadar benimle hiç konuşmamış olan Şamil söze girdi.

“Neden burada olduğunu biliyor musun?”

Biliyordum.

“Askerlik yapıyorum.”

“Sen bu yaptığına askerlik mi diyorsun? Günde sekiz saat, orada burada dikilip durmayı askerlik mi zannediyorsun? Kömür taşıyarak, içtimada hedef tarif usullerini sayarak mı ödüyorsun vatan borcunu? İyi düşün, sana böyle mi anlattılar askerliği? Davulla zurnayla karşılandınız! Hep böyle derler, değil mi? Bütün komutanlar böyle der. Buralara gelip bunları yaşayacağını bilseydin, sokmaz mıydın o zurnayı o davulun içine?”

Cesim, soluma düşen nöbet kulesine girmiş, gözden kaybolmuştu. Bacağıma yediğim tekmenin nedenini hâlâ anlayamadığım için Şamil'i daha fazla konuşturmadım.

"İyi de, elimizden bir şey gelmezken neden tahrik ediyoruz herifleri? Herif beni mahkemeye verecek, karşısına tıraşsız çıkıyorum! Sonra ne oluyor?"

Cevabı benim yerime kuleden çıkan Cesim verdi. Oysa benimki hazırdı.

"Hiçbir bok olmuyor. Hem de hiç! Biz asker değiliz. Onlar da değil. Biz, üniforma giyen memurların uşaklarıyız. Arabalarının modellerini yükseltmek için buradalar. Para harcayacak bir yer olmadığı için buradalar. Peki, savaş nerede? Burası hariç, her yerde! Biz ne yapıyoruz? Çekirdek yiyip maç seyrediyoruz, hela fırçalıyoruz, köpek sikiştiriyoruz. Oyun oynuyoruz, amına koyayım!"

Cesim, bağırarak konuşuyor ve sigara tutan eliyle Sabit'i gösteriyordu.

"Bak, bu adamların hiçbiri boyun eğmez. Hiçbir şeye! Hiç kimseye! Ama burada bir köpek kadar değerleri yok. Arkadakileri tanıyor musun? Fatin'i? Pervarili. Babasını PKK vurdu. Korucu olduğu için. Sonra ne oldu? Hiç! Fatin askere geldi. İlk yediği küfürde kafayı oturttu. Babası ölürken yanında kim vardı? Fatin! Neden, biliyor musun? Çünkü o da korucuydu! Niye küfrettiler, onu biliyor musun? Çünkü memleketlisiyle Kürtçe konuştu. Dört ay cezası var. Mahkeme kararını bekliyor. Bugün, yarın gelir. Şimdi beni iyi dinle, sen tıraş olmadın çünkü iş sakalda değil. Sen tıraş olmadın, çünkü boyun eğmedin! Sen tıraş olmadın, çünkü Ekber'in bidonuna kurşun sıktın!"

Son cümleyi söylerken gülüyordu. Şamil de gülüyordu. Sabit de. Cesim'i dinlerken, Ekber'in askerleri denilen bu adamların diğerlerinden hiç de farklı olmadıklarını düşünmüştüm. Gerçekten de bir farkları yoktu. Sadece bunlar, düşündüklerini yapacak cesarete sahip olanlardı. Diğerleri korktuğu için sessiz ve itaatkâr kalırken, bunlar yüksek sesle küfredip kavga çıkarıyorlardı. Bir gerizekâlılar sürüsünden çıkıp başka bir gerizekâlılar sürüsüne dahil olmuştum. Üstelik yanımda bir de ölü adam taşıyordum. Askerlik hizmetimin sona ereceği gün o kadar uzak geliyordu ki, sanki geçmişte kalmıştı. Asla gelmeyecekmiş gibi.

Parkasının cebinden çıkardığı sigarayı, Sabit'in çektiği çakmakla yakan Cesim, ilk nefesten sonra bana uzattı. Yanılmıştım. Uzattığı, sigara değildi. Boşaltılmış sigaraya doldurulmuş esrardı. Agit'in küçük beyaz paketi. Cesim nöbet kulesinde hazırlamış olmalıydı. Tek nefes alıp sağımdaki kuleye yürüdüm. Eşiğe gelip yaslandım. Ellerim ceplerimde, gözlerim buzda, duymamam gerekenleri duyuyordum. En son, bir bidona ateş etmemi emreden ses yine konuşuyordu.

"Böyle insanlarla hayatın boyunca karşılaşacaksın. Çabuk sinirlenen, çabuk öldüren, çabuk pişman olan. Sadece konuşurken düşünenler. Sustuklarında aptallaşanlar... Kaçamazsın. Her yerden çıkarlar. Fareler gibi. Yapman gereken tek şey..."

Çektiğim nefesten mi yoksa dinlerken verdiklerimden mi, bilmiyorum. Ama çok kızmıştım. Fısıldayarak bağırdım.

"Siktir! Herkes bana ne yapmam gerektiğini söylüyor! Ekber söylüyor, Cesim söylüyor, sen söylüyorsun! Ama hiçbiriniz ne yapacağımı bilmiyorsunuz!"

Ben de bilmiyordum. Sorun değildi. İlk kez olmuyordu. Geriye doğru bir adım attım. Artık kulenin içindeydim. Duvarlar yazılardan kararmıştı. Binlerce askerin binlerce el yazısı. Aralarında, sonradan kopmuş olan eller de olabilirdi. O da sorun değildi. Silahımı omzumdan çekip yere bıraktım. Solumda, yola bakan bir pencere vardı. Camsız. Onun yerinde bir kaban duruyordu. Kalın duvarlı barakanın penceresini tıkamak için katlanıp konmuş bir kaban. Soğuğu kesmek için. Çekip silkeledim, sonra da yere serdim. Doğrulduğumda, pencere deliğinden bir çocuk gördüm. Tüfeğimden biraz daha uzun. Yürüyordu. Bembeyaz karın içinde masmavi önlüğüyle dizlerini kaldıra kaldıra dev adımları atıyordu. Elinde sarı bir balon vardı. Üzerine beyaz plastik bardakların, bir güneşin kolları gibi yapıştırıldığı sarı bir balon. Çocuğun gövdesi kadar şişirilmiş bir balon. Plastik bardaklardan dikenleri olan bir deniz kestanesine benziyordu. Kim bilir hangi ders için hangi deneyin ödeviydi? Fizik mi, coğrafya mı? Durduğum yerden anlaşılmıyordu. Anlaşılan tek şey, çocuğun bir gün elindeki o balonla uçacak olmasıydı. Eğer bir gün buradan gidecekse o balonun öğrettikleriyle yola çıkacaktı. Buradan kurtulmak için sarı deney balonuyla uçmaktan başka çaresi yoktu. Önce karı aşıp okula varmak,

ödevini teslim etmek, oradan da mezun olup başka okullara gitmek. Uzaktakilere. Her an kovulmaya hazır öğretmenleri sözleşmeli değil de kadrolu olan okullara. “Öğretmen açığı olmadığı için sözleşmeyle alıyoruz” diyen adamların erişemeyeceği okullara. İnsanlık açığının olmadığı yerlere. Tek kaçış yolu buydu. O da farkındaydı. Öyle sıkı tutuyordu ki okul ödevini, kendisi kara gömülüyor, sarı meteor uçuşuyordu. Aynı balona nefes alıp verdiği arkadaşlarından kaçmak için dizlerinden geleni yapıyordu. Daha fazla bakamadım. Midem, Atlas değildi ki çocuğun dünyasını kaldırsın.

Kendimi kabanın üzerine bırakıp duvara yaslanmış ölü adama baktım. Ayakkabılarına, takım elbisesine, yüzüne. O da beni seyrediyordu. Daha fazla diretmedim. Daha fazla bakmadım ve gözlerimi hayata kapadım. Yattığım yerde, yaşadığıma kanıt olmasın diye nefesimi bile tuttum. Ama işe yaramadı. Yaşadıkça alışıyordum hayata. Daha fazla hayatta kalırsam ölmekten bile korkabilirdim. Kule yeterince intihar kokuyordu. Bir sonraki nöbette kendimi öldürmeye karar verdim.

“Sakın yapma.”

“Siktir git!”

9

Kara kaplı defterime yazacağım son cümleyi düşünüyordum. Ne de olsa üzerimden çıkacaktı. Durması gerektiği yeri hatırlamıştım. Parkamın sol üst cebi. Cesedimi didikleyenler defteri orada bulacaktı. Birkaç sayfa geriye gidip, nelerden bahsettiğime baktım. Aklıma ne uğramışsa anlatmıştım. Ölü adamdan, Cuma'nın saçlarından, turizm jandarması olamadığım için bir bomba atarla ödüllendirildiğimden, askerliğin temeli olan erlerden bahsetmiştim. Şimdiyse, son bir cümle gerekiyordu. Bir gün önce, Cesim'lerle on saat boyunca cezaevinde kalmış, akşam yemeğinden sonra mevzi kazmış, sabaha kadar kum torbası taşımıştım. Yırtık eldivenli ellerimle kum torbası yumruklamıştım. Son kelimem, "Yoruldum" olabilirdi. Gözlerimi bile kaldıracak gücüm kalmamıştı. Sadece önüme bakabiliyordum. Ayaklarıma. Her ne kadar cezaevi nöbetinde bir saate yakın uyumuş olsam da. Ama yorgunluğun da bir önemi yoktu. Peygamber ocağındaydım. Burada ısınmak için peygamber yakılıyordu. Benim yorgunluğum kimin umurundaydı? Hâlâ ayakta durabiliyordum. En önemlisi de, tel örgünün diğer tarafından bakıldığında hâlâ bir askere benziyordum. Babamı düşündüm. Annemi. Ama gözlerimin önü boştu. Yüzleri gelmiyordu. Neye benzediklerini hatırlayamıyor, sadece adlarını tekrarlıyordum. Adlar, hatırlamak için yeterli değildi. Vicdan, diyordum yüksek sesle. Ama onun da ne olduğunu hatırlamıyordum. Ne vicdanın ne de azabının...

Nöbetin ilk saati yazarak geçmiş, sıra ölmeye gelmişti. Ama şu son cümle, o ne olacaktı?

“Kim olduğumu merak etmiyor musun?”

Tabii ki etmiyordum. Merak edilecek bir şey kalmamıştı. Soğuğun dalgalandırdığı dudaklarımla gülümseyip ölü adamın sorusunu cevapladım. Başka bir soruyla.

“Ne fark eder?”

“Öğrenince anlarsın.”

Söylediğiyle ilgilenmiyordum. Elimdeki deftere bakıyordum.

“Sence bir intihar mektubunun son cümlesi ne olmalı?”

“Seni buradan çıkarabilirim.”

Bir yandan sayfaları karıştırıyor, bir yandan gülümsüyordum.

“Nöbetçi, ölmediği sürece nöbet yerini terk etmez. Bunu bilmiyor musun?”

“Ölmeden de terk edebilirsin, asker. Yeter ki beni dinle ve söylediklerimi yap. Ölmene gerek yok. Gerekirse ben sana söylerim. Ama şimdilik gerek yok. O defteri cebine koy ve beni iyi dinle.”

Nöbetin bitmesine kırk yedi dakika vardı. İntihar, zaman alan bir iş değildi. Her ne kadar tüfek çıplak elle tutulamayacak kadar soğuk olsa da, kurma kolunu çekecek, emniyeti açacak, namluyu ağzıma sokacak ve tetiğe uzanacaktım. En fazla yirmi saniye. Birliğe geldiğimiz ilk haftalarda, dış karakollardan birinde kendini öldüren bir askerin, olay yeri fotoğraflarını görmüştüm. Gösteren, konuya ilişkin tutanağı askeri mahkemeye göndermek için bir yazı hazırlaması gereken Akif’ti. Yazıcılığının ilk günleri. Fotoğraflar yeterince çıplaktı. Askerin ağzı bir hayvan cesediyle dolmuş gibiydi. Başının arkasındaysa siyah bir çukur vardı. Simsiyah. Görebildiğim sadece buydu. Saçları yok olmuştu. Siyah bir çukur. G-3’ten çıkan mermi, saniyede 80 metre hızla ilerliyordu. Ağzımın bir hayvan cesediyle dolması ve başımın arkasında bir çukur açılması sadece bir an meselesiydi. Babamdan çıkan spermlerin hızlarını bilmiyordum. Ama ölmek, doğmaktan daha kolay ve hızlıymış gibi görünüyordu. Dolayısıyla

zamanım vardı... Defteri, denk düşen ilk cebe sokup, askerlikten arta kalan ne kadar dikkatim varsa ölü adama verdim.

“Kazo’nun üstünü aramayı benim yüzümden unutmadın. Doldur-boşalttaki dikkatsizliğinin nedeni de ben değilim. Gittikçe kötüye giden askerlik hayatını öldüren ben değilim. Her şeyi sen yaptın. Çünkü buraya ait değilsin. Çünkü aklın, askerliği almıyor. Diğer çocukların en fazla dudak bükeceği bir küfrün karşısındaki kızgınlığın boyundan büyük oluyor. Ne kadar istesen de, bir askere dönüşemiyorsun. Bir asker gibi düşünemiyorsun. Bir asker gibi davranamıyorsun. Yüzlerce gün geçti, hâlâ alışamadın. Biliyorum, eski hayatını da düşünmüyorsun. Okuldaki günlerini, aileni unutamadığın için değil bütün bunlar. İki hayatın arasında kaldığın için. Hatta hiçbir hayata ait olmadığın için. Şimdi, sana bir teklifim var...

Eğer kendini öldürürsen kim olduğumu hiçbir zaman öğrenemeyeceksin. Sonsuza kadar eksik kalacaksın. İntihar etmeyip hayatına devam edersen de, askerliğin ancak yıllar sonra bitecek. Çünkü önünde, seni bekleyen daha yüzlerce askeri suç var ve sen hepsini işleyeceksin. O namluyu ağzına sokmak için susmamı bekliyorsun, biliyorum. Bana biraz zaman ver. Seninle konuşmak için. Sana, bildiğim her şeyi anlatmak için gereken zamanı ver. Kimse silahını senden almayacak. Kendini sonra da öldürebilirsin. Eğer beni dinlersen, seni buradan çıkarırım. İntihar etme, demiyorum. Şimdi ölme, diyorum.”

“Seninle konuşuyorsam, seni duyabiliyorsam, seni görebiliyorsam, ben bir deliyim. Kimin suçu olduğunun bir önemi yok. Yaptığım hataları neden yaptığımın da bir önemi yok. Sadece üşüyorum. Çok üşüyorum. Sürekli. Uyanık kaldığım anlarda vücudumun ısındığı tek bir an bile yok. Ayaklarım buza yatırılmış balık gibi. Bir türlü çözülemeyen donmuş bir et parçasıyım. Nasıl titrediğime bak. Ayaklarım yanıyor. Tabanlarım... Hepimiz donup öleceğiz. Bak! Şu geçen hayvanlara bak.”

Bölüğü ve içinde durduğum nöbet kulesini yoldan ayıran tel örgünün ardında, takım elbiseli bir çoban, hayvanlarını yürütmeye çalışıyordu. Çobanca konuşuyordu önündekilerle: “Hacca! Hedede! Hecci!” Ama hayvanlar anlamıyordu. Buharlı makineler gibi, verdikleri her nefeste duman altı oluyorlardı. Kemikleri derilerinden, gözleri yuvalarından

taşıyordu. Kırık boynuzlarıyla birbirlerini itiyor, sırtlarına inip kalkan değnekten kaçmaya çalışıyorlardı. Ama olmuyordu. Kayıyorlardı. Oldukları yerde adımlar atıp çarpışıyorlardı. Bana benziyorlardı. Çöp dökmeye çıkmış çıplak mahkûma. İlerleyemeyen kim varsa, bu hayvanlara benziyordu.

"Görüyor musun? Nasıl da üşüyorlar? Bu işi daha fazla uzatmanın bir gereği yok. Bu kadar hayat bana yeter. Sen de boş ver. Acıdan daha gerçek ne var? Gerisi palavra. Buradan çıkmak mümkün mü? Buradan çıkılabilir mi? Çıkılsa bile nereye gidilir? Bak, seninle konuşuyorum. Ölü bir adamla! Buradan çıkınca eski halime dönebilecek miyim? İşin boktan tarafı, eski halimin ne olduğunu bile hatırlamıyorum. Hiçbir şey hatırlamıyorum. Evimin telefon numarasını hatırlamıyorum. İlk öptüğüm kızın adını hatırlamıyorum. Ben, burada mahvoldum. Burada! Düne kadar ordu beni fark etmemişti. Ne kadar delirdiğimden haberi yoktu. Ama artık biliyor. Artık farkında. Çok geç... Neden üniversiteyi bıraktım, biliyor musun? Neden askere geldim? Çünkü iyi değildim. Hiç iyi değildim. Uyuyamıyordum. Her gece aynı kâbusu görüyordum. Ne görüyordum, biliyor musun? Atatürk'ü öldürdüğümü görüyordum. Ona ateş ettiğimi. Elimdeki tabancayla. Önümden, üstü açık arabasıyla geçerken. Kime anlatabilirdim böyle bir kâbusu? Kime? Her gece aynı kâbusu görmek, ne demek, bilir misin? Önce önemsemezsin. Gülersin. Sonra tedirgin olursun. Sonra uyumaktan korkarsın. Daha sonra her gözünü kırptığında Atatürk'ün başının öne düştüğünü, göğsünün kana bulandığını görürsün. Doktora gidersin. Avuçla ilaç yazar. Sonra? Bir bok olmaz! Aynı! Kaldığı yerden devam. Ne Atatürk'le bir sorunum var, ne de ona benzeyen bir babam! Bir kâbus, bir insanın hayatını kâbusa çevirebilir mi? Eğitimini yarıda bırakmasına neden olabilir mi? Onu delirtebilir mi? İnan bana, hepsi olur. Hepsi olur ve sonra her şey için çok geç olur..."

Yine ağlıyordum. Bir çocuk gibi... Deliliğimin nedenini ilk kez birine anlatıyordum. Ne yazık ki o da ölü bir adamdı. Üniversiteden sevk alıp gittiğim psikiyatra sadece uyuyamadığımı söylemiştim. Ne diyeceğimi bilememiştim. Böylesine saçma sapan bir durum nasıl anlatılabilirdi? Hangi kelimelerle? Oysa sorsa bütün sahneyi çizebilirdim. Arabanın rengini, güneşin eğikliğini, havanın kokusunu, Atatürk'ün ceketinin kumaşını. Ama ne o sormuş ne de ben anlatabilmiştim. Uyuyamıyorum, demiştim. Hatırlayamadığım ancak uyandığımda beni rahatsız eden rüyalar

gördüğümden bahsetmiştim. Her ne kadar başını sallasa da hiçbir şey anlamamış olmalıydı. Kim anlayabilirdi ki? Gizli bir Atatürk düşmanı mıydım? Çok gizli bir düşmanlık! O kadar gizli ki benim bile haberim yoktu!

Bu kez gülüyordum.

“Neyse, siktir et şimdi bunları. Bana şu son cümle için bir fikir ver.”

“İlk kez ne zaman gördün bu kâbusu?”

“Artık çok geç! Çünkü hatırlamıyorum! Belki on sekiz yaşında, belki sonra.”

“Beni iyi dinle. O kâbusu neden gördüğünü biliyorum. Hepsini anlatacağım. Sen deli değilsin. Sadece şanssızsın. Şanssız, küçük bir çocuk. Cebindeki defteri yak. Anlatacaklarımı yazmanı istemiyorum. Sadece sen öğreneceksin. Kimse okumayacak. Kimse bilmeyecek.”

Bu kez gülmüyordum.

“Tamam, bu kadar yeter. Ya sus ya da şu son cümleyi söyle.”

Cebimden çektiğim defter, avucumda kendiliğinden açıldı. İntihar mektubumun son sayfası. Kalemin ucunu kâğıda dayadım. Mürekkep yayılmaya başlayacaktı ki konuştu.

“Gördüğün”

Yazdım.

“O kâbus”

Durdum.

“Benim hayalimdi.”

Yüzüne baktım. Açılıp kapanan ağzına.

“Her gece uykunda, bir zamanlar benim kurduğum hayali gördün. O kâbus, benim hayatımdan geliyor. Üzgünüm asker. Böyle olmasını istemezdim. Ama şimdi buradayım. Yanında. Seni kurtarmaya geldim. Korkmana gerek kalmadı.”

Artık onu görmüyordum. Geçmişi izliyordum. Geçmişimi. Uykularımı. Gecelerimi. Hiçbir şey anlamayan ailemi. Kâbustan kurtulmak için alnımı

jiletle kesmeye çalıştığım sabahı. Kanla birlikte zihnimin de akıp gideceğini umduğum sabahı. On iki dikişin kavuşturduğu alnımı. Turizm jandarması olamayışımın nedenlerinden belki de bir diğeri. Alnıma gömülmüş o çizgiyi izliyordum. Ölü adam dışında her şeyi görebiliyordum. Eğer, diyordum. Doğru söylüyorsa. Eğer milyarda bir ihtimal varsa. Eğer ben bu herifin kurduğu bir hayali, herhangi bir nedenden ötürü yıllarca kâbuslarımda gördüysem ve o beni kurtarmaya geldiyse. Belki de bu nöbeti atlatıp onunla konuşmaya devam etmeliyim. Milyarda bir ihtimal. Pek yüksek değil. Önemli de değil. Eğer, diyordum. Ölü bir adamla konuşmak delilik değilse, benim için hâlâ bir ihtimal var. Milyarda bir... Ben, altı milyarda birdim. Milyarda bire inanabilirdim.

"Bana inan! Sen bana ait olanı taşıyorsun. Bir zihinde iki hayat. Yükün ağır. Hem de çok. Bırak, sana yardım edeyim. Sana özgürlüğü öğreteyim."

Evet, inanabilirdim. Ölü adamın peşinden, deliliğimin kaynağına gidebilir ve zihnimi çözebilirdim. Kendimi öldürmekten başka yapacak bir işim yoktu. O da bekleyebilirdi. Bu kadar acı çekmiştim. En azından, neyin uğruna olduğunu öğrenebilirdim. Ya da kimin adına acı çektiğimi.

"Bana adını söyle."

"Benim adım Ziya Hurşit."

"Bu adı biliyorum. Bir yerlerden hatırlıyorum... Sen... İzmir Suikastı!"

"Evet asker, o benim."

"Neden Atatürk'ü öldürmeye çalıştın? Neden yaptın?"

"Çünkü benden başka kimsenin, yapacak cesareti yoktu."

“İntihar, akla düşen bir damla asittir. Onunla yıkanmasını bilmeyen delik deşik olur ve erir. Bu yüzden intiharın eşiğinden dönen yoktur. Oraya varan orada yaşar. Oraya varan orada ölür. Şimdi sen de o eşiktesin. O eşiğin altında. Ölene kadar. Korkma, sağlamdır yerin. Üstüne gökyüzü çökse, yıkılmaz zihnin. Çünkü durduğun yerde, umursamayacaksın insanlığı. Ama unutma, tırnağın kırılsa mermiyle dolduracaksın ağzını.”

Hayattaydım. Hâlâ. Ziya Hurşit’i dinliyordum. Görüp duyduğum ölü bir adama güvenmiş ve kendimi hayatta bırakmıştım. Ne için? İyileşmek mi? Aklımın sağlığa kavuşması için mi? Bilmiyorum. Ama söz vermiştim. Önce onu dinleyecektim. Her ne anlatacaksa...

“Ölmek gerekmiyor, bunları bilmek için. Ölmeyi düşlemek yeter. Senin gibi. Benim gibi. Bir zamanlar, ben de kurdum hayalini. Tuhaftır, asmayı düşündüm kendimi. Berlin’de...

On altı yaşındaydım. Babam, Danzig’deki Prusya Kraliyet Teknik Üniversitesi’yle yazışmış ve okula kabul edildiğimi öğrenince beni bir trene bindirip Almanya’ya göndermişti... Berlin’deydim. Garda. Danzig’e gidecek treni bekliyordum. Sömestrin başlamasına iki ay vardı. Üniversitedeki öğrenci evlerinden birinde kalacaktım. Bu sürede Almanca çalışacak ve babama mektuplar yazacaktım. Ama ben Berlin’deydim. Avrupa’nın kalbinde. Ve o kalbin delik olduğunu anlamam uzun sürmedi. Çünkü bir bankta oturuyor ve savaşı seyrediyordum. Çünkü 1916 yılında, Berlin garının zemini yaralı askerlerin bedenleriyle kaplıydı. Çoğu yaşıtım

olmalıydı. Aralarında ölmüş olanlar da vardı. Kimse farkına varmasa da diğer tarafa geçmiş olanlar. Gar, iltihap kokuyordu. Yara, kabuk, kemik kokuyordu. Trenler duruyor, askerler biniyor, trenler duruyor, ölüler iniyordu. Sonra trenler durdu ve bir daha hareket etmedi. Genel grev! Büyük Savaş! Dünya savaşlarının ilki. Öyle diyorlar şimdi. Oysa kim bilir kaçıncı? İki milyon insan yaşıyordu Berlin'de. Yarısı açtı. Diğer yarıyı yiyecek kadar...

Garda beklemenin bir anlamı yoktu. Danzig'e gitmenin başka bir yolunu bulmam gerekiyordu. Binadan çıktım. Garın duvarları kalındı. Savaşı, Berlin'den ayıracak kadar kalın. Ne savaş kaldı ne de yaralı askerlerin delik gözleri. Gar bitti, Berlin başladı. Artık karşımda, Sultanahmet camii büyüklüğünde binalar, tramvaylar ve Berlinliler vardı. Nereye gittiğini bilen biri gibi davranmaya çalışıyordum.

Önce kalacak bir yer, diyordum kendime. Geceyi geçirecek bir yer bulmalıyım. Her ne kadar onlar gibi giyinmiş olsam da, yabancı olduğumu fark etmeleri uzun sürmedi. Daha ben kalabalığa karışamadan, yanıma bir çocuk geldi. Konuşarak. Söylediklerinden bir şey anlamıyordum. O da beni anlamıyordu. Avuçlarını birbirine yapıştırıp, sağ elinin sırtını sol yanağına yaslıyor sonra da sol elinin parmak uçlarını birleştirip ağzına doğru sallıyordu. Yatacak yer ve yemek! Hayır, diyordum. Türkçe. Bende bu ikisi de yok! Dilencilerden nefret ederim. Ama o da, hayır, diyordu. Almanca. Uyku ve yemeği benden istemiyor, bana satmaya çalışıyordu. Bir an için gözlerimi çocuktan ayırıp önümden geçen kalabalığa baktım. Böyle bir teklifi yeniden bulmak çok zor olabilirdi. Başımı sallayıp kabul ettiğimi gösterdim. Güldü. Valizimi almaya çalıştı. Taşıyamadı. Ne kadar da küçüktü. Belki dokuz, belki de yedi yaşında. Takip ettim kılavuzumu. Garın merdivenlerinden inip meydana ayak bastık. Oradan da geniş bir caddeye. Sonra da çöplerden daralmış bir sokağa sapıp, siyah bir binanın önünde durduk. Çocuk kapıyı yumrukladı...

Açıldığındaysa artık bir başkasıydım. Ben âşıktım, o kumraldı. Gözlerime baktı. Burun deliklerinden gri bir duman aktı. Kapıyı açmadan önce çektiği sigaralı nefes, ciğerini gezmiş, yüzünden çıkıp yüzüme yayılmıştı. Dişi bir ejderha. Elini uzattı. Sigaralı olanı. Yuvasına davet ediyor olmalıydı. Tutacakken elini, çocuk ceketimden çekip "Para" dedi. Almanca. O

kadarını anlıyordum Almancanın. Cebimden çektiğimi sıkıştırdım avucuna. O da âşık olduğum kadına verdi. Böylece o yaldızlı püsküller gibi duran parmakları kapandı. O el doldu. O yüz gülmedi. Ama “Hoş geldin” dedi. Almancanın bir o kadarını daha anlayabiliyordum.

Kapının ardından çekildi ve içeri girdim. Bir hol. Bir de merdiven. Yan yana. İkisinin de nereye gittiği belli değildi. Ama aşkın kokusu ağırdı. Basamakları ağır ağır çıkıyordu. Peşindeydim. Dört basamak gerisinde. Dört yaş büyükmüş benden. Sonra öğrendim. Yonina’ydı adı. Zürihli bir Yahudi. Herkesin İsviçre’ye kaçtığı bir dönemde, orayı terk edip Berlin’e gelmişti. Neden, biliyor musun? Çünkü o da âşıktı. Ama kesinlikle bana değil. Bir kadına. Hannah Höch denilen bir kadına...

Yonina’nın bana verdiği oda hayli genişti. Büyük bir yatak, bir çalışma masası, bir kütüphane. Şu an hepsi gözlerimin önünde...”

Neler olduğunu anlamıyordum ama Ziya’nın anlattığı her sahneyi kendi gözlerimle görüyordum. Bahsettiği odaya girişini, Yonina’nın yüzünü, her şeyi. Kelimeler ağzından çıktığı anda şekillere bürünüyordu. Kütüphane kelimesi kütüphaneye, Berlin kelimesi sokaklara, caddelere dönüşüyordu. Ne nöbet kulemin duvarlarını ne de tel örgüleri görüyordum. Sesin fotoğraf karelerine dönüştüğü bir film izliyordum. Sesli sinema...

“O üç katlı binadaki tek pansiyoner olduğumu anlamam uzun sürmedi. Onlarca boş oda ve giriş katında dev bir salon. Kime aitti o bina? Hiçbir zaman öğrenemedim. Ancak ilk akşamımda, Hannah ve Raoul’le tanıştım. Sevgili Yonina’nın şeytanları. Evet asker, bütün insanlığın payına sadece bir tane düşerken, o zavallı güzel kızın iki şeytanı vardı. Kişiye özel şeytanlar. Her ne kadar savaşın ilk yılı Hannah, Kızılhaç için gönüllü hemşirelik yapmış olsa da Raoul kadar acımasızdı. Bir sanat öğrencisiydi. Ulusal Sanat Müzesi Enstitüsü’nde. Binanın üçüncü katındaki odalardan birini atölyeye dönüştürmüş, fotoğraf ve resimler üzerine çalışıyordu. Onları kesip birleştiriyor, üst üste koyup yeni biçimler yaratıyordu. Fotomontaj, diyordu. Yeni sanat bu! Ama Raoul aynı fikirde değildi. Onları ilk gördüğüm akşam olduğu gibi. Birbirlerine bağırmakla o kadar meşgullerdi ki salona girdiğimi bile fark etmemişlerdi. Emekleyen bir ateşin yandığı insan boyundaki şöminenin yakınına çekilmiş, çevresine otuz kişinin rahatlıkla sığabileceği bir masada oturuyor ve bağırarak konuşuyorlardı. Aynı anda. Yonina’ysa

salonu mutfaktan ayıran kapıda yok olup, elindeki şişeler ve tabaklarla yeniden beliriyordu. Salondaki tek mobilya olan masaya yaklaşana kadar bana bakmadılar. Ne zaman ki yakınlarında bir sandalyeye oturdum, sol elindeki tencereden, tabaklara haşlanmış patates dağıtan Yonina konuştu. Fransızca. Sağ elindeki tahta kaşıkla beni gösteriyordu.

‘Yeni pansiyonerimiz. Bugün geldi... İsmin neydi?’

Sonunda susmuşlardı. Her ne kadar sesleri hâlâ salonda yankılansa da, ağızları kapanmıştı. Üçü de bana bakıyordu. ‘Ziya’ dedim. ‘Adım Ziya.’ Yonina devam etti.

‘Ziya, bu hanımefendi Hannah Höch. Beyefendiyse Raoul Haussman. Ve benim adım da Yonina. Şimdi bize, nereden geldiğini ve Berlin’de ne yaptığını anlat.’

Ne Hannah ne de Raoul, anlatacaklarımla ilgileniyormuş gibiydi. Umurlarında değildi. Önemli olan, savaşın yoksulluğunda binalarında kalacak bir müşterinin bulunmuş olmasıydı. Değerli olan tek şey cebimdeki paraydı. Nereden gelip nereye gittiğimle zerre kadar ilgilenmiyorlardı. Yüzleri donuk ve sarhoştu. Mat sarhoşlar. İçtikçe kızaranların ülkesinden geliyordum. Sarhoş beyazlara alışık değildim. Ama Yonina nazikti. Yeniden dalınan bir sabah uykusu kadar nazik.

‘Lütfen Ziya, bize yolculuğunu anlat.’

‘İstanbul’dan geliyorum. Danzig’teki teknik üniversiteye gidiyordum. Ancak grev yüzünden şimdilik buradayım.’

Raoul, aklına düşen ilk soruyu çıkardı ağzından:

‘Konstantinopolis mi? Afyonun var mı?’

On altı yaşındaydım. Öyle bir yaştır ki, bir erkekten bir oğlan çocuğuna tek göz kırpmasında geçersin. Yeniden erkeğe dönüşmen de ancak o kadar sürer.

‘Yok,’ dedim. ‘Yanımda getirmedim.’

Oysa afyonun neye benzediğini bile bilmiyordum. Benim için afyon, gidilmesine gerek duyulmayan, adaşı şehir gibiydi. Adı daima duyulan ama

asla ayak basılmayan bir şehir gibi. Hayal kırıklığına uğramış olan Raoul, ikinci sorusunu yuvarladı.

‘Ne kadar kalacaksın?’

‘Bilmiyorum,’ dedim. ‘Birkaç gün. En fazla bir hafta.’

Evet, her şey böyle başladı. Birkaç günle. Ama o siyah binada iki ay kaldım. Tam altmış gün. Altmış deli gün. Hepsiyle tanıştım. Hepsiyle konuştum. George Grosz, Johannes Baargeld, John Heartfield. Şairler, ressamlar, yazarlar, alkolikler ve morfinmanlar. Siyah binanın nasıl dolup nasıl boşaldığını gördüm. Fazla değil, birkaç hafta sonra onlardan biri olmuştum. Aslında ben sadece bir dinleyiciydim. Bir tanık. Tabii ki o zamanlar, bir doğuma tanıklık ettiğimi bilmiyordum. Ama büyük salondaki gürültünün bir sancı çığlığı olduğunun farkındaydım. Hazırlanıyorlardı. Küfrederek, yıkılana kadar içerek, sevişerek hazırlanıyorlardı. Bense Yonina’nın peşindeydim. Ama hâlâ dört adım gerisinde. Asla azalmayan bir mesafe. Oysa beni görmüyordu. Oysa kimseyi görmüyordu. Hannah’dan başka hayat yoktu. Hannah için de Raoul’den başka herkes fazladandı. Raoul ise evliydi. Hiç görmediğimiz bir kadınla. Belki de bu yüzden kimse yalnız kalmak istemiyordu büyük salonda. Daima başka birileri siyah binaya gelir ve ellerindeki şişeleri masaya dizerdi. Tek müşterili bir pansiyonda anti-sanat hareketinin başlangıcına tanıklık edip Yonina’yı kovalarken, karanlık hayatımız bir haberle değişti. Hugo Ball adında bir adam Zürih’te Cabaret Voltaire’i açtı. Anti-sanat hareketinin merkezini. Aslında bir gece kulübüydü. Haberi getiren Richard Huelsenbeck’ti. Dada, resmi olarak doğmuştu. Zürih’e gitmek gerekiyordu. Gidip görmek. Dada’yı kucaklayıp havalara atmak gerekiyordu. Yüzyıllar içinde şekillenmiş Batı sanatını havaya uçurup enkazının üzerine işemek gerekiyordu! Bir pisuarı sergi salonuna sokmayı becermiş tek insan Marcel Duchamp’ın dediği gibi...

Hazırlıklar yapıldı ve Hannah, Yonina’ya tam olarak şunu söyledi: ‘Buraya kadar sevgili küçük kız. Peşimizden gelmen sana sadece acı verecek.’ Zürih doğumlu Yonina, Hannah istemediği için kendi ülkesine dönemiyordu. Oysa Yonina, Hannah’yı bir zarf, kendisini de bir pul olarak görüyordu. Zarfa yapışmadan iki adım öteye bile gidemeyecek, değersiz bir kâğıt parçası...

Bir sonraki sabah, Yonina siyah binanın çatısına çıkıp kendini kaldırıma bıraktı. Ve benden başka kimse, o an aşağıda olup onu tutmayı hayal etmedi. İşte, bunun üzerine düşündüm, kendimi asmayı. Hatta bir ip bile buldum. Hatta ucundaki ilmekten başımı geçirip birkaç saat karanlıkta oturdum. Ne düşündüm, biliyor musun? Ölmeyi hayal etmenin ölü bir adam olmaya yettiğini. Hatta ölüme dair olanın dışında hiçbir hayalin gerçekliğinin olmadığını düşündüm. Güçlü, zengin, mutlu ya da âşık olmayı hayal etmek hiçbir işe yaramıyordu. Sıradan hayallerin tatmin edici hiçbir tarafı yoktu. Gerçekleşene kadar ölü olan hayallerdi bunlar. Ama ölümü düşlemek, ölmeye yetiyordu. İntiharın eşiğine gelmek, orada yaşamaya devam etmeye yetiyordu. Belki de insan kendini öldüremesin diye hayal etme gücüne sahiptir. Belki de bu yüzden ben, aklımdan geçen her şeyi gerçekleştirdim. Biri hariç. Onun da ne olduğunu biliyorsun...”

Evet, biliyordum. Artık biliyordum. Nöbet kulelerinde kiminle konuştuğumu biliyordum. Ancak bütün bunlar neyi değiştirecekti? Hâlâ üşüyordum ve hâlâ Ekber’in askerlerinden biriydim. Bütün bunları Ziya da biliyordu. Çünkü onun için, alnım, düşüncelerimin üzerinden kayarak geçtiği bir tabelaydı. Okuyabiliyordu. Hem de birçok farklı dilde.

“Ben bir sığınağım, asker. Ben, senin sığınağınım. Şimdilik anlattıklarımda saklanacaksın. Günü gelince de ortaya çıkıp, akla gelmeyeni yapacaksın. Biraz daha dayan.”

Ziya’nın son kelimesini başka bir ses tekrarladı.

“Dayan! Geliyorum!”

Sabit. Gülerek ve sallanarak yürüyordu. Ağzında sigarası, elinde bir sopa gibi tuttuğu tüfeğiyle yaklaşıyordu. Derisi benimkinden kalındı. İç organlarını bir arada tutan, umursamazlıktı. Bana doğru attığı her adımda, eğitim birliğinde geçtiği hallerden birini hayal etmeye çalışıyordum. Kabul-kayıt günündeki sağlık muayenesinde, aynı anda, iki omza ve bir bacağa saplanan üç iğneyi yediğinde nasıl bir ifade vardı acaba yüzünde? Yine gülüyor muydu? Ya da ilk emirlerin yükselen sular gibi yavaşça sertleştiği anlarda korkmuş muydu? Yediği ilk küfrün, sırada bekleyen binlercesinin habercisi olduğunu anladığı anda ne hissetmişti? Eğitim birliğinin kapısından attığı onuncu adımda çantasındaki bütün kişisel malzemelerin yağmalanıp usta askerler adındaki başka kişilerin malzemelerine

dönüştüğünü görünce ne yapmıştı? Bilmiyorum. Ama ben korkmuştum. Ben depremi hisseden bir hayvan kadar huzursuz olmuştum. Ben delirmiştim. Ben intikam yeminleri etmiştim. Beynim kalbim gibi atmıştı. Bütün bunları, nabzım kafamda yaşamıştım. Belki de bu yüzden bütün marşları söylerken boğazımı parçalamış, bütün tekmilleri verirken dişlerimi kıracak kadar bağırmıştım. Gülümsemişlerdi komutanlar. Bir kahraman adayı vardı karşılarında. Bir ses! Şınav çekiyordu. Başı dik, bakışları ileride. Her seferinde bağırıyordu: “Jandarmahh!” Bir kahraman! Oysa canı yanıyordu kahramanın. Sahip olduğu bütün tırnaklar çatladığı için acıdan bağırıyordu. Bağırdıkça hoşuna gidiyordu. Çevresindeki yüzlerin gözlerini dele dele, ortalarına bağırmak. Attığı gür çığlıkların karşısındakilerin gözeneklerini tıkadığını, kaşlarını kopardığını, retinalarını yırttığını hayal ediyordu...

Evet, zorunlu askerlik hizmetiyle yüz yüze geldiğim an, verdiğim ilk tepki bağırmak olmuştu. Çok, ama çok yüksek sesle bağırmak. İçtima alanındaki her canlının yüzüne aynı anda tokat atılmış gibi bir ses çıkarmak. Adımı, soyadımı ve memleketimi bir ses bombası yapımında kullanmak! İlk tepkim buydu. Öylesine güçlü bir tepkiydi ki eğitimin üçüncü haftasında elime bir kâğıt tutuşturuldu.

“Senin sesin gür çıkıyor. Bunu yemin töreninde okuyacaksın!”

Bir konuşma metni. Alayda, benimle beraber eğitilmiş kim varsa, onların adına yazılmış bir metin. Daha da önemlisi, onların adına okunacak bir metin. Aile adı verilen hücre orduların izleyeceği törende, hep bir ağızdan edilecek yeminden önce okunacak bir metin. Özeti şuydu: Bildiğimiz bütün kutsal değerler adına, bildiğimiz bütün kutsal değerleri koruyacağımıza ant içiyor ve bize bu fırsatı veren bütün komutanlara teşekkür ediyorduk. Tabii ki metnin yazarı bizden biri değil, kendilerine teşekkür ettiğimiz komutanlardı. Aslında metin yıllardır aynıydı. Sadece tertip ve devreyi belirten sayılar değişiyordu. Tesadüfe bırakılacak bir konu değildi. Her an benim gibi bir adam çıkabilir ve alay komutanına selam verdikten sonra mikrofonun başına geçip, karşısındaki tribünlerde oturan binlerce gururlu insana bakarak şunları söyleyebilirdi:

“Zorunlu askerlik hizmeti, emek, zaman ve kaynak israfıdır. Erlik, derhal bir meslek statüsü kazanmalı ve profesyonel ordunun bir parçası haline

gelmelidir. Her üç ayda bir toplanan yüz binlerce genci askere dönüştürmek için harcanan çabanın onda biriyle ordunun işlevselliği on kat arttırılabilir. Sosyo-ekonomik açıdan geri bırakılmış toplumun zorunlu askerlik hizmeti yoluyla olumlu anlamda biçimlendiği düşüncesi asla geçerli değildir. Bunun kanıtı, nesillerdir askerlik hizmetini tamamlamış erkeklerin yönlendirdiği günümüz toplumunun mevcut düzeyidir. Askerliğin insanı adam ettiğine ilişkin inanç, bütünüyle temelsizdir. On dokuz yaşına kadar cahil bırakılmış genç erkekleri dayatma yoluyla, on beş ay içerisinde bilinçlendirmek mümkün değildir. Dolayısıyla, 460 gün boyunca izmarit toplayarak mıntıka temizliği yapmış olanla, kanalizasyonu denize akıtan aynı kişidir. Dolayısıyla, 460 gün boyunca vatan sevgisi aşılanan insanla, devletine kazık atan aynı kişidir. Dolayısıyla, 460 gün boyunca vatandaşını adam etmek için uğraşanla, insani gelişmişlik endeksinde dünya 84'üncüsü olan aynı ülkedir. Ordu, zorunlu katılımlara ihtiyaç duyamayacak kadar ciddi bir kurumdur. Aldığımız eğitimin süresi on haftadır. Çağdaş hiçbir ordu on haftalık erlere güvenerek varlığını sürdüremez. Kahramanlık şiirleri okuyan ve komando üniforması giymiş beş yaşındaki çocuklar kadar asker olan bizler, bu vatan için öleceğiz. Çünkü ne savaşmayı biliyoruz ne de hayata dair bir umudumuz var!"

Böylesi bir konuşmanın gerçekleşme riskini kimse göze alamazdı. Bu yüzden onaylanmış bir konuşma metnine ve kendisi yazmış gibi onu okuyacak gür sesli bir ere ihtiyaç vardı. Benim gibi bağırabilen birine...

Her ne kadar yüzlerine bağırılması gerekenler, eğitimden sorumlu uzman çavuşlar olmasa da, aralarından birinin geçici sağırlık geçirmesini göze almakta bir sakınca görmüyordum. Sesimin delip geçmesi gereken başlar, yakınlarımda olanlar değildi. Onlar başkentte yaşıyor ve kravat takıyorlardı. Kanun yapıyorlardı. O kanunlar da beni asker yapıyordu. Beyinlerine gün ışığını sokacak delikleri kulaklarının zarlarında açmam gerekenler, oğullarıyla saklambaç oynayan, ancak sadece bizi sobeleyenlerdi. Bense onların çocuklarını istiyordum. Hemen yanımda. Şınav çekerken. Nöbet tutarken. "Jandarmah!" diye bağırırken. Ama hiçbiri yoktu. Gelmeyeceklerdi. Beklemeye de gerek yoktu. Onların işi vardı. Ne olduğunu bilmediğimiz işleri. Annelerinin dokuz ay on gün boyunca taşıdıkları bedenlerini babaları devralmıştı. Oğullarını içlerine sokup saklama sırası onlardaydı. Tabii, adını öğrendiğim an unuttuğum yaklaşık

iki bin kişi arasında herhangi bir generalin çocuğuyla da karşılaşmamıştım. Onlar da babalarının karnında olmalıydı. Galiba sadece biz doğmuştuk. Sadece biz vardık. Sadece biz. Hiçbir yere sığamadıkları için dışarıda kalmış olanlar. Dışarıda kaldıkları için enselerinden yakalanıp buralara tıkılmış olanlar. Buralara tıkıldıkları için delirmiş olanlar. İntihar etmek haricinde hayatları boyunca hayatlarına ilişkin hiçbir söz hakkına sahip olmayanlar. Biz. Asla birinci değil, sonuncu çoğul! Oysa babalarının karın boşluğunda yaşayanların hayatları farklıydı. Herhangi bir sosyal sınıfa ait değillerdi. Çünkü aldıkları hayat dersleri gayet özeldi. Tek kişilik sınıflarda büyüyor ve yaşıyorlardı. Kişiye özel sınıflarda. Bireysel sınıf! Ama biz gerçek bir sosyal sınıftık! Er ve erbaş sınıfı! Ait olduğumuz sınıf o kadar sosyaldi ki içine sığamıyorduk. Pencerelerinden, kapısından taşıyorduk. Ait olduğumuz sosyal sınıf o kadar boktandı ki, bir yerden bir yere giderken sürünüyorduk.

“Hayvan oğlu hayvan! Ben sana çelik yelek takacaksın, demedim mi! Siktir git, doldur-boşalta kadar sürün!”

Sevgili Ekber. O da bizim sınıftandı. Bizim, muhteşem sosyal sınıfımızdan. Kimsenin bir üstüne geçemediği, geçse bile kıçında sıralarının izini taşıdığı sınıftan. Evet, bir mesleği, kaportasını bizlere yalattığı bir arabası, bir lojmanı, sağlık sigortası ve silahı vardı. Evet, tavanı tabanından kirli, ilçenin tek fuhuş tesisinin tek odasında yaşayan Azeri kadın onu görünce “Hoş geldin Komandir!” diyordu. Evet, nöbetçi olduğu geceler birliğin kömürünü, oturduğu evin deposuna taşıtmak için hazır kıtaya emir verebiliyordu. Hatta birliğin basılması durumunda ilk müdahaleyi yapacak olan hazır kıtanın kömür taşımaktan kırılmış beline tekmeler indirebiliyordu. Ancak ne yazık ki bütün bunlar, Ekber’in bizim sınıftan olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Neden mi? Çünkü bana verdiği emrin aynısını alma ihtimali emekli olacağı güne kadar direk gibi ayaktaydı!

Ekber gibileri kendimize en yakın hissettiğimiz anlar denetlemelerdir. Herkesin eşitlendiği o kıyamet günü! Bir albay karşısındaki eşitler bütünü! Azarlanan, aşağılanan ve gözlerinin dolmasını şaşkınlıkla izlediğimiz o sert adamlar! Ne çocuklarının ne de karılarının, o hallerini görmelerini isterim. İyi değil. Hiç değil! Ama belki de doğrusu bu. Ne de olsa ordudayız. Kafa derilerinin bile nasır tuttuğu yerde.

Sürünürken düşünmek çok daha kolay oluyordu. Korkunun saydamlaştığı anlardan biri. Genellikle, sürünen erin yoluna devam etmesine izin verilirdi. Çukur kaz, içine gir ve kendini göm, biçiminde bir emir herhangi bir yönergede bulunmadığından durumun beterleşme ihtimali düşüktü. Bu yüzden sakince sürünüyordum. Tabii ki Ekber “Daha hızlı!” diye bağırıyordu. Ama o kadar da önemli değildi. Birden Ziya’ya kitap hediye eden fahişenin de aynı sözleri söylediğini duydum: “Daha hızlı!” Güldüm. Ekber görmüş olmalıydı. Bağırmadı. O da sakindi. Sürünmekten kimseye zarar gelmezdi. Verdiği bir ceza değil, eğitimdi. Astına kötü muameleden mahkemeye çıkması için hayli yetersizdi. Bu yüzden sakince vermişti emrini:

“Doldur-boşalttan sonra içtima alanında sürüneceksin.”

Aslında bu da bir emir değildi. Geleceğimi gören bir kâhinin konuşmasıydı. Bir kehanet. Bütün bunlar benim için uygundu. Sürünebilirdim. Sorun değildi. Sadece kar beni rahat bırakmıyordu. Burun deliklerimi, kuruyan çimento gibi tıkayan kar. Önümdeki tek engel oydu. Üzerinde yüzdüğüm kar. Attığım her kulaçta kulaklarımın arkasına döşenen buz hattı. Eldivenimle kamuflajımın arasındaki ete usturalı bir kelepçe gibi yerleşip, bileklerimi zımparalayan kar. Eritmem gerekiyordu. Hepsini. Bunun için de düşünmem gerekiyordu. Her şeyi. Geride bıraktığım izden başlayabilirdim. Bembeyaz ve darmadağın. Sanki sürükleniyormuşum gibi. Sürünen değil, sürüklenen bir vücudun kardaki izi. Böyle görünüyor olmalıydı. Eğer doğumumdan itibaren bir iz bırakmış olsaydım arkamda, aynı böyle görünürdü. Sürüklenmişim gibi.

“Kalk!”

Çavuştu bağıran. Ekber’in duyması için bağırıyordu. Benimle bir sorunu olduğundan değil. Hatta biraz da acıyordu bana. Ekber’in askeri olacak son adamlardan biriydim çünkü. Efendiden bir çocuk, diyordu benim için. Koğuşta duymuştum. Birlikteki ilk haftamın sonunda. Bu hale bu kadar çabuk nasıl gelebildiğimi o bile çözememişti. Benim şaşkınlığımsa artık geçmişti. Anlamışlardı, hepsi o kadar. Anlaşılmıştım. Varlığım açığa çıkarılmıştı. Ne kadar saklanabilirdim ki? Korkum beni daha ne kadar koruyabilirdi?

“Namlu bidona!”

Doldur-boşalt işlemi boyunca herhangi bir şarkıyı düşündüm. Herhangi birini. Duymayı sevdiğim herhangi birini. Hiçbiri gelmedi aklıma. Hiçbiri. Orospu çocukları! Dinlediğim binlerce şarkı buhar olup gitmişti.

“Yat!”

Devamını getirmedi. Ekber’in uzaklaştığını görebiliyordu. “Bekle” dedi. “Soluklan biraz. Ekber yaklaşırsa çocuklar haber verir. Bir sigara yak.” Sonra da kendi yaktığı sigarayı tutuşturdu dudaklarıma. Ellerim tüfeğimle dolu, yüzükoyun yatarken, ağzımda sigara, bir şarkı düşünüyordum. Herhangi birini. Hiçbiri gelmiyordu, amına koyayım! Demek ki boşuna dinlemişim hepsini. Tam işe yarayacakken siktir olup gitmişlerdi!

Üç nefes çekmiştim ki çavuşun, “Geliyor. Yürü!” dediğini duydum. Sigarayı tükürüp sürünmeye başladım.

İçtima alanı denilen yer, tel örgülerle çevrili spor sahasının beli, kantinin karnı, karargâh binasının sırtı ve koğuşun göbeği arasında kalan bir bölgeydi. Her sabah bütün bölüğün toplanıp satranç taşları gibi dizildiği bir yer. Birlik personeline ilişkin sayısal bilgilerin gizli kalması gerektiği halde, önümüzdeki yoldan geçenlerin ve yolun karşısındaki üç katlı apartmanların üst balkonlarının rahatça görebileceği biçimde sıralanıp başımıza gelecekleri beklediğimiz yer. Konuya ilişkin tek bir umudumuz vardı: O apartmanlardan birine, sandığında lav silahı olan birinin taşınmaması. Ama bu umudumuz da kırıktı. Diğerleri gibi. Hem de iki üç yerinden. “Atsınlar! Ne atacaklarsa atsınlar!” diyorduk. “Sallasınlar bir tane de, dikmesinler artık bizi buraya!” Söylemiştim. Akıllı değildik. Silahımızın seri numarasını ezberleyene kadar geçtiğimiz hiçbir muayenede akıl sağlığımızla ilgilenilmemişti. Eğitim birliğindeki koğuşumda, yanımdaki ranzanın altında yatan Asker’i hatırlıyordum. Adı Asker olan askeri. Ranzanın altı, derken, yerden bahsediyorum. Zeminden. Betondan. Her neden korkuyorsa, yatakta değil, altında uyuyabiliyordu. Karanlık bir deliğe ihtiyacı vardı, güvende hissetmek için. Ama o da yetmiyordu. Çünkü Asker, gözlerini kapadıktan yarım saat sonra kendini yumruklamaya başlıyordu. En kötüsü de, bir türlü uyanmıyordu. Bizse, her sabah, revire çıkması için birilerine haber gönderiyorduk. Ama o haber gereken kişiye asla ulaşmıyordu. Aşırı kalabalık ve zaman darlığı, Asker’in akli dengesizliğinin ordu tarafından tescillenmesine olanak vermedi. Bir de ilk çarşı izninde içeri gizlice

soktuğu kırmızı ojeyi sağ elinin parmaklarına sürüp tuvalete kapanan Süleyman'ı hatırlıyordum. Sağ elinin adı Cemile olan Süleyman'ı. Şimdi kim bilir neredeler? Kim bilir kaç mermi taşıyorlar hücum yeleklerinde? Kim bilir kaç küfür yediler, deli numarası yapıyorlar diye?

İçtima alanında attığım ilk turun sonuna gelmiştim. "Kalk!" emrini duyana kadar devam edecektim. Ama o emri verecek herhangi biri de görünmüyordu çevrede. Kantinin önünden geçerken, açık kapının önünde çay içenler başlarını çevirmişti. Bana bakamamışlardı. Çünkü ben, başlarına gelebilecek ihtimallerden biriydim. Korkunun kendisiydim. Nöbet aralarında sobanın yanında ısınmaya çalışanların yüzlerini ekşiten bir korku. Koğuşa çıkan merdivenlere yakın bir yerde hareket etmeyi bıraktım. Kar başlamıştı. Başımı kaldırıp çevreye baktım. Hâlâ kimse yoktu. Geniş, beyaz düzlüğün bir köşesindeki küçük, karanlık tümsek. Sağ yanağımı sol elimin sırtına yaslayıp gözlerimi kapadım. Şakaklarımdan akan ter damlaları buz tutmuş kirpiklerime sarıldı. Kar hızlandı. Göz göre göre ölmek istedim. Onlarca insanın doldurduğu binaların ortasındaki boşlukta, kara gömülerek donmak istedim. Ziya'nın sözünü ettiği intihar eşiği bu olmalıydı. Bir kez adım atıldı mı terk edilemeyen o eşik...

Ama olmadı. Donamadım. Ne kadar hareketsiz kaldım, bilmiyorum ama biri kamuflajımın ensesine parmaklarını geçirip yüzümü kardan ayırdı. Kim olduğunu göremiyordum. Göz kapaklarım birbirine yapışmıştı. Ancak duyabiliyordum.

"Kalk amına koyayım, kalk! Geberip gideceksin! Cesim, gel buraya! Al bu herifi, yemekhaneye götür!"

Yürüyemiyordum. Bu kez gerçekten sürükleniyordum. Dizlerimin açtığı ve postallarımın burunlarının genişlettiği oluklar bırakıyordum ardımda. Sürüklenme izlerim. Ekber söylenmeye devam ediyordu. Duyuyordum.

"Ulan sizi asker diye buraya gönderenin..."

"Ben de" diyordum fısıldayarak. "Ben de!"

Karanlığı perdeleyen projektörün ışığında, yağan karın rengi kızıla dönmüştü. Rüzgârın savurduğu taneler artık birer kıvılcımdı. Bir kaynak makinesinden çıkan kıvılcımlar. Yanan kıymıklar. Alev alev. Sonra sönüyorlardı. Düştükçe. Üzerime. Dönüşüyorlardı. Soğuğa. Hava jilet atıyordu yüzüme. Ne kar maskem işe yarıyordu ne de göz kapaklarım. Yürüyordum. Açtığım yolda gidip geliyordum. Tek ayaklık bir patika. Durmuyordum. Asla. Bir gece nöbetçisi olarak içine girmem yasak olan kulenin kapısına kadar gelip, olduğum yerde dönüyor ve duvarın dibinden yedi adım atıyordum. Sonra geri. Yedi küçük adım. Pilli oyuncak adımları...

Onu bekliyordum. Ziya'yı. Kâbuslarımı anlattığım tek adamı. Kâbuslarımı bana anlatacak olan tek adamı. Nereden geliyordu? Nasıl birden beliriyordu? Aniden. Daha önce hiç düşünmemiştim bunu. Hayaletler nereden gelir? Yerin altından mı?

"Sence ben bir hayalete benziyor muyum?"

Benzemiyordu. Nöbet kulesinin kapısına sol omzuyla yaslanmış, ellerini pantolonunun cebine sokmuştu. Daima üzerinde olan takım elbisesi ve yüzünü terk etmeyen tebessümüyle bana bakıyordu. Başını kaldırıp, tel örgünün ardındaki ağacın yüksek dallarına tutuşturulmuş projektöre baktı.

"Gerçekten de buradan bakınca kıvılcımlara benziyorlar..."

"Buradan nasıl kurtulacağım?"

Tebessümü büyümüş, dişleri görünmüştü.

“Sen bir kumbarasın, asker. Bir hırs kumbarası. Hele bir dol. Sonrası kolay. Kırması kolay. Üşüyorsun, değil mi? Karın yağdığına şükret. Dolunayı çift gördüğün ayazları unutma. Isınmak için dikenli tel avuçladığın, yıldızların kaymasını beklediğin geceleri unutma. Evrenin defteri dürülsün diye dua ettiğin, kayanın, Kutup Yıldızı olmasını dilediğin geceleri unutma! Kareli kâğıtlar görünce tel örgüleri hatırladığın günleri unutma! Artık kâbus görmüyorsun, değil mi?”

Görmüyordum.

“Hayır.”

“Bedenin ve zihnin tasarrufu öğreniyor. Deliksiz uyuyorsun. Neden öyle derler, bilir misin? Uyku deliksiz olursa, ne kâbus ne de zaman geçer içinden. Bir göz kırpması kadar sürer.”

Yedi adımlık voltam sürüyordu. Kamuflajımın ve postallarımın içindeki ısıyı korumaya çalışmakla o kadar meşguldüm ki artık o kâbusu görmediğime şaşırmadım bile. Hatta umursamadım. Hayatımı bırakıp buraya gelmeme neden olmuş, sonra da bir türlü hatırlayamadığım şarkılar gibi siktir olup gitmişti. Atatürk’ü öldürmek! İnanılır gibi değildi. Yıllar boyunca aynı kâbus. Asla yarı saydam olanlardan değil, mermer gibi bir kâbus. Uykumu parçalayacak kadar gerçek. Uyanıkken gördüğüm bütün Atatürk fotoğraflarından korkacak kadar gerçek. Her birinin gözlerime bakıp “Bunu bana neden yaptın?” diye sorduğunu duymama neden olacak kadar gerçek. Belki de sadece, altında “Gazi dinleniyor” yazan fotoğraf rahatsız etmemişti beni. Ne de olsa kapalıydı gözleri.

“Yeter.”

Uzağında olmama rağmen, Ziya’nın sesi ıslak kar maskem kadar yakındı kulağıma. Hâlâ nöbet kulesinin kapısında duruyor ve kar tanelerinin aydınlattığı kadarıyla yüzü seçilebiliyordu. Kulenin girişinde durduğu için karın üzerine yapışıp yapışmadığını göremiyordum. Kirişin altındaydı. Peki, karda bıraktığı bir ayak izi var mıydı? Onu da göremiyordum.

“Yeter. Bunların bir önemi yok. Düşünme. Sen artık bir çığın merkezindesin. Sadece ileri gidebilirsin. Sadece yaşadığın andan sorumlusun. Her saniye büyüyen ve hızlanan bir çığ. Düşeceği yeri haritadan silecek bir çığ.”

Aramızda tek adımlık bir mesafe kalmıştı. Patikamın sonuna gelmiştim. Sol elimi yavaşça uzattım. Omzuna dokunmak istiyordum. Ziya hareketsizdi. Artık gülümsemiyordu. Kendisine yaklaşan elime bakıyordu. Ve dokundum.

Ziya'ya dokunduğum anda sol omzumda bir elin ağırlığını hissettim. O kadar korktum ki sıçrayarak döndüm. Ama arkamda kimse yoktu. Omzumun üzerinden başımı çevirip Ziya'ya baktım. Sağ elinin parmaklarıyla sol omzundaki karı süpürüyordu. Elimin izi...

“Bir daha deneme. Bilincini karartacak kadar delirmeni istemiyorum.”

Kelimeler ağzımdan ter gibi çıktı:

“Peki, ne kadar delirmemi istiyorsun?”

“Beni anlayacak kadar... Yürümeye devam et. Vücudun soğuyor.”

Ziya'yı dinledim. Voltamı atmaya başladım. Yürüdüm ve dinledim.

“Ne diyorduk, Berlin'de kalmıştık, değil mi? Evet, Yonina ölmüştü ve ben hayattaydım. İlk kez âşık olmuş ve ilk kez ölmeyi düşünmüştüm. Berlin'i bir an önce terk etmeliydim. Kan kokan gara dönüp beklemeye başladım. Yeterince rüşvet verilirse askeri trenlerden birine binilebileceğini duymuştum. Param vardı. Bir de yabancı öğrenci kimliğim. Ne de olsa Osmanlı tebaasındandım. Reich'ın midesinde o kadar da yabancı sayılmazdım. Dört gün garda yattım. Nihayetinde bir tren geldi ve Danzig'e giden rayların üzerine çıktım. Tren o kadar sık arızalandı ki inmem için iki günün geçmesi gerekti.

Hauptbahnof! Danzig'de girdiğim ilk binanın adıydı. Tren garı. Ben, asker, binaları sevmem. Duvarları sevmem. Girdiğim binalarda, ancak arka kapılarını bulana kadar kalırım. Gökyüzünü göremediğim yerde gömülmüş hissederim. Tuğlalar boğazımı sıkar. Bu yüzden hepsini kırmak isterim. Kırıp parçalamak. Belki de bu yüzden evsiz öldüm. Evlerden nefret ettim...

Danzig'in grisini içime çektiğim anda anladım, zamanın donduğu bir yere ayak bastığımı. Orta çağ, asker. Kral Arthur! Şövalyeler! Kiliseler, heykeller, her şey. Bir tiyatro sahnesiydi Danzig. Perdesini indirmeyi unutmuş bir tiyatro sahnesi. Stadtsgraben'daydım. Garın olduğu caddede. Saat kulesine bakıyordum. Zamanın geçtiğine kanıt olan büyük beyaz

kadrana. Hayat, diyordum. Bu saat gibi. Geçip gidiyor. Ama içine almıyor. Akrebin ilerlemesine neden olan hiçbir çark insan etinden değil. Zamanın benimle ilgisi yok... Yürüdüm.

Sonradan, adının Hindenburg olduğunu öğrendiğim caddeye çıktım. Üniversite, diyordum yanımdan geçenlere. Hochschule, diyordu onlar, “İleride!” Yüksekokul! O kadar yüksekteydi ki eylülün başındaydık ve soğuktan parmaklarım kesiliyordu. Şehir o kadar soğuktu ki, yanından geçip gittiğim binaların birinde iki yüz yıl önce doğmuş olan meşhur Fahrenheit, termometreye sıfır dereceyi eklemeyi aklına getiren ilk insan olmuştu. Anlayacağın, Baltık soğuğu, sıfır dereceye ilham kaynağıydı. Evet asker, ben Hindenburg caddesinde yürürken, Danzig, şu nöbet tuttuğun yerden daha sıcak değildi. Bu arada, tabii ki trenden yanlış durakta inmiştim. Belki doğumum da böyledir. Yanlış bir durakta doğmuşumdur... Her neyse, üniversite Langfuhr adındaki bir bölgedeydi. Ve oraya varmak için Hindenburg’un Exerzier meydanına döküldüğü yere kadar yürüyüp, batıya düşen mezarlığın içinden geçen St. Michaels sokağına girmek gerekiyordu. Her ne kadar öyle görünse de, St. Michaels sadece bir sokak değildi. Caddeden ayrıldığın anda, yola taşmış mezar taşlarının beyazlığı gözlerini kamaştırırdı. Tek bir meyve bile vermeyen mezarlık ağaçları ışığı rendeleyip önüne atardı. Kuzey’in soluk güneşi kuru bir yağmur gibi çiselerdi. Sokak, mermerin içinde bir hilal çizerdi. Elli adım sonra ölüm seni kuşatır, baktığın her yer hiçlik olurdu. Diri diri geçemeyeceğin kadar uzun gelirdi, yürümek. Ama her şey hilalin belini kırana kadar sürerdi. O an mermer biter ve ardında üniversitenin çatık çatılarının dikildiği yosunlu duvar başlardı. Duvarın bittiği yerdeyse Bosseweg. Öğrenci evlerinin kol kola durduğu cadde... St. Michaels öyle bir yoldu ki, bir kez geçtin mi, mezar taşın olmasın isterdin. Ölünce, başına hiçbir şey dikilmesin. Ne bir ağaç, ne bir taş, ne yasını tutanlar ne de mezarına işemek için sırada bekleyenler... Ve asker, benim bir mezar taşım asla olmadı.”

Bir an için, gözlerimi diktiğim projektörün çevresinde sineklerin, adını bilmediğim kanatlı böceklerin uçuştuğunu sandım. Ama kıvılcımlar gibi, onlar da kar tanesiydi. Suydu. Ziya’nın anlattığı her caddeyi, sokağı, meydanı onunla geçmiş, başını çevirdiği her yönü görmüştüm. Oradaymış gibi. Danzig, denilen yerde. Sonra bir kelime belirdi aklımda: Töton. Bir de ses. Ölü adamınki.

“Strabo, Amasya’da doğmuş bir Pontus’luydu. Milattan önce 64’te. On yedi ciltlik Geographica’yı yazdığında 40 yaşındaydı. Binlerce sayfalık eserinde, o güne kadar bilinen bütün bölgelerdeki bütün halkları anlatıyordu. Sıra Jutland bölgesine geldiğinde, Tötonlardan bahsediyordu. Bir Germen kabilesinden. Töton kelimesinin ilk kez okunduğu sayfalar Geographica’daydı. Yüzyıllar geçti. Pagan kabileler Hıristiyanlıkla tanıştı. Tötonlar unutuldu ve yerlerini din şövalyeleri aldı. On ikinci yüz yılda, geçmişlerini arayanlar, Tötonları hatırladı ve barbar atalarının adını tarikatlarına verdiler. Roman Katolik Töton Şövalyeler. Dini, iktidara dönüştüren bir makine olarak Kuzey Avrupa’nın altını üstüne getirdiler. Hatta Venedik’e, Viyana’ya kadar hüküm sürdüler. Polonya-Litvanya Kralı Birinci Sigimund hadlerini bildirene kadar. Sonra ne mi oldu? Töton Şövalyeler tarikatının üstadı Brandenburglu Albert, Lutherciliği seçip Prusya Dükü ilan edildi. Sonra Gobineau adında bir aptal ortaya çıkıp, Tötonların üstün beyaz ırk olduğunu iddia etti. Chamberlain adındaki başka bir aptalsa On Dokuzuncu Yüzyılın Temelleri adındaki kitabında Tötonların mevcut Germenler olduğunu yazdı. Bunu okuyanların arasındaysa Wilhelm adında başka bir aptal vardı. Babası Prusya Prensi, annesi Birleşik Krallık Kraliçesi Victoria’nın kızıydı. Ama Wilhelm bir soytarıydı. Ancak herhangi bir kral soytarısı değil, bir imparatorluk soytarısı. Soylu bir soytarı! Ne de olsa kendisi bir imparatordu. Bozuk paraların üzerinde yüzü dururdu. O kadar büyük adımlar atmanın peşindeydi ki bacaklarının ayrılıp kıçının yırtıldığını bile fark edemiyordu. Wilhelm, Chamberlain’in fikirlerine âşık oldu. Germenlerin üstünlüğünü kabul eden İngiliz’in kitabı kutsallık mertebesine, kendisi de ırkçılığın kuramcılığına terfi etti. Ve Danzig bütün bunları sessizce izledi. Anlatanın zaman olduğu bir masalın geçtiği peri şehriydi. Gotik bir labirent...

Paylaşılamayan yerler vardır bu dünyada. Keşmir gibi, Musul gibi, Alzas-Loren gibi, Kudüs gibi. Paylaşılamayan şehirler. On köpeğin birden ısırdığı et parçaları. O kadar küçüktürler ki parçalanmazlar. Onlarla evlenilmez, asker. Sadece ölene kadar metresin olurlar. Danzig de böyleydi. Meşhur Gedanensis! Paylaşılamayan diğer şehirler gibi. Ben ayak bastığımda, Danzig’i paspasa çevirmiş adamın adı Kaiser II. Wilhelm’di. Batı Prusya denen toprakların denize bulaştığı ve hangisinin nerede başladığının belli olmadığı Danzig... Ama yine de Danzig’deki varlığımı o aptala

borçluydum. Çünkü kapısında Patriae Marique Fidelis yazan Polytechnica Gedanensis'in kurulmasını emreden Wilhelm'di. Patriae Marique Fidelis: Vatana ve Denize Sadık. Hangi vatan? Hangi deniz? Tek bir amaç vardı: Batı Prusya'yı sonsuza dek Reich'ın bir parçası haline getirmek. Atası Töton olan üstün Germen ırkının üstün kültürünü bölge halkının kafasına sokacak bir tezgah kurmak. Hatta Danzig Körfezi'ni, içine sadece Wilhelm'in işeyebileceği bir havuza dönüştürmek. Üniversitenin kapısında sadakat yazıyordu. Ama ne vatan ne de deniz kimsenin umurunda değildi. Sadakat Wilhelm'eydi. Taşıdığı Alman ruhuna. Nietzsche'nin, bozulmuş bağırsaklardan geldiğini söylediği ve bir sindirimsizlik vakası olarak gördüğü Alman ruhunaydı, sadakat. Ama ne o ruh ne de 2. Wilhelm benim umurumdaydı. Aslında hiçbir şey ve hiç kimse umurumda değildi.

Üniversitenin kapıları açıldı ve babamın kaydımı yaptırdığı Gemi İnşaatı Fakültesi'ndeki derslere girmeye başladım. İlk başlarda elimden geleni yaptım. Ne için, biliyor musun? Sıradan bir öğrenci olmak için. Ailesinin umutlarını düşürmeden sırtında taşıyabilen bir çocuk olmak için. Ama olmadı. Bana göre değildi. Babamın biçtiği gelecek üzerime olmuyordu. Ben, onun gibi değildim. Babamın sözünden çıkmayan ağabeylerim gibi değildim. Ben, içinde karanlığın ağır bastığı bir çocuktum. Karanlık basınca kendini tanıyamayan bir çocuk. Düzenli ve öngörülebilir hayatın bana sunduğu hiçbir şeyi kendime yakıştıramadım. Adını koyamadığım bir duygu vardı içimde. Parçalama ve parçalanma duygusu. Gitmek istiyordum. Hayatın sonuna kadar gitmek. Tarif edilecek gibi değil! Her neyse... Sonuçta, benim için artık çok geçti. Danzig'in sokaklarını ezberlemek dört haftamı aldı. Frauengasse, Beutlergasse, Junkergasse, Dominikanerplatz...

Sıra Oliva'ya geldi. Danzig'in batısına. Sonra Danzig'in kıyı bölgesi Zoppot'a. Üniversiteden kaça kaça, Baltık Denizi'ne gelmiştim. Gidecek bir yer kalmamıştı. O gri ve ıslak çukura bakarken bir karar verdim. Sahip olduğum bütün eşyayı bir çantaya sığdırıp hayatın sonuna gidecektim. Evet asker, bir sabah Baltık Denizi'ni seyrederken, beni ben yapan her şeyden kaçmaya karar verdim. On altı yaşındaydım. Dünya adındaki yumağın ucunu bulup başlangıcına kadar takip edecektim. Ne ailemi ne de başka bir şeyi düşünüyordum. Tabii ki arkadaşlarım olmuştu. Dostlarım. Ama hiçbiri umurumda değildi. Çünkü hiçbiri benim gibi değildi. Terk edemeyeceğim hiçbir şey ve hiç kimse yoktu. Ne de olsa Yonina da artık yoktu. Verdiğim

kararın sarhoşluğuyla üniversiteye döndüm. Yalpalıyordum. Ta ki ana avluda, bir subayın konuşma yaptığını görene kadar. Çevresindeki öğrencilere sesleniyordu. Kelimeleri seçebiliyordum: Kiel Kanalı! Donanma! Gönüllüler! İngilizlere Ölüm!

Bu bir işaretti. Nereden geldiğini bilmediğim ve nereden geldiğini asla önemsemediğim bir işaret. Hayatımın sonuna giden yolculuğa, savaşarak başlayacaktım. Bana verilmiş olan her şeyi bir savaşla yok edecektim. Kimliğimle savaşacak ve kendimi yenecektim. Sonrasındaysa alın yazımın altına imza atan tek el benimki olacaktı. Tereddüt etmedim. O gerizekâlı Wilhelm'in ordusuna katıldım. Büyükannesi İngilizlerin kraliçesi olan Wilhelm, İngilizlere savaş açıyordu. Babasının adı Hurşit olan ben, Ziya Hurşit'e savaş açıyordum."

Söylediklerini anlayamıyordum. Ağzından çıkan her kelimenin Türkçede ne anlama geldiğini tabii ki biliyordum. Ama bu yeterli değildi. Ben asla onun gibi hissetmemiştim. Onun gibi olmamıştım. On altı yaşında sıradan bir heriftim. Ne evimden ne de hayatımdan kaçmayı düşünmüştüm. Hatta o kâbuslar başlayana kadar, hayatı, ailemi, dostlarımı ve sahip olduğum her şeyi sevmiştim. Sözünü ettiği parçalanma duygusu benim için hiçbir şey ifade etmiyordu. Ben, içinde yaşadığım toplumun huzurlu bir bireyi olmaktan başka hiçbir şey istemiyordum. Sıradan bir salak olmak istiyordum! Benim için huzur, hiçbir şeyin değişmemesi anlamına geliyordu. Gitmemekten, bozmamaktan, değiştirmemekten geçiyordu. Sahip olduğuna sahip çıkmaktan geçiyordu, huzura giden yol. Ama şimdi o yolun dışındaydım ve korkuyordum. Dönememekten. Üstelik benim bir nedenim vardı: Kâbuslarım. Gözümün kararmasına neden olan kâbuslarım. Peki ya bu herifin özrü neydi? Kendisini, diğerlerinden farklı görmesine neden olan şey neydi? Bir iki kitap fazla okumuş olması mı? St. Michaels yolundan geçerken gördüğü mezar taşları mı? Ya da babasının onu en iyi okullara gönderecek kadar parası olması mı?

"Hayır asker, hiçbiri. Benim delirmemin herhangi bir nedeni yoktu. Ben, deli doğmuştum. İmparatorluk Donanmasında onbaşı oldum. On altı yaşında. Neden biliyor musun? Çünkü Yonina yoktu. Çünkü evimi ölümün eşiğine kurmuştum. Çünkü dünyaya hükmetmeye çalışan herkesten nefret ediyordum. Çünkü hayata değer veren ve kendisini ciddiye alan hiçbir

yazarı önemsemiyordum. Çünkü, daha önce de söylediğim gibi, içimde adını koyamadığım bir parçalanma duygusu vardı. Bazen her şeyi yok etmek istiyordum. Her şeyi ve herkesi. Şiddet beni korkutmuyordu. Korkmuyordum. Acıdan korkmuyordum. Acıyı almaktan ve vermekten çekinmiyordum. Asla sıradan bir çocuk olmadım. Hiçbir sıraya sığamadım. Yıllar sonra girdiğim o meclis sıralarına da sığamadığım gibi...

Sonuçta, o savaşa katıldım çünkü gemi inşa etmekle ilgilenmiyordum. O savaşa katıldım çünkü yapacak daha iyi bir işim yoktu. O savaşa katıldım çünkü ölümün yüzüne doğrudan bakmak istiyordum. Evet asker, hayattan pek bir şey beklenmemesi gerektiğini o yaşlarda anlamıştım. Doğumları durduramayacağıma göre ölümlere odaklanmıştım. Ve bir an önce ölüm denen o parçalanmayla tanışmak istiyordum. İnsanların insanlara yapabildiklerini, kanlı bir ameliyat gibi izlemek istiyordum. Başımı çevirmeden. ”

Var oluş acıları çeken çocuklar tanımıştım. Hatta çok uzağımda değillerdi. Çevrem onlarla kaynıyordu. Belki Alman ordusuna katılan Ziya’dan iki üç yaş büyüklerdi ama çoğunun gözlerinde aynı karanlık, pusuda bekliyordu. İçinde barındıkları varlıkların tamamını işgal etmek için mevzilerinden çıkacakları anı bekleyen karanlıklar görüyordum. Kollarında jilet lekelerinden raylar taşıyan çocukları. Yapacak daha iyi bir işleri olmadığı ve hayat kesinlikle değersiz göründüğü için birbirini döven çocukları. Söyleyecekleri hiçbir söz olmadığı ve kelimelerin hiçbir anlamı kalmadığı için sürekli “Amına koyayım!” diyen çocukları görüyordum. Bir zamanlar kuzuyken, anasının kurduna dönüşenleri! Ama insanlardan, hayattan ve kendisinden şüphe ettiği için en yakınındaki savaşa katılma kararını alan biriyle ilk kez karşılaşıyordum.

“Orduya katılıp savaşa gideceğimi söylediğimde, üniversite yönetimi ağzını yırtacak kadar gülümsedi. ‘Hiç sorun değil,’ dediler. ‘İstediğin kadar savaşabilirsin. Gelecek yıl döndüğünde ikinci sınıftan devam edersin. Hatta biraz daha kalırsan, diplomanı evine göndeririz! Ama en iyisi ölmen çünkü kahraman olursun!’ Hemen hemen böyle söylediler. Çünkü hazırlıklı değillerdi. Entelektüel mühendisler yetiştiren bir üniversiteden, Alman denilen şeyle hiçbir ilgisi olmayan bir adamın ortaya çıkıp savaşa gitmesini beklemiyorlardı. İnanamamışlardı! Sadece bir aydır devam ettiğim

üniversitenin, Kaiser'e bu kadar çabuk Alman yetiştirmesine inanamamışlardı. Hatta emindim. Yanlarından ayrıldığım anda, Kaiser'e durumumu anlatan bir mektup yazmışlar ve maaşlarının artmasını istemişlerdi. Her neyse...

Dünyanın bütün ordularının bütün üniformaları aynı kumaştan dikilir, asker. Görünmezlik kumaşı. İçine girdiğin anda kaybolursun. Seni kimse bulamaz... Anlayacağın, ordu bir yorgan oldu ve ben onu üzerime çektim. Yanımdaysa binlerce imparatorluk askeri yatıyordu. Yerimizden kalkmamıza gerek yoktu çünkü verilen emir basitti. Denizlerin tek hakimi olan muhteşem İngiliz donanmasında yeterince büyük bir delik açmak için Alman donanması gözden çıkarılacaktı. Tabii o donanmanın içinde bizler de vardık ama kimsenin umurunda değildik. Bu da yeni bir şey değildi. Çünkü insanlıkla tanışıyordum. Uzun süredir, neye benzediğini biliyordum. Tanıştığımızdan beri anlaşamadığımızı da biliyordum. Son olarak Dostoyevski'nin ne yazdığını da hatırlıyordum:

'Bizim yaşama karşı duyduğumuz yabancılaşma, canlı yaşamdan tiksinecek, onun adını bile duymak istemeyecek ölçüdedir.'

İngilizlerin Büyük Filosu ve Almanların Açık Denizler Filosu karşılaştırılamayacak güçteydi. Alman toprağa ne kadar hükmediyorsa, İngiliz de suyun o kadar efendisiydi. Ama Wilhelm de çıkarlarını doğru hesaplayabilen bir adam değildi. Bu yüzden yaptığı bütün hesaplar basit ve yanlıştı. Açık Denizler Filosu yok edilse bile Almanlar savaşı kaybetmez, ancak Büyük Filo hasar görürse İngilizler askeri bir felç geçirir! Wilhelm'in aptallıklarından biri! Önce u-boat'lar İskoçya'nın doğusuna gönderildi. Ama tek bir İngiliz gemisini bile batıramadılar. Sonra Açık Denizler Filosu Amirali Scheer, insanlığı yok sayan bir hamle yaptı. Danimarka ve Norveç'ten kalkan bütün İngiliz ticari gemilerini vurmaya başladı. Amaç, Büyük Filoyu Skagerrak Boğazı'na çekmekti. Hatta İngiliz Amiral Beatty'nin gemilerini Büyük Filodan ayırıp, bir an önce batırmaktı. Ben, Amiral Scheer'in gemisindeydim. Her şeyi gördüm. Ama her şeyi. 8500 insanın nasıl öldüğünü çok yakından görme fırsatına sahip oldum. Almanlar ve İngilizler bana bu gösteriyi sunmak için hiçbir masraftan kaçınmamışlardı! 8500 asker! 8500 canlı! Dostoyevski'nin 'adlarını bile duymak istemem,' dediği canlılardan. Hatta ölenlerin sadece 2500 tanesi

Alman olduğu için, Wilhelmshaven limanına döndüğümüzde sevgili Wilhelm şöyle söyledi: ‘Sizler İngiliz donanmasını çökerttiniz! Dünya tarihinde yeni bir sayfa açtınız!’

Okula döndüğümde cebimde bir madalya taşıyordum ve aylardan hazirandı. Ölmediğimi görünce ne yapacağını bilemeyen profesörler, birinci sınıf sınavlarına girmemin gerekmediğini, derhal tatile çıkıp, ekim ayında okula dönebileceğimi söylediler. Ama benim herhangi bir yere gitmek ya da ülkeme dönmek gibi bir niyetim yoktu. Hayatın sonuna gitmek için sahip olduğum her şeyden kaçma fikrim istediğini almıştı. İçimdeki parçalanma duygusunu bir süreliğine de olsa susturacak kadar vahşet görmüştüm. Şimdilik durabilirdim. Ne de olsa Almancayı, “Hepsini öldürün!” cümlesini kusursuzca telaffuz edebilecek kadar öğrenmiştim. Bütün yazı, üniversitenin kütüphanesinde okuyarak geçirdim. 1916 yılı, yeterince hızlıydı. Tam bana göre bir yıldı. Alman zeplinleri Paris’i bombalamış, İrlanda kıyılarına zehirli gazlar püskürtülmüş, Oz Büyücüsü adında bir roman yayımlanmış ve Danzig dışında her yer savaşa gömülmüştü. Hatta şu an üzerinde durduğun toprak, Ruslar tarafından işgal edilmişti. Bense Schopenhauer okuyordum. O güne kadar, hayata dair biriktirdiğim her şeyi teyit eden adamı. Birbirimize yakındık. Ne de olsa üniversitenin doğusundaki Ducha yolunda, kapısında 114 yazan binada doğmuştu. 128 yıl önce. Wilhelm’den bahsederken, “Şu genç Alman imparatoruna, arabacım olma şerefini bile layık göremiyorum” diyen Nietzsche’yse doğduğum yıl ölmüştü. Onu da tanıyordum.

Kütüphanenin kuzey duvarının tuğlalarını okuyup bitirdiğimde ikinci sınıfa başlama zamanı gelmişti. Ancak gemi inşaatı hakkındaki fikrim kesinlikle değişmemişti. İlgilenmiyordum. Bu yüzden, genç bir savaş kahramanı olarak üniversitenin bahçesinde yatıyor ve ekim güneşinin yüzümde gezmesine izin veriyordum. Ta ki kapalı gözlerimin aydınlık karanlığı koyulaşana kadar. Gözlerimi açtım ve önce üzerimdeki gölgelerini sonra da kendilerini gördüm.

“Merhaba!” diyorlardı. “Ziya Hurşit, değil mi?”

Anadilimde konuşuyorlardı. Üç fesli. Gözlerimi yeniden kapatacaktım ki uzanan ellerini gördüm. Tokalaşmak için.

“Biz yeni öğrencileriz. Kadıköyü’nden, Saint Joseph’ten. Bize senden bahsettiler.”

Evet, onlarla tanışmam böyle oldu. Doğdukları topraklara faydalı olabilmek için babaları tarafından, savaştan kaçırılıp Danzig’e gönderilmiş üç adamla böyle tanıştım. Ve tanıştığım an, ortak hiçbir noktamız olmadığını anladım. İdealleri vardı. Kendilerini kurtarma idealleri. Ben, insanın herhangi bir şeyden kurtulabileceğine inanmıyordum. Bu yüzden pek anlaşamadık. Bekledikleri ağabeyliği onlara sunabildiğimi sanmıyorum. Çünkü hiçbiri Danzig’in yeraltı dünyasıyla benim kadar ilgilenmiyor, hiçbiri kadınları benim kadar sevmiyor, hiçbiri ailesinin parasını benim kadar savurmuyor, hiçbiri Hamburg’a gidip sarhoş olmuyor ve hiçbiri insanlıktan benim kadar nefret etmiyordu.

1919 yılına kadar o üniversitede kaldım. O üniversitenin bahçesinde. Anlatılacak fazla bir şey yok. İyi bir öğrenci değildim. Profesörlerin beni sevdiğini söyleyemem. Çünkü dokunulmazlığı olan bir kahraman olarak, Wilhelm’in kıçını nasıl yaladıklarını yüzlerine vurmak için hiçbir fırsatı kaçırmıyordum. O yıllarda benden bahsedenler, nihilist ve anarşist kelimeleri arasında sıkışıp kalmışlardı. Bense havaya atılan madeni bir para gibi, her sabah ikisinden biri olarak uyanıyordum. Savaştan sonraki iki yıl boyunca, hemen hemen Danzig’in bütün profesyonelleriyle yatmış ve kütüphanenin bütün duvarlarını okumuştum...

Sular yeniden yükselmeye başlamıştı, asker. İçimdeki parçalanma sertleşiyor, biçim buluyordu. Skagerrak Boğazı’nda kaybolan askerleri düşünmüyordum artık. Sadece gitmek istiyordum. Yeniden. Kaybolmak. Hayatın sonuna gitmek. O sırada bir mektup geldi. Annemden. Babamın ve küçük ağabeyim Fazıl’ın İngilizler tarafından Eskişehir’de tutuklandığını yazıyordu. On dokuz yaşındaydım. Elimdeki kâğıdı katlayıp zarfa koyduğum an, Eskişehir’i yerle bir etmek için, doğduğum ülkeye dönmeye karar verdim. Konuyu üç fesliye açtığımda, “Önce eğitimini tamamlaman lazım. Bizim gibi. Vatanımıza ancak böyle hizmet edebilirsin” cevabını aldım. Oysa neler anlatmışlardı, ilk geldiklerinde. İttihat ve Terakki’den, Bolşevik İhtilalinden, halkların kendi devletlerini kuracakları günlerden bahsetmişlerdi. Ama et, kurulan hayaller kadar sağlam değildi. En önemlisi de kurşun geçiriyordu. Ve bunun olmasını kimse istemiyordu. Ama ben de

kimseye benzemiyordum. Anadolu'dan kaçıp Almanya'ya kadar gelen Ermenileri de biliyordum, Cemal, Talat ya da Enver adındaki İttihat ve Terakki paşalarının en az Wilhelm kadar kör olduklarını da biliyordum. Belki binlerce kilometre uzaktaydım ama aptallığın kokusu o kadar çabuk yayılıyordu ki Osmanlı'da neler olup bittiğini anlamamak için insanın burnunu tıkaması gerekiyordu. Mondros Mütarekesi imzalanmış ve 'gerektiğinde stratejik bölgeler işgal edilir' maddesine göre, savaşın galipleri Osmanlı topraklarını çamura çevirmeye başlamıştı. Büyük Savaşı kaybetmek, Osmanlının kaderiydi. Kumarbazların yönettiği bir devlet sürekli kazanamazdı. Ve o yıllarda dünya adındaki kumarhanenin kasası, İngilizce konuşuyordu. Arada bir de Fransızlar çıkıp, 'Faites vos jeux!' diyordu."

Dinlemediğimi fark edince sustu. Bütün bunların benimle ne ilgisi olduğunu hâlâ anlayamıyordum. Evet, Ziya'nın anlattıkları ilginçti. Ama ne olmasını bekliyordu? Bütün bunları dinleyince sakinleşmem mi gerekiyordu? Zorunlu askerlik hizmetimin normale mi dönmesi gerekiyordu? Bana hayatını anlattığı için kendi hayatımın düzelmesi mi gerekiyordu? Doğruluklarına inandığım bütün düşüncelerimin çatlaması için iki yıl boyunca aynı kâbusu görmem yetmişti. Kırılıp paramparça olmaları içinse ordu elinden geleni yapıyordu. Üstelik hastalığım her neyse, daha da ilerlemiş olmalıydı ki Ziya'yla konuşuyordum. Beni kurtaracağını söyleyen ölü bir adamla. Beni nereden kurtaracağını bile bilmiyordum henüz. Kendimden mi, kâbuslarımdan mı, askerlikten mi, hayattan mı, bu dünyadan mı? Nereden? Ziya'nın geçmişini bilmem neyi değiştirecekti? Bir başkasının hayatını öğrenmek ne işe yarardı? Hayat, tamamen kişisel bir deneyim, değil miydi? Ziya'nın sarf ettiği kaçıncı kelimede sihirli biçimde kurtulacaktım? On sekiz yaşıma kadar hayattan beklentilerim vasatın üzerine çıkmamış ve gereken neyse onu yapmaya karar vermiştim. Yapılması gereken her şeyin de ben doğmadan önce belirlenmiş olduğu düşünülürse, herhangi bir sorun yoktu. Herhangi bir üniversiteye gidecek, herhangi bir meslekte uzmanlaşacak ve para için çalışacaktım. Bir kadını sevdiğime inanacak ve onunla evlenip çocuk sahibi olacaktım. Sonra da bütün borçlarımı ödeyip ölecektim. Yaşadığıma tek kanıt, bir gün çocuğumun çıkarttıracağı vukuatlı nüfus kâğıdı örneğinde baba hanesinin yanında yazan adım olacaktı. Daha fazlasını istemiyordum. Hiçbir zaman

istememiştim. Daha fazlasına gerek yoktu. Gerekenleri yapıp ölmek, hepsi bu. Sorumluluk sahibi olduğumu düşünmüyorum. Hayır, bunun sorumluluk almayı bilen, erken olgunlaşmış bir çocuk olmamla ilgisi yoktu. Hatta belki de hiçbir sorumluluk almamak için, gerekenleri yapmayı seçmiştim. Ne eksik ne fazla. Çünkü biliyordum. İrademin beni aldatacağını ve kendi başıma vereceğim ilk kararın yanlış olacağını biliyordum. Zaten herhangi bir karar vermekten daima nefret etmiştim. Dünya üzerindeki hayat, doğru kararı verdiğini zanneden gerizekâlıların ürünü değil miydi? Her neyse, o kabûslar akli dengemi alt üst edene kadar, tek bir karar vermeden ölmeyi düşlüyordum. Ama olmadı. Bir karar verdim. Üniversiteden ayrılıp kendimi orduya teslim ettim. Terhis olana kadar ikinci bir karar vermeye zorlanmamak için. Ama o da olmadı. Sonra intihar etmeye karar verdim. Bütün bunlara bir son vermek için. Karşıma Ziya çıktı. Doğum yeri ve yılı hariç, her şeye kendi karar vermiş olan bir adam. Belki de bugüne kadar tanıdıklarımın arasında, sorumluluk kelimesinin içini doldurabilen tek kişi oydu. Çünkü yaşadığı sürece, ne istiyorsa onu yapmıştı. Canı ne istiyorsa. Kararları ve sonuçlarının sorumlusu olduğunu kabul etmiş ve bir kez bile pişman olmamıştı. Hayatla ölüm arasındaki yolu yıkıp yerine bir ip germiş, üzerinde yürümüş, canı istediğinde de o iple kendini asmıştı. Korkmamıştı. Farkımız buydu. Korkmadığı için kararlar verebilmesi. Kimsenin öngöremeyeceği hamleler yapması ve nedenlerini sadece kendisinin anlayabildiği kararlarını uygulamış olması. Kimsenin onayına gereksinim duymadan. Kimseyi hayatına karıştırmadan. Kimseyle karışmadan...

“Sen hariç! Gördüğün gibi, seninle karıştık. Gerçekten de, kimin nerede başlayıp, kimin nerede bittiğini ayırt edebiliyor musun? Her neyse, bu gece bir daha görüşmeyeceğiz. Şimdilik bu kadar yeter. Ama küçük bir görevin var. Silahlıktaki yeleklerden şarjör toplayacaksın. Çamaşırhanenin arkasında bir çukur açıp oraya gömeceksin. Mermiye ihtiyacın var, asker.”

Sesiyle birlikte nefesim de kesilmişti. Ordunun bütün parmakları boğazımdaydı. Mermi kelimesi ağzından çıktığı anda, gözümün önüne gelen halimden o kadar korkmuştum ki titremeye başlamıştım. Şarjör çalıp saklamak! Kesinlikle mümkün değildi! Böyle bir şeyi yaptığımı hayal bile edemiyordum. Ordunun bütün salyası yüzümdeydi! Binlerce insan üzerime tükürüyordu. Mümkün değil! Kesinlikle olmaz! Ben hiçbir şey

çalmayacağım! Askeri mahkemeye çıkmayacağım! Buradan bir saniye bile geç çıkmayacağım!

“Çalmayacaksın. Buna çalmak denmez. Çünkü aldığın her mermiyi bir gün iade edeceksin. Buna ödünç almak, denir.”

“Geri vereceksem, neden çalıyorum?”

“İadeleri silahınla yapacaksın. Elindeki G-3’le. Hepsini öldüreceksin. Erleri, uzman çavuşları, astsubayları ve bölük komutanını. Sonra bir uçak kaçırıp Ankara’ya gideceksin. Genelkurmay Başkanını öldüreceksin. Başbakanı, Cumhurbaşkanını, bütün milletvekillerini. Sana mermi lazım, asker. Bayağı bir mermi lazım. Şimdiden ödünç almaya başlasan, iyi edersin. Anıtkabir’e girdiğin zaman şarjörlerinin boşalmış olmasını istemem. Mustafa Kemal’in bedeninden geriye kalan ne varsa, yakacaksın! O yangından sigaranı yakıp ölmeyi bekleyeceksin. Böylece bütün borçlarını ödemiş olacaksın. İstediğin bu değil miydi? Bütün borçlarını ödeyip ölmek. İşte sana fırsat!”

Söylediği her kelime kar olup üzerime yağıyordu. Erimiyorlardı. Gömülüyordum. Ziya’nın kelimeleriyle gömülüyordum. Sonra her şey durdu. Gülüyordu.

“Merak etme, asker. Bunların hiçbiri olmayacak. Ne bana ne de bir başkasına borcun var.”

Bu kez gerçekten kızmıştım. Geceyi ve sessizliğini unutacak kadar. Bağırdım.

“Bir daha sakın bunu yapma! Yoksa...”

“Beni öldürür müsün? Zavallı çocuk. Kendinden başka öldürebileceğin kimse yok. Benim gibi bir suikastçı değilsin. Ancak ileride büyük bir adam olursan, intiharın da büyük bir suikast olabilir, tabii. Ne garip, değil mi? Her neyse, sesinin neden bu kadar yükseldiğini gece çavuşuna anlatmanın zamanı geldi.”

“Ne bağırıyorsun, amına koyayım? Ne oldu?”

Düşünmeden konuşmak en doğrusuydu. Yalan söylediğimin anlaşılmaması için hızlı bir cevap gerekiyordu.

“Birileri vardı şurada. Herifler sarhoştu. Bağırınca gittiler.”

“Düdüğün yok mu yanında? Ulan, terhis olup gideceksiniz hâlâ hıyar gibisiniz! Adam gibi dur, nöbetçi astsubay dolanıyor. Uyuma! Yakalarsa siker!”

Ziya gülüyordu. Göz göze değildik. Çünkü açılıp kapanan ağzına bakıyordum. “Bam!” diyordu. “Bam!” Sağ elinin işaret parmağını germiş, başparmağını üzerine düşürüyordu. Etten tabancasıyla gece çavuşunu vuruyor ve “Bam!” diyordu.

O nöbetin sonunda tüfeğimi ve hücum yeleğimi silahlığa bırakırken boş ceplerimden birine, bana ait olmayan bir şarjör attım. Yirmi mermi. Yirmi canlı...

“Bizim yaşama karşı duyduğumuz yabancılaşma, canlı yaşamdan tiksinecek, onun adını bile duymak istemeyecek ölçüdedir.”

Kim söylemişti bunu? Kim? Ben mi? Var mı bir önemi? Yirmi mermi. Mutlaka hepsi de temizdir. Dün bakım vardı. Her biri, önce yağlı sonra kuru bezlerle silinmiştir. Parlıyorlardır. Altın dişler gibi. İade edilecekleri bir gün var mı? Peki, kime iade edeceğim? Şarjörün sahibi kim? Hepsi aynı. Birinin cezasını tüm bölük çeker! Böyle bağırıyordu eğitim çavuşları. Birinin cezası herkese verilir! Eğitim birliğindeki en gaddar cezanın, nefessiz bıraktırana kadar komando dansı yaptırmak olduğu düşünülürse buradakiler hayli şanssız. Çünkü benim cezam biraz daha ağır. Öyle bir ceza ki, bütün bölük altında ezilebilir. Benim cezamı hepsi çekecek! Ordu müthiş! Kuralları muhteşem! Birimiz hepimiz için değil, birimiz hepimize rağmen! Benim cezam ve bütün bölük! Hepsine yetecek kadar var! Bütün kasabaya, Başbakana, Genelkurmay başkanına yetecek kadar! Benim cezam. Hepsine yeter. Peki suçum ne? Bunun da bir önemi yok. Çünkü dünya o kadar güzel bir yer ki cezalandırılman için suçlu olman gerekmiyor. Burası bir cennet! Gerçekten öyle. Öyle bir cennet ki herkes cezalandırılıyor. Öyle bir cennet ki masumlara ödül olarak, suçlular da cezalandırılıyor. Bunu gören masumlar, “Yaşasın adalet!” diye bağırıyor. Hiçbir suçları olmadığı halde cezalandırıldıklarını unutarak. Öyle bir cennet ki adalet, adaletsizliği unutmaktan geçiyor! Muhteşem! Olağanüstü güzellikte bir cennet! Havası bile elmas tozlarıyla dolu. Parlıyor! Buz tutmuş elmas tozları! Kristal

tozları! Öyle bir cennet ki güneşi, bir güneş resmi kadar ısıtıyor. Öyle bir cennet ki beyaz güneşi gökyüzünde bir O harfi. Kim, diye soruyoruz. Seslerimiz dört duvara çarpıp dört kez bize “Sen!” diyor. Beyaz gövdeli zenci köpeklerimiz var. Adları da var. Ama onlar birer heykel. Çağırınca gelmiyorlar artık. Cennetin kapısını bekliyorlar. Karla karışık toprağa gömülebilmek için kulakları dik donuyorlar! Öyle bir cennet ki, paslı demirin bile aksakalı var. Bizi saran tel örgüler beyaz angoradan örülmüş. Havası havlamayı bırakmış, ısırıyor. Beyaz ağzı etimizle dolu. Bu yüzden sessiz bir ayaz var. Saçaklardan sarkan mızrak dişleri ensemize saplanmış. Gazete kâğıdı gibi buruşmuş derimizde mor diş izleri, bekliyoruz. Cennetten kovulmayı. Bembeyazız. Soğuk. Donmak. Çözülmek. Tekrar donmak. Daha fazla hiçbir şeye gerek yok. Fiilleri çekmeye bile. Herkes kalsın yerinde. Bıraksınlar, yaslansın göğsüm sırtlarına, ılıklaşsın enseleri nefesimle. Yavaş yavaş sokayım dilimi derilerine. Aksın içlerine hayatımın zehri. Yirmi adet mermi. Muhteşem, amına koyayım! Hepinizi geberteceğim! Ama hepinizi!

8

Işık sararmış, çevremdeki yüzler gölgelenmişti. Düşen voltajın altında kalmıştık. Tek kapılı, tek camlı, tek sobalı kantinin havasına siyah bir tül bırakılmıştı. Kara bir örümceğin karanlık ağı. Uzun zamandır ölü olan cesetlerimizin üzerinde duruyor ve biz rahatsız olmuyorduk. Işığın rengi açılmayacaktı. Bütün gece. Biliyorduk çünkü tütün ve çayla birlikte elektrik de kaçaktı. Çakıldığı günden beri kimsenin yanından geçmediği elektrik direklerine tırmanan esmer akrobatlar ısınmak için elektrik çalıyorlardı. Elinde elektrikle herhangi birini suçüstü yakalamaksa hayli zor olduğundan yapılabilecek pek bir şey yoktu. Çarpılarak ölmelerini beklemekten başka. Bu konuda fena değillerdi. Çarpılıyorlardı. Haftada bir. Bazen iki. Özellikle sonbaharda. Kasabanın güneyindeki göle elektrik verip balık avlamaya çalışırken. Tele kanca atmak için tırmandıkları, gölü çevreleyen ağaçlardan düşüyor ve suya değdikleri anda, balıklara ziyafet oluyorlardı. Fazla pişmiş ama yine de bir insan kadar lezzetli. Yazıcı Akif elinden geleni yapıyordu. Görev timinin gidip de yerinde tespit ederek tuttuğu tutanaklarla birlikte, elektrik idaresinden gelen dosyaya bir üst yazı ekleyip Adliye Sarayı'na gönderiyordu. Ama sonuç değişmiyordu. Çarpılarak ölenler, hüküm giyenlerden daima fazlaydı.

Adliye Sarayı'na arada bir, ben de gidiyordum. Her ne kadar Ekber'in askerlerinden biri olarak ne adli, ne idari, ne de mülki hiçbir görev almamakla cezalandırılmış olsam da, yeterli adam olmadığında bileğime kelepçeledikleri bir herifi Adliye Sarayı'na kadar götürüp savcıya ifade

vermesi için kenarda bekliyordum. Bazen de delil torbaları taşıyordum. Bir defasında küçük bir defter götürmüştüm savcıya. Bir bombacının tarif defteri. Her nereden mezun olmuşsa, aklı ve el yazısı ilkokulda kalmış bir bombacının bomba tarifleri. Başlıklar kırmızı kalemle yazılmıştı. Maddelerse kalemin tersiyle, maviyle. O kelimeleri, o eğri büğrü harfleri hiç unutmadım. Sanki bir çocuk yazmıştı hepsini. Ama okuyacak olanlar, yüz çocuk öldürecekti o kelimelerle. Fünye, saat dökümü, kablo, pil... O tariflerden biriyle havaya uçan olmuşsa, o defteri görse inanmazdı öldüğüne!

Adliye Sarayı denilen yer bir koridordu. Solunda üç, sağında iki kapısı olan bir koridor. Hükümet Konağı'nın zemin katında bir koridor, hepsi bu. Ama yine de bir saraydı bizim için. Çünkü sıcak çay içebiliyorduk. Çay ocağını işleten adamın oğlu da askerdi. Birkaç şehir güneyde. Belki de bu yüzden para almıyordu bizden. Belki de zehirlemek için. Ondan pek emin değildik. Çünkü birlik dışında herhangi bir yerde yemek ve içmek yasaktı. Bizi zehirleyebilirlerdi. İkram edileni kabul etmek büyük suçtu. Erin sorunuysa bu noktada başlıyordu. Çünkü ikram ediliyordu. Çay ve sigara. Sadece bunlar. Muhtemelen bedava oldukları için. Kaçak oldukları için. Ama bir esnaf ikram ediyorsa, komşusu da şikayet ediyordu. Uzmanlara, karakol komutanına, bölük komutanına, kimi bulursa ona. Çünkü biliyordu. İkram edilen yiyecek ve içecekleri kabul etmemizin yasak olduğunu ve devletten yana olmanın tek yolunun muhbirlikten geçtiğini. Hükümet Konağı'na gidişim öylesine nadirdi ki o sıcak çayı reddetmem mümkün olmuyordu. Herhangi birinin, gördüğü sahneyi benden önce birliğe yetiştirmesi umurumda değildi. Çünkü sıcak çay ya da kahve ancak kazan yandığında hayatımıza giriyordu. Hemen hemen hepimiz bir kalorifer anahtarı taşıyorduk. Bu anahtarla kalorifer peteğini elimizdeki bardağa işetip içine kahvemizi koyuyorduk. Haritanın biraz daha solunda olsaydık ya da burada söylendiği gibi "Batıda!", sıcak çayın hesabını asla yapmazdık. Ama eksi 38'de, bir bardak kahve için herhangi birinin burnunu kırabilir ve burnundan dökülecek sıcak kanla bardağımızı doldurabilirdik. Oysa ne güzel başlamıştı zorunlu askerlik hizmeti! Kahve makineleriyle! Capuccino, sıcak çikolata, kahve dağıtan makinelerle. Bir madeni para ve her şey önündeki bardakta. Ömürleri boyunca hiçbir makineden alışveriş etmemiş olan çocuklar bile alışmışlardı: "Capuccino kalmamış, amına

koyayım, moccachino içek!" Güzel günlerdi. Şimdiyse oturuyorduk. Sarı ışığın altında.

Ekber'in askerleri, her zamanki gibi çalışmayan televizyonun yanına MP3 çalarlarını ve avuç büyüklüğündeki hoparlörlerini koymuş, sadece kendilerinin önemsediği şarkıları dinliyorlardı. Şarkıların sıralaması basitti. Yarısı Türkçe bir türkü ve yarısı Kürtçe bir rap. Sonra tekrar türkü. İki türün de sözleri hemen hemen aynıydı. Sadece rap metinlerinde araya bırakılmış küfürler de vardı. Önceki hayatımda binlerce kez dinlediğim hiçbir şarkıyı hatırlayamadığım için kulağıma ne gelirse dinlemek zorundaydım. Ne gelirse. Kafam, bir yolgeçen hanıydı. Müzik olduğu sürece diğerlerinin konuşması yasaktı. Yüksek sesle düşünmek isteyen varsa dışarı çıkabilir ve ne söyleyecekse -38'de geveleyebilirdi. Bölüğün erleri, her ne kadar nefret etseler de, Ekber'in askerlerine karışmak istemiyorlardı. Haklılardı. Çünkü birkaç dakika önce, elindeki jiletle diğer elinin sırtını kesmiş olan Cesim bileğine doğru akan kanı izliyordu. Bizse kanın çizdiği yolu takip ediyor, damlanın yere düşecek kadar irileşmesini bekliyorduk. Yapacak başka işimiz yoktu. Nöbetlerimizi bekliyorduk. Gece nöbetleri bizimdi. Gündüz nöbetleri de öyle. Bölüğü biz koruyorduk. Elinden akan kanı, bileğini hareket ettirerek kolunda gezdiren Cesim'i izlerken gülümseyen bizler.

"Arkadaşlarınız size güvenip uyuyor! Adam gibi tutun nöbetlerinizi!" Böyle deniyordu. Ama kimsenin bize güvendiğini sanmıyordum. Özellikle de bu sarı ışığın altında. Çünkü daha yeni kömür taşımış ve donan tesisat yüzünden yüzlerimizi yıkayamamıştık. Sadece ellerimize yetecek kadar Arap sabunu vardı. Birkaç litre de içme suyu. Burunlarımızın nerede bitip dudaklarımızın nerede başladığı anlaşılmıyordu. İnsan bedenli lağım fareleri. Çok değil, yirmi kilometre uzağımızda benzer karanlıkta yüzleriyle pusularda yatan komandolar vardı. Gözlerini termal kameralara dikmiş, tek bir yabancı ses duymak için nefeslerini bile sayıyla alan askerler. Karınlarını ayaza yatırmış tetikçiler. Kahramanlar. Biz onlardan değildik. Biz kimseden değildik. Bileğindeki damlalar taş zeminde koyu bir mühre dönüşünce, üzerinden postalıyla geçen Cesim'i izleyen bizler, hiç kimse değildik. Çünkü herhangi biri olmamız için herhangi bir neden yoktu. Ama Cesim'in arkasındaki duvarda bir afiş vardı. Üzerinde, büyük harflerle şöyle yazıyordu: Kendini Yaralama ve İntiharı Önleme İstasyonu. Altındaysa küçük harflerle uyuşturucudan, alkolden ve Cesim'in elindeki jiletten

bahsediliyordu. O afişle Cesim birbirlerine ne kadar da yakışıyorlardı! Yemekhane duvarlarından birinde, üzerinde kenevir çeşitlerinin fotoğrafları bulunan afişle, “Ulan, bir gün bu resimleri sarıp içeceğim!” diyen Sabit’in birbirlerine yakıştığı kadar...

Her ne kadar zorunlu askerlik hizmeti bir arıtma tesisi olarak işlese de, sonuç her zaman olumlu değildi. Akıl dışı davranış ve düşüncelere eğilimi olanlar için bir su kaydırağına dönüşüyor ve hayli kalabalık bir parça o delilik uçurumundan aşağı düşüyordu. Tabii ki bölgedeki tek deliler biz değildik. Birlikteki ilk günlerimde temizlik mıntıkam, Asayiş ve İstihbarat Kısım Komutanlığı’ydı. Yine büyük bir isim ve küçük bir oda. Her sabah zeminini ve çöp kutularını temizlediğim bir oda. İşimi bitirdikten sonra, odanın kapısını kilitliyor ve sabah içtimasına kadar orada saklanıyordum. Amaç, beni ortalarda gördüğü takdirde genel mıntıkaya gönderecek nöbetçi astsubaydan kurtulmaktı. On beş dakikalık bir yalnızlık hali. Önceleri sadece gözlerimi kapatıyor ve zamanın üzerimden akıp gitmesini bekliyordum. Birkaç gün sonra, raflardan birinde duran Vukuat Defteri’ni keşfettim. Bölük Komutanlığı’nın sorumluluk bölgesinde gerçekleşmiş ve aylara göre tasnif edilmiş adli olayların işlendiği bir defter. Cinayetler, hırsızlıklar ve intiharlar. İlgimi çeken onlardı: İntiharlar. Tek bir erkek yoktu, kendini öldüren. Tarım ilaçlarını kahvaltıdan önce yutanlar daima kadındı. Her bir olayın yanına kısa bir açıklama da eklenmişti. “İntiharın Nedeni: Ruhi Bunalım.” Bu kadar. Ruhi Bunalım. Çok nadir de olsa “İntiharın Nedeni: Ailevi” yazıyordu. İntiharların yüzde doksanı ruhi bunalım sonucuydu. İspatlanması zor, yazılması kolay iki kelime. Biri kendini öldürmüş ya da buna teşebbüs etmişse delidir! Bu kadar kolay. Neden için ailevi yazmak, bir sürü soruşturma yapmak anlamına geldiğinden, işin büyümesi baştan engellenmiş oluyordu. Ruhi bunalım, mükemmel bir tanımdı. Daha fazlasına gerek yoktu. Her şeyi açıklıyordu.

Neden yoksullar?

Çünkü ruhi bunalımdalar!

Neden donarak ölüyorlar?

Ruhi bunalımda oldukları için!

Neden evlerinden kaçıp, iki köy uzaklaşamadan fahişelik yapmaya başlıyorlar?

Ruhi bunalım!

Neden zorla evlendiriliyorlar?

Neden on dört çocukları var?

Neden Kaleşnikof üçüncü kolları haline gelmiş?

Neden, geçen baharda belediye binasının önüne kurulan platforma çıkarılan on üç yaşındaki kızlar açık arttırmayla satılmış?

Neden bu kadar yalancılar, ikiyüzlü ve açlar?

Neden bu kadar teröristler?

Neden peygamber soyundan olduğunu iddia eden her insana inanıp, yolda görünce paltosunun karlı eteğine yüzlerini sürüyorlar?

Neden Fransa'ya iltica etmek için sahte yakalama emri çıkarttırma umuduyla bölük komutanına araba anahtarları getiriyorlar?

Neden mahrumiyet onları terbiye etmektense, terbiyesizleştiriyor?

Neden hayat muhasebeleri daima açık veriyor?

Neden taksit taksit ölüyorlar? Geçen yıl ayakları eksilmişti, bu yıl bacakları, neden?

Neden bazılarının ceplerinden, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin verdiği kimlikten başka bir evrak çıkmıyor?

Tek bir yanıt: Çünkü deliler! Bu kadar basit. Daha fazla ayrıntıya gerek yok. Haritanın sağı, ruhi bunalımda, hepsi bu. Hepsi deli! Oysa deniyorlar... O ruhi bunalımı üzerlerinden atmak için her şeyi denediklerini görebiliyorum. Yürüyorlar. Önümden geçiyorlar. Karlı paçaları, buharlı ve atkılı yüzleriyle. Kar maskeli sokak balosu. Hastaneye gidiyorlar. İyileşmeye. Ama önce bebekler. Kaplan derisi desenli battaniyelerde bebek kafaları gidiyor. Battaniyelerden taşmış tüylü siyah lekeler kucaklarda gidiyor. Yeni doğmuş insan kalıntıları. Battaniyelerin üzerinde kaplan başı var. Gülkurusu üzerine sarı. Kaplan gözleri. Nereden tanıştığımızı hatırlıyorum! Meşhur Anadolu Kaplanları! İşte bunlar. Hastaneye giderken

ölenlerin sarıldığı battaniyelerde yüzleri var. Anadolu Kaplanları, işte bu cehennem meyveleri. Kırk yıllık şiddet tarımının ürünleri. Cehennem, geleceği hayalin ve geçmişi hatırlamanın olmadığı, şimdiden saklanacak hiçbir kuytunun kalmadığı yerdir. Tek zamanlı bir hayat. Acıyı unutturacak hiçbir şeye izin verilmeyen bir yer. Hepsi de burada ve şimdide. Kaçacak bir yer yok. Kimse hatırlamıyor, kimse hayal kurmuyor...

Ama yine de deniyorlar. İyileşmek için çabalıyorlar. Hastaneye yürüyorlar. Ancak hepimiz biliyoruz. Ruhi bunalımdan çıksalar da gidecek yerleri yok. Şimdilik orası daha sıcak. Delilik hayat geçirmiyor. Her ne kadar bastığımız buzun kalınlığı otuzdan kırk santime çıkmış olsa da yerin altındayız. Kara batmış bir gemideki kazazedeler. Buzdağına çarpmış bir transatlantik. İçindeyiz. Ruhi bunalımda.

En iyi direnenler yine de komutanlar. Bir bankamatiğin önünde durmuş, sıralarının gelmesini bekler gibi günlerin devrilmesini izleyen rütbeliler. Aktif mücadelede ya da başkentte görev almadıkları için durmakla yetinen ve külfet olarak gördükleri ere, herhangi bir ordu düşmanından daha ağır küfredenler. Sonra da suratının dibine kadar gelip, “Zoruna mı gitti?” diyenler. Türkçede yanıtı olmayan tek soru: Zoruna mı gitti? Zorunuza mı gitti? Bütün küfürlerden sonra asılan yüzlere, daha da kışkırtmak için sorulan o soru. Ve o soruyu sorarken dişlerini gıcırdatan rütbeliler. Lojmanları var. Bütün condition’ları belirleyen air condition’lı arabaları. İlgilenmemeye çalışıyorlar. Bu rahatsız hayatı kendilerine bulaştırmamak için uğraşıyorlar. Uzak duruyorlar. Her şeyden ve herkesten. İncirlik üssündeki Amerikalı askerlerin Adanalılarla kurduğu ilişkinin bile daha yoğun olduğu bir ülkede, bir araya geldiklerinde bölgenin boktanlığından, halkın sahtekârlığından bahsediyorlar. O Amerikalı askerler Adanalı kızlarla evleniyor ama burada böyle bir şey söz konusu olsa sicillerinin kirleneceğini biliyorlar. Öğretmenleri, hemşireleri tercih ediyorlar. Bölgedeki yeşil kart çokluğundan kaynaklanan hizmet puanının yüksekliği sayesinde elde edilen miligramlık avantajların peşindeki mecburi hizmetçileri tavlıyorlar. Afrika kolonyal hayatı! Doğrudur, Afrika ilkel ve haindir. Bir kitapta okuduğum gibi, dünyanın vajinasıdır. Başka bir kitapta okuduğum gibi ilk insanın doğduğu yerdir. İnsanoğlu, farkında olmadan kendi annesine tecavüz edendir. Hiçbir toplum tek başına ilkel, hain ve orospu olmaz. Böyle işler için en az iki toplum gerekir. Belki de bu yüzden

komutanlar gerçeklikten tamamen kopamıyorlar. Bütün bunları bildikleri için. Belki de bu yüzden göreve gönderdiği Geçici Köy Korucusunun evine gidip karısını siken de var, yürümeden önce kamuflaja tükürmeyi öğrenmiş Kürt çocukları için canını veren de...

Islak postallarımı sobaya dayadım. Nöbete çıkmadan önce kurumaları şart. Önce, sütün taşma gürültüsü çıktı. Sonra sıcakla soğuk çarpıştı ve arada kalanlar yine ayaklarım oldu. Her zamanki gibi. Her şeyi denemiştim oysa. Gazete kâğıdı, kesekâğıdı, torba, çuval, ne olursa. Hatta sobanın artığı közleri bile döktürmüştüm nöbet yerime. Yanıyormuş gibi görünüyor olmalıydık. Ayaklarım ve ben. Ama hiçbiri yeterli gelmemişti. O an Cesim'in elindeki jileti alıp ayaklarımı kesmeyi o kadar çok istedim ki! Üşüyecek bir şeyimin kalmamasını. Gözlerimi bile oyabilirdim. Çift kar maskemin deniz gözlüğü genişliğindeki deliğine denk düşen çıplak gözlerimi. Soğuğa boğulunca önce sulanan, sonra da kendi donmuş yaşlarıyla kaplanan gözlerimi ve bebeklerini oyabilirdim. Ya da burnumu kesip atabilirdim. Çünkü birazdan kapıyı açıp ardında çekeceğim ilk nefeste içindeki kıllar derhal donacak ve burnuma, zamanında rakıya attığım büyüklükte bir buz parçası kaçmış gibi hissedecektim. Nefes alamayacak ve ağzımı açacaktım. Soğuktan nefes nefese kalacaktım...

Son on beş dakika. Ayıkken teker teker, dalgınken çifter çifter saydığım saniyeler sağımdan solumdan geçiyordu. Saati okumayı bildiğimi zannederdim. Meğer siyah çizgilerin arasını okumakmış marifet. Zamanın satır aralarını okumak. Burada öğrendim. Bir de Nevzat Çelik'i öğrendim. Sabit'in sol koluna tükenmez kalem mürekkebi ve dikiş iğnesiyle işlediği "Saçlarına yıldız düşmüş, koparma anne, ağlama" mısrasının şairi. Cesim'e gösteriyordu dövmesini. İçinde bir yerlerde tümör gibi oluşmuş, sonra zamanla deri yüzeyine bir ceset gibi çıkmış, geriye üzerinden iğne ve mürekkeple geçmek kalmıştı. Sabit dövmesini kızamık gibi dökmüştü dökmesine de iltihaplanacağı belliydi. Harfler, derinin altına yerleştirilmiş çelik kalıplarmış gibi kabarıktı. "Aslında başını da yazacaktım şiirin ama yer kalmadı, amına koyayım!" diyordu. Yarım kalmış harika dövmeler diyarındaydık. Sonra da kimsenin sormasına fırsat vermeden şairden bahsediyor, şiirin "Beni burada arama anne. Kapıda adımı sorma" diye başladığını anlatıyordu. Bütün bunları neden yaptığını anlayabiliyordum.

Çünkü al yanaklı annelerin hilal kaşlarından cımbızla yıldız ayıkladıkları yerin burası olduğunu artık biliyordum. Kürt kadınlarının yüzlerindeki Türk bayrağını bir bakışta tanıyordum. Evlenmek için baharı bekleyen kızlarını da biliyordum. Garip bir umutla gözlerimizi arayan, nöbet kulelerimizin önünden yirmi defa geçip buralardan siktir olup gitmek için evlenme teklifi bekleyen kızları. Ama olmuyordu tabii. Denk düşmüyordu. Evlenecekleri adamın soyadı muhtemelen kendilerininkiyle aynı olacaktı. Bindikleri Pick Up'ın plakasında, alay eder gibi "Mutluyuz" yazacaktı. Baharda. Bir daha da kocalarının yüzünü görmeyeceklerdi. Çünkü herif üç adım önde yürüyecek, kendileri de yatakta köpek taklidi yapacaktı. Öğrenmesi zor değildi. Ahırdan bozma çift çanaklı evlerinde seyrettikleri Roj TV'de belki belgesel yoktu ama sokak köpek kaynıyordu. Omzunda dikiz aynası taşımayan ve üç adım gerisinde yürüdükleri kocalarının mayına basma ihtimali daima daha yüksek olduğundan aynı garip umutla bize bakmaya devam edeceklerdi. Gülücükler atmaya, göz kırpmaya. Korkmadan. Oysa oyunları ölümleydi. Ama onlar da, katil sülaleleri kadar katildi. Adları çıksa, çeker vururlardı kendilerini. Bir cilve için ölümü göze almak! Hayatın cilvesi ölümü! Halbuki bir bilselerdi, ne kadar delirdiğimizi, bırakırlardı peşimizi. Derhal! Çünkü daha yakışıklı değildik. Sadece başka bir yerden gelmiştik. Başka bir yer! Baudelaire'in şiiri! Neresi olursa, diyordu kızlar. Burası olmasın da, neresi olursa olsun...

İlçenin kuzeyindeki Ermeni köyünde de işler farklı dönmüyordu. Kapalıçarşının, altınla oynayan Ermenileri çok uzaktaydı. Birkaç dağ ötedeki Varto'ya haritada hasretle bakıp, pillerine Varta markasını koyanlar da Amerika kadar uzaktaydı. Diyaspora ise daha da uzak. Buradaki Ermeniler, paylarına düşeni alanlardı. Diğerleri gibi. Onlar da unutulmuştu. Unutulanlardan biri de Bizar'dı. On yedi yaşında bir kız. Babası karakol komutanına ifade verirken, kapının önünde, başında beklediğim, bilekleri kelepçeli, kara bir kız. Sevgilisiyle kaçmıştı. En azından, o öyle sanıyordu. Şehre giden yola üç mola kala, Gariban dağının eteğinde herif korkup vazgeçmiş, "Dönelim!" demişti. Kaçıp da dönenlerin başına neler geldiğini Bizar'dan daha iyi kimse bilemezdi. Kız da çekip vurmuştu adamı. Tabancası antikaydı. Başka cinayetler çağından. 1896 yapımı, Lagant marka bir Rus silahı. Kendini de öldürecekti. Ama tabanca ikinci kez patlamamıştı. Her asırda bir, ateş alırdı. Bilememişti. Gidecek bir yeri

yoktu. Donmaktansa, çaresizce dönmüştü evine. Dönmüştü olduğu yerde. Daha da kararmıştı yüzü. İs tutmuştu öfkeden. Yanındaki sandalyede eski bir gazete yatıyordu. Cam silmeye yarıyordu. İkimiz de okumayı biliyorduk. Dil büyüklüğünde harflerle, "Türkiye'de bir milyon Ermeni öldürüldü" yazıyordu. Siyah nazar boncuklarına benzeyen gözleri yüzüme değdi. Laf olsun diye sormuştum:

"Sence kim yapmıştır?"

Fazla düşünmedi. Sesi de yüzü kadar karaydı:

"Bir milyon Ermeni'yi ben öldürmedim ama çok isterdim!"

Peri ve şan kelimeleri bir araya gelir, bu toprakta Perişan adında kızlar yaşar. Dokuz yaşındaki erkek kardeşlerinin ayakta sürdüğü traktörlerin römorkları devrilince ölür ve bir daha doğarlar. Bu kez adları İsabalı olur, Nazi olur. Ozo olur. Humina, Belkiza, Lezgi, Tükezban, Telli, Kübar, Adman, Adle, Ebedin, Vehta olur. Ne biz onların adlarını, ne de onlar bizi anlar. Doğu'da kızlar, kadın doğar. Ecellerinden önce ölürler. İlk yemeği anasının memesinden gelen ve yediği çanağa tükürmekte sakınca görmeyen erkek, o kadar çok kadın gömer ki toprak bile artık dişidir. Bu yüzden Toprak Ana diye bilinir. Perilerin şanı buradan gelir. Diri diri gömüle gömüle toprağı bile kadın yapmışlardır. Bu yüzden verimsiz ve çoraktır. Buna da, kadının intikamı denir.

Kendi başına doğuran mucizelerin kadını Kibele dönemi biteli çok oluyor. Spermlerinin marifetini anlayan erkeğin çağındayız. Sik çağı! Boyundan büyük siki olan bereket tanrısı Priapos'un kullarının çağı! Bu çağda mal, sahibini zayıflatır. Bu çağda savaşları, kaybedecek kadını olmayanlar kazanır. Bu yüzden erkek, olabildiğince derine gömer kadını. Gökte, kadına ait ne varsa onu taşıyan şeytan, yerde, erkeğe ait ne varsa onu taşıyan kadın. Aralarında kalmıştır, sıkışmıştır erkek. Kızgındır. Bu yüzden gömer kadınını. Eşit olamayacağını bildiği için üstüne çıkar, tepinir. Çünkü sikini doğrultamazsa doğurtamayacağını, ama bir kadının kısır da olsa zevkten delirebileceğini bilir! Erkek, kadından nefret etse de peşinden koşan, yakaladığı yerde de yumruklayan bir doğa kazasıdır. Kendisinin de iddia ettiği gibi, sahip olduğu her şey sikinden küçüktür. Aklı, kalbi, insanlığı, her şeyi...

Nöbet yerlerine dağıldığımızda aklımda siyah defterim vardı. En son nereye sakladığımı bir türlü hatırlayamıyordum. Bir an için, başkası tarafından bulunduğu ve teslim edildiği bir başkası tarafından incelendiği anlar gözümün önüne geldi. Zihnim, bileklerimizde donan dijital saatler gibi, bütün rakamları aynı anda gösterdi. Neler olabileceğini hayal etmek midemi bulandırmaya yetmişti. Hangi kanunlardan hangi davaların açılabileceğini sayamıyordum bile. Kim bilir, ne kadar soğutmuştum askerlikten, defteri kurcalayanları? Kim bilir, ne kadar hakaret etmiştim Türklüğe, hatta Atatürk'e? Kim bilir, kaç yıl yatacaktım, bir zamanlar bok çiçeklerinin açtığı askeri cezaevlerinde? Eski bir hikâye. mahkûmla beraber dolaşan dosyasına küçük bir not iliştirilir: "Özellikle ilgilenilecek." Sonra bir tohum verilir mahkûmun eline. "Bir ayın var" denir yüzüne. "Çiçek açtıracaksın buna." Ne olduğunu anlamaz, mahkûm. Nereden bilsin gübrenin kendi dışkısı olacağını? Ama sonra o da alışır, herkes gibi. Başlar bahçıvanlık yapmaya. Bok çiçekleri açana kadar. Kim bilir, ne kadar güzel kokar o çiçekler? Ama şimdi başka. Değişmiştir kurallar. Hele bir de o eski mahkûmlar ecelleriyle ölsün, kim hatırlar o çiçekleri? Fazla değil, birkaç yıl sonra, tarihe karışır onlar da, her şey gibi. İnsanlık caddesinde kalabalığa karışır gibi...

Düşünmemeye çalışıyordum siyah defteri. Elbet hatırlarım, diyordum kendime. Yeterince sakin olursam her şeyi hatırlarım...

Nöbeti Şamil'den almıştım. Ama bir yere gideceği yoktu. Her ne kadar, kar maskemin tüylü, sinemaskop çerçevesinden yüzünü seçemesem de, bir yerlerden bir şeyler bulup içtiği belliydi. Çok hafif sallanıyordu. Ayazın sesi kesilmiş, kar başlamıştı. Kuştüyü gibi yağıyordu. Avuç büyüklüğünde. Kar yaprakları dökülüyordu üzerimize. Sonra yapraklar tohumlara dönüştü ve tipi başladı. Raptiye yağmuru! Projektörün aydınlattığı gök parçasında karıncalı bir televizyon ekranı vardı artık. Konuşmuyorduk. Çalışmayan ama açık kalmış televizyonu seyrediyorduk. Birkaç ton kar düşüp kırıldı, sonra Şamil, "Biliyor musun?" dedi.

"Geçen sene, üst devreler şu arkaya ot dikti. Bildiğin ot. Köylerden birinde yakalamışlar. İmhadan geriye birkaç tohum kalmış. Onu dikmişler. Lojmanın arkasına. O zamanlar bir uzman oturuyordu orada. Sen tanımazsın. Tayini çıktı, gitti. Personelci. Evrak işinden başını kaldıramayanlardan. Jandarmalıkla alakası olmayanlardan. Neyse, ot büyüyüp de serpilince üst devreler tedirgin oldu tabii. Her an durumu çakacak diye üç buçuk atıyorlardı. Bir gün herif, kendi nöbetinde çağırdı bunları. Hepsinin suratı attı. 'Ulan her yeri suluyorsunuz, burayı es geçiyorsunuz. Bak, yeşillik açmış, ne güzel! Sulasanıza hayvanlar! İçinizde olsun biraz, illa her şeyi biz mi söyleyeceğiz!' diye bağırdı. Bunlar inanamıyordu tabii. Birkaç gün herkes kafası güzel gezdi. Bir görsen içtimaları! Komutan "Bir adım geri!" diyor, biz on adım gidiyoruz. Küfrediyor, gülüyoruz. Vuruyor, katılıyoruz. Sonra bölük içtimada yüzlük uyandı tabii. "Ne oluyor lan?" dedi. Kimse duramıyor yerinde. Herkes sümbül gibi. Bir baktık, kim okuduysa, gitmiş bulmuş. Bir elinde ot, bir elinde cop, buralarda kovaladı bizi. Ama heriflerin terhisine de iki hafta kalmış. Ne yapsın? Tutanağı yapıştırıp mahkemeye verse olmaz. Rezil olur. Televizyona çıkar, şerefsizim! Jandarmada skandal! Her gün dövdü, amına koyayım! Tabii, bir de bir güzel söktürdü güzelim malı. Ulan, ne garip bir şeydi!"

Sustu. Anlattıkları doğru olabilir miydi? Gerçekten de, asli görevlerinden biri uyuşturucuyla mücadele etmek olan jandarmanın kışlasına jandarma erleri tarafından kenevir mi ekilmişti? Gerçekten de bir uzman çavuş ne olduklarını anlamadan bunları sulatmış mıydı? Belki evet, belki hayır. İhtimal var mıydı? Kesinlikle evet. Çünkü içinde bulunduğumuz şartlar, her şeyin olabileceğine bizi çoktan ikna etmişti. Dünya ortadan ikiye yarılsa,

ancak bir nöbet sohbeti olurdu. Daha şimdiden askerlik anılarımızı anlatmaya başlamıştık birbirimize. Oysa dönmemiştik bile evlerimize. Belki de bu yüzden burada anlatıyorduk. Dönünce tek bir lafını bile etmemek için askerliğin. Hiçbir şey anlatmayacaktık. Tek bir kelime bile çıkmayacaktı ağızlarımızdan. Diğerleri konuşabilirdi. Torunlarına bile anlatabilirlerdi, gurur kaynağı maceralarını, babacan komutanlarını. Bizim anlatacak neyimiz vardı ki? Nöbetlerimiz mi? Günde on saat! On iki saat! Belki terhis olunca bir karakola gidip anlatabilirdik. On beş ay önce kaçırılıp, çok garip işler yapmaya zorlandığımızı. Kaçıranlardan şikayetçi olduğumuzu söyleyebilirdik. Ama şansımız yoktu... Aslında anlamalıydık. İlkokulun bahçesinde uyanmalıydık. Hazır ol! Rahat! Hazır ol! Dikkat! Sağa bak! Tesadüf değilmiş hiçbiri. Devamı varmış meğer. Alıştırmaymış onlar. Gerisi buradaymış. Milliyetçiliğin bir din olduğu bu ülkede, zorunlu hale getirilmediği takdirde askerlik hizmetine gönüllü bulamayacaklarından korktuklarını anlamalıydık! Bir zamanlar, üzerimdeki tişörtte sarı, yeşil ve kırmızı yüzlü bir Bob Marley taşıdığım için, polis tarafından çevrilip "Bu da ne?" dendiğinde anlamalıydım. "Reggae!" dediğimde "Nerede?" diyen polisin terör tehdidiyle dolmuş boş bakışlarından anlamalıydım. Hiçbir yerinde Bob Marley yazmayan ve karanlığın içinden çıkan saçsız yüzün, herhangi bir PKK liderine ait olabileceği şüphesiyle karakola götürüldüğüm gün anlamalıydım. Annemin, ayrıntılı tariflerimle CD'lerimin arasında bulduğu Legend albümü ile odamdaki Bob Marley posterini söküp getirmesi sonucu serbest bırakıldığım an anlamalıydım. Bir takım renk, ses, harf ve işaretlerin bir takım orospu çocukları tarafından rehin alınmış olduğunu anlamalıydım. Sarıyı, yeşili, kırmızıyı çoktan dağa kaldırmışlardı! En boktanı da bunları onlar seçmişti! Bize en ufak söz hakkı kalmamıştı.

"Pembeyi alın, beyazı alın, bırakın diğerlerini!" demek için artık çok geç. Eksiltmişler renkleri. Sanki çok varmış gibi! Umut dediğin, Olimpiyat meşalesi değil ki! Elbet söner. Korkma, sönmez, dense de kül olur, gider. Her teröristi teker teker gömsen de toprağa, o üç harfi nasıl getireceksin yan yana? Lanetlenmiş bir kere, dönüş yok. Bundan böyle hiçbir şeyi kısaltamayacaksın PKK diye. En az üç yüz sene! Eksiltmişler harfleri! Sanki çok varmış gibi!

Tam olarak neye kızdığımı bilmiyordum. Aklıma gelenler o kadar kalabalıktı ki tanıyamıyordum. Belki de Şamil'in uzattığı sigara

parçasından çektiğim nefesti, beni konuşturan. Ama ağzımdan çıkmadığı için aklımdan gelenler, Şamil'in haberi yoktu iç savaşımdan. Dudaklarım oynuyor muydu, düşünürken? Çift kar maskemi katlamıştım alnımda. Yüzümü hissetmiyordum. Dilim mi donmuştu, yoksa sesim mi? Anlamak için "Şamil" dedim, gözlerim karıncalı ekranda. Duymuyordu Şamil, çünkü çoktan gitmişti. Yalnızdım. Ne Ziya ne de başka biri, kimse yoktu yanımda. Huzur içinde uyuyabilirdi silah arkadaşlarım. Ne de olsa, benden tehlikelisi yoktu bu civarda ve koğuştan yeterince uzaktaydım. Nefesimde kenevir, elimde silahımla. Yine de yetmiyordu hiçbiri. Belki nükleer bir bombanın mantarı! İşte onunla gerçekten kafayı bulabilirdim! Ya da tüfeğimin tetiğindeki istinat boşluğunu kendimle doldurabilirdim. O boşluğa girer ve sonsuza kadar orada saklanabilirdim. Tetiğin, ateşleme noktasına çekilene kadar kat ettiği, yaklaşık yarım santimlik bir mesafe. Tecrübeli bir atıcının, parmağının ucuyla hafifçe yüklenip tetiğe atlatması gereken bir boşluk duvarı. O duvarın üzerine oturabilir ve cennetle cehennemi seyredebilirdim.

Omzumdan sarkan tüfeği askısından çekip, kabzayı böğrüme yasladım. Parmağım tetikte. Gözüm, namluyu doğrulttuğum karanlıkta. Görünmekten uzun zaman önce vazgeçmiş düşmanlarımı avlamaya hazır...

Kurma kolunu çekip bıraktım. Emniyeti açtım. İki çift eldivenimden geriye ne kadar hassasiyet kalmışsa, tetiğin direncini o kadar hissedebildim. Projektörün yetişemediği karanlığa bakan tek gözlü tüfeğimin tetiğini milim milim çektim. Milim milim. Tetiğin direnci arttı ve durdum.

Artık oradaydım. İstinat boşluğunda. Patlayan bir tüfekle sessiz kalan bir tüfek arasındaki boşlukta. Namludan çıkacak bir mermiyle, atım yatağında uyuklamaya devam edecek bir mermi arasındaki boşluktaydım. Ölüm saçmak ile hayat bağışlamak arasındaki son tereddüt bahçesinde. Ölüm ile hayat arasındaki farkta.

Hızlanan nabzım, parmağımın ucundaydı artık. Orada atıyordu. Tetiğe dayanmış parmak izimin genişleyip daraldığını, üzerindeki iki kat yüne rağmen görebiliyordum. İçine girdiğim boşlukta kalabilmek için nefesimi tutmuş, göz kapaklarımı indirmiştim...

Birkaç dakikadır, mutlak bir hareketsizlik içinde istinat boşluğunda yaşıyordum. Ardımda ve önümde, sonsuzluğa uzanan iki çizgi vardı. Beni, herkesten, her şeyden ve her yerden ayıran iki çizgi. Tren raylarına

benzeyen iki çizgi. Soluma ve sağıma baktığımda, ileride birleşiyormuş gibi duran ama asla bir araya gelmeyen iki çizgi arasındaydım. Sağım ve solum. Geçmiş ve gelecek. Her ne kadar hayat, gözlerimi kandırmaya çalışsa da, asla birleşmediklerini bildiğim iki çizginin arasında. Ayık gözlerin perspektif denilen sarhoşlukla gördüklerinin seraptan ibaret olduğunu biliyordum. Önemli değildi. Hayatın ve evrenin doğasının, umut üzerine kurulu olduğunu uzun zaman önce anlamıştım. Umut, o iki çizginin ileride birleşmesiydi. “Geçmişte birdiniz, gelecekte yine olacaksınız!” cümlesini fısıldayan hayat ve evrenin doğası. Umudun peşinde, çılgınca koşan bir atın üzengisine ayağı takılmış süvari gibi insanoğlunu yerlerde sürükleyen hayat ve evrenin doğası. Hiçbirine inanmıyordum. Kimse beni kandıramazdı. Ben biliyordum, o iki rayın birleşmediğini. Ne geçmişte ne de gelecekte. Herkesten iyi biliyordum. Birleşir gibi göründükleri ufka herkesten önce varmış ve görmüştüm. Hiçbir şeyin bir araya gelmediğini, hiçbir şeyin bir olmadığını, ama yine de iki rayın ufukta tek bir noktaya aktığını. Sonu gelmeyen bir umut yalanı. İlerleyin! Gelecekte bir olacaksınız! Tek bir! Tek bir varlıktan geldiniz, tek bir varlığa gideceksiniz! Baksanıza! Çektiğiniz bütün çizgiler ufukta bir noktada birleşiyor. Siz de bir olacaksınız. Ufukta! Gelecekte! İleride! Şimdi değil! Sonra! Ha gayret! Siktir! Siktir! Siktir! Hiçbir yere gitmeyeceğim! Hiçbir yere. Bir milim bile kımıldamayacağım! İstinat boşluğundayım. Ait olduğum yerde. Varla yok arasındaki boşlukta.

“Utanmalısın kendinden!”

Evet, yine olmamıştı. Beni yine bulmuşlardı. Her zamanki gibi. Saklandığım yere kadar gelip kulağıma kelimelerini fısıldamışlardı. Tüfeğimin istinat boşluğuna kadar gelip beni oradan çekip almışlardı. Ne çizgiler, ne ufuk ne de umut kalmıştı. Silinip gitmişti hepsi. Yine teslim olmuştum. Parmağımı tetikten sıyırıp şarjörü çıkardım. Kurma kolunu çekip bıraktım. Atım yatağından fırlayan mermiyi karın üzerinden alıp şarjöre taktım. Sonra da şarjörü tüfeğe sabitleyip emniyeti kapattım. Duydum:

“Kendinden utanmalısın!”

Kelimelerin yeri değişince cümlenin de anlamı değişir mi? Atatürk’ü öldürmeye çalışmış ama beceremeyince idam edilmiş olan Ziya Hurşit denilen adam karşımdaydı. Peki, ya becerseydi? Ne yapacaktı?

“Gerçekten de, eğer öldürebilseydin, sonra ne olacaktı? Onun yerine sen mi geçecektin?”

“Esrar içmişsin. Saçmalıyorsun. Aptal rolünü bu kadar iyi oynaman hiç hoşuma gitmiyor. Neredeyse gerçekten öyle olduğunu düşüneceğim. Buradan çıkmamak için elinden geleni yapıyorsun. Yoksa alıştın mı bu hayata? Sadece söylenenleri yapmaya. Aklından vazgeçmeye alıştın mı? İnsanlar, asker, unuturlar askerliklerini. Burası son durak değil. Yoksa, senin için öyle mi? Seni bir gün fazladan tutacaklarını mı sanıyorsun? Kim bilir, onlara ne kadar pahalıya patlıyorsun? Bu kışlaya gelirken üzerinde ne vardı, hatırlıyor musun? Sadece o elbiseler sana ait. Hatırla kendini! Bir gün her şeyi unutacağını hatırla!”

“Hiçbir şeyden haberin yok. Neler yaşadığım konusunda hiçbir fikrin yok. Hangi yılda olduğumuzu biliyor musun? Bu çağda yaşamak bir bilim. Buna katlanmak için gerekense kurgu. Ben istediğim rolü, istediğim kadar oynarım. Bir gün aptal olur, öbür gün şeytan olurum. Hem neden yıllar önce gelmedin? Neden beni yalnız bıraktın?”

Kendi sözümü kendim kestim. Haklıydı, saçmalıyordum. Kızgınlığım kursağımda kalmıştı. Yutkunup mideme gönderdim. Demir bir bilyeyi andıran kızgınlığım, midemdeki asitler tarafından eritildi ve kanıma karıştı. Böylece kanımdaki daimi kızgınlık oranı biraz daha yükselmiş oldu ama sakinleşebildim.

“Haklısın. Özür dilerim. Her şeyin geride kalacağını biliyorum. Sadece buradan çıkmak mümkün değilmiş gibi geliyor. Oysa Duran’lar gitti. Başkaları da. Terhis olanları gördüm. Kamuflajlarını verip gittiler. Ama dışarıdakiler gibi kaldırımdan değil. KTM’ye götüren minibüslerle gittiler. Yani ordudan çıkmadılar. Biliyorum, KTM’den sonra da evlerine gittiler. Ama daha hiçbiri aramadı. Belki de başka bir birliğe götürülüp teslim edildiler. Belki de her şeye yeniden başladılar. Belki de saçlarını yine sıfıra vurdular. Biliyorum, biliyorum. Yine saçmalıyorum. Ama bunları, beni anlaman için anlatıyorum. Nasıl hissettiğimi anlayabilmen için. Daha doğrusu hissetmekten, düşünmeye fırsatımın kalmadığını anlaman için.”

“Bak, asker. Kışı atlatman lazım. Karın kalkmasını beklemen lazım. Daha önce buradan kurtulamazsın. Bu yüzden sabırlı olacaksın. Aklını ve beni

kaybetmeden bekleyeceksin. Pek bir şey kalmadı. Birkaç ay daha. Toprağın rengini görene kadar dayan.“

“Neden artık her nöbette gelmiyorsun?”

“Çünkü öğreneceklerinin yarısı da yalnızlığında. Yalnızlıktan o kadar korkuyorsun ki çevrende insan kalmadığında kendi kendine konuşmaya başlıyorsun. Belki bu da insanoğlunun hatalarındandır. Eğer beş duyun, onları kullandıkça eskiseydi, eğer duyup koklayacaklarının bir sınırı olsaydı, bu kadar müsrif olmazdın. Seçmek zorunda kalırdın. Neyi tadacağını, neye dokunacağını seçmek. Ama ne yazık ki böyle değil. Gözler, göre göre bozulmuyor, kulaklar duya duya sağırlaşmıyor. Dilin, konuşa konuşa kopmuyor. Gevezeliğin bir duvar gibi. Düşmemek için yaslandığın bir duvar. Oysa ayakta kalmayı denemiyorsun bile. Bu arada, defterin yazlık kamuflajının sol cebinde. Sana daha önce de söyledim. Onu yok et. Yak. Başına bela olacak. Ardında bıraktığın izler, bir gün seni bulup üzerinden geçer. Benim ne günlüğüm oldu ne de notlarım. Kim bilir, benden sonra hakkımda neler yazmışlardır? Hayatı ne kadar biliyorlarsa o kadar yalan söylemişlerdir. Ama böylesi daha iyi. Eğer seninki gibi bir defterim olsaydı, attığım her adımın sesini bilirlerdi. Oysa şimdi, hiçbir fikirleri yok. Benden ve hayatımdan hiçbir şey anlamadıklarından eminim. Her ne yazmış ya da söylemişlerse hakkımda, kendileri bile inanmıyorlardır aslında. Çünkü ellerinde tek bir kanıt yok. Tek bir iz yok. Tek bir kâğıt parçası bile yok. İnsanları ve onlarla kurduğun iletişimi gözünde büyütmekle hata yapıyorsun. Kimseye bir şey anlatmak zorunda değilsin.”

“Ama ben kendim için yazıyorum. Kendimi anlamak için. Dönüp bakmak için.”

“Gözleri arkasında olanlar er geç tökezler. İnsanoğlu, tek bir halden ibaret değil. Üç sayfa önce yazdığını bugün anlamanın imkânı yok. Çünkü o sen değilsin. Boşuna bir çaba. Bir dalganın sürüklediği, ilerledikçe çürüyen bir dal parçası. İşte, busun. Hepsi o kadar. Hiçbir şeye dönüp bakma. Özellikle de kendine. Bozuk bir fotoğraftan başka bir şey göremezsin. Üzerine tek saniye binsin, sesler bile değişir. İnsan, doğru hatırlayabilen bir mahluk değil. Bu yüzden hatırlamaya çalışma.”

“Ama sen bana anlatıyorsun geçmişini. Hatta öyle bir haldesin ki, her şey geçmişinden ibaret. Ondan başka hiçbir şeyin yok.”

“Evet, ama doğru anlattığımı nereden biliyorsun? Her ne kadar elimden geleni yapsam da, her şeyi eksiksiz hatırlayabildiğimi nereden biliyorsun? Hafıza tuzaklıdır, asker. Mayınlıdır. Ona uzaktan bakacaksın. Üzerine adım atmayacaksın.”

“Beslenme, barınma ve üreme!” Tam olarak böyle söylemişti bomba imha uzmanı rütbeli.

“Bu üç güdüsüne sahip çıkamayan, arazide bubi tuzağına yakalanır. Ya serin bir gölge, ya bir şişe su ya da porno bir dergi. Her şey tuzaklanabilir! Her şey. Ama özellikle bu üç güdüye hitap eden şeyler. Anlayacağınız, zevkine düşkün adamı öldürmek kolaydır.”

Sonra da elindeki tuzaklanmış kitabı uzatıp, teker teker kapağını açtırmıştı bizlere. Açıldığı anda bir kapı zili çalıyordu. Tam olarak bir horoz ötüyordu. Bomba kadar kulak delici. Kitabın adıysa Kürtler’di. Hasan Cemal’in. Tesadüf mü? Büyük ihtimalle, evet. Ama küçük dersten geriye kalan, hakim olunması gereken o üç güdüydü. Acaba hafızanın mayınlarını da bunlar mı tetikliyordu? Beslenme, barınma ve üremeye dair kırık hayallerle kazılmış çukurlar mı vardı, hafıza denen topraklarda? Üzerlerinin zamanla doldurulması gereken çile çukurları. Asla dönüp bakılmaması gereken dipsiz anılar.

“Bende o anılardan çok var, asker. Öldüğüm gün cebimden çıkan paradan daha çok var. Özellikle de açlık...

Son paramı da Berlin’e giden bir trene verdiğim için, ne yemek yiyebiliyordum ne de içecek su bulabiliyordum. Berlin garına indiğimde üç gündür açtım ve tarih 28 Haziran 1919’du. Neden unutmuyorum, biliyor musun? Çünkü Almanya’nın yarısına el koyan Versailles Antlaşması’nın imzalandığı gündü. Büyük savaşın bittiği gün. Gar, artık kan kokmuyordu. Sosyalist ayaklanma başlamış, Berlin’i Almanya’nın kalanından koparmıştı. Son veliahtı olduğu, 750 yıllık Hohenzollern Hanedanını tarihe karıştıracak kadar gerizekâlı olan Wilhelm’in o günlerde neden intihar etmediğini hep düşünmüşümdür. Çünkü antlaşma, uğruna şımarıklık yaptığı her toprağı, tırnaklarını söker gibi ellerinden almıştı. Üç yılımı geçirdiğim Danzig, serbest şehir ilan edilmiş, üniversite Polonyalılara kalmıştı. Ama bütün bunlar beni zerre kadar ilgilendirmiyordu. Tek isteğim, Eskişehir’e gidip,

bütün İngilizleri öldürmekti. Skagerrak'ta başladığıma orada devam edecektim. Ama açlık beni öldürüyordu.

Çok iyi hatırladığım bir yerin kapısında buldum kendimi. Garın yakınındaki siyah binanın önünde. Yonina'nın elimden kayıp düştüğü yerde. Aslında binanın hâlâ ayakta duruyor olması bir mucizeydi. Çünkü bir bomba daha düşmüş olsa sokak haritadan silinebilirdi. Almanya yıkılmış ama siyah bina dimdik duruyordu. Yonina'nın anısına belki de. Ya da birileri daha çıkıp çatısından atlasın diye!

Her neyse, kapıyı çaldığımda, karşımda George Grosz duruyordu. Büyük ressam Grosz. Tabii ki tanıyamamıştı beni. Ama hatırlatmam zor olmadı. O da savaşa katılmıştı. Bütün savaşları sonlandıracağı iddia edilen büyük savaşa! Gözlerinin açılması uzun sürmemişti. Birkaç ay önce, Alman devletine karşı gerçekleştirilen Spartaküs ayaklanmasında gözaltına alınmış, firar etmiş ve sahte bir kimlikle yaşamaya başlamıştı. Ayaklanma bastırıldıktan birkaç gün sonra Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht askerler tarafından dövülerek öldürülmüştü. Onlar kimdi, biliyor musun? Bütün hareketin lideriydiler. Alman aptallığı, onlardan kurtulunca komünizmden de kaçabileceğini sanıyordu. Ama artık dönüş yoktu. Alman Komünist Partisi kurulmuş ve George Grosz üyesi olmuştu. Üstelik son gördüğümdeki kadar sarhoştu.

"Dünya" diyordu, "Bir çöp ve ben onu öğütmekle görevliyim! Ama tek sorun, ağzımı bir balinanınki kadar açabilmek! Her şey ve herkes, onlarla işim bitene kadar bu bağırsakta bekleyecekler!"

Karnını gösteriyor ve ne yeni Almanya'nın Weimar Cumhuriyeti'ne, ne de Woodrow Wilson'ın prensiplerine güvendiğini anlatıyordu. O kadar açtım ki, ne derse başımı sallıyordum. Sonunda sormak aklına geldi. "Evet, açım" dedim. Komünist Parti'den arkadaşlarıyla binayı işgal etmiş, anlattığına göre, sempatizanlardan topladıkları paralarla ziyafet masaları kurduruyordu. O gece George'un kelimelerinin yarısını duymadım. Çünkü ağzımdakileri çiğnemekle meşguldüm. Ama yaptığı resimler müthişti. Almanya neden korkuyorsa onu çizmişti. Neyi gizlemek istiyorsa, onu resmetmişti. Neyi unutmak istiyorsa, altına imza atmıştı. Postallarını cilalayan ama bacakları olmayan askerler, fahişeler, savaş vurguncuları,

karaborsacılar, boyunlarında dürbün taşıyan ama gözlerine şarapnel saplanmış askerler...

Karar verilmişti. Almanya Komünist Partisi'nin en tuhaf üyesi George Grosz, yolculuğumu tamamlayabilmem için bana yardım edecekti. Her ne kadar onun gibi centilmene, iyiliğine karşılık beklemek yakışmasa da, bir ricası vardı: Trene binecek, 210 km yol gidip Weimar'da inecek ve Humboldtstrasse'ye gidecektim. 36 numaraya. Villa Silberblick adındaki bir eve. Geceyi bekleyip, herhangi bir camını kıracak ve içeri girecektim. Yukarıdaki iki katla ilgilenmeyecek, zemindeki mutfağın yanındaki kapıyı açıp merdivenlerden inecektim. Son basamağa vardığımda, kendimi bir şarap mahzeninde bulacak ve sağ duvarı takip ederek, odanın uzak köşesine kadar ilerleyecektim. Karşıma bir dolap çıkacak ve açıp içindeki sandığı çıkaracaktım. Sonrasındaysa, geldiğim yoldan gara gidip Berlin trenine binecek ve sandığı George'a teslim edecektim.

Sandığın içinde Nietzsche'nin ölüm döşeğinde giydiği elbiseler ve üzerinde Ecce Homo yazan bir defter olacaktı. Bütün bunlar bir hırsızlık sayılmayacaktı çünkü George, on gün içinde, sandığı Weimar'daki eve postayla iade edecekti. Tabii ki gönderenin adı belirtilmeyecekti. Buraya kadar anladın mı?"

Anlıyordum tabii ki. George denilen herifin Ziya'yı nasıl kazıkladığını anlamamak mümkün müydü? Neden kendisi gitmiyordu sandığı çalmaya?

"Çünkü Weimar trenine bindiği anda, polis kontrolünde yakalanacak ve tutuklanacaktı. Ne de olsa, sahip olduğu bütün evraklar sahteydi. Her neyse, bunlar ayrıntı. Önemli olan defterin üzerinde yazan iki kelime: Ecce Homo! Daha önce duydun mu?"

"Hayır."

"Peki, Friedrich Wilhelm Nietzsche diye birini duydun mu?"

"Evet, Tanrı'nın cesedini gören tek insan."

"Güzel... Ecce Homo, ölmeden önce yazdığı son metinlerden biriydi. Ölümünden sekiz yıl sonra, 1908'de yayınlandığında, dehanın ne olduğunu bilenler bir terslik olduğunu anladı. Antisemitizm, kitabın her sayfasına bulaşmıştı. Bunu yazan Nietzsche olamazdı. Ama belki başka bir Nietzsche olabilirdi. Üstün Alman ırkı masalcılarının en büyük dinleyicisi, kardeşi

Elisabeth! Ecce Homo'yu yeniden yazabileceği hayaline kapılmış ve buna cüret etmişti. Aslında bu iş için Nietzsche'nin eski öğrencilerinden, Köselitz adında Venedikli bir kompozitörü tutmuştu. Nietzsche'nin yerine yazacak bir kompozitör! Sonuçta, bütün gerçek ortaya çıkmış ama tek bir şey eksik kalmıştı. Orijinal Ecce Homo. Skandaldan sonra ortadan kaybolan Köselitz'in tek hatası, yıllar sonra Berlin'e uğramak olmuştu. 1917'nin sonlarında. Gerisini George halletmişti. Önce Köselitz'i garda yakalamış, sonra içirmiş ve o zamanlar altmışlarında olan adamı konuşturmayı başarmıştı. Ama Köselitz de o kadar sarhoş değildi. Anlatacakları ölene kadar sır kalacaktı. George, sözüne sadık bir komünistti. 'Tamam,' demişti. İşte o gün, Köselitz, şarap mahzenindeki dolabın içinde duran sandıktan bahsetmişti. Elisabeth, kendisine yakışanı yapmış ve hurdaya çıkmış bir mobilya gibi, Ecce Homo'yu bir mahzende, insanlıktan saklamıştı. Ardında bıraktığın izler bir gün seni bulup üzerinden geçer! Bunu daha önce de söylemiştim, değil mi? Her neyse... Sonuçta, 1918'de Köselitz ölmüş, George Berlin'e hapsolmuş ve Elisabeth, ağabeyi hakkında bir konferans için İsviçre'ye gitmişti. Kadının attığı her adımı takip eden George, kendisi evde olmadığı zamanlarda evi kapalı tuttuğunu da öğrenmişti. Nietzsche'nin Arşivi diye bilinen Villa Silberblick'te tek bir hizmetçi, tek bir bekçi köpeği yoktu. Ecce Homo'nun yerini bilen herhangi biri herhangi bir camı kırıp içeri girebilir ve onu alabilirdi."

"Bunu gerçekten yaptın mı?"

"Babam ve ağabeyim bir hücredeydi. Sen olsan ne yapardın? Gözümü bile kırpmadım. Weimar'a döndüğümde elimde Ecce Homo vardı. Nietzsche'nin parmak izlerini taşıyan Ecce Homo... George'un gözlerini hatırlıyorum. O kadar heyecanlanmıştı ki ağlıyordu. Birkaç yıl sonra, Ecce Homo adında bir albüm çıkardığını duydum. Nietzsche'nin el yazısına suluboyasını karıştırıp, Almanya'da o güne kadar çizilmemiş şiddette resimler yaptığını okudum gazetelerde. O resimleri hiç göremedim ama haberler doğru olmalıydı, çünkü birkaç gün sonra tutuklandığını da duydum. Elisabeth'in ağabeyine yaptığını, Alman devleti George Grosz'dan esirgememiş ve böylece iki Ecce Homo da yasaklanmıştı. Ama şairin de dediği gibi: Gömelim gel seni tarihe desem, sığmazsın! Evet, ne evlerin ne de devletlerin mahzenlerine hiçbir Ecce Homo sığmazdı. Sığamazdı. Bütün makberler dar gelirdi onlara..."

Okumuştu. Dönüş treninde sandığı açıp Ecce Homo'yu okumuştu. İşte İnsan'ı. Almanca bilmiyordum. Ama ben de okuyordum. Onlarca sayfayı birkaç saniyede okuyabildiğimi hissettim. Bu bir bilgi değil, gerçek bir duyguydu. Hayatım boyunca hiç görmediğim bir kitabı okuyordum. Sayfa sayfa. Satır satır. Elisabeth'in, Yahudi nefretini eklemekten öte, kitabı tahrif etmesinin gerçek nedenini okuyordum:

"Kendimin tam tamına zıttını, kökü kazınamayacak bayağı içgüdüleri aradığımda ise, karşımda daima annemi ve kız kardeşimi buluyorum; kendimi böyle ayaktakımından insanlara yakın olarak düşünmek, tanrısallığıma tam olarak saygısızlık olurdu."

Peki, nasıl olabiliyordu? Nasıl? Ecce Homo. Birkaç dakika önce bana hiçbir şey ifade etmeyen bu iki kelime hakkında bilgiler yağıyordu aklıma. Çarmıha gerilmeden önce işkence edilmiş ve başına dikenli taç yerleştirilmiş İsa'yı göstererek söylenmiş bir sözdü. Söyleyense, İsa'yı, karşısındaki kalabalığa gösteren Yahudiye eyaletinin valisi Pontius Pilatus'tu. "İşte" diyordu. "İnsan bu!" Bunu söylerken, "Halkı isyana teşvik ettiği için yargılayıp ölüme mahkûm ettiğimiz insan bu" demek istiyordu. Ya da, "Mesih dediğiniz zavallı ölümlü bu" diyordu. Ya da, "Ben de artık ona inanıyorum ama çok geç, ancak biliniz ki, İşte İnsan!" diyordu. Bu iki kelime: İşte İnsan! Yüzlerce sanatçıya ilham kaynağı olmuştu. İnsanların İsa'ya söyledikleri son sözdü belki de. Ne de olsa onu öldürüyorlardı, söyleyebilecekleri başka bir şey yoktu. En azından bir insanı öldürdüklerinin farkında olmaları açısından önemli bir andı mutlaka! Resimler görüyordum. Bu sahneyi anlatan resimler. Rembrandt'ın, Ciseri'nin, Correggio'nun ve daha birçoklarının resimlerini. Aralarında adlarını ilk kez duyduğum ressamlar vardı. Onları duvarlarda görüyordum. Geniş duvarlara asılmış olarak. Ancak bir müzeye ait olabilecek duvarlardaki resimler. Hepsi farklıydı. Hepsi başkaydı. Her zamanki gibi. Ziya'nın söylediği gibi. "İnsan doğru hatırlayabilen bir mahluk değil" demişti. Sonra her şey silindi ve uzaktaki içtima alanına bakan gözlerimin önüne Grosz'un yüzü geldi. Bu kez düşündüğüm, onun resimleriydi.

"O resimleri görmek isterdim. Belki sen bile varsındır bir yerlerinde. Peki sonra? Sonra ne oldu? Eskişehir'e dönebildin mi?"

“O hafta, Almanya Komünist Partisi’nin Berlin şubesine yapılan bağışların çeyreğini alıp çıktım yola. On dokuz yaşında kendi savaşımı başlatmaya gidiyordum. Karşıma çıkan bütün İngilizleri öldürecektim. Babamı kapattıkları hücrenin kapısını kafalarıyla parçalayacaktım. Önce Leipzig, sonra Prag. Ardından Bratislava, Budapeşte. Yolun sonuna yaklaştıkça nefretim büyüyordu. Trenin arkasında bıraktığı her istasyonda insanlığım biraz daha eksiliyordu. Belgrad’a geldiğimde babama gardiyanlık yapanı ellerimle öldürmeye yemin ettim. Her kimse, ellerimle boğacaktım. Sofya’daysa, Anadolu’yu işgal etmiş her askerin boğazını kestiğimi hayal ettim. Atina’ya inip oradan Girit’e geçtiğimdeyse duymuyor, görmüyor ve konuşmuyordum. Kinle bilenmiş bir usturaydım. Bindiğim tekneyi delecek kadar keskindim. Aydın’ın toprağına ayak bastığımda geceydi ve yolumu gözlerimden çıkan alevlerin ışığıyla buluyordum.”

“Nöbetçi geliyor, gitmeliyim.”

Yüzüme bakmıyordu. Babasını görüyor olmalıydı. Babasının gardiyanını boğduğunu görüyordu. Oradaydı. Leipzig’de, Sofya’da, Aydın’da. Neredeyse titriyordu. Karı yağmura çevirecek kadar kızgındı. Acısını ciğerine kadar çektiği belliydi. İçinde biriktirdiği nefesleri, ağzından küfür gibi çıkarıyordu. Eğer varsa bir ruhu, yangına giden körük gibi genişleyip daralıyordu. Yeni askerlerden bir nöbetçi yanıma gelmiş, bana bakıyordu. Neden karın altında hareketsiz durduğumu ve nereye baktığımı anlamaya çalışıyordu. Ben de öyle. Ben de anlamaya çalışıyordum. Karşımda, işkenceden çıkmış gibi titreyen adamın beni isyana teşvik etmek isteyen bir bozguncu mu yoksa beni kurtarmaya gelmiş bir Mesih mi olduğunu anlamaya çalışıyordum. Yanımdaki asker bana yardım edebilir miydi? Denedim şansımı. Yırtık eldivenimden sıyrılmış parmağımla ölü adamı gösterip konuştum:

“Ecce Ziya!”

Artık saymıyordum. Ne günleri, ne aldığım emirleri ne de Ekber'in burun deliklerini. Hiçbir şeyi saymıyordum. Kendiliğinden olmuştu. Unutmuştum saymayı. Her ne kadar çevremdekiler bunu hatırlatmak için kıçlarını yırtsalar da unutmuştum. Sağda, solda, ellerinde, avuçlarında, bacak aralarında, her yerde şafak defterleriyle geziyorlardı. Kapakları kamuflajlı, tek sayfalı defteri bir pasaport gibi taşıyorlardı. Onunla gideceklerdi. Onun sayesinde. Ömürleri kamplarda geçmiş ve dışarı çıkmaktan başka hiçbir şey düşünemeyen mültecilerden farkları yoktu. Tek sayfalı bir gidiş bileti. Üzerinde 460 kare. 4, 6 ve 0 sayılarını oluşturan 460 kare. Ne zaman satın aldıklarını biliyordum. Şerefli bir Türk evladı olarak kendilerini orduya teslim etmek için geldikleri otobüs terminalinde almışlardı. Arkadaşlarının omuzlarından iner inmez. Hatta yolda geçen o geceyi bile askerlikten düşen bir gün diye sayıp ilk kareyi özenle boyamışlardı. Şimdiyse hayli kararmıştı 460 sayısı. 460 günün, siyaha boyanan bölümü şişmiş, dörtten altıya taşmıştı. Yolda geçen gecenin 460'a dahil olmadığını öğrenenler çoktan hayal kırıklığına saplanmıştı. Ürkek kız kardeşlerin, uzaktan el sallayarak uğurladığı "en büyük askerler", çoktan birer hesap makinesine dönüşmüş, hayatlarının hiçbir döneminde olmadığı kadar sayıları düşünmüşlerdi. Okuması olmayanlar bile saymayı öğrenmişti. Bekliyorlardı. İlk günden beri. 460'ın kararmasını. Simsiyah olmasını. Siyah günlerin geride kalmasını. Tespih okşar gibi zaman çekiyorlardı. Aslında gün saymak, kutsal vazifeye, açık bir ihanetti. Ama sayıları çoktu. Hepsini mahkemeye verecek zaman yoktu. Belki de bu defteri basan ve satan içeri atılmalıydı.

Ülke çapında, bu işi her kim yapıyorsa, hepsini. Çünkü asıl suçlular onlardı. Vatan borcunun ne zaman biteceğini, sinsi bir esnaf gibi hesaplayan askerler değil. Asıl suçlular matbaacılardı. Tabelasında “Askeri Malzeme” yazan dükkânların sahipleri. Benim siyah defterim, onların şafak defteriyle kıyaslanınca, bir kahramanlık marşı kadar yasal kalıyordu. Türk Ceza Kanunu’nun Milli Savunmaya Karşı Suçlar kapsamındaki 318. maddesine göre yargılanması gerekenler onlardı. Vatanlarına hizmet etmekten başka bir şey düşünmeyen masum çocukların akıllarına bir geri sayım düzeneğini yerleştiren onlardı. Hatta bu virüsü yaymakta o kadar başarılı olmuşlardı ki erler, “Şafağın kaç, amına koyayım!” diye birbirlerini aşağılıyorlardı.

O terminal gecesi uzaklardaydı artık. Omuzlardan ineli çok olmuştu. Taşıma sırası kendilerindeydi. Adı bar, kendisi yoksul bir salon olan rütbeli gazinosundan masalar taşıyorlardı. Bense Sabit’le kar temizliyordum. Kışlanın ana girişinden yemekhaneye kadar olan yüz küsur metrelik bir yolu açmaya çalışıyordum. O elindeki kazmayla buzları kırıyor, ben de kürekle yanımdaki el arabasına atıyordum. Sormama gerek yoktu. Albay gelecekti. Girişi geçip cipinden inecek, yemekhaneye giden yolu da yürüyecekti. Bir hafta önce başka bir birlikte buzda kayıp düşmüştü. Burada böyle bir şey olmayacaktı. Sabit’le benim sayemde. “Kazıyacaksınız yeri” demişti Ekber. “Gerekirse jiletle!” Biz daha o aşamada değildik. Geçen ay tutan buzun seviyesine yeni inmiştik. Aşağıda daha çok vardı. Daha önceki ayların buzları...

Albay’ın gelişi, masaların taşınması, bütün bunlar bir hazırlığın parçasıydı. Ama ne için hazırlandığımızı ne Sabit ne de ben biliyorduk. Çünkü o da saymıyordu artık. Yanımızdan geçen bir yeni askere sorduk.

“Yılbaşı. Bugün yılbaşı. Moral ekibi gelecekmiş. Albay, yılbaşını bizimle kutlayacakmış.”

Sabit’le birbirimize baktık. Saç diplerimizden çıkan terler gözlerimize ulaşamadan alınlarımızda donmuştu. Bakışlarımız gibi. Yılbaşı! Öyle bir günün varlığını çoktan unutmuştuk. Varsa bile buralara uğraması mümkün değildi ama olmuştu. İşte gelmişti. Zaman donmamış ve aramızdan sıyrılıp hepimizin önüne geçmişti. Hatta yanında bir moral ekibi ve bir de albay getirmişti.

İlk çözülen Sabit oldu. Moral ekibi bazı çağrışımlar yapmış olmalıydı.

“Sen gittin mi lan, aç aça?”

Gitmiştim. Ama konuşmak istemiyordum.

“Hayır.”

“Eğitim birliğindeki ikinci hafta mıydı, neydi. Kerhanede kim varsa toplayıp getirmişler. İki bin herifin ortasına bıraktılar. Sonra da karıları zor kurtardılar. Tabii ömürlerinde ilk defa kadın görüyorlar. Ne yapsın çocuklar?”

Hatırlıyordum o kadınları. Hayatlarını dansözlükle kazanmadıkları ilk bakışta belli oluyordu. Hatta, o zamanlar, bunlarla kim anlaştı, diye düşünmüştüm. Başlarında organizatör kılığında bir pezevenk vardı. Bedava değildi tabii. Para toplanmıştı bizden. O pezevengi bulmak kimin göreviydi acaba? Her neyse, işler Sabit’in dediği gibi ilerlemişti. Annelerinden başka kadın görmemiş olanlar, üzerlerindeki çekingenliği birkaç saniyede fırlatıp atmış, bir canavara dönüşmüşlerdi. Birleştirilmiş yemekhane masaları duvara yapıştırılıp üzerlerine battaniyeler serilmiş, çıplak ayaklı kadınlar dans etmeye başlamıştı. Rütbeliler uzaktan seyretmiş, taşkınlık durumunda müdahale edebilecek mesafeyi korumuşlardı. Deneyimliydiler. Toplu tecavüze birkaç dakika kala, olaya nasıl el koyacaklarını çok iyi biliyorlardı. Birkaç haftalık aşırı baskıdan birkaç saatliğine çıkan binlerce er, kolektif delilik haline birkaç saniyede ulaşmış, o güne kadar fısıldamaya çekindikleri küfürleri ağızlarını yırta yırta etmişlerdi.

Kadınlar, önlerdeki erlerden aldıkları palaskalarla hayali bir sevişmeye dalarken, erler geçmiş ve geleceklerinden sıyrılmışlardı. İki bin etin üst üste geçtiği dev bir penis! Kanlı gözleri ve salyalı ağzıyla dev bir penis! Sonra... Sonra bitmişti her şey. Birden. Birkaç saniyede. Başladığı gibi. Ereksiyon yıkılmış ve rütbeliler devreye girmişti. “Dağılın! Dağılın!” Penis dağılmıştı. İki bin et, geldiği yere, askerlik hizmetine geri dönmüştü. Peki, bütün bunların nedeni neydi? Hangi yönergede yazılıydı? Neden sikemeyeceğimiz kadınları önümüze getirip soymuşlardı? Ne demek istiyorlardı? Belki de... Belki de şöyle diyorlardı bize:

“Daha gençsiniz, bari ölmeden bir am görün!”

Evet, o iki bin etin arasından şehit olan mutlaka çıkmıştı ama hayatta kalanların kadına bakışı da sonsuza dek sakatlanmıştı...

Hatırlıyordum kadınları. Kara gözlü memelerini. Üç öğün ekmek yağının bellerinden sarktığı kadınları hatırlıyordum. Sarıya saklanan saçları boğma telinden kadınları. Gözleri, çukurlarına atılmış dilek taşı. Tutmamış dileklerin yosuna çalan taşları. İri burunlarının ucu en son nereden çıktıysa, dudakları kadar kırmızı. Mor benekli omuzları yok, törpülenmiş. Uçlarında sallanan kollar kadar kahverengi. Ayak tırnakları da öyle. Düşmelerine az kalmış, sallanıyorlar. Onların üzerinde de iki masa bacağı. Birleştikleri yerde, ölmeden önce görülmesi gereken her neyse, o var. Bir de esmer dikenleri...

Hatırlıyordum kadınları. Hepsi de sarhoştu. Kokuyorlardı. İki bin ter bezini bastıracak kadar. Ama yine de gülüyorlardı. Kolay paraydı, ne de olsa. Sonu olmayan bir başlangıç için iyi para. Sonrasında abdest almalarına bile gerek yoktu. Aylar sonra, kasabanın kadınları da böyle gülmüştü, bizi ilk gördüklerinde. Çünkü bakmaktan ileri gidemeyeceğimizi biliyorlardı belki de. Her sene yenilenen asker yüzlerinin yarım metre aşağısındaki organlardan gelecek hiçbir tehlike yoktu. Menzili 400 metre olan tüfeğimizdi, sikimiz değil. Biliyorlardı. Bu yüzden korkuları yoktu ve intikamlarını alıyorlardı. Erkeklerden. Kendi erkeklerinden. Bellerinden yakalayıp kara yatıran, sonra da suratlarına bakmayan erkeklerinden. Gördükleri en zararsız erkekler bizlerdik. Cinsel barış elçileri...

Sabit anlatmayı bırakıp bir sigara yakmıştı. Ekber civarda değildi. Karakol komutanı yardımcısı olarak organizasyon işleriyle uğraşıyor olmalıydı. El arabası dolmuş ve kışlanın yan kapısından çıkarılıp boşaltılmayı bekliyordu. Biraz daha bekleyebilirdi. Nasıl olsa daha elli sefer yapacaktım o el arabasıyla. Acelesi yoktu. Bir sigara da ben yaktım. Uzun zamandır kullanmamın yasak olduğu yarım saatlik izinlerinden dönen erler kapıdan giriyorlardı. Yeni askerler. Gülüyorlardı. Soğuğun tadı damaklarını dondurmamıştı daha. Birbirlerine kartopu atıyorlardı. Oysa ben bunu bir kez bile yapmamıştım. Ne kardan adam, ne kartopu. Üşümekten korkmuştum. Parmaklarımın çatlamasından. Yere eğilip kar toplamak aklımın ucundan bile geçmemişti. Ama onlar yeni askerlerdi. Silahlarını bu sabah almışlar ve daha nöbete başlamamışlardı. Yaklaştıklarında cehaletin dinlendirici kokusunu aldım. Hiçbir şey bilmiyorlardı. Neler yaşayacaklarından haberleri yoktu. Ama bizden bahsedilmiş olmalı ki yanımızdan geçerken susmuşlardı. Başları önlerinde, bizimle göz göze

gelmeden yürüyüp gitmişlerdi. Onlar da öğrenecekti. Kirletenin ve temizleyenin kendileri olduğunu. Kirletip temizlemekten başka hiçbir işe yaramadıklarını. Hiçbir dişi hiçbir yere geçmiş olmayan, boşlukta dönüp duran bir çarkın içinde olduklarını anlayacaklardı...

Sonra Şamil'i gördüm. Uzmanlardan biri başında dikilmiş, şınav çektiriyordu. Kara her girip çıkışında yüzü daha da kızarıyordu. Uzman sayıyor, o da her şınavda "Jandarma!" diye bağırıyordu. On beşincide, cezayı bitiren soru geldi: "Kaç oldu?" Şamil bağırdı: "Sıfır!" Dünyanın bütün şınavlarının Türk askerine vız geldiğine dair, bir soru ve cevap ikilisiydi. Kim bilir, kim icat etmişti? Kim bilir Şamil'in suçu neydi? Belki yanından geçerken selam vermemişti. Ama her neyse, uzman yeniden hatırlamış olmalı ki Şamil'i yeniden şınava yatırmıştı. Durmaya niyeti yoktu. Şamil'in de yıkılıp kalmaya. Bölüğün en sağlam barfiksçisiydi.

"Ekber."

Sabit'in çenesiyle gösterdiği yöne bakıp sigarayı attım. Koşturuyordu Ekber. Kayıp düşmemek için bastığı yeri kolluyordu. El arabasının kollarına yapışıp geri geri karda sürüklemeye başladım. Cesim'in nöbet tuttuğu yan kapıdan geçip birkaç metre gittim ve arabayı devirdim. İçindeki son buz parçası da düşünce yeniden kapıdan geçip Sabit'in yanına geldim. Ekber de başındaydı.

"Gel buraya, sen de dinle. Albay, moral ekibiyle gelecek. Herkes yemekhanede olacak. Nöbet ne zaman?"

" Dört altı"

"Seninki?"

Bana soruyordu.

"Aynı."

Artık cümlelerimin sonuna "Komutanım" eklemiyordum. Gereği kalmamıştı. Ne dersem diyeyim, sonuç değişmiyordu.

"O zaman Albay geldiğinde buralarda olacaksınız. Ulan bak, bir hayvanlık ederseniz ağzınıza sıçarım. Adam gibi oturun, yemekhanede bir bokluk yapmayın. Diğerleri ne yapıyorsa siz de uyun. Bakayım, belki de sizi sabite alırım. Haydi, temizleyin artık şurayı."

Arkasından bakarken, dört saat nöbet tutmanın neye benzediğini hatırlamış ve donmayan son hücrelerimiz de kilitlenmişti. Albayla karşılaşmamamız için elinden geleni yapacağını bildiğimiz Ekber'in unutkanlığına güvenmek pek de akıllıca değildi. Ama yemekhanede adam gibi oturmamız konusunda bir uyarıda bulunduğu düşünülürse, nöbet çizelgesiyle uğraşamayacak kadar meşgul olduğunu da anlamıştık. Onun açısından en kötü, bizim içinse en iyi ihtimal olan, yemekhane merasimine katılmamız, o kadar da uzak bir ihtimal değildi. Ekber'in endişesini anlayabiliyorduk. Güvenmiyordu. Özellikle de ağızlarımıza. Özellikle de Sabit'in ve Cesim'in ağzına. Konuşabilirlerdi. "Bir derdiniz var mı çocuklar?" diye soran Albayın gözüne baka baka saçmalayabilirlerdi. Bu, büyük bir sorun olurdu. Depodaki hafif yelekler çıkarılmış bütün nöbetçilere dağıtılmıştı. Geçici olarak. Zırhlı BTR parçalarından yapılmış, çelik yelek taklitleri şimdilik depoya kaldırılmıştı. Yenilerin üstü düzgündü. Ama bizimkiler felaketti. O depoda neler yatıyordu, kim bilir? Hangi savaşları bekleyen hangi teçhizat? O birbirine sürttükçe ısınan toz torbalarından bile vardı mutlaka. Kimyasal mucize. Hatırlamıyorum nereden ama bir yerlerden duymuştuk. Komandolara veriliyor olmalıydı. Üşüyen parmaklarını ceplerine attıkları o torbalarla ısıtıyor olmalılardı. Düşünmesi bile güzeldi. O depoda her şey olmalıydı. Hatta yine komandolara verildiğini tahmin ettiğim kar botlarından da olmalıydı. Karteks bot denilenlerden. Köpek kulübesi yakmak zorunda kalmazdık. Bize de bir çift verselerdi. Hatta nöbetlerimizi bile düzgün tutabilirdik. Bir askere benzeyebilirdik. Ama hiçbiri yoktu. Belki depoda da yoktu. Belki yakınlardaki komandolar da bizim gibi soğuktan felç geçiriyordu. Oysa televizyonda görmüştük. Modern ordumuzun, ne işe yaradığını bilmediğimiz aletler taşıyan modern askerleri vardı. Ama çok uzakta olmalılardı. Çünkü bir tanesini bile görmemiştik. Bölükteki tek gece görüş cihazı, gece eğitimlerinde törenle kutusundan çıkarılır ve pili bittiği anlaşılınca yine törenle yerine konurdu. Bütçe düzenlenmesindeki birinci öncelik olan ordunun para yönetiminde mi bir sorun vardı acaba? Yoksa tembel vatandaşlarımız yan gelip yattıkları için yeterince vergi mi vermiyorlardı? Bilmiyorum, ama olağanüstü miktarda bir külfet olduğumuz gerçekti. Bize harcanan paranın sınırı yoktu ama yine de kışlanın ana girişinin karşısındaki ağaca dışbükey bir ayna koyacak nakit yoktu.

Nöbetçi, bir arabanın dibine kadar geldiğini ancak gölgesi üzerine düşünce anlıyordu. Bu yüzden bombalı araçlara karşı tek savunma tekniğimiz şuydu:

“Bizi mi bulacak, amına koyayım?”

Eksiklikler, yokluklar. Hiçbiri mazeret değildi tabii ki. Çanakkale savaşçılarının fotoğrafları vardı yemekhanede. İaşeleri de yazıyordu altında. Sabah kuru üzüm, akşam yarım ekmek. Öğle, yok. Bizse iyi yiyorduk. Her ne kadar yemin etmediğimiz için dışarıda yesek de, tabldotlarımıza et konuyordu. Her ne kadar etin tadı pilavla, onunki de hoşafla aynı olsa da iyi besleniyorduk. Zaten tatlılar dahil bütün yemeklerin tatlarının aynı olması normaldi çünkü ordudaydık. Her şeyde olduğu gibi bir tat standardı da vardı! Çanakkale kahramanlarıyla aramızdaki bu beslenme farkı için şükretmemiz gereken merciiler teker teker sayılıyor ve boğazımızdan geçen her lokmayı nasıl hak edebileceğimiz konusunda ayrıntılı bilgiler veriliyordu. Ama unutulan bir şey vardı: O da, biz sabittik. Sabit! Duruyor ve bekliyorduk. Durup beklemek, tok karnına. Koşup savaşmak, aç karnına. Seçme şansımız olsaydı! Ah bir olsaydı! Bu konuda edebileceğimiz tek bir laf olsaydı! Konu, savaşmak olsaydı! Konu, öldürmek olsaydı, ölmek olsaydı! Öldürdüğümüz adamların leşlerini yiyerek hayatta kalabilmek olsaydı! Ama değildi. Konu bu değildi. Saldırılmasını bekliyorduk. Bu aralar biz, sonra başkaları. Bizden sonrakiler. Onlar bekleyecekti. Daima bekleyeceklerdi. O saldırı anını. Oysa taarruz eden biz olmalıydık! Teyakkuzda kalanlarsa başkaları! Yumrukları sıkıp beklemek, kavgadan bin beterdi. Ama olmuyordu bir türlü. Bekliyorduk. Duruyorduk. Adresimiz belliydi. Telefonlarımız da öyle. İsteyen işletebilirdi. Ne kadar içimize kapansak da açık hedeftik. Bir fil kıçı kadar açık. Oysa tilkiler gerekiyordu buraya. Kurtlar belki. Dişleri sivri, sayıları az. Belki on beş, belki de yirmi uzman. Ama neredeyse seksen erdik. İnşaat kepçesiyle, kardan tüy çekmeye çalışıyor ama beceremiyorduk. Tabii, bu arada da deliriyorduk. Her geçen saniye, biraz daha fazla. Irak’taki Amerikan askerinin teçhizatını televizyonda görünce, NATO’nun ikinci en büyük ordusunun erleri deliriyordu! Gidip çalmak istiyorduk. Neleri varsa! Nöbet kulelerimize kurşun geçirmeyen camlar istiyorduk. Yaşam belirtilerimizi düşürmeyecek kalınlıkta kamuflajlar, üç kilo ağırlığında çelik yelekler, telsiz kulaklıklar, istiyorduk. Eğer bölge savunmasındaysak, bunu mümkün kılabilecek ve adını bilmediğimiz her şeyi istiyorduk. Kameralar istiyorduk. Her yerde.

Uyumayan, sigara içmeyen kameralar. Ama eğer sorun paraysa, başka bir fikrimiz daha vardı. Devlete ait bütün makam arabaları kışlayı kuşatıp bize siper olabilirdi. Kaymakamların, belediye başkanlarının, milletvekillerinin işlerine yürüyerek gitmesi bizim için sorun olmazdı. Onlar için de olmazdı mutlaka. Bir erin hayatından daha değerli ne vardı?

“Bir onbaşının hayatı” dedi Sabit.

“Ne?”

Son cümleleri yalnızca düşünmemiş, bir de söylemiştim. Farkında değildim. Utandım. Sabit’den değil, kendimden. Düşüncelerimi bile saklayamıyordum artık. Durumum hiç de iyiye gitmiyordu. Uyanıkken sayıklıyordum. Kafam düşünce kaçırıyordu.

Sabit, “Haydi yürü” diyene kadar da utanmaya devam ettim. Sonra el arabasını kim bilir kaçıncı kez sürükledim kışlanın dışına. Küçük bir buz dağıydı artık, önümdeki. Bir ona, bir de nöbet kulesinin önünde titreyen Cesim’e baktım. Türkü söylüyordu. Eğitim birliğindeki çocuklar gibi. Çirkin sesleriyle türkü söyledikçe güzelleşen çocuklar gibi. Bulutların neminden ıslanacak kadar yüksek bir tepede çöker ve soğuktan birbirimize girerdik. Tüfek namluları omuzlardan taşmış birer boynuza, bizse bir havyan sürüsüne benzerdik. Tam da o sessizlik bin yıl sürecekmiş sandığımız an, tek bir baş gri göğe yükselip uluyan bir köpek gibi türkü söylerdi. Küçük kabadayılar mahzun çocuklara dönüşür, annelerini özlerdi. Cesim’in neyi özlediğini bilmiyordum ama sustu birden. Çünkü gözlerimi görebiliyordu, durduğu yerden. El arabasının kollarından ellerimi çekmiş ufka bakıyordum. Orada olmak ister gibi. Ufukta. Bir adım attım. Sonra bir tane daha. Bir adım daha atacaktım ki Cesim’i duydum.

“Yapma! Sakın yapma!”

Anlamıştı. Ufka doğru yürümeye devam edeceğimi anlamıştı. Ama ben de anlamıştım. Başka bir şeyi. Kaçamayacağımı. Firar duygumun sadece birkaç saniye hayatta kalabileceğini. Olduğum yerde dönüp Cesim’e baktım.

“Korkma” dedim. “Başını belaya sokmam.”

Cesim gülüyordu ama yine de emin değildi.

“Ne korkacağım, amına koyayım! Yürü git, tutan mı var?”

“Gideceğim Cesim. Senden önce gideceğim” deyip el arabasını çekmeye başladım. Ağır ağır. Ağır... Ağır...

Sabit’in yanına döndüğümde, kara diktiği küreğe yaslanmış, eserimize bakıyordu. Belki bir otoban değildi ama yine de fena sayılmazdı. Nefesi terine karışmış, önünde uzanan ince yolu, biraz da gururla izliyordu. Beyaz kâğıtta siyah bir çizgi. Olabildiğince düz. O an solumuza düşen karargâh binasının önündeki giriş kapısının açıldığını duyduk. Başlarımızı çevirip, içeri gireni gözlerimizle karşıladık. Gelen, Albay’ın cipiydi. Oradan girdiğine göre bizim yolumuzdan yürümeyecekti. Sabit’le birbirimize baktığımız an, aramızdan bir kar tanesi geçti. Başlarımızı kaldırdığımızdaysa diğerlerini gördük. Kar başlamıştı...

Dört saatte açtığımız yolumuzun kapanıp yok olması, uzun bir küfür kadar sürdü. Üzerinde sadece kışlanın köpekleri yürümüştü. Bir de kargalar.

Nizami tek bir nöbet tutamayacağımıza emin olan Ekber, bizi cezaevine göndermişti. Her ihtimali göz önünde bulundurmalıydı. Bizimle asla yüz göz olmayan bölük komutanına, Albay'la karşılaşmamızdan doğabilecek herhangi bir sıkıntıyı açıklamak zorunda kalmak istemiyordu. Yakınlardaki kulelerde durduğumuz takdirde yanımıza gelip, bir iki soru sorabilirdi Albay. "Anlat bakalım oğlum, nöbet nedir?" ya da "Bu kulenin yaklaşma istikametlerini say bakalım" diyebilirdi. Bizse sessizce yüzüne bakabilirdik. Aslında askeri bilgi seviyem, diğerleriyle karşılaştırıldığında bir yarbayınki kadardı. Ama Cesim'lerin nöbetten anladıkları, Albay'ı asla memnun edecek türden değildi. Ekber de risk sevmiyordu. Gerek yoktu. Zamanında, denetlemeler süresince raflara kaldırılan, yönergeye uygun olmayan ne kadar nesne varsa, onlar gibi, biz de cezaevine kaldırılmıştık. Ne de olsa biz de nesne sayılırdık. Başkaları tarafından zamanlarına el konulmuş bütün insanlar gibi. Ne de olsa bizim gibi askerler de yoktu yönergelerde. Hiçbirinde bize yer yoktu. Bizden bahsedilen tek resmi evrak, askeri ceza kanunuydu.

Yılbaşı gününde nöbetçi astsubay olma şanssızlığını yaşayan Ekber, hiçbir şeyi şansa bırakmamak için başımıza bir uzman bile bırakmıştı. Yirmi bir yaşında bir stajyer. Bölüğe yeni gelmişti. Stajı bitene kadar boş kalacak olan tabanca kılıfında cep telefonunu taşıyan bir hayalperest.

Cezaevinin bahçesinde, yönergeye göre nöbet tutması gereken rütbeliler için inşa edilmiş, kapısı daima kilitli bir kulübe vardı. En önemlisi de

camları vardı. Sayelerinde içini görebildiğimiz kulübede bir kanepe ve iki çubuklu bir soba duruyordu. Kanepe umurumuzda değildi ama o soba! Nasıl da istiyorduk onunla ayaklarımızı ısıtmayı!

Kulübenin işe yaradığını ilk kez görüyordum. Elindeki anahtarla kapıyı açan uzman, "Yerlerinize geçin" dedikten sonra içeri gömülmüştü. Daha hiçbir kademeye sahip olmayan uzman çavuşun adı, diğer bütün rütbeliler gibi Komutanım'dı. Gerisiyle ilgilenmiyorduk. Gerek yoktu.

Tabii ki, bütün yeni uzmanlar gibi ciddiydi. Erle arasında, bir emir-komuta mesafesi bırakmak istiyordu. Stajyerliğinin ilk günlerinde aldığı tavsiyelerden biri. Erin gözünde bir saygınlık mertebesine yükselip emirlerini oradan vermek istiyordu. Yüksekten. Ama insan hayatında, çok az şey insanın istediği gibi oluyordu. Uzmanın eğitimi uzmanlık eğitimiyle sona ermemişti. Hatta yeni başlıyordu. İlk ders. En zor olanı: Erle iletişim kurmak.

Her şey, Sabit'in, aklına gelen bir fikri kulübenin kapısını açıp söylemesiyle başladı.

"Nöbetçiler sırayla on beş dakikalığına kulübeye girip ısınsın. Sekiz adamız. Gidene kadar herkes bir kere girmiş olur."

"Olmaz!" yanıtı geldi içeriden. Sonra bir uzman başı sarktı kapı aralığından.

"Nereden çıkarıyorsunuz bu icatları? Nöbet yerlerinize gidin."

Kar yağmaktan vazgeçip, buza dönüşmek için yerini ayaza bırakmıştı. Isıya duyarlılığı olağanüstü biçimde artmış olan bizler, eksi yirmilerde gezindiğimizi biliyorduk. Bir saat sonra eksi otuzu soluyacağımızı bildiğimiz gibi. Yürüyen termometreler olarak, o kulübeye girip ısınmak iyi bir fikir gibi gelmişti. Özellikle de cezaevinin duvarlarının ardından yükselen mahkûm sobasının dumanını gördükçe sinirleniyorduk. Sabit'in vazgeçmek gibi bir niyeti yoktu.

"Normalde buraya dört nöbetçi geliyor. Biz cezalı olduğumuz için buradayız. İki katı adam var. Her halükârda bütün kulelerde fazladan nöbetçi kalacak. Bırakın, girelim. Şimdilik iki saat kalınacak ama bu iş Albayın gitmesine kadar uzar."

Ama uzman da diretiyordu:

“Israr etmeyin, bak. Ekber Astsubayı ararım!”

Tehdit! Bize! İdealizm bok gibi bir şeydi. Öyle olmalıydı çünkü genç uzmanı, memleketi olan Muğla’dan karşımıza kadar getiren oydu. Bizi durdurmak içinse Ekber’den fazlası gerekiyordu. Belki bir tutanak. Emre itaatsizlikten. Şöyle kırk günlük bir cezaevi. Bu noktada devreye girmem gerekiyordu çünkü tek bir gün bile fazladan dahil olmayacaktım bu donmuş manzara resmine.

“Siktir et” dedim Sabit’e. “Boş ver.”

Ama kızgındı Sabit. Özellikle de açtığı yoldan kimsenin geçmemiş olmasına. Kazmayı tutan elleri hâlâ ısınmamıştı ve bu gidişle saatlerce de ısınmayacaktı. Karşısında daha oy bile vermemiş yaşta bir çocuk, iki çubuklu sobayla arasındaki tek engeldi. Sabit yirmi sekiz yaşındaydı. Cesim’se yirmi dokuz. Şamil de büyüktü uzmandan. Başlarını sallıyor, ellerini kaldırıp birbirlerine bakıyorlardı. Sinirleniyorlardı. Ağır ağır. Diğerleri konuyu uzatmamış, kulelerine çekilmek üzere cezaevinin arkasına geçmişlerdi. Bense, ortaya, tamam’lar, boş verin’ler atıyordum. Ama kimse dönüp bakmıyordu. Ekber’in askerlerinden en küçüğü olan, on yedi yaşındaki Fatin de benim gibi düşünüyordu. Doğum günü 1 ocak olan on binlerce Doğu çocuğundan biriydi. Yani belirsiz. Hatta bir Adliye Sarayı ziyaretinde, doğum tarihi hanesinde 00.00.00 yazan bir kimlik bile görmüştüm. İsa’yla yaşıt bir kız. Her neyse...

Yaşı büyük yazılmış olmasına rağmen, kendisi ergenlikten gün almakla meşgul olan eski korucu-yeni er Fatin, “Abi, yapmayın” diyordu. “Gitmeyin herifin üstüne.” Daha başka şeyler de söylüyordu ama anlamıyordum. Türkçeyle yapamadığını Kürtçeyle becermeye çalışıyor, gözü dönmüş ağabeylerini ikna etmeye çalışıyordu. “Vere!” diyordu. Haydi! Bir yandan da gri kapının üzerindeki cama bakıyordu. Cezaevindeki tek gardiyanın televizyon seyredip yemek yediği odanın camına. Çünkü Fatin, gardiyanların muhbirliğini biliyordu. En küçük terslikte, Ekber’e haber uçurmaktan asla çekinmezlerdi. Şimdilik camda görünmüyordu, gardiyan. Hangisinin nöbetçi olduğunu biliyorduk. O da kasabalıydı. İlçenin kör bir köyünden. Akrabası olmalıydı içeride. Akrabası mahkûm olduğunda, oturur kumar oynardı. Diğer mahkûmlarla. Arkasını kollayacak

bir akraba olunca, mahkûmların arasına girmekte bir sakınca görmezdi. Ne de olsa hepsi bir şekilde akrabaydı. Herkes birbirinden kız satın almış ya da kaçırmış, herkes birbirinin yakınını öldürmeye kalkmıştı. Tanışıyorlardı. Fatin'se yalvarmaya devam ediyordu. Kürtçe. Türkçe. Müslümanca:

"Allah aşkına yapmayın!"

Ama hiçbir dilde hiçbir kelimenin işe yaramadığını görüyordum. Uzman, emirlerin yerine getirilmesini kulübenin içinde beklemek üzere kapıyı kapatmış, muhtemelen bizi duymaya çalışıyordu. Gözleri de en az yüzleri kadar kızarmış olan Cesim ile Sabit'in söylediklerini anlamak için Kürtçe bilmek gerekmiyordu artık. Tanıdığım küfürleri ediyorlardı. Bu sefer gerçekten de Kürtler birisinin anasına sövüyordu. Şamil'se sessizdi. Yozgatlıydı. Yoldan çıkmış bir faşist. Irkçı bile olamayacak kadar cahil. Uyuşturabilen her şeyin bağımlısı, sol omzunda iki hilal taşıyan bir canavar. "Üçüncüyü yapamadım, sızmışım. Sonra da ocaktan attılar zaten" derdi. Bir de, insanların isimlerinden önce etnik kökenlerini söyledikleri bir bölgede, "Ben Terekemeyim!" diye söze başlardı. Kürtçeyle arası benimki kadar uzak değildi. Yürümeye başladıktan birkaç mevsim sonra sanayide çalışmaya başlamış, Kürtçe küfürleri ezberleyecek kadar çevresine kulak kabartmıştı. Şimdiyse dinlemiyor gibiydi. Duymuyor gibi. Sadece, cezaevi bahçesini yansıtan cama bakıyordu. Kulübenin camına. Bakışları elmastanmış gibi. Camı kesecekmiş gibi...

Küfür yarışına devam eden Sabit ile Cesim'in arasından geçip dört adım attı. Kulübenin kapısında durdu. Tüfeğini omzundan çekip duvara yasladı. Neden bilmiyorum, ama bana baktı. Bir şey mi söyleyecekti? Herhangi bir şey? Gözleri, Ziya'nınkilere benziyordu. Aydın'ın toprağına bastığında alev saçan gözlerine. Şamil kapıyı çalmadı, ardına kadar açıp içeri girdi.

Durduğumuz yerden, çok kısa bir film izledik. Sanki olanlar bir ekrandaymış gibi. Ekranın diğer tarafında. Dibimizde ama dokunulamayacak kadar uzakta. Kapının karşısındaki duvara yaslanmış kanepede oturan uzman postallarının cilasını inceliyordu. Başını kaldırdığı anda Şamil'in elleri boynuna uzandı. Uzmanın elleriyse, Şamil'in bileklerine. Aynı anda. Ama Şamil'in elleri daha hızlıydı. Uzmanın iki hatası vardı: Geleceği görememek ve bacakları açık oturmak. Ne tekme atabiliyor ne de çenesinin altında üst üste binmiş iki başparmak yüzünden

bağırabiliyordu. Şamil'in sırtı, yaylanan bacaklarının üzerinde küçülüp büyüyordu. Başı öne eğilmişti. Belki de uzmanın burnu ağzına giriyordu. Belki o burnu da ısırıyordu. Isırıp parçalamak istiyordu. Emin değildik çünkü artık bir sırt ve iki yanından havalanan iki ayaktan başka bir şey göremiyorduk. Önce biri sonra diğeri kalkıyor, sonra aniden iki topuk yere vuruyordu. Durduğumuz yerden Şamil'in ve uzmanın hırlamaları duyuluyordu. Hırlama diye bir sesin doğada var olduğuna kulaklarımız tanık oluyordu. Vahşi doğada, boğan ve boğulan iki insanın gürültüsüymüş meğer. Başsız ve kolsuz sırt küçüldükçe iki yanındaki bacaklar geriliyordu. Unutmasaydım, sayardım kaç dakika geçtiğini. Ellerinden omuzlarına yükseldikçe incelen ters kollarıyla, Şamil, bölüğün en iyi barfiksçisiydi. Bizse dünyanın en kötü jandarmaları...

Önce bir baş ve iki kol çıktı Şamil'in sırtından. Sonra döndü Şamil. Zıt yönlere bakan hareketsiz postalların arasında. Tek adım atıp iki çubuklu sobanın karşısında durdu. Öyle bir tekme attı ki, uğruna insan boğduğu soba, arkasındaki duvardan sekip bacağına çarptı. Çelik ızgaralı sobaya hiçbir şey olmadı. Ne kırıldı ne de parçalandı. En azından bir göçük bekliyordum. Ama sobanın o kadar umurunda değildi ki insanların dünyası, kılı bile kıpırdamamıştı. Sonra Şamil başını kaldırıp bana baktı. Neden, bilmiyorum. Bir şey mi söyleyecekti? Herhangi bir şey?

7

Hiçbiri, ama hiçbiri “Ne yaptın? Neden yaptın? Nasıl yaparsın!” demedi. Ben bile. On yedi yaşındaki Fatin bile. Sadece baktık. Önce, ızgarası ve kasası bizimle alay eder gibi hâlâ sağlam olan sobaya, sonra Şamil’in dua eder gibi açıp baktığı ellerine. İki adım daha atıp kulübeden çıkan Şamil, duvara yasladığı tüfeğini omzuna attığı andaysa kanepedeki uzmana baktık. Sağ yanağı sağ omzuna inmiş, hatta biraz da geçmişti. Sol gözünü kan basmıştı. Aramızdaki ekrana rağmen görebiliyorduk her şeyi. İçinde hırlama kalmış ağzından salyaları akmaya devam ediyor, sağ göğsüyle dudakları arasında saydam çizgiler çekiliyordu. İki eli de açıktı. Avuçlar görüyorduk. Biri sol dizinde, diğeri bedeninden olabildiğince uzak, kanepede. Bacakları dümdüz ve uzanmış, ayakları iki yana yıkılmıştı. Gövdesi kısalmış gibiydi. Durduğumuz yerden, palaskasının hemen üzerinde göğsü başlıyormuş gibi görünüyordu. Sol kaşı, sol gözüyle saç diplerinin arasında, sanki havada duruyordu. Uzman artık yaşamıyor olsa da, şaşırmaya devam ediyordu. Yan yatmış yüzüne bakarken başımı eğdiğimi fark ettim.

İlk konuşan Şamil oldu.

“Ateş ver.”

Soğuktan ya da sıktığı boğazdan gözleri sulanmıştı. Yaşlar terine karışmış, Terekeme dudaklarının üzerinde birikmişti. Dudaklarının arasındaysa bir sigara titriyordu. İnce bir ayaz rüzgârından. Hücum yeleğimin üst cebinden

çektiğim çakmakla yaktım. Hem de ilk çakışta. “İleri bak!” kadar sevdiğim “Normale dön!” emri, Şamil’in burun deliklerinden dalgalanan dumanla verildi. Aynı anda konuştuk. Şamil hariç hepimiz. Kimin ne söylediği anlaşılmadı. Sustuk. Cesim yeniden konuştu. Dinledik.

“Gömeceğiz. Kara gömeceğiz. Buralara, bir yerlere. Gitti, diyeceğiz. Çekip gitti. Bölüğe gidiyorum, dediğini söyleyeceğiz. Sonra da gitti, diyeceğiz. Belki de firar etti, diyeceğiz.”

Daha fazla konuşamadı çünkü biri kapıya vurdu. Duvarların arasındaki kırmızı kapı yumruklanıyordu. Hiçbir soğuk bizi o kadar çabuk donduramazdı. Ama Cesim çabuk çözüldü. Duvarın dibindeki taşa çıkıp dışarı baktı.

“Bekle bir dakika” dedi, her kimle göz göze geldiyse.

“Sonra da taştan inip, bize döndü.

“İmam geldi. Kapıyı kapatın. Dağılın.”

Sabit kulübenin kapısını çekip yanındaki nöbet kulesinin önüne geçti. Ben de tam karşısındakine. Fatin cezaevi binasının gri kapısına doğru yürüdü. Şamil’se kımıldamıyordu. Omzunda tüfeği, ağzında sigarası, kulübenin önünde, en son attığı adımda kalmıştı.

Fatin’in gri kapıya vardığını gören Cesim, sürgüyü çekip kırmızı kapıyı kendine çekti. İmamın sakallarından buz çivileri sarkıyordu. Her zamanki gibi gülüyordu. Her cuma olduğu gibi, mahkûmlara vaaza gelmişti. Her ne kadar öğle namazının üzerinden saatler geçmiş olsa da, yine aksatmamış ve bir parça iyilik bırakmaya gelmişti. İyiliği yüzünde taşırdı. Gülümsemesinde. Çıktığındaysa gitmiş olurdu o gülümseme. İçeride kalmış olurdu. Kötülüğün, pişman olmamaktan geçtiğine bininci kez şahit olduğunda ya da bahta benzer hiçbir halta sahip olmayan çocukların hikâyelerini yüzüncü kez dinlediğinde. Ama her hafta gelirdi. Her cuma.

“İyisiniz inşallah” dedi. Gözlerimizin içine bakarak. Bomboş gözlerimizde ne gördüğünü bilemiyordum. Başlarımızı salladık. Ağzımızdan tek bir kelime çıkmadı. Sadece Fatin gri kapıya vurdu. Üç kez.

“Ne var?” dedi, ardındaki ses.

İmam konuştu bu kez.

“Vaaza geldim, müdür bey.”

Bir anahtar döndü. Dönmesiyle kapı açıldı. Gardiyanın çatık başı göründü. Belli ki para kaybediyordu. Üzerinde maaşını yediği masa, karşısındaki imam yüzünden dağılacaktı.

“Nerede kaldın yahu?” diye tersledi. Sonra, biraz ileri gittiğini fark etmiş olacak ki, “Selamünaleyküm imam efendi, geç bakalım” dedi.

Gardiyanın çatık başı çıktığı yere girdi. Aynı anahtar yine döndü. Dönmesiyle kapı kilitlendi.

Şamil’in yanında buluştuk. İlk konuşan yine Cesim oldu.

“İmam çıkana kadar bekleyeceğiz. Bu herifin burada olduğunu gardiyan gördü mü?” Sorusunun cevabını biliyor ama emin olmak istiyordu.

“Yok” dedi Fatin. “Kimse görmedi. Cam boştu.”

Oysa nöbetçi rütbelinin en azından bir görünmek için de olsa, başgardiyana seslenmesi gerekirdi. “Bak, ben geldim, varsa adam gibi çayın, yolla!” demek için. Ama uzman stajyerdi. Sonsuza kadar.

“Tamam” diye devam etti Cesim. “İmamın gitmesini bekleyeceğiz. Sonra da bir yere gömeceğiz.”

Şamil’e bakmıyorduk. İlkiyle ikinci sigarasını yakmıştı. Sabit sordu:

“Ya bölükten biri gelirse?”

“Gelmez. Albay varken kimse gelmez... Dur lan, gidip şu herifin telefonunu kapatayım. Şimdi biri arar, sikiliriz.”

“Ben yaparım” deyip kulübeye girdim. Ziya da ölüydü ama böyle görünmüyordu. Yani bu kadar ölü görünmüyordu. Yüzüne bakmamaya çalışarak palaskasındaki tabanca kılıfından çektim telefonu. Bildiğim bir modeldi. Ekranında bir zarf yanıp sönüyordu. Zarfın içinde tam olarak şöyle yazıyordu.

“Oğlum, sana keçe çorap gönderdim. Bir de içlik. Üşüme yavrum. Allaha emanet ol.”

Telefonu kapatıp kılıfa soktum. Diğerlerinin yanına döndüğümde dağılıyorlardı. Yerlerine. Bekleyecektik. Ben de kulübenin yanındaki kuleye

girdim. Mezar taşından yapılmış kuleye...

Önce bir şey hissetmedim. Hiçbir şey. Ne bir üşüme ne bir bulantı. Kulenin tam ortasındaydım. Gözlerim karşımdaki duvardaydı. Bir zamanlar nöbet tutmuş eski askerlerin el yazıları. Şafaklar, devre lakapları, küfürler, şarkı sözleri, yine küfürler. Aşağıdan başlamıştım okumaya. Tavana doğru. Başımı kaldırdığımdaysa, bir kelime gördüm. Bir karış üzerimde. Tam tepemde. Mırıne. Yanındakileri okuyamadım, fazla yakınlardı. Bir adım geri attım. Bir soru vardı tavanda. Daha önce görmediğim. Altında durup da farkına varmadığım. Kürtçe. Mırın mırıne, xırexır çiye? Bir çiviyle kazınmış olmalıydı. Kim bilir, anlamı neydi? Boynumun acıdığını hissettiğim an başımı öne eğdim. Bu kez de postallarımın arasında bir cümle yatıyordu. Yine çivi yazısı. Aynı elden. Üstünde duruyordum. Bir adım daha geri atıp okudum:

Ölüm ölümdür, lakin hırıltı nedir?

O an. İşte, o an. O anlama anı. O bilme anı. O idrak. Hayatın, tam da durduğum yerde durduğu an. Zamanın askıya alındığı o an. Önce ağzım açıldı. Önce ağzım. Kapanmadı. Kapanamadı. Çığlık? Hayır. Sadece açık. Sonuna kadar. Sonsuza kadar! Sonra postallarım. Sanki yerden kesildiler. Belki bir, iki santim. Hissizlik ayaklarımdan başladı. Bileklerim, dizlerim, bacaklarım. Kesilip gitmişlerdi. Yoklardı. Gövdem de yoktu. Boynum! Burnum! Hepsi gitmişti. Kollarım, ellerim, her şey. Sadece gözlerim! Hayatta kalanlar onlardı. Açık ağzımla alnımın arasına sıkışmış gözlerim. Üzerlerine binen kaşlarımın perdelediği gözlerim. Ne görüyorlardı? Hiç. Titriyorlardı. Gözbebeklerim. Alnım ısınıyordu. Alnımdaki yara yeniden açılmış olmalıydı. Sıcak, çok sıcak damlalar iniyordu. Yavaşça. Burun direğimin iki yanından. O an. İşte, o an! Sesler duydum. İçimden gelen. Bir kovan arı yutmuşum gibi. Konuşmalar ve asla hatırlayamadığım bir şarkı. İlahi Morluk. Çağırınca gelmeyecek kadar eski. Hırıltılar. Yine. Ölüm ölümse, hırıltı da sonrasıdır. İlk plağımdı. Çizdiğim ilk plak. İlahi Morluk. Bin parmaklı bir yumruk! Tam suratımda! Ortasında! Dilim dişlerimin sırtına yaslanmış, nabzım kulaklarıma. Ahhh! Lan! Üşüme yavrum! Mahvoldum lan! Mahvoldum. Amına koyayım! Mahvoldum! Ağzım kapanıyordu. Kapandıkça dudaklarım geriliyordu. Dudaklarım yüzüme yayılıyordu. Yanaklarıma, çeneme. Çatladıklarını duyuyordum. Teker teker.

Mahvoldum. Keçe çorap, amına koyayım! Ve her şey durdu. Dudaklarım, sesler, şarkı, nabzım. Çünkü karşımda Ziya duruyordu. Elleri ceplerinde, yarım metre ötemde. Boyumuz aynıydı. Taklidimi yapıyordu. Ağzını açıp kapatıyor, gözlerini kısıp irileştiriyordu. Konuşmuyordu ama duyuyordum: "Ne yapacağım? Şimdi ne yapacağım? Boku yedim! Hem de çuvalla!" Sonra sadece bir gülümseme kaldı yüzünde. Tek bir gülümseme. Konuştu. Dudaklarıyla. Fısıldıyordu.

"Bırak. Bırak kendini. Gitmene izin ver. Yaşamana izin ver. Çek ellerini üzerinden. Yıllarca yaşayacaksın. Yıllarca. Bırak kendini. Gömeceksiniz. Sonra da bitecek. Karın kalkmasına dört ay var. Kimsenin haberi olmaz. Dört ay. Belki o arada sen de buradan çıkmış, çok uzaklara gidiyor olursun, kim bilir? Evet, terhisine daha çok var. Ama biliyorsun, uzmanın hatalarından biri, geleceği görememekti. Ancak bu bazen de işe yarar. Kim bilir, senin geleceğinde ne var? Ayrıca unutma, ben varım. Yanında. Daima... Benim gibi değilsin sen. Bana benzemiyorsun. Bütün bunlar sana göre değil. Ama üstesinden geleceksin. Yeter ki kendini bırak. Bırak ve gör. Neler yapabileceğini öğren. Bir daha asla korkma. Hiçbir şeyden ve hiç kimseden. Bir daha korkma. Sen ki, evini intiharın eşiğine inşa ettin, dünyanın bütün yollarında korkmadan yürüyeceksin. Hırıltının ne olduğunu soruyordun. Hayattır, asker. Ölüm ölümse hırıltı hayattır. Hırladığın sürece hayattasın! Hırladığın kadar!"

Gözlerinden ayırmıyordum gözlerimi. Başka bir yere bakarsam canım yanacakmış gibi geliyordu. Sadece onu görüyordum. Başka kimseyi istemiyordum. Kelimelerini dinliyordum. Ağzından çıkan harfleri. Söyledikleri bir yerlerde yazıyormuş gibi, konuşmasındaki virgülleri, noktaları görüyordum. Kelimelerinin arasındaki boşlukları. Gülümsüyordum. O gülümsediği için. Gülümseyerek konuştuğu için. Sakinleşiyordum. O sakin olduğu için. Artık korkmuyordum. O bana "Korkma" dediği için. "Üşüme!" diyen bir annenin sözünü dinler gibi. "Olur, üşümem" diyordum. "Gerekirse donarak ölürüm ama üşümem!"

Hırlıyordum...

Anlatmasını istiyordum. Yeter ki susmasın. Ne isterse, anlatsın. Babasını kurtarmak için neler yaptığını anlatsın. Aklına ne geliyorsa, ne hatırlıyorsa... Ama susmuştu Ziya. Bakmakla yetiniyordu. Gözlerime. Yine konuşmadı ama duydum.

"Şimdi bir sigara yak ve bütün dikkatini topla. Ardında iz bırakma. Diğerlerinden çok daha zekisin. Hiçbir şeyi şansa bırakma."

Ve Ziya, duvar oldu. Silikleştikçe, ardındaki yazılar belirginleşti. Duvardaki yazılar. Bir sigara yaktım. İmam içeri gireli en fazla on dakika olmuştu. Mahkûmların yanında yarım saat kalırdı. Önümdeki yirmi dakikayı, hayatımda işleyeceğim ilk gerçek suçu planlayarak geçirecektim... Öyle de yaptım.

Kuleden çıkıp, gri kapının önündeki Fatin'e baktım. O da korkmuştu. Hem de çok. Hâlâ korkuyordu. Yüzü sararmıştı. Başımı hafifçe eğip gözlerimi kıstım. "Hallolacak" demek için. O da başını salladı. Cesim ile Sabit yola bakan duvarın yanında bir araya gelmiş, hem bölüğün olduğu tarafa hem de Şamil'e bakıyorlardı. Biraz ona, biraz diğerine. Şamil aynı yerde kalmıştı. Kim bilir, kaçıncı sigaraydı ağzındaki? Önceliğim, oydu. Planımın ilk parçası, Şamil'i uyandırıp işe yarar hale getirmekti. Karşısına geçip durdum. Bu noktada, sesimi biraz yükseltmem, hatta kızgın görünmem gerekiyordu.

"Şamil! Kendine gel! Sen bir bok yedin, biz temizleyeceğiz."

Duyuyor ama tepki vermiyordu. Ellerimi omuzlarına koyup iki kez sarstım.

“Kendine gel, amına koyayım! At şu sigarayı” deyip ağzındaki sigarayı çektim. Yere fırlatıp üstüne tükürdüm. Beni gördüğünü ve duyabildiğini biliyordum. İçinde yüzdüğü şokun sonuna gelmiş ama gerçeklik kıyısına çıkması için son bir kulaç gerekiyordu.

“Eğer bir an önce kendine gelmezsen, hepimizi yakarsın! Bizi siktir et, ama seni ölene kadar içeri atarlar! Ölene kadar! Anlıyor musun bunu? Ne demek olduğunu anlıyor musun? Geberene kadar şurada kalırsın!” Cezaevini gösteriyordum.

Anlıyordu. Gözlerinin yaşarmasından belliydi. Uyanıyordu Şamil. Gerçeğe uyanıyordu. Devam etmeliydim. Durursam başa dönerdik.

“Şimdi beni iyi dinle! Bu olay burada kalacak, bitecek. Kimse bilmeyecek. Unutacağız. Ama önce akıllı olacağız!”

Beklediğim ses çıkıyordu. Hece hece olsa da geliyordu.

“Öldü... Herif öldü...”

Dünyaya hoş geldin, diyemeyeceğime göre başka bir cümle kurdum.

“Siktir et şimdi herifi. Ya sen ya da o ölecekti. Bıraksan, o seni boğacaktı! Kendini korudun, amına koyayım! Siktiğimin bir sobası için bizi öldürecekti herif!”

Saçmalıyordum. Ama öyle bir işe yarıyordu ki! Güveniyordum Ziya’ya. İnsanın doğru hatırlayamayan bir mahluk olduğuna güveniyordum.

“Toparla kendini! Üstünü düzelt.”

Bir yandan da boğuşmanın izlerini temizliyordum. Palaskasını beline indiriyor, fermuarı yırtılmış hücum yeleğini kapatmaya çalışıyordum. İki yakayı birbirine tutturduğum an anahtarın sesi yetişti. Başımı çevirdiğim an, gri kapı açıldı. İmam çıkıyordu. Gardiyanla tokalaştı, sonra Fatin’in sırtına dostça vurarak yanından geçip yürüdü. Her ne kadar gülümsemesi içeride kalmış olsa da gözlerinde hâlâ biraz vardı. İmamın beş adım atmasını beklemeden, kumar masasına dönmenin peşindeki gardiyan içeri girip

kendini kilitledi. Cesim sürgüyü çekip kırmızı kapıyı açtı. Tam çıkacakken, imam durup şöyle bir baktı. Kulübeye, Şamil'e, hepimize.

"Hayırlı nöbetler çocuklar" deyip kapıdan geçti. Ardından sürgüyü iten Cesim, Sabit'e "Herif gözden kaybolana kadar duvardan bak" dedi.

Planın devamı için biraz daha konuşmam gerekiyordu.

"Cesim, bak şimdi, arkadakilerin hiçbir şeyden haberleri yok. Olmayacak da! Sadece biz bileceğiz. Kürek, kömür deposunun oradadır. Fatin gidip alsın. Fatin! Gel buraya!"

Attığı ilk adımda kayıp düştü. Normalde gülerdik. Ama yapmadık. Aynı hızla doğrulup yanıma koştu.

"Şimdi, git arkaya, küreği al. Kömür deposunun önünde olmalı. Kapının hemen yanında. Neden alıyorsun, derlerse, gardiyan kapının önünü temizletiyor, dersin. Onlar hiçbir şey bilmeyecek. Tamam mı Cesim?"

Bendeki ani değişim, Cesim'i rahatlatmıştı. Bunu hissediyordum. Çünkü yorulmuştu. Her şeyi düşünmek zorunda kaldığı için yorgun düşmüştü. Onun da artık özünde erlik vardı, hepimiz gibi. Emir almayı tercih ederdik. Vermekten kolaydı.

"Tamam" dedi. Sonra da yüzü sarıdan kahverengiye geçmekte olan Fatin'e döndü. "Fırla!"

Çocuk, bina duvarının dibinden yürüyerek, hızlı adımlarla arka tarafa doğru gitti. Bu sefer düşmedi.

"Bu işi seninle ben halledeceğiz, Cesim. Şamil'den hayır yok. Sabit burada kalsın. Fatin küreği taşır, biz de herifi çekeriz. Zaten fazla uzağa gitmeyelim. Şu kar tepelerini görüyor musun?"

Duvarın üstünden görebildiğimiz kadarıyla, bir hafta önce belediye dozerinin yolu açarken, karı istiflediği yeri gösteriyordum. On metreye yakın bir yükseklikte, beyaz bir tepe. Bölükten kimsenin geçmediği sınırın ötesindeydi. Sınır, cezaevi oluyordu. Yolun sonrası mutlaka kapalıydı. Kasabaya girip çıkmak için daha aşağıdaki bir yol kullanıyordu. Agit ile Felat'ın ekmek kamyonu haftalardır buradan geçmiyordu. Yol, kara ve kaderine teslim edilmişti. Tabii ki sonunda insanlar vardı. Köyler, insanlar, çocuklar. Ama onlar, televizyondaki haberlerde, "altı aydır yolu kapalı"

diye bahsedilen yerlerdi. Kimsenin umurunda olmayan yerler. Kimsenin hatırlamadığı yerler. Gitmediğimiz ve görmediğimiz için artık bizim olmayan o uzaktaki köyler. Saklı nüfuslar...

“İşte o tepenin dibine gömeriz. Hem orada kar daha yumuşaktır.”

Yere bakarak başını sallıyordu Cesim. Kabul ediyordu her şeyi. Ekber’in askerleri için bile büyük işti bir cinayet ve onu gizlemek. Cesim’i bırakıp Şamil’in yanına gittim. Elinde bir sigara vardı ama yakmıyordu.

“Dalga var mı lan yanında?”

Şamil’in dibinde olmama rağmen Cesim daha önce duymuştu.

“Üfleyecek zaman mı oğlum?”

Hem Şamil’in ceplerini arıyor, hem de Cesim’e cevap veriyordum.

“Bana değil, arkadakilere lazım. Biz herifi çıkarırken gelip basmasınlar diye. Gelmeyin, desek bir bok döndüğüne uyanırlar.”

Ellerimden birinin durdurulduğunu hissettim. Önce nazikçe, sonra çok daha şiddetli biçimde. Şamil bileğimi sıkmış, bana bakıyordu. Beni de öldüreceğini düşündüğüm birkaç saniye içinde diğer eliyle esrarlı sigarayı avucuma bıraktı.

“Tamamdır” dedim ve elinde kürekle bana doğru koşturan Fatin’e “Ver onu, al bunu. Götür arkaya, içsinler” emirlerini verdim.

O sırada Sabit, “İmam gitti, tamam” dedi. Artık zamanı gelmişti. Ne kadar acımasız olabileceğimizi kanıtlama sırası bizdeydi. Şamil bu konuda üstüne düşeni fazlasıyla yapmıştı. Ama önce bir sigara içmeliydim. İki dakika durup planımı gözden geçirmek için. Üçüncü nefeste, Ziya’nın söylediklerini hatırladım. Aslında parmaklarımın arasındaki sigaranın dumanlı ilhamı da peşinden gelmişti. “Kar, dört ay sonra kalkar” demişti. Dolayısıyla biz çekip gitmeden ceset bulunacaktı. Her ne kadar Ziya bana “Bırak kendini” demişse de, “Kendini bırak, hayatını tut” demek istemişti. Yakacaktım. İşte sigara burada işe yaramıştı. Uzmana dair her şey küle dönüşene kadar yakacak sonra da üzerini karla kapatacaktım. Ama bu beyazlıkta herifi nasıl tutuşturacaktım? Her yer kardı. Sigaramızı bile zor yakıyorduk. Zaman geçiyordu. Nöbetin bitmesine bir saat on yedi dakika vardı. Yanıma gelmiş olan Fatin’in kolundaki saat, eğer hemen bir çözüm

bulamazsam ölene kadar pişman olacağımı söylüyordu. Hem de bağıra bağıra. Sigaram bitiyordu. Son nefesten önce bir şeyler düşünmeliydim. Ama ne?

“Ne ne abi?”

Yine kafam düşünce kaçırmıştı. “Yok bir şey Fatin” derken gözlerim, çocuğun cılız vücudunu saran hücum yeleğine kaydı. Bu oğlanı mı korucu yapmışlardı? Geçici değil, gönüllü olmalıydı. Yoksa bu kadar şarjörle ne kadar köy nöbeti tutabilirdi? Mermilerin ağırlığı kamburlaştırmıştı Fatin’i. Mermiler mi?

“Çabuk bir bez bul, mermilerin barutlarını boşalt. Çabuk Fatin, bakma suratıma!”

Bulmuştum! Uzmanı nasıl yakacağımı bulmuştum! Taşıdığımız bütün mermilerin barutunu üzerine döküp ateşe verecektik. Herif parlayacaktı! Birden! Pof! Önce parlayacak, sonra da yanacaktı. Kül olana kadar. Üstelik fazla ses de çıkmayacaktı. Bütün bunları düşünürken Cesim’in yanına varmıştım bile.

“Cesim, herifi gömmekle iş bitmez. Yakmamız lazım. Barutla yakacağız. Boşalt mermilerini. Fatin’in yanına git. Bir bezde toplayın hepsini.”

Sonra Sabit’e anlattım. Şamil’se her şeyi duymuş ve öldürdüğü adamı çoktan sindirmişti. Fatin’in kömürlükten getirdiği, eski bakım bezlerinden birinin başına çökmüş mermilerin başlıklarını söküyordu. Bakım bezleri yağlıydı. Olması gerektiği gibi yanıcı!

Adam başı seksen mermi! On yedi dakika sonra 400 mermi boşalmış, ilkel heybemiz bir barut tepeciğiyle dolmuştu. Tam bir saatimiz kalmıştı. İşler değişmişti. Artık herkese ihtiyaç vardı. Cezaevinin önü tamamen kargalara kalacaktı. Gardiyanın camdan bakıp da asker görememesini umursamıyordum. Her ne kadar, şüphelendiği takdirde bölüğü arayıp haber vermesi birkaç saniye sürecek olsa da. Bir planım vardı! Bir kararım! İntihardan daha zevkliydi!

Cesim ve Şamil, uzmanı kulübeden çıkardıkları anda Fatin kırmızı kapıyı açtı. Dışarı çıkmaları üç saniye sürdü. O kadar hızlı çekiyorlardı ki, neredeyse yüklerinin kolları kopacaktı. Ben barut heybesini, Sabit’se bakım bezlerinden bir tomar ve küreği taşıyordu. Tüfeklerimizi cezaevinin

bahçesinde bırakmıştık. Üstün körü kapattığımız kırmızı kapıdan uzaklaştıkça, kar derinleşiyordu. Birkaç yüz metre uzakta Albay, bölükte yılbaşı kutluyor, bizse kararmaya yüz tutmuş havada, bomboş ve masmavi bir yolda ceset sürüklüyorduk. Hem koşuyor, hem de o an yemekhanede olanları düşünüyordum. Planım o kadar iyiydi ki gereksiz konular üzerinde yoğunlaşarak kendimi dinlendirebilirdim. En azından kar tepesine varana kadar.

Herkes yemekhanede olmalıydı. Masalara oturmuş, bekliyor olmalıydı erler. Albay ile bölük komutanının yolunu gözleyen biri görevlendirilmiş olmalıydı. Yaklaştığı anda haber verecek bir erketeci. Uzmanlar, astsubaylar konuşuyor olmalılardı. Ayakta. Bu kadar işin arasında, bu da nereden çıktı, diyor olmalılardı. Ve önce haberi sonra kendisi gelmeliydi Albayın. Ardında bölük komutanıyla. Erler sustalı gibi ayağa fırlıyor, Alay komutanının gözlerinin içine bakıyor olmalılardı. Bir bölümü de Çanakkale Şehitlerinin iaşesini ezberlemeye çalışıyor olmalıydı. Albayın en sevdiği sorulardan biri. Gülümsüyor olmalıydı. İmamınkine benzer bir gülümsemesi vardı. Erlerin gerçekten sevdiği tek rütbeliydi. Birkaç dakikalığına da olsa, yanında kendilerini güvende hissediyorlardı. Ama o garip soruları yok muydu? Yanıtları hiçbir kitapta yazmayan soruları! Aslında tek isteği, karşısındaki gövdelerin biraz da kafalarını çalıştırmasıydı. Ama hayalperest değildi. Kendisine bakan genç erkekler ancak er olabilmişti...

Emir ve eziyet arasında bir saç teli kadar fark vardır. O tel beyazlaştıkça, emri verenin, ere insan gibi davranma ihtimali yükselir. Albayın saçları da bembeyazdı. Bir gaziydi. Tabancasını çekip dağlara koşanlardan. Sağ yanağı yoktu. Derisi daralıp çekmiş gibi gergindi. Şarapnel. Efsaneye göre, erler çekip almıştı mevziden. Belki de bu yüzden erden başkasını umursamıyordu. Ama aramızda o kadar çok rütbe vardı ki, bu da bizim işimize yaramıyordu. “Merhaba asker” diyor olmalıydı. “Sağ ol!” diye haykıran erlere, “Sizler sağ olun” diyor olmalıydı. “Sağ ol!” karşısında sessiz kalanlardan değildi. Tek başına sağ kalmayı önemsemiyordu! Yeni bir yıldan ve getireceği güzel günlerden bahsediyor olmalıydı. Sonra aniden “Burası ne ocağı?” diye soruyor olmalıydı, en yakınındaki ere. Gafil avlanan er kekeliyor olmalıydı. Göz göze geldiği Ekber, “Sıçtım ağzına” diyor olmalıydı kaşlarıyla. Oysa kim bilir, ne kadar tekrarlamıştı neler yapmaları gerektiğini? Nasıl tokalaşacaklarını, nasıl öpüşeceklerini,

tükürüklerini kendilerine nasıl saklayacaklarını... Bölük komutanına dönüp, “Haydi” diyor olmalıydı, Albay. “Başlayalım.” Yüzbaşının emriyle, büyük bir sandalye gürültüsü içinde bölük, rütbe sırasına göre diziliyor olmalıydı. Tabii, bu arada, askeri bayramlaşmanın dört şartı da yerine getirilmiş olmalıydı: Örtülü bir masa, kolonya, çikolata ve plastik çiçek. Bu dört şartın önünden geçen albay, yılbaşı tebrikini başlatmak üzere yüzbaşıya elini uzatıyor olmalıydı. Sırası geçen, Albayı takip ediyor olmalıydı. Tokalaşarak, öpüşerek ve tebrik ederek. Böylece zincirin rütbeli ucu içe doğru kıvrılıyor olmalıydı. Sırasını savan Ekber’se erlere kaş göz ediyor olmalıydı. Albay farkına varıyor ama görmezden geliyor olmalıydı. Kulaklarına “Yılbaşın kutlu olsun” cümlesi fısıldanan er, heyecandan, yarısı çok içeride, yarısı fazla dışarıda bir “Sağ ol!” çıkarıyor olmalıydı. Albay dudaklarının tamamını değdirerek öperdi. Diğerleriyse şakaklarını değdirir, yanak arayan dudaklarımızın havayı öpmesine neden olurlardı. Ne de olsa, yarım saat sonra, hayat kaldığı yerden devam edecekti. Özellikle Ekber, şakağıyla, erin şakağına vururdu. Birine kafa atmak için tebrik merasimlerini bekleyen, dünya üzerindeki tek insandı. Yılbaşları ve bayramlar ne kadar doğalsa, bizim merasimlerimiz de o kadar sanayi tipiydi. Savaş sanayi tipi! Dengesiz ve düzensiz sağ ol’lar uçuşuyor olmalıydı. Albay elini bıraktıktan on saniye sonra “Sağ ol!” diye haykıran aşırı gergin erler, öpmek için yaklaşan astsubayların kulaklarını patlatıyor olmalılardı. İlk kez bir Albay öpecek olan yeni erler, heyecandan burun, elmacık kemiği öpüyor, tokalaştıkları elleri bırakmayı unutuyor olmalılardı. Erlerin tamamını tebrik etmiş olan Albay, bölük komutanıyla yemekhaneden çıkmış olmalıydı. Ani gelen rahatlamayla rütbeli ve rütbesiz gürültüsü artmış, öpüşmeler gevşemeye başlayıp, hızlı tokalaşmalara düşmüş olmalıydı. Bir, iki dakika içinde bütün rütbeliler, dağıtılması unutulmuş çikolatalardan alıp bayram yerini terk etmiş olmalılardı. O anı bekleyen erler, bedava erzak peşindeki kadınlar gibi çikolata kutusuna saldırıyor olmalılardı. Kolonyaya dokunan çıkmazdı. Kolonya içen askerler filmlerdeydi. Kaçak Chivas Regal’in şişesi sekiz liraydı.

Hepimizden önce kar tepesine ulaşan Sabit, kazmaya başlamıştı bile. Bir fıskiye gibi çalışıyordu. Kar fıskiyesi. Buz tozu etrafını sarmış, sadece çevresinde, kar yeniden yağmaya başlamış gibiydi. Başka zamanlar ve başka yerlerde polenler kar tanelerine benzetilirken, kar taneleri burada

polenlere benziyordu. Bunun gibi daha birçok ters benzeşme söz konusuydu. Başka yerlerde cüceler, çocuklara benzetilirken, burada tersiydi. Başka yerlerde, silah sesi sanılan egzoz patlamaları varken, burada onlar gerçek silah sesleriydi. Kristal ağaçların kalın kılçıklarına tünemiş kargaların gürültüsüne dayanamadığı için sabahın dördünde havaya ateş edenler, egzozu patlayanlardan daima fazlaydı. İnsana ateş eden sayısıysa karga kovalayandan fazla! Bu sadece bir tahmindi tabii. Gerçekte silah seslerinin hangi hedeflere doğru uçtuğunu bilmiyorduk. "Şuralardan geldi" deyip uzakları gösteriyor, sonra da "Siktir et" diyorduk. Silahın kime karşı ateşlendiğini öğrenmek için pek de hevesli değildik, doğrusu. Nasıl olsa, ölüm varsa, öğrenirdik. Birileri ağlamaya gelirdi. Ya da, bölük komutanı, kan davası bitirme turnesine çıkarken yanına devriye alırsa, haberi gelirdi. Biz de o haberle, duyduğumuz sesleri eşleştirmeye çalışırdık. "Dün sabahkini hatırlıyor musun? Galifaki köyünden korucularmış. Hayvan davasından vuruşmuşlar." Fazla kolay öldürüyorlardı. Fazla kolay ölüyorlardı. Sineklerden biraz daha kilolu olan çocuklar, hayatla aralarındaki cama, 180 km hızla yapışıyordu. PKK'nın silahtan fazla çocuğu vardı. Çocuk zulaları. Taş atmak da bir meslek, diyen babaları, üç beş kuruş için soylarını panzerlere ezdiriyordu. Daima, bir şeyleri anmak üzere sokağa fırlanacak bir gün vardı. Birinin doğum günü, diğerinin ölüm yıldönümü. PKK'yı çekip çeviren adamın sünnet tarihini bilseler, onun da yıldönümünü kutlayacaklardı. Çocuklar hazırdı. Daima. Her şeye. Ne de olsa tatildi okul. "Parasızlıktan veremedik çocuğu!" adında, bitmeyen bir tatil vardı. Karla kaplı tezekten yapılmış evlerinde –ucuzluktan alınmış olsa gerek– on bin liralık Glock'larla aynı odada uyuyor, bir daha da uyanmıyorlardı. Kendileri on iki, cesetleri kırk beş yaşında. İntiharcı kadınların aksine. Onlar, kırk beş de olsalar, cesetleri on sekiz gösteriyordu. İnsanın yaşı, nasıl öldüğüne bağlıydı. Ne zaman doğduğuna değil. Ayaklarımın dibinde yatan uzmansa artık hepimizden yaşlıydı. Zayıf vücudu samanla doldurulmuş gibi katlanmıştı. Birden aklıma cep telefonundan, nerede olduğunun bulunabileceği geldi. Adını bilmediğim teknikler sayesinde nokta atışı yapabilirlerdi. Düşük de olsa, bu paranoyak ihtimali yok etmek için telefonunu çekip, "Sabit, bir tane de şuna geçir!" dedim, yere atarak. Kürek indiği hızla kalktı ve telefon paramparça oldu. Kazdığı kuyuya dönen Sabit, kendini öyle kaptırmıştı ki toprağa çoktan ulaşmış, derinlere iniyordu. Bir yandan da ne kadar bulursa nefes kapıyordu

açık ağzıyla. Yorulmuştu. “Şamil, sen devam et” dedim. Cesim diz çökmüş, biriken toprağı kenara çekiyordu. Bense gözlerimin seçebildiği kadar uzağa bakıyordum. Olduğum yerde dönerek. Hiçbir şey yoktu. Hiç kimse, hiçbir şey. Araya giren tümsek yüzünden cezaevi de görünmüyordu. Kazdığımız mezar boşluğun ortasındaydı. Karın boşluğunun ortasında. Karanlığın, önce beyazdan maviye oradan da griye çaldığı bulutların üstündeydik. Gitmesine gerek yoktu, uzmanı cennete gömüyorduk. Cennetin dibine! Uzmanın katlanmış vücudu öyle bir sığdı ki çukura, anasının rahmi, yanında bol kalırdı. Geldiği gibi gidecekti. Bir cenin gibi. Telefonun parçaları da çukura girmiş, geriye yakmak kalmıştı. Uzmanın üzerini silah bakım bezleriyle örtüp en üste barut heybesini koydum. En yağlı bezlerden birini ilkel bir fitile dönüştürüp ucunu çakmağa dayadım. Çaktım... Alev fitile sıçrayana kadar belki on defa. Sonunda ince bir duman çıktı. Sonra kibrit alevi büyüklüğünde bir ateş. O yürüdü, biz kaçtık. On adım geri. Birkaç saniye sonra yeniden zaman geri gitti. Yeniden gündüz oldu. Tam düşündüğüm gibi! Tek hamlede parladı barut! Pof! Bir saniye boyunca baktığımız her şeyi aydınlatan bir şimşek gibi çaktı. Sonra... Sonra alevin harı aniden düştü ve çukur yanmaya başladı. Üzeri sarı, mavi bir alevle örtülmüş gibiydi. Olmuştu! En büyük suçumuz küle dönüşüyordu! Kimya dalında ne kadar ödül varsa, bana verilmeliydi! Kundakçılık konusunda ne kadar roman varsa, içinde adım geçmeliydi! Öyle bir alevdi ki bu, ne yüksek ne de sönecek kadardı. Tanrı bize yardım ediyor olamazdı çünkü hiçbir kutsal kitapta işlediğimizden büyük günah yoktu. Ama yine de her şey istediğim gibi gidiyordu. Sabit ile Cesim, çukurun yanında diz çökmüş, ellerini alevlere uzatmışlardı. Isınmaya çalışıyorlardı. Yanan bir cesedin aleviyle. Seçme şansları yoktu. Civardaki en sıcak şey o çukurdu. Fatin’e döndüm.

“Saati göster.”

Uzattığı bileğini kavramam, onun saate bakıp okumasından daha kısa sürüyordu. Saat dijitaldi ama Fatin değildi. Nöbetin bitmesine kırk yedi dakika kalmıştı. “Fırla!” dedim Fatin’e. “Koş cezaevine. Bizi bekle! Şamil sen de! Yürüyün, çabuk!” Son kez yanan çukura baktıktan sonra Şamil, Fatin’in peşinden cezaevine doğru koşmaya başladı. Cesim’lerin yanına gidip çukura yakından bakınca iki nefesten fazla dayanamadım. Alevlerin üzerindeki bir çift ele kustum. Anında. Sabahtan beri ağzımda tutuyormuş ve çıkarmak için o anı bekliyormuşum gibi. Cesim, “Lan!” deyip çektiği

ellerini, kara sürterek temizlemeye çalışıyordu. Sabit'se "Ne yaptın, amına koyayım!" deyip gülüyordu. Öksürür gibi kusmaya devam ettikçe, üzerine eğildiğim alevler kısalıyordu. Ateşi kusarak söndürmemek için başımı yana çevirdim. Neyse ki, kusacak bir şey kalmamıştı. Hela denilen deliğin üstüne oturmamak için aylardır bir şey yemiyordum. Elimin tersiyle ağzımın üzerinden geçerken bile gözlerimi çukurdan ayıramadım. Uzman yan yatıyordu. Dizleri neredeyse çenesinde. Sağ profilini görebiliyorduk. Sahip olduğu her şeyin sağ tarafını. Sağ kolunu, sağ bacağını, sağ yanağını, sağ gözünü. Yanağı, ortasına çakmak tutulmuş bir kâğıt gibi delinmişti. Delik genişledikçe gözü kararıyor, çevresindeki et kabarıyordu. Delik genişledikçe, görünen dişlerin sayısı artıyordu. İşte, diyordum, kendi kendime. Bu dişleri bulup bizi yakalayacaklar! Ama artık çok geçti! Doğrusu, bölgeye güveniyordum. Bölgenin zorluğuna. Kaybolan bir uzman çavuş. Dişleri bulunan bir ceset. Rüşvet işi olabilirdi, PKK olabilirdi, haraç işi olabilirdi, on iki yaşındaki bir kıza sadece selam vermiş olabilirdi! Yüzünün görünen kısmı, kaynayan bir çorbadan, dibi tutmuş ete dönüştükçe, o ana kadar hiç bilmediğim bir koku soluduğumu fark ettim. Yanan insan, yanan hayvan gibi kokmuyordu. Koku çekiç gibiydi. Burun deliklerine sokulan iki şişko parmak gibiydi. İki şişko parmağın burun deliklerinden tutup bir insanı sürüklemesi gibiydi. Kamuflaj deriye karıştıkça kaslar ayrılıyor, kemikler beliriyordu. Bölükteki ilk aylarımda, Akif'e, evrak imha ederken yardım ederdim. Muhafaza edilme süresi geçmiş, resmi ne varsa kazanda yakardık. Bin sayfalık tomarları alevler bir zar gibi sarar, CD'ler denizanaları gibi kıvranarak erir ve biz izlerdik. Yakılacaklar eksildikçe sakinleşirdik. Sanki huzursuzluğumuzun nedenlerini yakıyormuş gibi rahatlardık. Ama artık farklıydı. Alevlerin hiçbir renginde huzur yoktu. Sabit sürekli etrafa bakıyor, çökmesine iki basamak kalmış karanlığın içinde düşman arıyordu. Öyle bir bakıyordu ki hiç kimseyi görmemesi için dua ediyordum. Yakalanmaktan korktuğumdan değil, gördüğü her neyse, öldüreceğini bildiğimden. Gömecek başka birilerinin daha çıkmasından. Cesim'se ellerini temizlemiş, alevlerle konuşuyordu: "Haydi, amına koyayım! Haydi! Yanın! Yanın ulan!" Zaman aktıkça, gelecek olan nöbetçilere veya herhangi birine yakalanma ihtimali büyüyordu. Kalbim ayrı, nabzım ayrı atıyordu! Kim bilir, nasıl görünüyorduk o alev saçan çukurun başında, boşluğun ortasında?

Postallar! Onları da unutmuştum! Dişler gibi! Derileri, bağcıkları yanıyor ama tabanları bir türlü erimiyordu! Oysa sobaya tuttuğumuzda bile yapışırdı demire. Acaba rütbelilere verdikleri postallar daha mı sağlamdı? Hayır, çünkü onlar da birkaç saniye sonra siyah bir kaşar gibi erimeye başlamıştı. Çok uzaktan gelen kurt ulumaları duyuyorduk. Sonra da birkaç el silah sesi. Egzoz patlamıştır, diyordum! Gördüklerimi düşünmemek için. Ama olmuyordu tabii. Kararmış bir yığın vardı artık çukurda. Daha fazla dayanamayacaktım. İleride pişman olabileceğimi bilsem de “Yeter, gömelim artık!” dedim. Bu emirden başka hiçbir şey beklemeyen iki adam, toprağa öyle bir saldırdılar ki tek hamlede çukur kapandı. Bir perde duman ve on ton koku kalmıştı dışarıda. Sabit, elindeki kürekle kar tepesinden kopardığı parçaları toprağın üzerine yığıyor, dizlerinin üzerindeki Cesim iki eliyle önündeki karları itiyordu. Bana, yaklaşacak yer kalmamıştı. Ayakta, onları izliyordum. Görünürde toprak olup olmadığına bakıyordum. Sonra birden Sabit, “Ulan, en verimli çağımızda, olacak iş mi bu?” dedi. Başını kaldırıp bana baktı ve hiç yapmadığımız gibi gülmeye başladık. Birden! Ağlar gibi! Biraz önceki kusmam gibi! Koca koca kahkahalarla! En verimli çağımız! En verimli çağımızda askere alınmış ve bir komutanı yakıp gömmüştük. Belki de böyle olacağını biliyorlardı. Bunun için bizi hayattan çekip almışlardı. Dışarıdakileri korumak için! Çünkü en verimli çağımızı orada geçiriyor olsaydık, kim bilir daha neler yapardık? Dışarıda ihtimaller daha fazlaydı!

Birkaç dakika içinde kar tepesinin yanında ikinci bir tepe yükselmişti. Sorun değildi. Birken iki olan kar tepelerinin dikkat çekmediği bir yerdeydik.

“Tamam, haydi!” dediğim anda koşmaya başladık. Ciğerine çektiği onca şeye rağmen Cesim, bir çığ gibi koşuyordu. En arkadan başlamasına rağmen beni de geçmiş, cezaeviyle aramızdaki tümseğin ardında kaybolmuştu. Sabit ve ben kırmızı kapıya vardığımızda içeri girmişti bile. Nefes nefese, görebildiğim her şeye bakmaya çalışıyor, algılayabildiğim her şeyi anlamaya uğraşıyordum. Birileri gelmiş miydi? Gardiyan yokluğumuzu fark etmiş miydi? Arkadakiler öne gelip, bizi ya da uzmanı sormuşlar mıydı?

Hayır, bunların hiçbiri olmamıştı. Bizi gören Fatin, korkudan bayılmanın eşiğinden dönmüş, gülüyordu. “Yok bir şey abi!” diyordu. “Ne gelen var, ne giden. Kimsenin ruhu duymadı.”

Silahlarımızı omuzlarımıza atıp beklemeye başladık. Tabii ki konuşmuyorduk. Konuşacak bir şey yoktu. Ekber’in askerleri bölünmüştü artık. Öndekiler ve arkadakiler olarak. Onlardan daha derindeydik. Cehennemin kapısında. Belki de içinde. Bu yüzden hepimiz terliyor olmalıydık. Eksi otuz ikide. Bir ara Fatin, yerden bir tomar kar alıp ağzına attı. Göz göze geldik. “Memlekette bunu pekmezle yeriz” dedi. Başımı çevirdim. İçeride mahkûmların, dışarıdaysa bizim attığımız iki yüz voltadan sonra Sabit konuştu:

“Geliyorlar! Nöbetçiler geliyor!”

Yavaş yürüyorlardı. Bizi delirtmek için. Nöbetten çalmak için... Kapıyı açmış bekliyorduk. Cesim’e baktım. “Ben hallederim” dedim. Kapıdan ilk geçenin yolunu kesip konuştum:

“Komutan yok, bir işi varmış. Çıktı. Birazdan gelir, uyanık olun.”

“Tamam, merak etme” dedi karşımdaki.

Benimle beraber nöbete başlayan son er de kırmızı kapıdan çıkana kadar bekledim. İstemiyordum ama yaptım. Gözlerimi karanlık kulübeye çevirdim. Simsiyahtı içi. Camı simsiyah, içi simsiyah, dışı simsiyah... Sonra yürüyüp gittim.

Bölüğe yaklaştıkça Ekber’i seçebiliyordum. Karargâh girişinin yanında durmuş, sigara içiyordu. İşte, o anlardan biri daha! Sağım solum karanlıktı. Çok uzaklardaki evlerin ışıkları ve ayazın yıldızları. Kaçmam lazım, diye düşündüm. Hemen, şimdi! Herif her şeyi öğrenmiş! Kapıda bekliyor. Bölüğe ilk giren Sabit’di. Ekber bir şey söylüyor olmalıydı ki karşısında durmuştu. Ardından giren Cesim de yanlarında duruyordu. Sonra bir diğeri, sonra hepsi. Birikmişlerdi Ekber’in çevresinde. Öğrenmiş olsaydı, çoktan bağıran sesini duyuyor olurdum. Öğrenmiş olsaydı, hepsini çoktan yatırmıştı yere. Ama Ekber gülüyordu. Evet, gülüyordu. Gerçekten de gülüyordu. Sabit konuşuyor, Ekber gülüyordu. Hiçbir şey anlamıyordum. Hiç! Bölüğün kapısından geçip yanlarına vardığımda beni fark eden Ekber,

“Sen de!” dedi. “Doldur-boşaltınızı yapın, doğru yemekhaneye! Haydi bakayım çocuklar! İyi yıllar!” Sonra yine bana bakıp ekledi:

“Bir daha vurma lan bidonu!”

Güldü. Erler de güldü. Ben de güldüm. Ekber’in keyfi yerindeydi. Belki de birkaç kadeh atmıştı. Albayın ziyareti sorunsuz geçtiği için küçük bir kutlama yapmıştı. Nöbetçi komutan olduğu bölükte hiçbir sorun yaşanmamış, hiçbir cinayet işlenmemişti! Ya da yılbaşı, bölgedeki görevinin sonuna yaklaştığını hatırlatmıştı. O da gün sayıyordu. Diğerleri gibi. Bazen telefonda konuştuğunu görürdüm. Kafası önde, boştaki eli arkasında. Kim bilir, kiminle? O da buraya, birilerini bırakıp gelmiş olmalıydı, diğerleri gibi. O da, insandı. Şamil gibi.

Doldur-boşalttan sonra silahlığa çıkıp teçhizatımızı bıraktık. Yemekhanenin kapısını açtığımız anda halay çeken erler gördük. Önlerinde bir flama duran, dört kişilik orkestranın müziğiyle halay çeken erler. Moral ekibi! Güvenlik nedeniyle sivil giysiler içinde Doğu turnesine çıkmış dört askeri müzisyen. Kol kola girmiş, önlerinde zıplayan erleri donuk gözlerle izliyorlardı. Bininci kez söyledikleri türküleri, kör parmaklarıyla çalıyor, kim bilir hangi hayalleri kuruyorlardı? Moral ekibinin morali bok gibiydi. Anlamak için dinlemek yeterliydi. Ama kimsenin dinleyecek hali yoktu. Zımparalanan bir bağlama ve yanında dayak yiyen bir darbuka varsa eğlenilmeliydi. Acımasızca eğlenilmeli ve fırsat varken iyi hissedilmeliydi. Müzisyenlerin morali kimsenin umurunda değildi. Bölük, bir fırsatlar ülkesiydi. Ama bir zamanların Amerika’sından farkı, fırsatların çok değil, az olmasıydı. Bu yüzden her asker bir fırsat avcısıydı. Dişini taktığını asla bırakmazdı. Tok bile olsa yemek bulsa yer, harcayacak yeri olmasa bile para bulsa cebine atar, hiç denememiş bile olsa sigara bulsa içer, yatak bulsa uyur, soba bulsa ısınır, yalnız kalsa otuz bir, müzik duysa halay çekerdi.

O an, kendisine bir kez de olsa okuma yazma öğretmeye yeltendiğim için beni diğerlerinden ayrı gören köpekçi Cuma, “Abi, gel!” dedi.

“Gel abi! Bak, moral ekibi gelmiş!”

Hemen yanımda, duvara yaslanmış olan ve kesinlikle eğlenmeyen Akif’se iç geçirerek soruyordu. Kendi kendine. Ama duyuyordum:

“Vatanı korumak moral bozucu bir şey mi ki gelmişler?”

O akşam üç saatlik bir uyku için yatağıma uzandığımda, daha önce benzerini hissetmediğim bir duygu dolanıyordu içimde. Gözlerimin hemen ardında, midemin üstünde ve kemiklerimin etrafında. Bir ışık küresine benziyordu. İçinde korkuya yer olmayan, saf güçten ibaret, parlak bir küre. Geçtiği yolu aydınlatıyor, sürtündüğü yeri ısıtıyordu. Hareket ettikçe sesini duyuyordum. Başka bir insana dönüştüğümün haberini veriyordu. Ne iki saat önce yaptıklarımı düşünüyor ne de yanan cesedin kokusunu alıyordum. Hepsi de geride kalmıştı. Gölgeleri üzerime düşmeyecek kadar geride.

Uyuyacaktım. Uyanacaktım. Uyandığımda yeni bir nefes alacaktım. Yeni bir hayata başlayacaktım. Muhteşem bir hayata! Zorunlu askerlik hizmetimi büyük bir başarıyla tamamlayacaktım. Verilen bütün görevleri eksiksiz yerine getirecek, Cuma'ya okumayı öğretecek, Ziya'yı hayatımdan çıkaracak, uzun zamandır telefonlarına çıkmadığım annemle konuşacak, küfretmeyecek, nöbette sigara içmeyecek, yemek duası edecek, bütün askeri tanımları ve Atatürk'ün katıldığı savaşları ezberleyecek, mıntıka temizliğini bir Greenpeace militanı gibi yapacak, kaçakçılıkla mücadele etme görevi olan bir jandarma olarak kaçak sigara satın almayacak, nöbetin gerektirdiği bütün teçhizatı kuşanacak, hangi cebimde ne olması gerekiyorsa onu taşıyacaktım.

Ordunun görüp görebileceği en disiplinli asker olarak bölük tarihine geçecektim. Her şey sona erdiğinde, her devreden tek kişiye verilen o üstün hizmet belgesini bile alacaktım. Hatta uzman erbaş olmak için sınavlara

girecek, profesyonel bir asker olacaktım. Emekli olana kadar vatanım için ter dökecek, sadece gurur duyacağım işler yapacaktım.

Çünkü artık anlayabiliyordum. Askerliği, dışarıdakileri, ordunun işleyişini, emir-komuta zincirini, her şeyi. İçimde gram kızgınlık yoktu. İçimde milim korku yoktu. Korkularım birleşip cesaretim olmuştu. Çünkü artık çizgiyi aşmıştım. Bir suç işlemiş ve unutmuştum. Bir ceset yakmış, üstüne kusmuş ve unutmuştum. Doğduğum günden beri, kafatasımın içinde, dünyadan daha hızlı dönen beynim artık durmuştu. Özgürlük buydu! Kötü olduğunu unutabilmek. Gaddarlığını unutabilmek. Sadece günahlarını hatırlayanlar cehenneme giderdi. Ben onlardan değildim. Artık her şeyi yapabilirdim. Yakalanmayacaktım! Kimse beni yakalayamayacaktı! Burası ruhların biçim bulduğu bir rahimdi. Biçimlenip bir vücuda kavuştuğu evvelihane! Evet, artık ruhun varlığına da inanıyordum. Ben her şeye inanıyordum. Dünya üzerinde ikiden fazla profile sahip tek insan bendim. Bir jandarma olmak için doğmuştum! Ben jandarma olmak için ölmüştüm! Doğruymuş söyledikleri: Bittiğim yerde başlamıştım!

Sahip olduğum bütün deriye içeriden yaslanacak kadar büyümüş olan ışık küresi, gözlerimden taşmasın diye kapaklarını indirdim. Uyumamak elde değildi.

İki saat elli dokuz dakika sonra gözlerimi açtım. Hayatımda ilk kez, yüzümde bir tebessümle uyandım. Umutla. Koğuş büyüklüğünde bir umutla. Bir orduya yetecek kadar umutla. Hatta dünyanın bütün ordularına...

6

Evet, asker, yine birlikteyiz. Baş başa... Biliyorum, uzun zamandır sesimi duymuyordun. Uzun zamandır beni görmüyordun. Ama artık buradayım, karşında. Şimdi yeniden konuşabiliriz. Yeniden beni dinleyebilirsin. Hikâyeme, kaldığım yerden devam edebilirim...

En son neredeydim, hatırlıyor musun? Ne yapıyordum? Gecenin karanlığında, intikam alevleri saçan gözlerimle yürüyordum. Aydın civarında bir ovayı geçiyordum. Alman deniz subaylarından, acımasızlık haricinde öğrendiğim başka bir şey de, gecenin karanlığında yol bulabilmekti. Yıldızları okuyabilmek. Ben de önüme çıkan her tepeye ayak bastığımda duruyor ve gökyüzüne bakıyordum. Kayan yıldızlar görüyordum. Eskişehir'e doğru. Hatta dilek bile tutuyordum. Yıldızlara tutunup birlikte kaymayı diliyordum. Oturmuyor ya da koşmuyordum. Sadece yürüyordum. Hiç durmadan. Ağırdı başım. Düşünecek çok şey vardı. Yığınla. Ama önce sakinleşmem gerekiyor ve attığım her adımda bunun için çabalıyordum. Ancak nefretimi yatıştırmanın imkânı yoktu. Dönüşü yoktu. Dönüşüm yoktu.

İşgal kuvvetlerinin, tam olarak hangi köyleri ele geçirdiğini bilmediğim için gündüzleri saklanıp uyuyacak, geceleri yürüyecektim. Ağustos ayıydı. Tek bildiğim buydu. Günlerdense haberim yoktu. Umurumda değildi. Benim için artık zaman yoktu. Yonina'dan beri kayıptı. Babam ve ağabeyimin tutuklandığını öğrendiğimdeyse önce bir görünmüş, sonra ait olduğu yere, sonsuzluğa geri dönmüştü. Ufka kadar inen yıldızlarla dolu

gök kubbenin altında yapayalnızdım. O gece, yürüdüğüm yerden karanlık bile geçmiyordu.

Çok uzaklarda alevler görüyordum. Yanan köylerin kokuları ağaçların yapraklarına sinmişti. Irzına geçilen kadınların çığlıkları hayvanların ağzındaydı. Üzerine bastığım otlar, hasta çocukların yüzleri kadar sararmış, tutunduğum dallar onlar kadar zayıflamıştı. Bu toprak, diyordum, üzerindekilerin hepsi ölse bile kendisini canlı teslim etmeyecek. Rumların bayraklarını sapladıkları yerden kan çıkacak. Anadolu'yu aldıklarında karşılarında bir ceset bulacaklar. Bir cesedin üzerinde yaşanılabilir mi? Bir ceset için savaşılır mı? Farkında değillerdi tabii. Bilmiyorlardı neyle oynadıklarını. Onlar için sadece bir haritaydı. Haritada bir bölge. Ege'nin karşı tarafı. Suyun öte yanı. Bir zamanlar, filozofların üzüm çekirdeğine bakıp evreni çözmeye çalıştıkları Batı Anadolu. Bugünkü Rumlarla hiçbir ilgisi olmayan filozofların memleketi. Belki de bunun için gelmişlerdi. Artık sahip olmadıkları bir şeyi geri almak için: Felsefeyi. Var oluş nedenlerini. Ama artık çok geç, diyordum. Ne Thales, ne Anaksimandros ne de Anaksimenes sizi bekliyor. Üstünde kaç çocuk doğurursanız doğurun, Anadolu size felsefeyi geri vermeyecek. Çünkü onları yuttu. Toprağına karıştırıp çiçek açtı, ağaç büyüttü. Tarihiniz, İsa'nın öncesinde kaldı. Geri gelmeyecek. Ne kadar insan öldürürseniz öldürün, arkhe size yüzünü göstermeyecek! Kaç kadına tecavüz ederseniz edin, Herakleitos'un kemiklerini sızlatamayacaksınız. Çünkü onlar canlarını acıtamayacağınız kadar derinlerde. Ecdadınızla aranıza toprak girmiş. Anadolu girmiş. Artık çok geç. Onlar, onları bilenlere ait, sahiplenmek için savaşanlara değil! Eğer kendi gerçeğinizi, uğruna katliam yapacak kadar bulmakta diretiyorsanız, insandan önceki düşünce tarihine bakın! Belki oralarda bir şeyler bulursunuz...

Konuşuyordum asker. Kendi kendime. Yürümek ve konuşmak. Aynı yönde. Güneş yüzüme doğuyor, sırtım geceye bakıyordu. Mağaralarda uyuyor, ne bulursam yiyordum. Anadolu ne verirse...

Göç edenleri görüyordum. Sabahın ilk halinde, uzağımdaki yollardan geçen gölgeleri. Başsız gölgeleri. Çeneleri göğüslerinde. Çıplak ayaklarından başka bakacak bir yerleri olmayan insanları görüyordum. Taş tekerlekli arabaları çeken eğik gölgeler. Ufuktaydı hepsi. İnsan ve hayvan

siluetleri. Ağır ağır yürüyen göçmen kervanları. İşgal kaçkınları. Köysüz ve hiçbir şeysiz. Gidiyorlardı. Bense onların geldiği yere yürüyordum. İşgale. Nefesi bile tutuklanmış bir şehre...

Belki bir hafta sonra, belki de daha fazla... Eskişehir'i gördüğümde, ayaklarım çamur içinde, gövdemse Türkmen dağının eteğindeydi. İngilizler benden önce gelmişti. Biliyordum. Randevuya geç kalmıştım. Onu da biliyordum...

Büyük savaşın zavallı mağluplarından biri de Osmanlı İmparatorluğu'ydu, asker. Savaş kaybetmek, cepheye gitmemiş olanlar için bile ağır bir tokat gibidir. Öyle bir tokattır ki yanağından başka her yerin acır. Kalbin, beynin, ciğerlerin. Gözlerinden gelen yaşlar, bağırmak için açtığın ağzına girer. Kendi gözyaşını yutarsın. Bazıları içer, bazıları tükürür. Savaş kaybetmek, geride kalanları aynaya baktırır. Aynaları parçalayıp kendilerini kesecek kadar... Dünyayı deviren bir pehlivan bile olsan, dizlerin kesilmiş gibi devrilirsin. Devlet öyle bir binadır ki çöktüğü zaman altında sadece halk kalır. Yıkıntılarının arasından çıkan tek ceset, halka ait olandır. Devleti yönetenlerse hayatta kalmak için pazarlık yapar. Buna, can pazarlığı denir. Mide bulandıran bir alışveriştir. Tanık olanı iğrendirir. Pazarlık kokusu, yapanın üzerine öyle bir siner ki yedi sülalesi burnunu tıkar. O günlerde, Osmanlı toprağı böyle kokuyordu. Hayvan gübresinden beter. İnsanlar gazeteleri, elleri ağızlarında okuyor, kusmamak için kendilerini zor tutuyordu. Fransa'nın başbakanı Clemenceau, İstanbul'un Türklere bırakılamayacak kadar değerli bir şehir olduğunu, çünkü Türklerin tarih boyunca fethettikleri her yeri imha ettiklerini söylüyor, insanlar okuyordu. Paris Barış Konferansı'nda Sadrazam Damat Ferit, Osmanlı'nın parçalanmasının mümkün olmadığını açıkladığında, Amerikan Başkanı Wilson: "Ben bu kadar aptalca bir şey görmedim" cevabını veriyor, insanlar yine okuyordu. Mustafa Kemal ordudan istifa ediyor, birkaç hafta sonra tutuklanması isteniyor ama insanlar artık okumuyordu. Çünkü büktükleri gazeteleri, işgal askerlerinin uyuduğu binaları ateşe vermek için kullanıyorlardı. En azından Eskişehir'de durum buydu.

Her ne kadar, savaş kaybetmek, tek bir mermi bile atamamış çocukların burunlarına halkalar geçirilmesi anlamına gelse de, Eskişehir direniyordu.

Çünkü bir adam vardı. Bir isim. Tuhaf bir adam... Yüzünü ilk kez 1915'te, gazetede gördüğüm bir asker...

Bahriye Nazırı Churchill'e "Hava bozmazsa iki haftaya kadar İstanbul'dayız" mesajını çeken Amiral Carden'ı, üç gün sonra Çanakkale Boğazı'na gömen Mustafa Kemal.

O fotoğrafı çok iyi hatırlıyorum. Duruşunu, bakışlarını. On beş yaşındaydım. Gördüğümden o kadar etkilenmiştim ki her neredeyse, onu bulup tanışmak istemiştim. Tanımak, birkaç cümle de olsa konuşmak. Neler düşündüğünü öğrenmek. Sesini duymak. Hangi kitapları okuduğunu sormak. Yenilmezliğiyle meşhur bir orduyu perişan etmiş olan o büyük askerin dostu olmak istemiştim. Çünkü görebilmiştim. O fotoğrafta, aradığım dostu, benzerimi görebilmiştim. Değil sadece hayatı, zamanı bile ters akıtacak kadar üstün bir dehaya baktığımı anlamıştım. Ve onu asla unutmadım. Ne üniversitenin bahçesinde, ne de Skagerrak'ta.

Eskişehir'e vardığımda, fotoğraftaki o adamın beni yanıltmadığını ve Anadolu'dan bir devlet yaratmanın peşine düştüğünü gördüm. Evet asker, yirmi altı yaşında öldürmek için hayatımdan vazgeçeceğim Mustafa Kemal için on dokuz yaşındayken canımı verebilirdim. Tek bir kelimesiyle, İngiltere'ye gider ve Lloyd George denilen herifin alnına bıçağımı saplayabilirdim. Çünkü Mustafa Kemal benim kahramanımdı. Kahramansız büyümüş biri olarak, içimde birikmiş olan bütün hayranlık, dökülecek deniz arıyordu. Mustafa Kemal'in gözleri o denizle aynı renkte bakıyordu. O da benim gibi ölümden korkmuyordu. Hiçbir şeyi ve kimseyi umursamıyordu. Gerçek bir anarşistti! Hayatı bir merminin üzerinde yaşıyor ve kendisinden önce temeli atılmış hiçbir düzeni kabul etmiyordu. Başkaları tarafından kurulmuş her şeyi yakıp yıkmanın peşindeydi. Kimsenin planına dahil değildi. Kimsenin oyuncağı değildi. Bir saniye sonra ne yapacağı meçhuldü. O yıllarda, Mustafa Kemal benim için bir sanat eseriydi. Nesiller boyu damıtılmış insanlığın mükemmel sonucu. Tek bir mükemmel insan için yüz bin çürük nesil! O güne kadar kitaplarını okuduğum bütün büyük ruhların vücuda gelmiş hali. O kadar ilham vericiydi ki korkaklıkla kilitlenmiş kapıların açılması için adını fısıldamak bile yeterliydi. Bütün bunlar, içimdeki tanımlanamaz parçalanmayı bana unutturuyor ve beni bir araya getiriyordu...

Bir şehri işgal etmek, binalarında uyumak anlamına gelir. Bina sahiplerinin başlarını kesip, yastıklarına baş koymak anlamına gelir. Ölmüş sahibinin sıcaklığını hâlâ taşıyan yatağa girip uyumak anlamına gelir.

Babamın yatağındaysa İskoçyalı askerler uzanıyordu. İki katlı ahşap evini bir yatakhaneye çevirmişlerdi. Çevresinde attığım ikinci turda, aksanlarından tanımıştım. İskoçları Danzig'den hatırlıyordum. Tabelasında Albion yazan, viskiye batırılmış bir bardan. Konuşur, içer ve dövüşürlerdi. Dövüşemeyecek hale gelince de yeniden konuşmaya başlarlardı. Hepsi de tersane işçisiydi. Almanlarla savaşan kiltli İskoçlardan değillerdi. Onlar bir avuç haindi. Mesleklerini para karşılığında düşmana satan hainler. Belki de bu gerçeği unutmak için o kadar çok içiyorlardı. Ama aralarında biri vardı ki hepsinden farklıydı: Wallace. Burun Wallace, derlerdi. Çünkü yüzündeki tek eksik, bir burundu. Bir kavgada ısırıp kopartmışlardı. Geriye de iki delik ve korkunç bir surat kalmıştı. Nefes alırken hayvan gürültüleri çıkaran bir surat. Sigara içtiğinde, yanıyormuş gibi tüten bir surat.

Neden diğerlerinden farklıydı, biliyor musun? Çünkü ayık olduğu zamanlarda, bir bomba yapmak için uğraşıyordu.

“Böylesini göremezsin! Öyle bir patlayacak ki Danzig'in adı değişecek” diyordu.

Bomba için malzeme toplar, Albion'un ıslak masalarında düzenek şemaları çizerdi. Patladığı anı anlatmak için, birleştirdiği ellerini aniden kaldırıp palmiye yaprakları gibi açardı. “İşte böyle” derdi. “Böyle patlayacak! Bum!”

Burun'un tek sorunuysa kimi havaya uçuracağına karar verememiş olmasıydı. Kaiser Wilhelm ile Albion arasında gidip geliyordu. Hangisinin daha zararlı olduğu konusunda bir türlü emin olamıyordu. Albion'daki hain ve sarhoş vatandaşları mı yoksa soytarı Wilhelm mi?

Sonra bir gün, kararını verdiğini söyledi. Havaya uçacak olan yer, Albion'du. Ama bu, Burun'a yetmemişti. İçinde kendisi de olacaktı. Büyük bombacının kararı böyleydi. “Burası” demişti. “Benimle. Bu gece.”

“Emin misin?” diye sormuştum. “Bence acele etme” deyip gülmüştüm. Burunsuz yüzü daha da çirkinleşmiş ve burnuma kör bir bıçak gibi bakıp son sözünü söylemişti:

“Benim dilimde bir söz vardır: Aptallar yarına bakar. Akıllı olanlarsa bu gece yapar.”

O gece Eskişehir’de, “Mustafa Kemal” diye fısıldadığım bütün kapılar açıldı ve açanlarla beraber babamın evini yaktım. İçinde on dört İskoç askeri vardı. Karşısındaki duvaraysa kireçle şunu yazdım:

Fools look to tomorrow. Wise men use tonight.

Bir daha Eskişehir’de hiçbir İskoç askeri girdiği yatakta huzur bulamadı. Bahçelerde nöbet tutmaktan fırsat bulamadılar. Ülkelerinden binlerce kilometre uzaktaki bir duvarda kendi atasözlerini görünce, bir şehri işgal etmenin oraya gömülmek anlamına geldiğini öğrendiler. Şehirde geçirdikleri her gün, mezarları daha da derinleşti. Çünkü Eskişehir direndi. Kolay olmadı tabii. Direnmek niyetinde olmayanların arasında öyle biri vardı ki can pazarlığından yorgun düşmüştü: Mutasarrıf Serez’i Hilmi. Damat Ferit’in Hürriyet ve İtilaf Fırkası’ndan adamıydı. Beş para etmeyen bir adam. Öyle bir herifti ki Eskişehir’de İngilizlerden daha çok nefret ediliyordu. Öyle bir herifti ki, ölmeyi bütün İngilizlerden daha çok hak ediyordu. Öyle bir herifti ki kendi insanının kanını satıyordu. Kurduğu istihbarat teşkilatıyla bütün direniş hareketlerini kırmaya çalışıyordu. Muhbirlerine, direnişçilerin karılarını vaat ediyordu. Dünyanın en gaddar işbirlikçisiydi. Kıbrıslı lejyonerlerden Kemal diye bir herifin tercümesiyle İngilizlerle pazarlık yapmaktan başka işi olmayan bir zavallı.

Evet Asker, o zamanlar Eskişehir’i işgal edenler arasında Kıbrıslı Türkler de vardı. Savaş ne tuhaf, değil mi? Her neyse...

Tabii ki herkesin derdi istasyondu. Tren istasyonu. İngilizlerin elindeydi. Babam ve ağabeyimse, istasyonun hemen yanındaki ambardaydı. Orası artık bir cezaeviydi. Sokaktan kim eksiliyorsa oradaydı. Önce babamın dostlarını buldum. Beni beklemiyorlardı.

“Babanı ve Fazıl’ı ev davasından içeri aldılar. Babanlar evi vermek istemedi. Ölürüz daha iyi, dediler. Ama İngilizler asil insanlar! Tutuklamakla yetindiler. Belki de böylesi daha hayırlı oldu. Buralarda her gün birileri ölüyor. Sokaklar hiç tekin değil. Kaldıkları ambar, güvenli olan tek yer. Hem sen neden tahsilini bırakıp geldin? Yapabileceğin hiçbir şey yok!” diyorlardı. Bense annemi soruyordum.

“Trabzon’da, dayının yanında” diyorlardı. Büyük ağabeyimi sorduğumdaysa, “Malatya mutasarrıfı oldu. Onun yanına git, buralarda kalma. O, İstanbul üzerinden bir şeyler yapmaya çalışıyordur. Yakında babanları bırakırlar. Sen ona git” diye ısrar ediyorlardı.

Sevgili büyük ağabeyim Faik. Benden on altı yaş büyüktü. Eğitim hayatını anlatırken, babamın gözlerinin yaşarmasına neden olacak kadar iyi bir öğrenci olmuştu. Hatta amcam Receb Fehmi kolundan tutup İstanbul’a götürmüş, Fatih’teki Malta çarşısında, Şekerci hanına yerleştirip Fatih Merkez Rüştiyesi’ne kaydını yaptırmıştı. Oradan Vefa idadisine geçmiş, onu tanıyacak yaşa geldiğimdeyse Mülkiye-i Şahane’den yeni mezun olmuştu. Bir han odasında geçirdiği yıllar boyunca aileye hiçbir sorun çıkarmamış, başarıdan başka haberle eve gelmemişti. Salondaki vitrin takdirnameleriyle doluydu. Vefa’da geçirdiği her sene ihtifar levhasında adı olduğu için padişahın hediye ettiği saati koyacak yer bile kalmamıştı... Mektuplarına cevap vermediğimi görünce peşimi bırakmıştı. Son mektubunda Kerkük mutasarrıflığına tayin edildiğini yazmıştı. İdeal bir devlet adamı. İdeal bir Osmanlı. Hiçbir konuda şüphe taşımayan bir adam. Ben neysem, tam aksi!

Aramızdaki yaş farkından ya da benim deliliğimden olsa gerek, daima mesafeli olmuştuk. Malatya’ya gidip hayatını mahvetmek istemiyordum. Oraya gidip zedelenmiş aklımla, itibarını zedelemek istemiyordum. Çünkü rahat duramayacağımı bilmiyordum. İçimdeki öfkenin geçmeyeceğini biliyordum. Çünkü ben bir devlet adamı değildim. Ben, hiçbir devletin adamı değildim. Benim için politika teorik bir jimnastikti. Gerçek değildi. Hayata ve insanlığa direnerek yaşamış biri olarak, Osmanlı devletine, bağımsızlık adına kim isyan ediyorsa yanında olacaktım. Faik’in bunu anlaması mümkün değildi. Lazistan sancağının Atina denilen kazasında geçirdiğimiz yazları geri getirmenin hiçbir yolu yoktu. Çok yükseklerden bırakılmış ve ağabeyim Faik’le ayrı düşmüştük.

Malatya’ya gitmeyecek ve Eskişehir’de kalacaktım. Bütün çetelere katılacak, kim İngiliz vurmaya gidiyorsa önünde yürüyecektim. Öyle de yaptım çünkü babamları tek başıma kurtarmam mümkün değildi. Ben de bekledim. Büyük bir sabırla. Jeologlara sabır taşının sertlik derecesini

sormak lazım. Nefrete ne kadar dayanır, diye sormak. Belki de saatli bir bombadır. Saati gelince çatlayan bir bomba...

Bekleyecektim, ama nasıl? İngilizlerin, isyan tozuna bulanmış Eskişehir'de beni fark etmemeleri mümkün değildi. Kendime derhal bir iş bulmalıydım. Öyle bir iş ki, beni İngiliz gözlerden koruyacak kadar görünmez olmalıydı. Görünmez ve güvenli. Gemi inşaatı hakkındaki kırık dökük bilgilerim bu konuda faydasızdı. Umutsuzluktan açlığa giden yolda Alman Mektebi idarecisi Rudolf Müller'le tanışana kadar bir ileri bir geri gittim. O yıllarda Eskişehir'de okullar ikiye ayrılmıştı. Türk olanlar ve diğerleri. Rum, Alman ve Ermeni. Rudolf, doğal olarak İngilizlerden nefret eden ve Skagerrak'a katıldığımı duyunca heyecandan monoklünü düşürecek kadar duygusal bir adamdı. İş aradığımı söyleyince, "Derhal" demişti.

"Okula gel. Öğretmen ol. Almanca öğret. Hem okulda kalacak yer de var. Çatı katındaki odalardan birinde kalırsın."

İngiliz emperyalizminden saklanmak için Alman emperyalizmine karışmak, ancak savaş kaybeden bir toprakta mümkün olabilirdi. Geceleri kişisel savaşımı sürdürmek için Alman Mektebine sığınmak iyi fikirdi.

Sınıfımdaki çocuklar, babaları yanlış hesap yapmış olanlardı. Savaşı Almanların kazanacağına inanmış bu zavallılar, siyasi ve ekonomik bir yatırım olarak, çocuklarını Alman kültürüyle büyütme kararını almışlardı. Ama sonuç felaket olmuştu. Goethe'yi tanıyan bir çocuk artık tamamen değersizdi. Çünkü Shakespeare çağı başlamıştı. Bir dahaki büyük savaşın ne zaman çıkacağı da belli olmadığından, yanlış ata oynamanın pişmanlığıyla, çocuklarını okuldan almak için Rudolf'un kapısını eskitiyorlardı. Bense öğrettiğim her kelimede Almancadan daha çok nefret ediyor ve o intikam gününün gelmesini bekliyordum...

Bu arada, Ali Fuat Paşa'nın haberlerini alıyorduk. Ankara'dan çıkmış, Sivrihisar'a gelmişti. Peşinde de 20. Kolordu vardı. Telgraflar çekiyordu. Kulaktan ağza yayılan telgraflar. Hilmi'ye, İstanbul hükümetinin emirlerini tanımamasını emreden telgraflar. Ali Fuat Paşa, İngilizleri de tehdit ediyordu. "Bu iş Osmanlı'yla bizim aramızda, siz karışmayın!" diyordu. Kütahya'ya kadar gelen birliklerin seslerini duyan İngilizler, "Tamam" diyorlardı. Hilmi'nin "Beni bu barbarların karşısında yalnız bırakmayın!"

diye yakarmasına, milliyetlerine yakışır bir asaletle “Bu iş sizin aranızda” yanıtını veriyorlardı...

İngiliz asaleti, büyük bir yanlış anlaşılmadır, asker. O gri adada asil olan tek insan, William Blake’ti. Asaleti o kadar büyüktü ki kendisinden sonra yaşamış tüm İngilizlere yetti...

Damat Ferit hükümeti istifa etmiş, İngilizlerin yalnız bıraktığı Hilmi’nin yerineyse Kuvay-i Milliyeci Çolakoğlu Sabri gelmişti. Şehrin her parçası farklı bir gücün hakimiyetindeydi. Mahalleler bölünmüş, İngilizlerin mezarlarının derinliği boylarını aşmaya başlamıştı. Gündüz öğretmen, gece savaşçı olarak geçirdiğim haftalarda Eskişehir’in bütün direnişçilerini tanıdım. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuş, milislere silah dağıtmak için para topluyordu. Yoldaşlar çetesi, Kızıl Ordu, ve eline tabanca geçiren kim varsa İngilizleri yıldırmaya çalışıyordu. Ama istasyon hâlâ onlarındı. Ambar da öyle. Ne babamı görebilmiş ne de şehirde olduğum haberini gönderebilmiştim. Oysa ellerim boğacak gardiyan arıyordu...

Bir gece, o kadar öfkelendim ki çaresizliğime, Aydınlı bir efeden aldığım silahla sokağa çıktım. Neyi veya kimi aradığımı bilmiyordum. En karanlık sokaklarda yürüyordum. Birden bir çocuğun sesini duydum. Ağlıyordu. Sesi takip ettim. Önce dar bir sokağa girdim. Sonra caddeye çıkan başka bir sokağa. Sanki çocuk beni çağırıyordu. Sesini duyamayıp onu kaybettiğimi düşündüğüm anlarda yeniden bağırıyor, ağlıyordu. Caddeden geçmiş, yeniden karanlığın örttüğü bir sokağa girmiştim ki onları gördüm. Çocuğu ve elinden tutup sürükleyen adamı. Babası olmalıydı. Tam, “Ne arıyorum burada?” diye düşünürken dizlerinin üzerinde sürüklenen çocuğa tokat atmak için elini kaldıran adamın yüzünü gördüm.

Tereddüt etmedim. Çocuğa bakmadım. Silahı çekip şakağına doğrulttum. Tek bir mermi. Tek ve keskin bir mermi. Bırakmamıştı çocuğun elini. O da düşmüştü, babasıyla beraber. Artık ağlamıyordu. Başını çevirmiş, bana bakıyordu. Yüzümü yüzüne kazıyordu. Unutmayacaktı. Ağlayarak çağırdığı adamı, silah tutabilecek yaşa bastığı gün öldürecekti. Her neredeysem bulacak ve babasının intikamını alacaktı. Artık ağlamıyor, sadece titriyordu. Babasının başı, kan gölünde ıssız bir ada gibi dururken, çocuk bana bakıyordu. Ben de ona. Ne hissettiğini biliyordum. Babasının intikamını

almaya yemin etmiş biri olarak, o an ne düşündüğünü adım gibi biliyordum. Bu yüzden, gözümü kırpmadan konuştum:

“Benim adım Ziya Hurşit. Yapabilirsen, ecelden önce sen gel.”

Bir zamanlar Eskişehir Mutasarrıfı olan Hilmi’ye son kez bakıp yürüdüm. O gece, “Eyleme geçmeyen arzu, ölümcül bir hastalıktır” diyen Blake’in anısına, ateşimi Hilmi’nin soğuyan cesediyle düşürdüm.

Ama yetmiyordu. Hiçbir şey yetmiyordu. Ne duvarlara yazı yazmak, ne Hilmi’yi öldürmek, ne İngilizlerin silah depolarını yağmalamak ne de İskoç askerlerini yakmak. Hiçbiri yetmemişti. Okul binasının çatı katındaki odamda babamı ve ağabeyim Fazıl’ı kurtarmaktan başka bir şey düşünemiyordum. Bir yolunu bulmalıydım. Onları dışarı çıkarmanın bir yolunu mutlaka bulmalıydım. Ali Fuat Paşa’nın Eskişehir’e ne zaman gireceği belli değildi. Yalnız kaldığımda annemin mektubunu yüzüme yaslıyor, kâğıdı ısırıyordum. “Babanla Fazıl’ı tutukladılar” cümlesinin üzerinden geçen gözlerim her seferinde sulanıp kısılıyordu. Burun Wallace’ı düşünüyordum. Albion’u havaya uçurduğu günü. Kendisiyle beraber. Ben de, diyordum. Ben de öyle yapmalıyım! Eğer tutsak kalacaklarsa dört duvar arasında, benimle beraber ölsünler, daha iyi! Sonra vazgeçiyordum. Olmaz, diyordum. Başka bir yolu olmalı! Babamı kurtarmak için onu öldürmek! Olacak şey değil! Ne düşüneceğimi bilemiyordum. O ambarı her gece rüyamda görüyor, babamın yüzü karşımda uyanıyordum. İhanet ettiğime inanıyordum. Her şeye ve herkese. Yeminime, babama, Fazıl’a, kendime...

Ve asker, babamla ağabeyimi kurtaran kişi ben olamadım. Oysa binlerce kilometre yolu bunun için gelmiş, Ecce Homo’yu bunun için çalmış, sadece öfkenin verdiği acıyı dindirmek için insanlar öldürmüştüm. Ama onları kurtaramamıştım. Bir tabur İngiliz tarafından kuşatılmış ambara girip onları dışarı çıkartamamıştım. Başkaları yapmıştı...

Okuldaki çocukların Almancayı sökmelerine birkaç cümle kala, 1920 yılının Mart ayında, 24. tümenin 189. piyade alayı Eskişehir’e dayandı ve İngilizler kaçıp gitti. Tek bir mermi bile sıkmadan. Kendime boğacak bir gardiyan bile bulamadan, ambarı bırakıp gittiler.

Yaşlı babamın elini öperken aklımda sadece hadım olmuş intikamım vardı. Öyle kızgındım ki sevincin zerresini hissetmedim. Öyle kızgındım ki, o günün sonrasında kimseyle konuşmadım. Öyle kızgındım ki Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti beni Lazistan mebusluğuna seçtiğinde hiçbir şey hissetmedim. Hiçbir şey...

Sabit fikirli, saplantılı ya da akıl hastası olduğumu düşünebilirsin. Hatta gerçekten kötü bir insan olduğumu bile düşünebilirsin. Bir insan müsveddesi. Ama ben böyleydim. Ne eksik ne fazla...

O güne kadar direniş adına yaptıklarım ve aldığım eğitim civarda bilindiği için Rize Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne benden söz edilmiş, memleketim Lazistan sancağından Ankara'ya gidecek beş mebusun arasına adım yazılmıştı. Gözümü kırpmadan babamın evini yakmış, insanların pencerelerinden bakmaya korktuğu günlerde, sokakta işgalci avına çıkmıştım. Bütün bunlar adımın duyulmasını sağlamıştı. Bana bakınca gerçek bir bağımsızlık savaşçısı görüyor olmalılardı ki yaşımın sadece yirmi olduğunu unutmuşlardı. Çünkü bahsettikleri mebusluk için en az otuz olmalıydım. "Sorun değil" dediler. "Yaşını büyütürüz." Gerçekten de dediklerini yaptılar. Doğum yılımı 1890 diye kaydedip, beni Ankara'ya gönderdiler. On yaş! Bana kalırsa yüz yaş büyütmelilerdi! Çünkü kendimi hepsinden yaşlı hissediyordum. Oturduğu yerden parasıyla mühimmat dağıtan cemiyetçilerden en az yirmi leş daha tecrübeliydim.

Yıllar sonra babamla memleketime gidip oralarda neler döndüğünü çözmeye çalıştım. Rize, Trabzon, Samsun, Ordu, Giresun, her yeri dolaştım. İçlerinden sefalet ve savaş geçen köylerin hepsinde bir gece uyumadan Ankara'ya gitmeyecektim. Ve öyle de yaptım. Eğer bir mebus olacaksam, haklarını savunacağım insanları tanımalıydım...

Ankara'ya vardığımda gördüklerim beni yanıltmamıştı. Birkaç zeki adamın çevresine toplanmış bir sürü cahil, parlamenter taklidi yapıyordu. Parlamenter gibi giyinip, parlamenter gibi konuşmaya çalışıyorlardı.

Hepsinin her şey hakkında bir fikri vardı. Sadece kitaplarda fotoğraflarını gördükleri bağımsız meclislerin mebusları gibi davranmaya çalışıyor ama Grosz'un karikatürlerinden daha ciddi durmuyorlardı. Herkes oradaydı. İmamlar, şeyhler, İttihatçılar, her nasılsa Avrupa'daki eğitimlerini birkaç hafta önce tamamlayıp, tek bir mermi atmadan Ankara'ya kapağı atabilmiş züppeler, İstanbul'daki Mebusan Meclisi'nden kaçıp gelenler, savaşın tozunu yutup dumanını içmiş subaylar, ustura zekâlı entelektüeller... Bir siyasi kimlik festivali!

Meclis binasının bahçesinde kol kola volta atıyor, göz ucuyla Mustafa Kemal'e bakıyorlardı. Her ne kadar saltanat İstanbul'da bir semt kadar kalmışsa da, aralarında hâlâ tebaadan kopamamış, kendisine çoban arayan koyunlar vardı. Peki buranın sultanı kim, der gibi, önünde eğilecek adam peşindeydiler. Bağımsızlığın akılda başladığını öğrenmek için en az on kez ölüp on bir kez dirilmeleri gerekiyordu. Ancak askerleri anlayabiliyordum. Onların bakışlarındaki hayranlık insaniydi. Büyük bir savaşçıya duyulan saygıydı...

Yıllar önce fotoğrafına heyecanlanarak baktığım adamsa hepsinden farklıydı. Onun bağımsızlığı doğuştandı. Özgürlüğünü kazanmamış, geri almıştı. Hem de sadece İstanbul hükümetinden değil, bütün dünyadan. Dünyanın bütün ordularından. O gün, meclis bahçesinde, gerçekten özgür olan tek insan oydu. Çünkü ben bile birinin kölesiydim. Kendimin.

Tanışmak için sabırsızlanıyordum. Uzatılan elleri, sahiplerinin yüzlerine bakmadan sıktığımı ve aralarından geçip ona doğru yürüdüğümü hatırlıyorum. Kahve içiyordu. Bahçenin bir köşesinde oturuyor, her ne düşünüyorsa onu yerde görüyordu. Dalmıştı. İki yanında duranlar kendi aralarında fısıldaşıyor, daha açılmamış bir mecliste kulis yapıyorlardı. Birkaç adım uzağında durup bağırdığımı hatırlıyorum. Bağırarak ve yanındakileri sıçratarak kendimi tanıttığımı.

"Ziya Hurşit, Paşam. Lazistan sancağı mebuslarından Ziya Hurşit. Emrinizdeyim."

Daldığı yerden öyle bir soğukkanlılıkla çıktı ki, onu asla şaşırtamayacağımı o an anladım. Yıllar sonra, "Senden bunu beklemezdim" derken bile sükunetini korumuş ve ben bu tanışma anımızı hatırlamıştım.

“Demek o meşhur Ziya Hurşit sizsiniz. Pek de gençmişsiniz. Ankara’ya hoş geldiniz.”

İşte böyle başladı. Her şey böyle başladı. Kahramanımla böyle tanıştım. Emrinde olduğumu söyleyerek. Aniden. Bağırarak. Yirmi yaşında...

Dört dilde yazıp okuyabildiğimi öğrendiği an beni çağırtmış ve tanıştığımız günün akşamında çalışmaya başlamıştık. Meclisteki reis odasında onlarca sayfa yazı yazdık. Sabaha karşı ayrılıp, bir sonraki gün devam ettik. Sonra bir gün daha ve bir gün daha. İçtüzük üzerinde çalışıyorduk. Farklı meclislerin çalışma usullerine ilişkin Fransızca, İngilizce, Almanca metinleri tercüme etmemi istiyordu. Karaoğlan meydanına yakın bir otelde oda tutmuştum. Sadece uyumak için. Onun dışında günlerim ve gecelerim tamamen mecliste geçiyordu.

Bir gece, çalışmaktan gözlerimizin kızardığı bir anda, “Dinlenelim” dedi. Belki de ilk kez, gerçekten, o zaman konuştuk. Karşısına gelene kadar, hayatım boyunca neler yaptığımı anlatmamı istedi. Ecce Homo hariç, hemen hemen her şeyi anlattım. Özellikle de babamı şahsen kurtaramadığım için ne kadar kızgın olduğumu. “Anlayabiliyorum” dedi. Evet asker, öyle demişti.

“Seni anlayabiliyorum.”

O anı tarif etmek zor. Böylesine delice bir şeyi anlayabilen bir insanla karşı karşıyaydım. Beni anlayabilen biriyle. Üstelik bir hafta öncesine kadar tanışmıyorduk bile. Hakkımda sadece anlattıklarımı ve anlatılanları biliyordu. Yanılmamıştım. Karşımda oturan adam benim dostumdu. Benzerimdi. Kızgınlığın ne olduğunu biliyordu. Pire için değil yorganı, bütün evi yakmanın ve asla pişman olmamanın ne anlama geldiğini biliyordu. Bunu gözlerinde görüyordum...

Meclisin açılışı için öngördüğü tarih 22 Nisan’dı. Bir Perşembe. Ama çevresindeki cahiller sürüsü, her hamlesine şüpheyle yaklaşan ümmetçilerin alınacağından korkuyordu. Şeriatın elden gideceği endişesiyle uyuyamayanlar, “cuma olmalı” diyorlardı.

“Mübarek bir cuma günü açılmalı milletin meclisi!”

Gülüyordum tabii. Politikayla tanışıyordum. Onun da gülüp geçeceğini sanıyordum. Ama öyle yapmadı. Israrları dikkate alıp, “Peki” dedi. Belki de

bu yüzden o Mustafa Kemal'di. Gelmiş geçmiş en yüksek analitik zekâya sahip olduğu için. Benim gibi romantik bir zekâya sahip olmadığı için Mustafa Kemal'di. Ama ona, çok derinlerde bir yerde kızdığımı hatırlıyorum. Kararını değiştirdiği için. Her neyse, sonuçta beklenen cuma geldi.

Ankaralılar binayı kuşatmış, içinde "Hakimiyet Milletindir" yazan meclislerine koşmuşlardı. Tarihin, ardına bakmadan değiştiği bir andı. Meclis balkonundaydık. İnsanları izliyorduk. Karşımızda öyle bir kalabalık vardı ki, birkaç dakikalığına da olsa hepimiz eşit hissettik. Birbirimizle ve dünyanın bütün insanlarıyla eşit. Birkaç dakikalığına da olsa, insanlığın yükselebileceği en üst noktaya vardığımızı hissettik: Özgürlük dağının zirvesine. Birkaç dakikalığına da olsa her şeyi unutup güldüm. Hayatım boyunca belki de insanlığımdan gurur duyduğum tek andı. Ne öldürdüklerimi, ne içimdeki parçalanmayı ne de Yonina'yı düşünüyordum. Mustafa Kemal yanımda duruyor ve kalabalığın ateşiyle ısınıyordu. Kim bilir, neler hissediyordu? Kim bilir, o insanlara bakarken neler görüyordu? Uğruna kendinden vazgeçtiği Anadolu halkının coşkusuyla büyülenmiş, yüzlerindeki umudu izliyordu. O birkaç dakika boyunca, umut, güneşten daha parlaktı, asker. Daha sıcak. Dokunup hissedecek kadar gerçek. Çünkü durmuştu hayat. O andan başka zaman yoktu. Ne öncesi ne sonrası. Bense gülüyordum. Kollarımı kavuşturmuş, duran dünyaya bakıyordum. Çevremdekiler siyahlar içindeyken, krem rengi takımımla umudu soluyordum. Bunun bir tesadüf olmadığını öğrenmem uzun sürmedi. O meclisteki hiç kimseyle aynı rengi taşımadığımı içine girince anladım.

Avrupa kanının ne yöne aktığını iyi bilenlerin en genci olduğum için, meclisin ilk yılı, Dışişleri Komisyonu kâtibi olarak görev yaptım. Aynı zamanda Bütçe ve Tapu Kadastro komisyonlarında da çalıştım. Bunun nedeniyse, Mustafa Kemal'in, kimseyle hiçbir çıkar ilişkisinde bulunmadığımı anlamış olmasıydı. Çünkü gerçekten yoktu. Para umurumda değildi. Aksine ondan nefret ediyordum. Uğruna düşülen halleri gördükçe midem bulanıyordu. Hâlâ bir otel odasında yaşıyor ve hakimiyeti gerçekten de millete devretmek için uğraşıyordum. Eğer, diyordum, bir meclis kurulmuşsa, devamı gelecektir. İlk adım meclisse, son adım da gerçek bir temsili demokrasi olacaktır. Bu konuda en ufak şüphem yoktu.

Beni endişelendirenler, hâlâ siyahlar içinde dolanan diğerleriydi. Anlamıyorlardı. Dünyanın nereye döndüğünden haberleri yoktu. Tek bildikleri, saltanatın onlara öğrettikleriydi. Yani başka bir çağa ait olan bilgiler. Farkında değillerdi. Ne değişimin ne de hiçbir şeyin...

Aylar geçtikçe endişem kızgınlığa dönüşüyordu. En küçük tartışma bile çileden çıkmam için yetiyordu. Ayni dili konuşmuyorduk. Hatta onların dilleri bile kendilerine ait değildi. Neden söz ettiklerini bilmiyor, mevcut gücün rüzgârıyla yelkenlerini şişirmenin peşinde koşuyorlardı. Mustafa Kemal'i kuşatmışlar, çevresinde insan yağından bir duvar örmeye başlamışlardı. O günlerde herhangi birini rahatlıkla öldürebilirdim. Ama fırsat olmadı. Onları kim kurtardı, biliyor musun? İngilizlere yaranmak için savaşa devam edeceğini açıklayan Kral Konstantin!

Evet, asker, yozlaşma görmekten yorulmuş gözlerimi kapatıp açtığımda, 2. Süvari Grubuyla Kazancı sırtlarında Rumları bekliyordum. İnönü mevziinde. Meclisin kasvetinden kurtulmak için gönüllü olmuştum. Bir de tabii, herhangi bir mebusu o çatının altında boğmamak için. Savaş, beş gün sürmüştü. Her ne kadar Batı Cephesi'nde savaşarak çekilmiş olsak da, toprak kaybetmediğimiz ve Rumları rezil ettiğimiz için, meclis bunu ilk askeri galibiyeti olarak kabul etti. Haklıydı. Çünkü Anadolu'da bir uyanış yaşandığının ilk kanıtıydı. Öyle bir kanıt ki, Londra Konferansı'na katılmamızı sağladı. İçimdeki parçalanmayla mücadeleme katkısı ise, kendimi kendimden kurtarabildiğim birkaç günlük cephe hayatı olmuştu. Bir insanın, hayattan bin kat gizemli ölüm karşısında yapayalnız kaldığı o cephe hayatı...

Ankara'ya döndüğümde derin bir nefes alıp vermiş, soğukkanlılığıma kavuşmuştum. Umurumda değilsiniz, diyordum, siyahlar içindeki adamlara. Benimle bir ilginiz yok. Sizi görmüyor ve duymuyorum. Bir aptallar sürüsü. Başka bir şey değilsiniz...

Ama olmadı asker. Ne cephede geçirdiğim günler, ne de telkinlerim işe yaradı. Kendimi bir Afrika meclisine düşmüş tek Türk gibi hissediyordum.

Sovyetlerle imzalanan Moskova Antlaşması'yla, Misak-ı Milli sınırlarındaki Batum, Gürcülere bırakılıyor, ben deliriyordum. Derhal işgal edelim, diyor ancak kimseye dinletemiyordum.

Sahil şeridinde açlıktan kendilerini yiyen insanlar varken, Karadeniz limanlarına gelen tonlarca mısır unu kayboluyor, ben deliriyordum.

Pontusçu Rumları, Karadeniz'den göç ettirirken, üzerlerine çeteleri salan, sonra da intikam peşindekilerin Müslüman köylerini yakmasına neden olan Nurettin Paşa denilen herif, Merkez Ordu Komutanı oluyor, ben deliriyordum. Müslüman kadın ve çocukların kesip biçildiği köylerin dumanı hâlâ tüterken Nurettin'in cezalandırılmak yerine terfi alması karşısında uyuyamıyordum. "Biz yarın tarih önünde hesap vereceğiz" diyor ama kimseye duyuramıyordum.

Hükümetten hesap sormanın tek yolu olan gensorunun geçici olarak kaldırılması görüşülüyor, yirmi defadan fazla bakan olmuş Aristide Briand gibi bir politika devinin bile meclis oyuyla düşürülebildiğini ve bunun

Fransa parlamentosunun şerefi olduğunu anlatıyor ama kimseye dinletemiyordum.

Meclisin çıkardığı kanunları tek başına değiştirebileceğini düşünen Refet Paşa, emirlerini “Başkumandanlık Mümessili” diye var olmayan bir unvanla imzalıyor, bu kadar basit bir hatayı anlatmak için bile Rusya’dan, Almanya’dan örnekler vermek zorunda kalıyordum.

Hariciye Bakanlığı vekili Mahmut Celal hakkındaki bir güvenoyuna, yarım saat arayla önce red, sonra kabul oyları çıkıyor, ben deliriyordum.

Anadolu’daki memurlar altı aydır maaşsız çalışırken, halen işgal altında olan İstanbul’dakilere, Avrupa’da kaçacak delik arayanlara ödeme yapılması gerektiği söyleniyor, ben yine deliriyordum.

Sanki bir imparatorluktan diğerine geçmişiz gibi ”Başkumandan namına...” diye başlayan belgeler tanzim edilerek meclis hiçe sayılıyor, ben deliriyordum.

Bir zamanlar yokluk içinde savaşan paşalar “Sahip olduklarımız bize yeter” demişken, ordunun hareketsiz beklediği bir dönemde Milli Savunma Bakanlığı meclisin bütçesini su gibi harcayıp sürekli asker istiyor, ben deliriyordum.

Alman usulü bir teşkilatlanmayla sağa sola subay gönderip, emir eri maaşı ödemekten iflahı kesilen meclise, bu icadın sahibi General Ludendroff’un hezimetini anlatıyor, ancak kimseyi ikna edemiyordum.

İstiklal Mahkemeleri’ne başkanlık, savcılık ve üyelik edecek kişilerin mutlaka hukuk eğitimi görmüş olmaları gerektiğini söylüyor, yüzüme gülmelerini izliyordum.

Yozgat İstiklal Mahkemesi üyeliğine seçiliyor ve bir hukukçu olmadığım için görevi reddedince hainlikle suçlanıyordum.

Gerekli gereksiz her yere gönderilen İstiklal Mahkemesi heyetleri harcadıkları paranın hesabını idare memurlarına vermiyor ve ben yine deliriyordum.

Savaş boyunca dimdik kalmış, yeniçağın mimarı öğretmenlerin maaşları insani seviyeye yükseltilsin diye boğaz patlatıyor ama sıralara inen yumrukların gürültüsünden sesimi duyuramıyordum.

İç güvenliğin ordudan alınıp İçişleri Bakanlığı'na devredilmesi gibi evrensel bir usulü savunduğumda, paşalardan küfür yiyordum.

Mebus mektuplarının sansürlenmesi gerektiği söylenince, "Bırakın meclisi, sansürün bütün ülkeden kovulması gerekir" dediğimde alay ediliyordum.

"İstanbul'u başkent olarak tanıdığımız sürece işgali kıracağımıza olan inancımızı diri tutarız" diyor, "Ama orada düşman var" yanıtını alınca, "Peki o zaman, başkenti Merih'e taşıyalım, böylece düşman bizi bulamaz" deyip çaresizlikten gülüyordum.

Hıyaneti Vataniye Kanunu'ndan mahkûm olanların idamları, konuya ilişkin evraklar okunmadan, mecliste onaylanıyor, bilmem kaç leşi olan ben deliriyordum.

"Memleketlerinden Kuvayı Milliye geçmiş olan mahkûmlar cepheye gitsinler diye hapishanelerden çıkarılmış ancak tek mermi atmamış olmalarına rağmen serbestçe dolaşırlarken, diğer bölgelerdeki mahkûmlar hâlâ içeride. Bu konuda bir şey yapılmalı. Dışarıdakiler yeniden yargılanmalı" dediğimde sözümü kesip kürsüden indirmeye çalışıyorlardı, direniyordum.

Adalet Bakanlığı istediği memuruna istediği cezayı kesiyor, maaşları adamına göre dağıtıyor, ben bininci kez deliriyordum.

"Bu mecliste hükümete karşı muhalefet yoktur" diyorlardı, "Ben varım!" diye bağırıyordum.

Telsiz telgraf aletlerinin Almanya'dan ithali için yüz seksen beş bin lira istendiğinde, Almanya'daki palto fiyatlarını ve gümrük işleyişini anlatacak kadar konuşmamı sadeleştiriyor, yine de yapılanın yolsuzluk olduğunu anlatamıyordum.

Bakanlıklara gösterilen adaylara emirle oy verilmesini anlayamıyor ve delirmekten yorulduğumu fark ediyordum...

Saltanatın kaldırılması için yapılan oylamada, sırf sesimi duyurabilmek adına meclisteki iki red oyundan birini vererek tarihe geçiyordum. Ama insanlar protestonun ne anlama geldiğini bilmiyordu.

Lozan Antlaşması'yla Musul, Kerkük, Ege Adaları, Batı Trakya, Türk olmaktan çıkıyor ve İstiklal Savaşı gazisi olmuş ama gözlerini kaybetmemiş olan paşalara "Görmüyor musunuz?" diye bağırıyordum.

Yıllarca vahşi bir at gibi yaşadıktan sonra, meclisin salonunda duran vahşi bir at heykeline dönüşmüştüm. Tanık olduğum her şey, sırtıma biniyordu!

Yüz binlerce lira meclisten uçup gitmişken, Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin 18 bin liralık hesabını denetlemek için heyetler gönderenlere "Yapmayın!" diyor, bana destek çıkan Ali Şükrü'ye teşekkür ediyordum.

Mustafa Kemal'in koruması olan Giresun Müfreze Reisi Topal Osman denilen herif, muhalefet adına konuşmaya cesaret eden nadir insanlardan Ali Şükrü'yü kaçırıp öldürene kadar, bütün gücümle çabaladım.

Sonra birden durdum.

Ne zaman ki Ali Şükrü'nün cenazesini, memleketi Trabzon'a götürmek bana düştü, kim olduğumu hatırladım. Tabutunu Boztepe'ye taşırken kendimi hatırladım. Attığım her adımda, o tabut omzumun üstünde yükselip indikçe kim olduğumu hatırladım. Nereden geldiğimi. Her şeyi... Sıra onlardaydı. Onlar da öğrenecekti. Kim olduğumu öğrenme sırası onlara gelmişti. Çünkü becerememiştim. Bir politikacıya dönüşememiştim. Kimsenin önünde secde etmemiştim. Bildiğimi kendime saklamayı başaramamıştım. Oysa onlarla iletişim kurmak için elimden geleni yapmıştım. Ama olmamıştı. Meclisin ikinci yılında Mustafa Kemal ilk grubu kurmuş, adını da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk koymuştu. İkincisi ortaya çıkınca adı Birinci olan grup. Hatta ilk oturumlarında sekreterlik görevini bile üstlenmiştim. Ama olmadı, asker. Hiçbir şey değişmedi. İnsanların bağımsız bir meclisten anladıkları, emre itaatten ibaret kaldı. Hükümetin tek bir hamlesini tartışmak, vatan ihanetine denk oldu. Ne söylediklerimi anladılar ne de kendi söylediklerini. Ama belki de gerçekte, kızdığım, onlar değildi. Gerçekten kızdığım bir başkasıydı. Bir dâhi. Her şeyin farkında olan bir dâhiye kızıyordum. Onu suçluyordum. Çünkü suçlanması gereken biri varsa, o da Mustafa Kemal'di. Kahramanım! Farkında olduğu bütün yanlışları, tünelin ucuna varabilmek için görmezden gelen kahramanıma kızıyordum.

Daha önce de söylemiştim. Analitik zekâyla aramda çelik duvarlar vardı. Ben bir romantiktim. Ve amaç için bütün araçların kurban edilebileceğini vaaz eden Macchiavelli'den nefret ediyordum! Ben bir romantiktim. Ve Descartes'ın, insan tanımayan soğuk mantığından iğreniyordum! Ben bir romantiktim. Ve Rousseau'nun Kuvvetler Birliği ilkesini alıp İsviçre'nin kalbine saplamak istiyordum. Ben romantizmin kendisiydim. Ve Gazi Mustafa Kemal'in göz yumduğu her çirkinliği, bir daha görmemek için gömmek istiyordum...

Tabii ki bir günde olmadı bütün bunlar. Bir günde terk etmedim kahramanımı. Bir günde kırılmadı hayallerim. Bir günde vazgeçmedim, Mustafa Kemal'den. Bir günde karar vermedim peşini bırakmaya. Ben bir romantiktim, asker. Bir saniyede karar verdim onu öldürmeye! Bir saniyenin içinde!

Önce meclisin çatı arasına çıkıp, kürsüye denk düşen bir budağı söktüm yerinden. Tabancamın namlusunun sığabileceği bir delik açtım. Bekledim. Her zaman oturduğu sıraya yerleşmesini bekledim. Kürsüde İkinci Grup'tan biri vardı. Muhalefetin, iktidarı devirip yerine geçmekten ibaret olduğunu sanan aptallardan biri. Hükümette verilecek bir görev ağzına sokulduğu takdirde, derhal çenesini kapatacak bir zavallı. Mustafa Kemal'i eğri parmağıyla göstere göstere bağırıyordu. Saçtığı tükürükleri bile görebiliyordum. Mustafa Kemal ise yere bakıyordu. Ahşap zemine. Dalmıştı. Tanıştığımız günkü gibi. Dinlemiyordu. Duymuyordu. Kim bilir, aklından neler geçiyordu? Onun da kırıktı hayalleri, benimkiler gibi. Bir romantiktim, asker. Bir saniyede vazgeçtim onu öldürmekten. Oysa tek bir parmağın tek bir hareketine kalmıştı hayatının devamı. Çekip çıkardım namluyu budaktan. Vazgeçtiğimi sandım. Meğer nadasa bırakmışım suikastı!

Sonra her şey beklediğim gibi oldu. Hükümetin hassas kulaklarını zedeleyecek kadar gürültü çıkardığı için Birinci Meclis feshedildi. Çünkü Lozan'ı kabul edecek ellere ihtiyaç vardı. Çünkü bağımsız bir mecliste, bulamayacakları halde aradıkları o tek sesi ne yazık ki yakalayamamışlardı! Çünkü yüzlerce dudak ama tek bir ağız istiyorlardı. Çünkü yüzlerce göz ama tek bir gözkapağı istiyorlardı. Çünkü yüzlerce mebus ama tek bir

Mustafa Kemal istiyorlardı. İkinci bir meclis kuracak ve istedikleri her şeye sahip olacaklardı.

15 nisan 1923. Kollarımı kavuşturmuş, izliyordum hepsini. Bir meclis ölüyor ve ben izliyordum. Gözleri yaşaranları ve gözleri gülmekten kısılanları izliyordum. Üç yıldır kürsüsünden "Uyanın!" diye bağırdığım salonun duvarlarını. Neden bilmiyorum, ama Burun Wallace'ı hatırladım. Muhteşem bombasını... Birkaç ay sonra İkinci Meclis kurulacaktı. Peki, onun farkı ne olacaktı? Cumhuriyeti ilan edecek olması mı? Saltanatı kaldıranların saltanatını ilan edecek olması mı?

Sırtımı yasladığım duvardan ayrılıp yürümeye başladım. Karatahtanın yanından geçerken, durup baktım. Bir zamanlar bir şema çizmiştim üstüne. Montesquieu'nün Kuvvetler Ayrılığı teorisini karşımdaki sağırlara anlatabilmek için. Güldüm. Ne gerek varmış, diye düşündüm. Ne gerek varmış o kadar çabaya? Ne gerek varmış bana, bize, mebuslara, bu binaya? Sonra başımı çevirip o yazıya baktım: Hakimiyet Milletindir. Ne gerek varmış sana, dedim.

Bir adım daha atıp kapıya yönelecektim ki Tevfik Fikret'in bir şiirini hatırladım.

Beşerin böyle delaletleri var
Putunu kendi yapar, kendi tapar

Bir kelime eksik yazmıştı üstat. Tek bir kelime. Onu da ben tamamladım. Büyük salondaki karatahtaya, kırık bir tebeşirle veda cümlemi şöyle yazdım:

"Bir millet ki putunu kendi yapar, kendi tapar."

Birinci Meclis'in son oturumundan ayrılırken, ne görüyor ne de duyuyordum. Çünkü hâlâ şairi dinliyordum:

Şimdi benim ne cennet, ne cehennem umurumda
Bakarım evrene, şaşar şaşar kalırım

Ne tapılan tanırım, ne taptıran tanırım...

Yirmi üç yaşında, cebimde beş kuruş olmadan İstanbul'a geldiğimde, geride bıraktıklarım yaklaşık on ömür kadardı. Ama yorgunluğum, yazdığım o son cümleye koyduğum noktayla geçmişti. Bu kez, aileyi mecliste temsil etme görevi ağabeyim Faik'teydi. Ordu mebusu olmuştu. Benden artık açıkça korkuyordu. Birinci mecliste geçirdiğim üç yıl, deli bir muhalif olarak damgalanmama yetmişti. İnsanlar bana selam vermekten çekiniyor, benimle görünmekten kaçınıyorlardı. Haklılardı. Çünkü başkalarını suçlayıp, onlara iftira attıkça terfi edilen politik hayatın kimliği belli olmuştu.

Ne yapılırsa yapılsın, kaç yıl geçerse geçsin, ne kadar medeniyet peşinde koşulursa koşulsun, Türkiye, şark usulü sultan siyasetine saplanıp kalacaktı. Mustafa Kemal'in bunu görememiş olmasına imkân yoktu. Mutlaka o da biliyordu. Kendisinden sonra, büyük bir çöküşün başlayacağını ve tek nesilde bilinçlenmenin mümkün olamayacağını anlamış olmalıydı. Ama Mustafa Kemal için de dönüş yoktu. Girdiği yolu gazetelerden takip edebiliyordum. Her gün yeni bir kavramla ortaya çıkıyor, insanların gözlerini açmaya çalışıyordu. Oysa her şey başlamadan bitmişti. Yıktığı saltanat, cumhuriyet adıyla boğazını sıkmaya başlamış, insanların kendisine bir imparator gibi davranmalarını engelleyemez olmuştu. Ne yaparsa yapsın, olmuyordu. Herkes evine bir Mustafa Kemal istiyordu. Binlerce, yüz binlerce, milyonlarca Mustafa Kemal. O ise pozitif bilimden bahsediyordu. Araştırmaktan, kişisel keşiflerden. Ama kimse duymuyordu.

Meclisin ilk günlerinde her konuda fikri olanların hiçbir konuda tek bir fikri kalmamıştı. Düşünceler, ancak, daha önce Mustafa Kemal tarafından telaffuz edilmişse güvenilir ve doğruydu. Çevresindekiler, insan yağından inşa ettikleri duvarı bitirmiş, sıra çatıya gelmişti. Milletin hakimiyeti için gazi olmuş bir kahramanı diri diri kendilerine gömmek ve ondan bir mumya yaratmak için sofralarda ter döküyorlardı. Mustafa Kemal'den sonra kaosun geleceği biliniyor ama bu konuda tek bir kelime bile edilmiyordu. Aslında benim de artık konuşmaya niyetim yoktu. Artık adı Türkiye Cumhuriyeti olan ülke için yapabileceğim hiçbir şey kalmamıştı. Ne gidecek bir savaş ne de öldürecek bir işgalci vardı. Her ne kadar Ali Şükrü'nün ölümü, içimdeki parçalanmayı şiddetlendirmişse de kararım kesindi. Umursamayacaktım. İntikamıma değmezdi hiçbiri...

Yirmi üç yaşında, cebimde beş kuruş olmadan İstanbul'a geldiğimde, hayatımla ne yapacağım hakkında hiçbir fikrim yoktu. Ama buna alışıktım. Daha önce de karanlıkta yaşamış ve yolumu öfkemin aydınlığında bulmuştum. Gitmek istiyordum. Yıllar önce olduğu gibi. Yok olmak. Kelimelerini içtiğim büyük şairlerin "Kaybolup gitti" cümlesiyle biten hayat hikâyelerine benzer biçimde yok olmak istiyordum. Benim için, "İzine rastlanmadı" densin istiyordum. Bütün bunların gerçekleşebilmesi içinse cebimdeki beş kuruştan fazlası gerekiyordu. O güne kadar gerçek bir işim asla olmamıştı. Öğretmenlik sadece sığınacak bir çatı katından ibaretti. Mebusluksa, yüzlerce siyah takım elbiseli insanın düşündüğünün aksine, bir meslek değildi. Verecekleri oylar önceden belliyken hiç değildi. Hayatını kazanmak, onu bir yerlerde kaybetmiş olanlar içindi. Benimle ilgisi yoktu.

Daha iki yıl önce, ileride beni bir bakan olarak göreceğine emin olan babama para istemek için telgraf çektiğimde, postanenin camındaki yansımama bakıyor ve gülüyordum. Büyük bir hayal kırıklığıydım. Herkes için. Ama biliyor musun, asker? Yine de umurumda değildi. Bunu sana bir türlü doğru kelimelerle anlatamadım. Hiçbir şeyin umurunda olmaması ne demek, biliyor musun? Kendini yok saymak? Her neyse, iyi anlatabildiğimi sanmıyorum...

Babamın, yarısı tehdit yarısı sitem dolu telgrafıyla gelen para, birkaç ay idare edebileceğim kadardı. Satın alacağım ilk şey, Beyoğlu'ndaki Alman kitapçılardan birinin raflarında duruyordu. Biliyordum. Adını duymuştum.

Üç yıldır, kanun taslakları ve yönetmelikler haricinde tek bir edebi metin okumadığım için aç kalmıştım. Gazetelerden takip edebildiğim kadarıyla yazarın adı Hermann Hesse'di. Romanın adıysa Siddharta.

İstanbul'un beni bekleyen otel odalarından birine girip yatağa uzandım. Kalktığımda, ne Mustafa Kemal, ne meclis ne de son üç yılım vardı. Hepsi gitmişti. Hiçbirini hatırlayamıyordum. Siddharta unutturmuştu. İçimdeki parçaların yerlerini değiştirmiş, beni yeniden üniversitenin bahçesindeki Ziya'ya götürmüştü. Hayatın sonuna gitmek için her şeyden vazgeçebilecek olan Ziya'ya.

Odadan çıktığımda sadece kendimi duyuyordum. Başka hiçbir sese yer yoktu. Ne pişmanlık ne de intikam gürültüleri. En pahalı dükkânlara girip en pahalı kumaşlara sarınmış olarak çıktım. Bir tarz meselesi, asker. Her şey bir tarz meselesi. Sonrasındaysa, yerin altında ne varsa, siyah elbiseliler nereye gitmiyorsa, oraya yürüdüm...

Bir yıl boyunca orada kaldım. Yerin altında. Kumar oynadım, içtim, kavga ettim. Benimle beraber Batı Cephesi'nde savaşan mebuslara verilen İstiklal Madalyası benim gibi bir muhalife layık görülmediği için, Skagerrak Madalyası'nı taktım, benimle en iyi sevişen kadının boynuna. Hayatın sonuna varmama birkaç nefes ve yumruk kala, her şeyi unutmuşken, yine karşıma çıktı. Tokatlıyan Oteli'nde bir baloda. Gecenin üçünde. Yanında sadece korumaları vardı.

"Tebrikler" dedi. "Paris'e büyükelçi olarak atanmışsınız."

"Size yanlış bilgi vermişler. Öyle bir şey yok."

"O zaman, Kars'a vali olarak tayin edildiğiniz doğru."

"Öyle bir şey de yok, paşam."

"Demek ki kan gövdeyi götürecek..." deyip gitti.

Söylediklerinden hiçbir şey anlamamıştım. Ne gazete okuyor ne de Birinci Meclis'ten muhaliflerle görüşüyordum. Hatırlarsan, tanıdığım en ilginç ikinci insanın Georges Darien olduğunu söylemiştim. İşte, tanıdığım en ilginç insan olan Mustafa Kemal'in de ayaküstü yaptığı elçilik ve valilik tekliflerini reddetmiş, hangi kanın hangi gövdeyi götüreceğini çözmem mümkün olmamıştı.

O gecenin sabahındaysa doğan güneşle her şey aydınlandı. Sirkeci'de kahvaltı yaparken yanıma gelen siyah takım elbiseli adamlar, "Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na üyeymişsin. Ayağınızı denk alın" deyip uzaklaştılar.

Elimdeki çatalı bırakıp başımı göğe kaldırdım. Boşluk görme ihtiyacım o kadar fazlaydı ki birkaç dakika boyunca bulutsuz maviliği seyrettim. Başımı yeniden önüme eğdiğimde, peşimi asla bırakmayacaklarını anlamıştım. Hiçbirinden kurtulamayacaktım. Bir an için karşı kaldırımda Ali Şükrü'yü gördüğümü sandım. Yanından Mutasarrıf Hilmi geçiyordu. Başımı çevirdiğimdeyse, karşımdaki sandalyede Burun Wallace oturuyordu... Peşimi bırakmayacaklardı. Asla... Hepsini geberteceğim, dedim. Bilmiyorum, dudaklarım oynadı mı? Umurumda değildi. Hepsini geberteceğim! Ama hepsini! Birinden başlamak gerekiyordu. Ancak hangisi? Fazla düşünmedim. Önce Mustafa Kemal, dedim. Önce o ölecek. Çünkü her şeyi o başlattı. Onunla da bitecek! Görmek istiyordum. Öldüğü gün neler olacağını, ona tutunan parazitlerin neye dönüşeceğini görmek istiyordum. Üzerinden kayıp düşmelerini izlemek istiyordum. Sonra ölme sırası onlara da gelecekti. Bilemezlerdi. Yıllar önce yaşını büyütüp meclise aldıkları adam tarafından öldürüleceklerini bilemezlerdi. Hiçbir zaman hiçbir şeyi bilemedikleri gibi.

Karşı kaldırımdan beni izleyen Ali Şükrü, "Yapma" der gibi başını sallıyordu. Bu kez dudaklarımı oynattım. Sesim çıkmasa da beni anlayabilsin diye hece hece fısıldadım:

"Hepsini geberteceğim. Ama önce onu!"

O kahvaltı sofrasından kalktığımda Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın katiliydim...

5

Hayır asker, bir öfke nöbetinin hediyesi değildi, suikast fikri. Bu kez, bir saniyede verilmemişti kararı. Ne zaman taşacağı belli olmayan nehirler gibi, ağır ağır yükselmiş bir inancın sonucuydu. Kendime bile itiraf etmediğim, üzerinde durmaktansa görmezden geldiğim bir bilginin sonucuydu. İnsan bilgisinden kaynaklanan bir inanç. Yeni doğmuş insan kadar çıplak bir bilgi. Neydi, biliyor musun? İnsandaki kutsallaştırma ihtiyacı. Skagerrak'tan tanıdığım bir bilgi. Wilhelm'in önünde titreyen subayların gözlerinden hatırladığım bir ihtiyaç. Sonsuz evreni bir kapıdan çok, sırtında bir yük olarak gören zavallı insanın kutsallaştırma ihtiyacı. Tevfik Fikret'in, şiirinde bahsettiği ihtiyaç...

Mustafa Kemal'i gördüğüm ilk anda anlamıştım. Onun da başına gelecekti. Kutsallaşacaktı. Hiçbir hamlesi hiçbir yerde tartışılamayacak, sözleri dogmalara dönüşecek, İstiklal Savaşı'ndan geriye kalan tek isim olacak, ilkelerinden heykeller yapılacak, ekonomisi için çırpındığı ülkesinin değeri düşmüş banknotlarına yüzü resmedilecek ve hatta politikasının aleyhinde fikir beyan etmek bile kanunen yasaklanacaktı. O kadar etkileyici ve güçlü bir kişiliği vardı ki, bütün bunlar olacaktı. Önce düşmanı sonra saltanatı yenmiş olan Mustafa Kemal, en sonunda da kendisiyle savaşacaktı. Özgürleştikçe körleşen halk, onu ve devrimini çiğ çiğ yiyecekti. Tarihe bir V harfi çizdirecek kadar keskin bir dönüş yaptırmış olmasına rağmen, halkı tarafından delik deşik edilecek ve geriye sadece fotoğrafları kalacaktı.

O günlerde, yaşadığımız her an, bir devrimdi, asker. En az Fransız İhtilali'ndeki giyotinler kadar keskin bir devrim. Ve Mustafa Kemal büyük bir devrimciydi. Ancak, çevresindekilerin kutsallaştırma ihtiyacı yüzünden yalnız kalacaktı. Kendi adının gölgesinde yaşayacak ve ölümünden sonra anlamını yitirecek olan devrim geri tepecekti. Çünkü devrim, Mustafa Kemal'in kendisi olmuştu. Yaşıyordu. Yürüyordu. Nefes alıp veriyordu ve her ölümlü gibi devrim de toprak olacaktı. Her ne kadar bir meclis ve içinde yüzlerce mebus olsa da, devrim Mustafa Kemal'di. Oysa binlerce neslin geleceği söz konusuydu. Kutsallaştırma ihtiyacı, Mustafa Kemal'in içini oyacak ve devrim öncesine dönmek isteyenler, tek bir fiskeyle onu parçalayacaklardı. Bütün bunların gerçekleşeceğini, onu tanıdığım gün anlamıştım. Olağanüstü zekâsından akan olağanüstü fikirleri, ülkenin her caddesine verilecek olan kutsallaşmış adından ibaret kalacak ve yok etmeye çalıştığı ne varsa, o yollardan geçecekti. Hilafetçiler, saltanatçılar, mandacılar Gazi Mustafa Kemal bulvarlarında yürüyecek, ona küfürler edeceklerdi.

Bütün bunları anlamış ancak görmezden gelmiştim. Önemsememiştim. Öfkemin içinde kaybolup çevresindekilerden nefret etmiştim. Oysa belki de kimsenin günahı yoktu. Yanlış olan zemin ve zamandı. Dehasını paylaştığı insanlar, kurduğu düzeni yerle bir etmek için son nefesini bekliyorlardı. Çünkü o Türk devriminin tek muhafızıydı. Her ne kadar kendisi bundan nefret etse de, o hale getirilmişti. Çünkü insanın kutsallaştırmaya ihtiyacı vardı ve onun kaybettiği tek kavga buna karşı olandı. Kölelikten kurtardığı halkının kölesi olmuştu ve bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Bütün bunları anladığımda, bir gün onun yok olması gerekeceğini biliyordum. Yok olup, yerini devrimi sürdürecek insanlara bırakmasının gerekeceğini. Asla tek kişiye değil, insanlara, meclise, meclisi seçen halka. Evet asker, belki de şu ana kadar sana söylediklerimin en delicesi gibi gelebilir, ama onunla tanıştığım gün anlamıştım.

Türk halkının hayatına doğru zamanda girmiş ancak çıkmakta gecikiyordu. Hayatta kaldığı sürece, ilkeleri Anadolu'ya nüfuz edemeyecekti. Devrimler tarihini anlatan kitaplarda yazıyordu hepsi. Benzer bataklıklara saplanmış devrimcilerin ne ilki ne de sonuncusuydu. Anlayabilmek için okumak ve onunla tanışmış olmak yeterliydi.

Mustafa Kemal devriminin hayatta kalabilmesi için onun bir efsaneye dönüşmesi yeterli olacaktı. Bir suikasta kurban gitmiş, efsanevi ancak kutsal olmayan bir lidere. Bunun için de Mustafa Kemal'in doğru zamanda ölmesi gerekeceğini anlamış, ancak üzerinde durmamıştım. Çünkü onu öldürmek zorunda kalacak kişi ben olmayacaktım... Benim yanılgım da buydu.

İkinci yanılgım da...

"Bir dakika. Burada dur. Yine kendi düşüncelerinle karıştırmaya başladın. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na en baştan beri, kurucularından biri olarak katıldığını biliyoruz. Mahkeme zabıtlarında var. Kendisi söylüyor. Ayrıca yeraltında geçirdiğini söylediğin dönemde Karadeniz'de olduğunu da söylüyor. Samsun'da, Trabzon'da fırkaya üye kaydettiğini. Neyse, sen şimdi biraz dinlen. Yarın devam ederiz. Asker! Kapıyı aç."

Yüzbaşı çıkmış ve hücremde yalnız kalmıştım. Üç aydır buradaydım. Üç aydır, üzerinde oturduğum yatakta yatıyor, sekiz metrekarelik taş odada yaşıyor ve çok uzaklarda eğitim gören askerlerin seslerini duyuyordum.

Umudun beni bir ölümsüzlük zırhı gibi sardığı o akşamın sabahında, askerliğimin son gününe uyandığımı bilmiyordum. Uzmanın kaybolduğunu öğrenen bölük komutanı, alaydan özel bir ekip çağırmış ve gün bitmeden, cesedinden kalanlar topraktan çıkarılıp siyah bir torbaya konmuştu. Üstüne gidilmesine gerek kalmadan Şamil suçunu itiraf etmiş, sıra bize gelmişti. Yakma fikrinin bana ait olduğu anlaşıldığı anda suçum ağırlaşmış ve alayın bağlı olduğu kolorduda yargılanmıştım. Kolorduya gelirken bindirildiğimiz minibüsün camından bölgeyi ilk kez görme fırsatım olmuştu. Paslı mezar taşları ve lastik tamircilerinden başka bir şey yoktu. Kimse yolda kalmak istemiyor olmalıydı. Lastik tamircileri, gitmek isteyen herkese hizmet veriyordu. Kârlı işti. Çünkü herkes gitmek istiyordu. Bu yüzden muhtarların en sık mühür bastığı kâğıt, Yokluk Belgesi'ydi. Artık köyde oturmayanların adına düzenlenen bir belge. Adı üstünde. Yok olanın adına düzenlenen ama iki ay sonra İstanbul'da adam vurup da dönünce yırtılıp atılan bir belge. Evet, herkes gitmek istiyordu. Yine de her şey, minibüsün dikiz aynasında yazdığı gibiydi: "Gördüğünüz nesneler gördüğünüzden daha yakındadırlar." Ne kadar uzağa gidilirse gidilsin, her şey, herkesin ensesindeydi. Bize,

göründüğünden çok daha yakın olan geçmişimiz gibi. Gelecekten bile daha yakın olan geçmiş gibi...

Tatvan'daki psikiyatri polikliniğine gönderilmek gibi bir korkum kalmadığı için verdiğim ifadede Ziya Hurşit'ten bahsetmekte bir sakınca görmemiştim. Atatürk'ü öldürmeye çalışmış olan, eski Lazistan mebusunu her gittiğim nöbet kulesinde gördüğümü ve onunla konuştuğumu anlatmıştım. Delirmemek için elinden geleni yapmış biri olarak, deli taklidi yaptığımı düşünmüşler ve sekiz yıla mahkûm etmişlerdi. Ancak dosyamı okuyan ve kolorduda psikiyatr olarak görev yapan yüzbaşının ilgisini çekebilmiştim. Ne de olsa, vaka ilginçti. Ziya Hurşit'e gelene kadar, hayaleti görülebilecek ne Napolyonlar vardı!

İlk ziyaretine, elinde kitaplarla gelmişti. Yalan söylediğimi kanıtlamak birkaç dakikasını alacak, sonra da çıkıp gidecekti. Uzatmadı ve sormaya başladı. Tarihler, yerler, isimler ve yine tarihler. Sordukça pişman oluyordu. Sordukça soruyordu. Aldığı her yanıt, sahip olduğu eğitime ilişkin her bilgiyi birer birer eksiltiyordu. Çünkü hepsi doğruydu. Çünkü elindeki kitaplar, Genelkurmay arşivinden derlenmiş bilgilerle dolu ve sıradan sivillerin asla erişemeyeceği kaynaklardı. Çünkü sorularını Ziya'nın anlattıklarından hatırladıklarımla yanıtlarken, günümün nasıl geçtiğini anlatır gibi rahat olduğumu görüyordu. Çünkü ayrıldığı üniversitede tarih bölümü bile olmayan bir erin bütün bunları bilmesine imkân olmadığını kendisi de biliyordu. Sordukça soruyordu. Her yanıtımdan sonra başını sallıyor, elindeki kitabı atıp bir başkasını açıyordu. İlk ziyaretin sonunda gözbebekleri soru işareti noktası kadar küçülen yüzbaşı hücremden sarhoş gibi çıkmış, bir gün sonra yeniden gelmişti. Tek istediği anlamaktı. Bütün bunların nasıl olabildiğini anlamak...

Ziya'yla ilgili soruları bir süreliğine kenara bırakmış, sorgulamasının merkezine beni almıştı. Ailemi, hayatımı, hatalarımı, her şeyimi. Benim için sorun değildi. Önümde sekiz yıl vardı. Devrilince sonsuzlukmuş gibi duran sekiz koca yıl. Sonsuzluk simgesinin anlamını çözeceğim kadar uzun. ∞' nin anlamını! Soldakinin sonsuz hayat dairesi, sağdakininse sonsuz ölüm dairesi olduğunu kanıtlayacak kadar uzun. Dairelerin kesiştiği noktadaysa ölümlü hayat ya da hayatlı ölümün, yani zamanın doğduğu evrenin olduğunu kendime anlatabilecek kadar uzun bir sekiz yıl...

Ne sorarsa anlatıyordum. Ama yüzbaşıya yetmiyordu. Çünkü hiçbir yanıtım, onu bilmecenin çözümüne götürmüyordu. Sıradan bir çocuk, sıradan bir aile, sıradan bir gençlik ve sıra dışı bir askerlik... “Hayır” diyordu. “Yanlış yerde arıyoruz.”

Haklıydı. Kâbuslarımdan bahsetmemiştim. Onları bir gün sonrasına saklıyordum. Benim zamanım çoktu ve yüzbaşıyla konuşmak hoşuma gidiyordu. Yalnızlıktan nefret ediyor ve her şeyi çözdüğü takdirde bir daha gelmemesinden korkuyordum. Ancak kandırıldığını derhal anlayacak kadar mesleğinde uzmandı. Bu yüzden anahtar bilgilerin teslimini sadece bir gün geciktirebiliyordum. Ama yine de bu bilgi avında, balık olan oltanın kendisiydi. En azından benim için böyleydi.

Hayatımın akışını durdurup buharlaştırmış olan kâbuslarımı anlattığımda, dosyamda yepyeni bir başlık açılmıştı. Ancak bu kez de başka kapılar kapanmıştı. “Neden on sekiz yaşında başladı? Neden daha önce değil? İyi düşün” diyor ve sekiz adımlık hücrede volta atıyordu. Benimle yaptığı görüşmelerden üstlerine bahsediyor olmalıydı. Çünkü başkentteki cezaevine sevk edilmem gerekirken hâlâ kolordudaydım. Sayesinde. Ama durumumla ilgili gerçeği anlatıyor muydu komutanlarına? Belki de yalan söylüyordu. Belki de bekliyordu. Belki de içimdeki gizemi çözdüğü gün ordudan istifa edecek ve psikiyatri tarihine geçecek bir makale yazacaktı. Bilmiyorum.

Birkaç gün sonra, kapı açılıp içeri girdiğinde yüzü kıpkırmızıydı. Bir şeyler yakalamış olmalıydı.

“Ne olduysa Danzig’de oldu. On sekiz yaşındayken oradaydı. Senin, kâbusları görmeye başladığın yaşta. Başına her ne geldiyse, seni de etkilemiş olmalı!”

Yanlış yoldaydı. Konunun Ziya’nın on sekiz yaşında neler yaptığıyla ilgisi yoktu. Bunu anlaması uzun sürmedi. Çünkü şimdiki adı Gdansk olan şehirdeki üniversiteyle yazışmış ve Ziya’nın dosyasının bir kopyasını istemişti. Resmi bir başvuruyla. Birkaç gün sonra bilgisayarının ekranında, Ziya’nın sınav notlarından okuldaki tutumuna dair kanaatlere kadar yığınla bilgi bulmuştu. Ancak gönderilenlerin arasında hiçbir şey, Ziya’nın bana anlattıklarından farklı değildi. Kötü bir öğrenci olmuş ve üçüncü sınıfta okulu terk etmişti.

“Hayır” diyordu yüzbaşı. “Bu da değil! Başka bir şey olmalı!”

Hücredeki ikinci ayımda hipnozu denemiş ve Ziya’nın ağzından konuşabildiğimi fark ederek araştırmasında dev bir adım atmıştı. Hücredeki üçüncü ayımı doldurduğum bugün de, sorularını duyabildiğim bir uyku öncesi evresinde kalarak Ziya’nın kimliğiyle konuşabildiğime tanıklık etmiştim. Beynin alfa frekansları yaydığını söylediği bu evrede, iletişim kurduğumda bilincim açık kalmış, ben ve yüzbaşı, Ziya’yı dinlemiştik. İşte bu, bana biraz fazla gelmişti!

Siyah kaplı defterim, Ziya’nın da uyardığı gibi başıma bela olmuş ve içindekileri okuyan mahkeme heyeti suçlarıma denk düşen cezaların üst sınırlarında dolaşmıştı. Yüzbaşı’nın hediyesi olan başka bir deftere yazıyordum artık. Yüzbaşının hediyesi bir kalemle. Yastığımın altında duruyordu. İkisi de. Uzanıp aldım ve bulduğum ilk boş sayfaya yazmaya başladım:

Bugün onu duydum. Ama ne karşımdaydı ne de yanımda. Nöbet kulelerindeki gibi değil. Kırmızı bidonu vurduğum günkü gibi de değil. Ben konuştum. Ama duyduğum oydu. Sesim aynıydı. Ama konuşan oydu. Ziya yerine, ben diyordu. Korkuyorum. Bu duvarların arasında sıkışmaktan ve her şeyden korkuyorum...

Sevgili Ziya, sadece kendininkini değil, benim hayatımı da mahvettin. Oysa benim için, İnkılap Tarihi kitabındaki yüzlerce isimden sadece biriydin. Ezberlendiği gün unutulan herhangi bir isim. Bugünse kendine Ziya Hurşit diyen bir deliyim...

1925 yılıydı. Ardahan mebusu Halit Paşa mecliste vurularak öldürülmüş, Gümüşhane mebusu Kadirbeyzade Zeki bir suikasttan kıl payı kurtulmuştu. Bir zamanlar ikinci gruba dahil olan, köşesine çekilmektense Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı destekleyen muhalif mebuslar teker teker tarihten siliniyordu. Korkuyorlardı. İki taraf da korkuyordu. Birileri iktidarı kaybetmekten, diğerleri yok edilmekten korkuyordu. Bense her zamanki gibi gülüyordum. Hayatları postlarından değersiz bu adamların ölüm ve iktidarsızlık karşısında ne kadar aciz kalabildiklerini görüyor ve gülüyordum. Her ne kadar başlarda kuruluşunu desteklemiş olsam da fırkaya inanmayı bırakmıştım. Tek yaptığım, onları kullanmaktı. Nüfuzlarını, paralarını kullanmak. Tek yaptığım, Mustafa Kemal'i öldürmeye gittiğim yolda, üzerlerine basarak ilerlemekti. O kadar korkuyorlardı ki bir gün "Evet" dedikleri suikasta, öbür gün "Mümkün değil! Sen de unut!" diye karşı çıkıyorlardı. Aslında içlerinden, cinayeti işlememi ve asılıp gitmemi umduklarını biliyordum. Böylece ortada hiçbir sorun kalmayacaktı. Ne Mustafa Kemal ne de Ziya Hurşit. Benim için "İpini koparmış" diyorlardı. Hiçbir hakimiyet altına giremediğimi ve gittiğim her yerde tozu dumana kattığımı anlatmak için. Ama gerçekte, "ipini koparanın" ne olduğunu bilmiyorlardı. Herkes hayvan zanneder, oysa ipini koparan uçurtmadır. Ben o yıllarda, bir uçurtmaydım, asker. İpini koparmış ve boşlukta süzülen bir uçurtma. Ölümü ise, daima, sonsuzluğa uçmanın tek yolu olarak görmüştüm. Daha yükseğe uçmanın. Bu yüzden onlar gibi değildim. Terden sararmış yüzlerine bakıp gülüyor, "Ben

yapacağım, siz sadece yardım edeceksiniz. Tetiği ben çekeceğim, merak etmeyin" diyordum.

"Halit Paşa'yı kimin vurduğunu biliyor musun?"

Rivayetler vardı. Birileri Kel Ali, diyordu. Birileri de Rauf. Önemli olan kimin vurduğu değildi. Önemli olan, hakimiyeti millete ait bir mecliste cinayet işlenmiş olmasıydı. Artık mecliste kan lekesi vardı. Oysa bina yeni yapılmış, meclis taşınalı bir yıl bile olmamıştı. Ama orasını da kirletmişlerdi. Daha bir yılı bile dolmadan...

Aptallar! Her neyse, Karadeniz'den temelli inip İstanbul'a geldiğimde Terakkiperver fırka feshedilmişti. Hiç şaşırmamıştım. Çil yavrusu gibi dağılmışlar, saklanacak delik arıyorlardı. Hepsiyle görüştüm. Mustafa Kemal'i öldüreceğimi hepsi biliyordu. Ama dilleri ve elleri tutulmuştu. Sadece Abdülkadir. Ankara'nın eski valisi. Aralarındaki tek sağlam adam oydu. "Tamam" diyordu. "Sen nasıl istersen."

Her ne kadar tetiği çekecek kişi ben olsam da, yanıma bir iki gözü dönmüş almalıydım. İstanbul'un altını, en az üstü kadar bildiğim için Laz İsmail'i bulmak zor olmadı. Gerçek bir katildi. Para için kendini bile vururdu! Gürcü Yusuf'u da bulan oydu. Çopur Hilmi'yi de. Abdülkadir, beni İzmit mebusu Şükrü'yle tanıştırmış, "Bize yardım edecek" demişti. O da fena değildi. En azından diğerleri kadar dilsiz değildi.

O zamanlar Kadıköyü'nde, Şekercibakkal sokakta bir evde oturuyordum. Babam, ben Samsun'da fırkaya adam toplarken hastalanmış, yanına gidip diz çöktüğümdeyse tavana bakıp "Nerede hata yaptım Ziya, söyle bana" demişti. Sonra da gözlerini kapamış ve bir daha da açmamıştı. Yaptığı hata bendim. Neden bir hata olduğumu ise ne o, ne de ben bilebilirdim. Mirasından payıma düşenle İstanbul'daki evi kiralamış, birkaç parça da eşya almıştım. Göçebe hayatımda ilk kez, sabit bir adresim olmuştu. Bana ait koltuklar, bana ait sehpalar. Ama hiçbirinin bir değeri yoktu. Ben nice altın kafesleri eritip parasıyla serserilik yapmıştım! Bunlar mı beni sakinleştirecekti? Asla!

Kendimle ve hayatımla ne halt edeceğimi o kadar bilmiyordum ki, dünyanın kökünü dinamitlemekten başka yapabileceğim bir şey yoktu. O günlerde beni görmeliydin asker. Tilki sürüsünün arasına karışmış bir kurt

gibi, önüme çıkanı deviriyordum. Bir bozkır kurdu gibi. Hermann Hesse beni tanımış olsa Der Steppenwolf'u daha önce yazardı!

"Hayır, bir hata var" deyip dosyasındaki sayfaları karıştırdı.

"Evet, işte burada... Hermann Hesse'den ilk bahsedişinde araştırmıştım. Bozkırkurdu, Ziya öldükten bir yıl sonra yayınlanmış. 1927'de. Bu kitabı bilmesine imkân yok" deyip askere kapıyı açtırdı ve çıkıp gitti.

Bir psikiyatr da olsa, askerdi. Akli dengem ve bütün bunların benim üzerimdeki etkileri umurunda değildi. Ne de olsa komutanının cesedini yakıp gömmüş bir erdim. Bana ayıracak zamanı yoktu. Zamanı Ziya'ya aitti. Bana değil... O yardım etmezse, ben de kendim bulurdum. Yazarken daha zeki oluyordum. Defterimi açıp kalemi doğrulttum:

Neden Ziya'nın anılarını bana ait olan bilgilerle kirletiyorum? Neden onları süslüyor ya da gizliyorum? Neden Ziya'yla karışıyorum? Neden? Belki de bir bedende iki ruh taşıyorum. Ama ben ruhlara inanmam. Ruh, bir insan icadıdır. Bedeni yaralandığı gün, varlığının bir parçası olan ancak asla zarar görmeyen bir şey hayal etmiş, adını da ruh koymuştur. "Bedenimi parçalayabilir ama ruhuma dokunamazsınız!" demenin keyfini yaşamak için kendisine hayali bir sığınak inşa etmiştir. Sonrasındaysa bütün dinler, "Bedeniniz yoksulluk, hastalık, açlık ve savaşlarla acı çekebilir ancak biliniz ki ruhunuz cennete gidecektir" diyerek insan ve oğlunu körleştirmiştir. Sonuçta ruh, eti acıyanların hayali arkadaşıdır. Peki ruh diye bir şey yoksa, Ziya'nın bende işi ne? Onun hayatını nereden biliyorum? Geçmişten mi? Ama hangisinden? Yoksa...

Daha fazla yazamamıştım. Çünkü hücremin demir kapısı kırılır gibi açılmış, yüzbaşı, elinde bir kitapla içeri girmişti. Söyleniyordu kendi kendine.

"Nasıl akıl edemedim? Nasıl aklıma gelmedi?"

Nefesini toparlar toparlamaz, başparmağını sapladığı yerden kitabı açıp okumaya başladı:

"Ziya Hurşit'in büyük ağabeyi Ahmet Faik Hurşit, soyadı kanunu çıkınca..."

Cümlesinin sonu benim soyadımla bitmiş, o ana kadar önümde yükseldiğini fark etmediğim görünmez bir duvara hayat hızıyla çarpmıştım. Okumaya devam ediyor ama ben artık duymuyordum. Parçalanan aklım kan içinde kalmış, gördüklerim suya dönüşmüş, yaşlar yüzümden çıkıyordu. Çarpışmanın etkisiyle sağ elimdeki defter düşmüş, sol elimdeki kalemse bir bıçak gibi yalnız duruyordu. Yeniden duymaya başladığımda, Yüzbaşı'nın ağzından Ziya Hurşit'in ağabeyi Fazıl'ın adı çıkıyor, peşinden de oğlu olan büyükbabamın adı geliyordu. Babamın adını da söylediği an, hücrenin tavanı, tabanı ve dört duvarı dev hoparlörlere dönüştü. Beni terk edip gitmiş şarkılardan biri, damarlarımı doğrayacak şiddette geri döndü:

Born to be wild!

John Kay söylüyordu. Grubunun adı Steppenwolf'tu. Hermann Hesse kadar Steppenwolf! Ne tesadüf! Vahşi olmak için doğmuşsun, diyordu. Vahşi ve deli olmak için...

O an bir karar verdim. Tabii ki yanlış olanı. Bütün diğer kararlarım gibi. Aslında buna, bir karar da denemezdi. Suyun dibinden yüzeyine çıktığında, ağız dolusu bir nefes almak, ne kadar verilmiş bir kararın sonucuysa, sürekli soyadımı söyleyen Yüzbaşıyı sonsuza dek susturmak isteyişim de o kadar bilinçliydi. Yıkılan bir barajdan gürleyen suya siper etmek için ellerimi uzatmam kadar deliceydi. Çaresiz bir delinin çare arayışıydı.

Yatakta, kollarımı kavuşturmuş oturuyordum. Yüzbaşıyı dinliyordum. mahkûmiyet kararımı okumasını dinliyordum. Sekiz yıllığına değil, sonsuza kadar olan mahkûmiyetimin kararını. Sol elimdeki kalemin ucu, sağ kolumun altına batıyordu. Her şeyi özetleyen cümleyi duyana kadar bekledim:

"Ziya Hurşit, senin büyük büyük amcan."

Oturduğum yerden kalkarken, bir pervane gibi açılan kollarım, yüzbaşıyla çarpışana kadar döndüler. Soyadımın çıktığı ağzının yakınlarındaki boynuna sapladığım kalem kırıldığı anda kapı açıldı. Sesini duyurabilmişti. Ne de olsa bir komutandı! Her varlığın bir şah damarı ve ortalama 6 litre kanı vardır. Şah damarı kesilen birininse her geçen saniye, içindeki kan azalır. Yüzbaşının boynuna giden elleri de, yıkılan bir barajın ardındakileri durdurmak ister gibiydi. Ama parmaklarının arasından kaçıp da dağılan ne

varsa yüzüme yağıyordu. Bu yüzden içeri girenleri göremedim. Belki de o sırada Birinci Meclis’te olduğum için göremedim. 1922 yılında. Tek bir kişiye, meclis, hükümet ve ordu yönetme yetkisi veren başkumandanlık kanununun süresi üçüncü kez uzatıldığı için kızgındım. Elimdeki kalemi önümdeki sıraya saplayıp kırmıştım. Elim kanıyordu. İçeri girenleri göremedim. Ziya’nın elinden akan kana bakıyordum.

4

Müebbet. Yüzbaşının ömrüne karşılık, başkentteki askeri cezaevinde geçirilecek bir ömür. Sevkimin tarihi belli değildi. En fazla on gün, demişti mahkûm erlerden biri. “On gün içinde götürürler seni.” Şimdilik hâlâ kolordunun hücresindeydim. Sekiz adımlık odada. Yerden iki karış yüksekteki yatağımda.

Elimde, evden gelen bir mektup vardı. Ona bakıyordum. Okuyamadan. Annem ve babamın puslu yüzleri kâğıtla aramıza giriyor, cümleleri seçemiyordum. Çünkü tek gönderdikleri, bir mektuptu ve onu bile onlar yazmamıştı. Büyük ihtimalle, yıllarca bir banka kasasında saklamış ve yüzbaşı durumumu anlatınca bana göndermeye karar vermişlerdi. Peki, kendileri neredeydi? Neden gelmiyorlardı? Neden, annem ya da babam, bir kez olsun oğullarını görmeye gelmemişti? İşlerini mi bırakamıyorlardı? Evet, belki otobüsle yirmi küsur saat mesafedeydim. Ama bu bir neden olabilir miydi? Buraların çok uzak olması yeterli miydi? Belki de yeterli olan, buraların değil ama benim onlara çok uzak olmamdı. İşte bu, gelmemeleri için geçerli bir neden olabilirdi. Evet, belki de bu yüzden gelmemiş ve eve gönderilen mahkeme kararlarını okumakla yetinmişlerdi. Belki de bu yüzden gelmemiş ve Ziya Hurşit’in yazdığı bir mektubu göndermişlerdi. Belki de Yüzbaşı, hücremden her çıktığında odasına girip annemi ya da babamı aramıştı. Ziya Hurşit hakkındaki bu kadar ayrıntılı bilgiye nereden sahip olabileceğimi sormuştu. Onlar sessizliklerini korumuş ancak ölene kadar bir hücrede kalacağımı öğrendiklerinde, bir banka

kasasına gömdükleri sırrı açıklamakta sakınca görmemişlerdi. Nasıl olsa duvarlardan başka, konuşabileceğim kimse yoktu. Bu yüzden mektubu göndermişlerdi. Herhangi bir korkuları kalmadığı için. “Ziya Hurşit, senin büyük büyük amcan!” demek için. “Evet, sen, onun kanını taşıyan son insansın,” demek için göndermişlerdi mektubu. “Bu aile sırrını sana anlatmaya niyetimiz yoktu ama madem hatırlıyorsun, işte sana Ziya Hurşit! Ecce Ziya!” demek için...

Sekiz adımlık voltalardan ve yatağın üzerindeki ceset sarısı kâğıdı görmekten yorulmuştum. Yere oturup mektuba uzandım. Bağdaş kurup gözlerimi kapadım. Görmeme gerek yoktu. Yazıldığı andaydım. Eskisiyle yazılanı, yeni Türkçeyle okuyordum.

Bihaber Sevgilim Yonina,

Bu mektubu sana bir otel odasından yazıyorum. İzmir’den. Bir cinayet işlemeye geldiğim şehirden. Cinayeti beklerken yazıyorum. Yarın. Her şey yarın bitecek. Yarın, her şey yeniden başlayacak. Göreceğiz. Belki de öldürüleceğiz. İşte o zaman, bu mektubu bitirmeye gerek kalmayacak. Sana kendim fısıldayacağım, yazacaklarımı. Kâğıt ve kalem yerine, gözlerimiz dokunacak birbirine...

Bu sadece bir başlangıç. Yarından sonra hayatta kalıp da, yine senden ayrı düşersem, yazmaya devam edeceğim. Bir hayatı nasıl aldığımı anlatacağım. Bunu nasıl yapabildiğimi, nasıl bu kadar kendimden geçebildiğimi, her şeyi. Ama şimdi sıra bizde. Bizi anlatmakta. Mezarına asla gelmemiş olan aşığının, bizi anlatmasında sıra.

Kendini bıraktığın günü hatırlıyor musun, Yonina? Seni tutamadığım günü. Kollarıma değil de, kendini boşluğa bıraktığın günü. Ben hiç unutmadım, sevgilim. Çünkü o gün

yırtıldı, zihnimdeki takvim. Sonra o yırtıktan geçti bütün zaman. O günden bu güne beni getiren zaman.

Teninin kokusunu hatırlıyorum. Teninin kokusunu taşıyan kanını hatırlıyorum. Başının etrafında, bir meleğin halesi gibi yayılan kanın, gözlerin gibi koktuğunu hatırlıyorum. Çiçekler gibi açılmış gözlerini kokladığımı hatırlıyorum. Sana baktığımı. Bir kıtanın diğerine baktığı gibi. Aralarındaki okyanusa rağmen, aralarındaki okyanus sayesinde haberleşebilen iki kıta gibi. Kelimelerini dalgalara bindirip gönderen iki âşık kıta gibi. O dalgaların odamın sahiline vurması için günlerce beklediğimi hatırlıyorum. Tek bir kelimeni duymak için. Tek bir heceni...

Bugünse hâlâ dayanmaya çalışıyorum. O günden beri dayanmaya. Sensizliğe. Aynaya bakınca yanımda seni göremeyişime dayanmaya çalışıyorum. Gölgesinde uyuyakalacak kadar peşinde koştuğum bir kadını, bana göstermeyen aynalardan nefret ediyorum. Oysa Berlin'de ne çoklardı, değil mi? Bizi taşıyan camlar ve aynalar. Onların içinde beraberdik. Yan yana. Ama burada hiçbiri yok. Sadece ben. Sensiz bir ben Ve gözlerim hâlâ seni arıyor, çünkü onlar ölümü bilmiyor, sevgilim. Gözlerim, sensizliğe açılmayı bilmiyor. Bense bekliyorum. Son nefesi bekliyorum. Her ne kadar sensiz geçirdiğim her gün, kalbimin bileğini bir kez burksa da bekliyorum. Beklerken de bileniyorum.

Öyle bir bileniyorum ki, kavuştuğumuzda bir aşk usturası okşayacak seni. Kesikler içinde kalacaksın. Kesiklerinden akanlar bacaklarını ıslatacak. Bir nehir köprüsünün iki bacağı gibi titreyecekler. Bense ağzımı sana dayayıp kana kana içeceğim. Sonsuzluğa kana kana. Seni okşarken ellerimi

kaybedecek, öperken dilimi yutacağım. Kalp çarpıntımızın nedeni, kalplerimizin çarpışması olacak. Ayaklarına kapanacak ve dudaklarımı gezdirmeye oradan başlayacağım. Mora batıracağım bileklerini. Sırtına çizeceğim ipek yolunda öpücük taşıyacağım. Nefesimi bırakıp seni tutacağım. Bir can simidi olacak bacakların, belimin çevresinde. Sana sızacağım. Göğüs göğüse çarpışırken. Birlikte kuruyup birlikte ıslanırken. Alev alev değil, korun kendisi olacağım ve sadece sen yürüyebileceksin üzerimde, çıplak ayaklarınla. Vereceğin her nefes, yanan vücuduma serin bir rüzgâr olacak, yaralarım dudaklarınla kapanacak. Cennetinden gelip bana cehennemi unutturacaksın.

Bir sonbaharda buluşacağız. Bu dünyada sensiz dökülen yapraklar, koluma girdiğinde omuzlarıma konacak. Yakalayacağım bu kez. Yaprakları da, seni de. Düşmeden yakalayacağım. O günün sabahına uyanana kadar da, seni benden ayıran her şeyin kaburgalarını söküp alınlarına boynuz diye saplayacağım. “İşte şeytanlar!” diye haykırarak boyunlarında zincirlerle dolaştıracağım. Emin ol sevgilim, hepsi olacak. Bir gün...

Çünkü sen, kararan gökyüzünde, belirdiği ana şahit olduğum bir yıldızsın. Işığını saçtığı ilk ana denk düştüğüm bir yıldız. Gözlerime doğan bir yıldız. Çünkü sen her şeyimin döküldüğü bir meydansın. Felçli vücudumda atmaya devam eden kalbim, üzerimi örten kubbemsin.

Her zihne tek bilgi gerek, sevgilim. Sen, benimsin. Seni bildiğim için varım. Midem hayattan ne kadar bulanıyorsa, sana o kadar aşığım. Seni dünya kadar seviyorum, demeliyim, çünkü seni dünyadan nefret ettiğim kadar

seviyorum. Aramızda kaç meridyen var, bilmiyorum, ama bana tutun, geliyorum...

O sıcak sabahın soğuk sokağında gözkapaklarını nasıl indirdiğimi hatırlıyorum. Bir serçeye benzeyen uykun kaçmasın diye, sevgilim. Ardından mahmur gözlerle bakma diye. Sen uyu Yonina, ben geleceğim. Geleceğin kendisiyim...

Ziyan

Geleceğin kendisi olduğunu söylerken yanılmamıştı. Benim geleceğimde o vardı. Yıllarca beklemiş ve karşıma çıkmıştı. İçimden çıkmıştı. Önce kâbuslar, sonra kendisi gelmişti. Ama nasıl?

Aramızdaki tek bağ, kandı. Aramızdaki tek bağ, genetik olandı. İkimizin arasındaki nesilleri aşıp bana ulaşmasının tek yolu genetikti. Evet, böyle olmalıydı. Ziya'nın hayatını, kendiminkiymiş gibi hatırlıyor oluşum, ancak genlerimde depolanmış hafızanın ortaya çıkmasıyla mümkün olabilirdi. Ama genetik hafıza gerçek olabilir miydi? Birkaç saat önce hangi kulede nöbet tuttuğumu bile hatırlayamazken, büyük büyük amcamın hayatını hatırlayabilir miydim? Emin değildim. Ancak geliştirmeye hiç fırsat bulamadıkları yeteneklere ve hiç öğrenmedikleri bilgilere doğuştan sahip dâhileri, genetik hafıza kavramıyla açıklamaya çalışan makalelerden haberim vardı. Gerçekte Mozart'ın, eserlerini hiçbir zaman bestelemediğini, sadece ruhuna işlenmiş olan melodileri nota kâğıdına döktüğünü ispatlamaya çalışan makaleler. Carl Jung'un kolektif bilinçaltı kavramından yola çıkan ve fronto-temporal demanstan geçip genetik hafızaya ulaşan makaleler. Doğru olabilirlerdi. Ama benim durumumda herhangi bir deha söz konusu değildi. Sadece bana ait olmayan, ancak genle bağlı olduğum bir hayatın anıları hafızamda yer kaplıyordu. Ayrıca, babamın çocukluğunu hatırlamak yerine, neden büyük amcası Ziya'nın hayatı sinmişti hafızama? Soyağacımdaki en zehirli meyve olduğu için mi? Peki neden, aileden bir başkası yerine ben hatırlamıştım? En az onun kadar deli olduğum için mi? Zorunlu askerlik hizmeti, zihnimde kalıcı bir hasara sebep olduğu için mi?

Sürekli emir alıp uygulamaktan, bulunduğum yerde olmama isteğimin aşırılığından, gerçeği reddedecek kadar acı çektiğimden ve binlerce tekrardan ötürü bir uyurgezere dönüştüğüm için mi? Ani unutma ve hatırlama krizlerim, zihnimi parçaladığı için mi? Bir deli adayı olarak, sadece hatırlamakla kalmayıp, bir de onu karşımda görecek kadar, bölünebilen bir kişiliğe sahip olduğum için mi?

Nedeni her neyse, hatırlanmak için beni seçmişti. Bodrumuna yerleşmek için benim bilincimi seçmişti. Saçımın ve gözlerimin rengini kendilerinden aldığım genetik atalarım bana bir de tuzaklı hücre göndermişlerdi, demek ki!

Peki, o kâbuslar neydi? Nereden geliyorlardı? Neden on sekizinci yaşımda karartmışlardı uykularımı? On sekiz yaşında nerede olduğumu hatırlamaya çalışıyordum. Kesinlikle asker değildim, onu biliyordum! Dolayısıyla zihnimin zorlanmasına neden olabilecek herhangi bir baskı olamazdı. Üniversitenin birinci sınıfındaydım. Karşılığı olmayan bir aşk yaşamış ve dengemi mi kaybetmiştim? Kesinlikle hayır! Derslerle aram nasıldı? Sıradan. Hatta iyi. Fazla çalışmadan, sınavları atlatabildiğimi hatırlıyordum. Fazla çalışmadığım için okumaya zamanımın kaldığını da hatırlıyordum. Neler okuyordum? Hemen hemen, her şeyi. Elime ne geçerse. Bir de beyaz bir kitap vardı. Elimde sürünüp duran. Eski bir kitap. Annemin sahafta bulup eve getirdiği ve on sekizinci yaş günüm için hediye ettiği bir kitap. Neydi? Adı neydi? Ekonomi? Ekoloji? Ekinoks? Eke... Ego... Eklektik? Siktir! Ecce Homo'ydu! Evet! Hatırlıyordum! Beyaz kapağında sadece Nietzsche ve Ecce Homo yazan bir kitap! Okumuştum! Ziya'nın gözlerinden gördüğümü sandığım, Ecce Homo'ya dair her şeyi zaten biliyordum! Her şeyi! O kitabı okuduktan sonra başlamıştı kâbuslarım! Bir milat olmuştu hayatımda. İçinde ölüme giden İsa'yı resmeden tabloların olduğu kitap, benim miladım olmuştu. İsa'dan sonra her şey kararmıştı. Bu yüzden unutmuştum. O kitap, Ziya'yla aramdaki genetik kapıyı havaya uçurduğu için hayatım mahvolmuştu! Bu yüzden hatırlayamamıştım! Tek bir kitabın, Ziya'yla benim üzerimde bıraktığı benzer etki, aramızdaki genetik düzeneği çalıştırmıştı. Tek bir kitap, aramızdaki yüzyıla rağmen, birbirimizi görebilmemizi sağlamıştı. Aramızdaki bütün zaman, insan ve engellerin saydamlaşmasına neden olmuştu. On sekiz yaşında Ecce Homo'yu okumuş ve Ziya'yla tanışmıştım. Ziya'nın suikast hayalleriyle...

Nereden bilebilirdim? Nietzsche okuyup, kâbuslarımda Atatürk'ü öldürdüğümü görmüştüm. Nereden bilebilirdim? İkisinin arasında bir bağlantı olduğunu nasıl anlayabilirdim?

Doğru muydu bütün bunlar? Gerçek bu muydu? Bir kitap yüzünden mi bugün bu hücredeydim? Eğer öyleyse, bütün kütüphaneler yakılmalıydı! Hepsi. Derhal!

Belki de bilimin bütün bunlarla hiçbir ilgisi yoktu. Sadece bir lanetti. Sadece masallarda görülen lanetlerden biri. Bütün veriler tutuyordu. Kötü bir adam ve öldürmeye çalıştığı iyi bir adam. İyi adamın hayatı için hayatını verecek milyonlarca başka adam. Büyük bir günah işlenmişti! Korkunç bir günah! Halkının taptığı bir lideri öldürmeye teşebbüs etmiş birine okunmuş lanetlerin sonucu muydu, bütün bunlar? Sanmıyorum, diyordum. Sanmıyorum çünkü bir masal kahramanı olamayacak kadar gerçektim. Geleceğin kendisi Ziya'ysa, ben de gerçeğin kendisiydim. Öldürdüğüm insanın ardından kesinlikle pişmanlık duymayacak kadar hissizdim. Demek ki, acının da sonuna gelinebiliyormuş. Hissetmemenin başlangıcına varılabiliyormuş. Tek adımda sınır geçilebiliyormuş. Evet, ben gerçeğin kendisiydim. Buna şüphem yoktu çünkü gerçek de böyleydi. Benim gibi. Hissiz ve acımasız. Beni, eksi yirmi altıda iki saat bekleten gerçek de pişman olmamıştı. Asla... Gerçekle öyle benzeşiyorduk ki matematikte buna, eşitlik deniyordu. Ecce Homo'nun, Ziya'yla bana yaptığı etkilerin eşitliği gibi! Mutlak eşitlik.

Dolayısıyla genetik bağa dönmeliydim. Odaklanmam gereken köprü oydu. Ziya'yla aramdaki tek gerçek yol. Üzerinde yürünebilen bir yol. Gidip gelinebilen bir yol. Yirminci asrın başlarından yirmi birinci asrın başlangıcına gidilebilen bir yol. Ziya'nın yaptığı, bir yolculuktu. Sadece hafızam değildi, geçmişe uzanan, Ziya'nın gerçeğiydi bana ulaşan. Ancak bu, bir yerden diğerine gitmek için yapılan bir yolculuk da değildi. Çünkü ben neredeysem, Ziya oraya geliyordu. Demek ki yolculuk, bir kişiden diğerineydi. Aralarında yüz yıl olan iki insan arasında. Ziya'nın yolculuğu zamandaydı. Genetik bir zaman yolculuğuydu, söz konusu olan. Geçmişin, geleceği ziyaret edebildiği bir yolculuk.

Peki, bu yolculukta iradenin yeri ne kadardı? 1920'lerin Ziya'sı, benimle karşılaştığının farkında mıydı? Bütün o olayların arasında birden yok olup,

nöbetlerimde bana eşlik etmeye mi geliyordu? Sanmıyorum. Ziya'nın herhangi bir iradi çabasının sonucu değildi. Olamazdı. Olsa, bundan bahsederdi. Bana geldiğinin bilincinde değildi. Beni bilse, gelmezdi.

Yalnız, öldüğünün farkında olması aklımı karıştırıyordu. Çünkü bu, ölümünden sonra bana geldiğine bir işaret olabilirdi. Ancak belki de sadece hatırlıyordu. Son anını. Dolayısıyla ben de hatırlamıştım. Evet, bütün bunlar genlerimizin işiydi. O İzmir'de Atatürk'e pusu kurmak için ter atarken, genlerimdeki kalıntıları, askerliğini yapan bana oyunlar oynuyordu. Beni ben yapanların arasında Ziya Hurşit de vardı ve sesi en gür çıkan olduğu için duyabilmiştim onu. Demek ki genler, zamanı tanımıyordu. Zamanın onlara bir hükmü yoktu. Düz bir çizgiden çok, bir küreydi zaman. Mükemmel bir küre. Geçmiş, yeterince derine gömülürse gelecekten çıkıyordu.

Peki, tersi mümkün müydü? Ziya'nın hayatına ulaşabilir miydim? Gözlerinden görmek, kulaklarından duymak ve bildiklerini bilmekten ileri giderek, hatırlamanın ötesine geçerek, ona ulaşabilir miydim? Gelecekten girip geçmişten çıkabilir miydim?

Eğer mümkün olsaydı, bir saniye bile düşünmez, geçmişe gider ve Ziya'yı suikasttan vazgeçirmeye çalışırdım. Bir saniye bile tereddüt etmezdim. Çünkü o suikast teşebbüsüydü, hayatımı mahveden. Beni bir hücreye kapatıp deliliğe terk eden. O olmasaydı, Ziya'nın genetik haritamda başkent olma ihtimali de kalmazdı. Çünkü nasıl her insan bir kez bulunduğu yerde bile DNA'sının izini bırakırsa, her olay da onu yaşayan insanlar üzerinde izler bırakıyordu. Suikastın DNA'sı bana kadar ulaşarak, karşıma Ziya'yı çıkarmıştı. Sonra da kontrolü kaybetmiş ve gerçekle bağımı koparmıştım. Öyle bir hızla koparmıştım ki bir insanın cesedini yakmış, başka bir insanı da boynuna kalem saplayarak öldürmüştüm. O suikast olmasa, şu an baharda nöbet tutuyor olurdum... Bütün kış titreyerek beklediğim baharda. Gözümü güneşin bürüdüğü kış boyunca, gelmesi için göğe yalvardığım şu baharda. Hücremin dışına düşen baharda. Duvarların ardındaki baharda nöbet tutuyor olurdum.

Önce nisan güneşiyle bir cezve su gibi ısınır, daha kaynayamadan gece olur ve yeniden soğurdum. Gündüzün matkap sıcağı ve gecenin buz soğuğu arasında partiküllerim ayrılıp kuma dönüşür, toz olurdum. Duru bir çölden

farkım kalmazdı. Sabaha karşı, gözlerim soğuktan yaşarır, kirpiklerim ıslanırdı. Tam o sırada güneş çıkar ve ıslak kirpiklerimde gökkuşağını görürdüm. Gözyaşımın zerrelerinde, içinden kirpiklerimin geçtiği mikroskobik bir gökkuşağı. Var olamayacak kadar küçük, ancak tam da gözlerimin önünde durdukları için görebildiğim rengârenk çizgileri izlerdim. Karın erimesi, havanın erimesi gibi olurdu. Nereden yağdığı belli olmayan bir yağmur her yanımı ıslatırdı. Önce hissetmezdim ıslaklığı. Üzerimdeki kumaşları teker teker geçip derime dokunur ve ben, eksi otuzları hatırlayıp gülerdim. İnsan eliyle yükseltilmiş yol kenarındaki kar tepeleri eridikçe kirlenir, mercan kayalarına benzerdi. Kar denizi çamur denizine dönüşür ve ben içine batarken bile gülerdim. Aylar önce kara gömülmüş her şey, yavaş yavaş ortaya çıkardı. Bütün izmaritler, bütün fare ölüleri. Önce eriyip sonra buharlaşan kar, bir cibinliğe dönüşür ve sarardı her yerimi. Güneşin ve Land'ların ışıkları buharın arasından geçer, sahnedeki yerlerimiz aydınlanırdı. Su dumanları çevremizde uçuşur, dünya bir tütsüye dönüşürdü. Aylar sonra ilk kez, gölgemle karşılaşırdım. Kışın floresan ışığında kendimizi bir kâğıda çizilmiş gibi hissederdik. Derinliğimiz, üçüncü boyutumuz yokmuş gibi. O suikast olmasa gölgemi görür ve yeniden hacmime kavuşurdum. İlk kez gökten soğuk bir şey düşmediği için yağmura gülümseyerek bakardım. Yeri delik deşik etse bile başımı kaldırıp alnımı ıslatırdım. Durduğum nöbet kulelerinden, tüy dökmüş dikenli teller göğün yüzünde dikiş izi gibi görünürlerdi. Elbet bir gökyüzü vardı üstümüzde. Masmavi olanlardan. Elbet uçaklar geçiyordu içinden. Ardında bembeyaz şeritler bırakanlardan. Başımı kaldırıp, bahar sarhoşu gözlerimle bakardım. Hangimizin gökte olduğunu unutur ve umursamazdım. Gökyüzü bir okyanus, uçaksa bir gemi olurdu. Ardında bembeyaz köpükler bırakanlardan. Ayakları toprağa batmış olan ben, uçağının karnını göğe çevirmiş bir akrobasi pilotu olurdum. Başımı kaldırıp, bahar sarhoşu gözlerimle okyanustaki gemiye bakardım. Öyle sarhoş olurdum ki uçağı fizik kanunları değil, ben uçururdum. Uzaktaki dağların da beyaz saçları dökülür, kışın öldürdüğüm bütün zamanla, baharda yeni bir hayat kurardım.

Ama olmadı. Yapamadım. Bunların hiçbiri olmamıştı. Baharla arama hücremin duvarları girmiş, baharla arama suikast girmişti.

Geçmişe gitmeliydim! Derhal! Ziya'nın karşısına dikilip onu ikna etmeliydim. Ama nasıl? Onun bana yaptığı gibi! Dengemi kaybettiğim anda gelmişti bana. İntiharımın eşiğinde. Ben de suikastın bir gün öncesinde bulacaktım onu. Cinayet işleyerek intihar etmenin peşindeyken çıkacaktım karşısına. Yonina'ya mektup yazmak için kalemi eline aldığı ana gidecektim! Daha yazmadığı ancak aklından geçen cümleleri, yüzüne söylediğimde öyle etkilenecekti ki, ne desem yapacaktı. Gerekirse, bütün hayatını anlatacaktım. Kimsenin bilmediklerini. Ecce Homo'yu! Kendini öldürmek için girdiği Berlin'deki odayı, Burun Wallace'ı, her şeyi!

Ama nasıl gidecektim? Ellerime bakıyordum. Parmaklarıma, bacaklarıma. Gördüğüm her şey, ona giden bir yoldu. Gördüğüm her şey, Ziya'dan bir parça taşıyordu. Bir zaman mekiğinin içinde yaşıyor ama onu nasıl çalıştıracağımı bilemiyordum!

Ayağa kalktım. Mektubu yatağın üzerine bıraktım. Alnımdaki eskimiş dikiş izinin üzerinde gezdirdim elimi. Geriye doğru adımlar atarak, sırtımı hücrenin kapısına yasladım. Sekiz adım ileride, beni bahardan ayıran duvar vardı. Sekiz adım ileride bahar vardı. Avuçlarım, başım, sırtım ve topuklarım. Hepsi de kapıya yaslanmıştı. Bir yüz metre koşucusu gibi ellerimle kendimi öne itip, başım ileride ilk adımı attım. Ziya'ya gidiyordum. Geçmişe. Koşarak.

3

Yazı masasının üzerine eğilmiş, mektubuna başlamak üzereydi. Birkaç adım gerisindeydim. Gaffarzade Oteli'nde Ziya'nın odasında. Başarmıştım. Hücremin duvarından girip genlerimden geçmiş ve Ziya Hurşit'e gelebilmiştim. Hayatım olağanüstüydü. Ben neredeysem, gerçek oradaydı. İzmir'de. Kemeraltı'ndaki otel odasında.

O kadar ani döndü ki, elindeki tabancayı fark etmedim bile. Oysa kıpırdamamıştım. Neredeyse nefes bile almamıştım. Arkasında durduğumu nasıl hissetmişti?

"Kimsin?"

Odasında bir yabancı gören ve suikast hazırlığı içinde olan biri için oldukça sakindi. Hatta fazla sakin. Oysa odanın kapısı kapalıydı. Pencereler de öyle. Oraya girişimin, hiçbirinden olmadığı belliydi. Ama o yine de sakindi. Tek bilmek istediği, kim olduğumdu. Bej bir takım elbise giymiş, ayakkabılarının cilası güneşle buluşunca bir aynaya dönüşmüştü. Bir tarz meselesi, demişti bana. Karşımda duruyordu. Bütün tarzıyla. Bütün deliliğiyle. Yirmi altı yaşında.

"Bunun bir önemi yok. Sadece bu zamandan olmadığımı bil."

Güldü. Kim bilir, hangi güçlerin hangi adamlarını bekliyordu? Kim bilir, hangi ihanetlerin hangi baskınlarını bekliyordu? Askerler, polisler bekliyordu. Ama zamanın ötesinden gelen biri! İşte, buna gülmüştü.

“Öyle mi? Peki geri dönmen için ne lazım? Kendi zamanına dönmen için. Ölmen mi? Onun için mi geldin bana?” diyerek tabancasının horozunu çekti. Artık gülmüyordu. Ama ben de öldürülmek için gelmemiştim geçmişe.

“Bu mektubu sana bir otel odasından yazıyorum. İzmir’den. Bir cinayet işlemeye geldiğim şehirden. Cinayeti beklerken yazıyorum. Yarın. Her şey yarın bitecek. Yarın, her şey yeniden başlayacak. Göreceğiz. Belki de öldürüleceğiz. İşte o zaman, bu mektubu bitirmeye gerek kalmayacak. Sana kendim fısıldayacağım, yazacaklarımı. Kâğıt ve kalem yerine, gözlerimiz dokunacak birbirine... Yeter mi? Senin hakkında her şeyi bildiğimi kanıtlamak için yeterli mi?”

Tabancayla beraber kaşları da düşmüştü. Anlayamıyordu. Daha yazmadığı cümleleri ağzımdan çıkarken duymuştu. Onun yerinde olmak istemezdim. Çünkü aylar önce, ben de buna benzer bir karşılaşmanın içine düşmüştüm. İçinden hâlâ çıkamadığım bir tanışma...

“Nasıl?” diyebiliyordu ancak. “Nasıl olabilir?”

“Bunun bir önemi yok. Sadece söyleyeceklerimi dinle.”

“Zihnimi mi okuyorsun?”

“Hayır, gelecekten geliyorum. Yarın ne yapacağını biliyorum. Sonra ne olacağını biliyorum. Buraya nasıl geldiğini biliyorum. Ecce Homo’yu biliyorum. Burun Wallace’ı biliyorum. Albion’u nasıl havaya uçurduğunu biliyorum. Hannah Höch’ten ne kadar nefret ettiğini biliyorum. Ve ne zaman öleceğini de biliyorum. Nasıl öleceğini de! Şimdi sessiz kal ve beni dinle. Beni öldürmeyeceksen, bana inan ve dinle.”

Artık konuşmuyordu. Bana, bir hayalet görmüş gibi bakıyordu. Bu bakışları kendimden biliyordum. Ben de kendisine, bir zamanlar böyle bakmıştım. Birbirimize benzediğimiz söylenemezdi. Ama galiba gözlerimiz aynı bakıyordu. Aynı! Tamamen aynı. Buna da matematikte, eşitlik deniyor olmalıydı.

“Mustafa Kemal hakkındaki düşüncelerini biliyorum. Devrimin sürekliliği için ölmesi gerektiğine inandığını biliyorum. Dostlarının intikamını almak istediğini biliyorum. Çevresindekilerin yıkılacak yüzlerini görmek istediğini biliyorum. İçindeki parçalanmanın ancak gerçek bir kaos içinde huzur

bulabildiğini biliyorum. Ama vazgeçmelisin. Hepsinden. Her şeyden. Bu korkunç suikasttan! Çünkü hiçbir şeyi değiştiremeyeceksin. Eğer başarırsan, bugün nefret ettiğin her insan birleşip yönetimi devralacak. Ancak vazgeçersen, Mustafa Kemal, devrimin en ilerici hamlelerini yaşamı boyunca birer birer gerçekleştirecek. Kadınlara oy hakkı bile verecek! Sandığın gibi, boş bir heykele dönüşmeyecek. Her ne kadar binlerce insan bunun için çabalasa da, kurduğu cumhuriyetin ilkeleri yıkılmaz olarak kalacak. Yüz yıl sonra bile, onun gösterdiği yolda gidenler olacak. İleriye.

Ziya, bunu sakın yapma. Şimdi derhal bu oteli terk et. Git. Ait olduğun yolculuklara dön. Kaybol. Hep hayal ettiğin gibi, yok ol...

Seni tanıyorum. Mustafa Kemal'i öldürme isteğin kıskançlığından gelmiyor. Saltanatçı ya da hilafetçi olduğun için de yapmıyorsun bunu. Bütün kadınlar ona âşık olduğu için de yapmıyorsun. Yoksa öyle mi? Yönetme hırsı mı, güç arzusu mu yaptırıyor sana bütün bunları? Bana cevap ver!"

Sözümü bitirdiğimi fark edememişti. Hâlâ inanamıyordu. Tabancasını dizine yaslamış, gözlerini benden ayıramıyordu. Bir daha sordum.

"Sahip olduğu her şeyi çalmak için mi öldürmek istiyorsun Mustafa Kemal'i?"

Önce başını salladı. Sonra, "Hayır!" dedi. "Tabii ki hayır! Sadece..."

Fazla zamanım yoktu. Yolculuğumun ne zaman biteceğini bilmiyordum. Bu yüzden sözünü ben tamamladım.

"Gittikçe bir diktatöre, bir çara, bir padişaha dönüştüğünü düşünüyorsun. İnsanların ona taptığını görüyor ve bunu gelecekte kurulacak demokrasinin en büyük düşmanı olarak görüyorsun. Haklısın. Ama bu toprakları yeterince tanımıyorsun. Her ne kadar uğruna savaşmış olsan da, gerçekten tanıdığını sanmıyorum. Eğer öyle olsaydı, eğer tanısaydın, Anadolu'nun, bir devrimi ancak üstüne yağdığı zaman kabulleneceğini bilirdin. Seninle başka bir zamanda karşılaştık ve bana paylaşılamayan şehirlerden bahsettin. Musul'dan, Keşmir'den. Ama Anadolu'yu saymayı unuttun. Neden biliyor musun? Çünkü onu tanımıyorsun. Bin yıllık kölelerin uyanması için, en az bin yıl gerek. Nesilleri dönüştürmek için, geçmişle bağlarını koparmak için, en az bin yıl. Bu kadar vaktin var mı Ziya? Kimin var? Dolayısıyla

uyanmak bilmeyenlerin yüzüne atılacak bir sürahi su gibi olmalı, devrim! İnan bana, böylesi daha iyi! Bırak, Mustafa Kemal bildiği yolda yürüsün. Sen ve o, birbirinize benziyorsunuz. Sizi, sadece belli bir zaman dilimi içindeki hamlelerinizle yargılamak mümkün değil. Yaptığınız son işe kadar beklemek ve ancak sonrasında, adınızı koymak gerek. Ona Atatürk, dediler Ziya. Üstelik bir diktatör bile olmadı. Ve şimdi sana da bir ad lazım. Yaşa ve onu al. Yolculuklarına dön. Yaz, savaş, yarat! Ama suikasttan vazgeç!"

Bu kez dinlemişti. Duymuştu her kelimemi.

"Hayır! Kim olduğunu bilmiyorum ama yanılıyorsun. Herkes yanılıyor. Kimse, mecliste neler döndüğünü bilmiyor. Ben onu öldürmezsem, o hepimizi öldürecek. Hepimizi! Kendisine karşı olan kimseyi hayatta bırakmayacak!"

"Ona karşı olanların gerekçelerini söyle bana! Gerçek nedenlerini! Hangisi onun yerinde olmak istemiyor, onu söyle! Hangisi onu kıskanmıyor? Hangisi? Sen mi? Bak Ziya, bu konuda ısrar edersen, senin de bir zavallı olduğunu düşüneceğim. Güç peşinde koşan, devrime değil ama kendisine inanan bir zavallı. Derhal terk et burayı! Şimdi! Çünkü birazdan..."

2

Gözlerini bir saniyeliğine kapamış ve açtığında odada yalnız kalmıştı. Gelecekten geldiğini söyleyen genç adam yok olmuştu. İnanamıyordu. Hayal mi görmüştü? Bütün duyduklarını kendisi mi hayal etmişti? Tabancasına baktı. Onunla ateş edecekti. Tetiği ilk çeken kendisi olacaktı. Öyle kararlaştırmışlardı. Bir gün sonra. Polis karakolunun önündeki virajda. Mustafa Kemal'in arabası oradan geçerken yavaşlayacak ve ardında durduğu ağacı kendine siper edip ateş edecekti. Suikastı önce mecliste bir bombayla yapmayı düşünmüş, sonra vazgeçip Mustafa Kemal'in Bursa gezisi için hazırlık yapmıştı. Ama oraya gönderdiği Laz İsmail, "Burada olmaz" dediği için, cinayet İzmir'e kalmıştı.

Tabancasını yazı masasına bırakarak, önünde duran boş kâğıda baktı. Yonina'yı hatırladı. Adresi olmayan mektubunu. Birkaç dakika boyunca gördüğü o hayali adamı unutmanın tek yolu, âşık olduğu kadınla konuşmaktı. Ölü biriyle konuşmanın tek yolu da yazmaktı...

Kalemi eline alıp, bir süre, karşısındaki duvarda beliren Yonina'nın yüzünü izledi. Yazmaya başladı. Hiçbir şey olmamış gibi. Ne gördüğü hayaletten ne de söylediklerinden bahsetti. Mektubunu bitirince kalemi bırakıp arkasına yaslandı. Kâğıda uzanıp aldı ve katlayıp ceketinin iç cebine koydu. Artık duvarda, Yonina'nın yüzü değil, hayaletinki vardı. Söylediklerini hatırlıyor ve düşünüyordu.

Bir saniye sonra ne yapacağı asla belli olmayan Ziya Hurşit, odadan çıkıp otelden ayrıldı. Hızlı adımlarla sahildeki kayıkhaneye yürüdü. Giritli Şevki'yi, kayığında sigara içerken buldu.

"Şevki, beni iyi dinle. Vazgeçiyoruz. Suikast yok. Korkma, kimseye bir şey olmayacak. Sen sadece dediklerimi yap. Şimdi bir dilekçe yazıp valiliğe gideceksin. Bizi ihbar edeceksin. İsmail'in, Yusuf'un Hilmi'nin nerede olduklarını söyleyeceksin. Gelip bizi tutuklayacaklar. Nasıl olsa, ortada sadece bir teşebbüs var. Ne tetik çekildi ne de bir bomba atıldı. En fazla bir yıl yatar, çıkarız. Hem sen de ihbar eden olarak, derhal serbest bırakılırsın. Kimsenin canı yanmadan bu işten sıyrılırız."

Giritli Şevki, hiçbir şey anlamıyordu. Çünkü daha birkaç saat önce bir araya gelmişler ve planın son halini konuşmuşlardı. Gürcü Yusuf, Laz İsmail ve Ziya Hurşit Mustafa Kemal'i vurduktan sonra Çopur Hilmi'nin ayarladığı bir arabayla sahile gidecek, oradan da Şevki'nin kayığıyla Sakız adasına kaçacaklardı. Hatta sırf bu iş için, kayığın üzerindeki altı yüz liralık haczi bile kaldırmıştı Ziya. Ankara'ya gidip, İş Bankasından kredi çekmek için Kılıç Ali'den aracı olmasını istemişti. Ağabeyi Faik de oradaydı. Delice davranışlarına bir son verip, söylediği gibi ticaretle uğraşabilmesi için üç bin liralık bir kredi ayarlanmış ve Ziya, parayla İzmir'e dönmüştü. Bütün bu çabalardan sonra şimdi karşısına gelmiş, vazgeçmekten bahsediyordu. Üstelik ihbar edilmek istiyordu.

"Neden beyim? Neden kendimizi ihbar ediyoruz? Neden şimdi kaçıp gitmiyoruz?"

Ziya da bir sigara yakmıştı. Dalgaların hafifçe salladığı kayıkta karşılıklı oturuyorlardı.

"Bilmediğin şeyler var. Gazi onu öldüreceğimizin haberini zaten aldı. Bu yüzden gezisini erteledi. Bu akşam, mutlaka bizi bulacaklar. Eğer onlar bulursa, öldürürler. Ama sen gidersen, sadece tutuklanırız!"

Giritlinin elindeki sigaranın külü uzamış, kayıkçı duyduklarına inanamıyordu.

"Ne demek, Gazi biliyor? Ne demek istiyorsun? Kim haber vermiş?"

"Naciye denilen kadın. Laz İsmail'i Bursa'ya gönderdiğimde yanına refakat etmesi için verdiğim kadın. Karı koca gibi görünsünler diye

göndermiştim. Dikkat çekmesinler diye. Suikast için en doğru yeri bulup, dönsünler diye. Ama Naciye konuşmuş. Bildiği her şeyi anlatmış. Bizimle sonuna kadar savaşacaklarını söyleyen Sarı Efe Edip ile Abdülkadir, neden İstanbul'a gitti sanıyorsun? Onlar da her şeyi biliyor."

"Vay orospu! Peki şimdi ne yapacağız?"

"Dediğim gibi, valiliğe gidip yerlerimizi söyleyeceksin. Askerler gelmeden, kendimizi polislere teslim edeceğiz. Ondan sonra da cinayet teşebbüsünden yargılanıp en fazla bir yıl yatacağız. O kadar. Haydi, şimdi fırla. Koş. Ben de otele dönüyorum."

Şevki ne diyeceğini bilemiyordu. Kafası o kadar karışmıştı ki titremeye başlamıştı. Ziya iskeleye çıkmış, "Haydi" diyordu. "Yürü! Unutma, bir dilekçe yazacaksın. O, tutuklandığımızın kanıtı olacak. Anlıyor musun? Bizi öldürüp yok etmemeleri için kanıt gerek. Haydi! Askerlerden önce polisler gelmeli!"

Daha fazla durmamış, dönüp yürümeye başlamıştı. Ziya'nın ne düşündüğünü anlamanın imkânı yoktu. Kim bilir, gözleri neler görüyordu?

Şevki tek hamlede kayıktan atlayıp valiliğe doğru koştu. Girişteki kalem memurlarından aldıklarıyla bir not yazdı.

Odasına girdiğinde Ziya gülümsüyordu. Yaşadığı hayatı düşünüyordu. Yaptıklarını, yaktıklarını, her şeyi. Ve bütün bunların karşısında sadece gülümsemekle yetiniyordu. Şimdi de hapse girecekti. Belki bir, belki iki yıl. Gelecekten gelen hayalet öyle doğru şeyler söylemişti ki, Mustafa Kemal hayatta kaldığı takdirde devrimin de süreceğine ikna olmuştu. Çünkü Mustafa Kemal, devrimin kendisiydi! Hayatında ilk kez, attığı bir adım için pişmandı. O güne kadar suikasttan bahsettiği her insanın gözlerinin nasıl parladığını hatırladı. Nasıl da sevinmişlerdi! Önlerinin açılacağını düşünmüş, Mustafa Kemal'in yerine geçmenin, bir an için de olsa, mümkün olabileceğini hayal etmişlerdi. Hiçbiri, Ziya gibi değildi. Onunla hiçbir benzerlikleri yoktu. "Hepsinin" dedi, odasındaki tek aynaya bakarak.

"Hepsinin canı cehenneme! Bugüne kadar hiçbir suçumun bedelini ödemedim. Artık zamanı geldi... Hiçbiri umurumda değil!"

Gelecekten gelen hayalet amacına ulaşmıştı. Yıllardır gerçekleştirmek istediği bir cinayetten, Ziya’yı birkaç dakika içinde vazgeçirmişti. Artık değişecekti Ziya. Değişme zamanı gelmişti. Hapisten çıkınca gidecekti. Afrika’ya, Amerika’ya, Çin’e. Dünyayı dolaşacaktı. Dünyanın damarlarında gezecekti. Yonina’ya kavuşana kadar dünyanın altını üstüne getirecekti. Hayaletin açtığı gözleri, artık asla kapanmayacaktı.

Yatağına uzanıp beklemeye başladı. Elinde tabancasıyla. Tavanda, Yonina’nın yüzü vardı.

“Ziya Hurşit Bey, bir gaye uğrunda, uzun bir zaman beraber çalışmamış mıydık?”

“Evet Paşam.”

“Nedir bu suikast? Hem de şebekenin elebaşı, ruhu, sizmişsiniz.”

“Öyle. Doğrudur Paşam. Suikast yapmaya gelmiştim ama fiile çıkmadı.”

“Sizden bunu beklemezdim.”

“Dünya beklenmedik şeylerle doludur, Paşam. Ne yapayım ki, bugün huzurunuzda bu vaziyetteyim.”

“Ben intikamcı bir adam değilim. Fakat iş artık mahkemeye intikal etmiştir. Neticeyi beklemekten başka çare yok.”

İzmir’de kurulan İstiklal Mahkemesi’nin kararı okunduğunda, Ziya Hurşit gülümsemeye devam ediyordu. Çünkü hiçbir şeyi saklamadan, bütün planı anlatmıştı. Her şeyi reddeden diğerleriyle yüzleşmiş ve hepsine kendi sözlerini hatırlatmıştı. Açık sözlülüğünün nedeni, alacağını düşündüğü bir ya da iki yıllık kalebentlik cezasıydı. Ama karar okunmaya başlanmış ve adları geçen ilk on üç kişinin idam edileceği söylenmişti. Mahkeme heyetinde tek bir hukukçu ve sanıkların tek bir avukatı yoktu. Sadece bir saniye için yüzü donan Ziya, başını kaldırıp tavana baktı. Sonra soluna. Sonra da sağına. Yeniden gülümsedi. Nereye baksa, Yonina’nın yüzü vardı. O da gülüyordu...

1926 yılının 13 temmuz gecesi, İzmir hapishanesindeki hücresine girdiklerinde, Ziya Hurşit uyuyordu. İdam edileceğini öğrendiğinden beri, içindeki parçalanma durmuş ve huzur adındaki tuhaf bir duygu aralarındaki boşlukları doldurmuştu. Bu yüzden artık uyuyabiliyordu. Öleceğini bildiği için...

Gözlerini açtığında, “Hoş geldiniz” dedi. Yıllar sonra tarih kitaplarına, “Uyandırıldığında soğukkanlıydı, hatta neşeliydi...” diye geçecekti.

Selanik Kıptilerinden, cellat Ali Ağcı, “Bugüne kadar 1017 kişi astım. Böyle düğüne gider gibi gideni görmedim” diyecekti. Bilmediği, Ziya’nın gerçekten de bir düğüne gittiğiydi. Kendi düğününe.

“Anladım” dedi gardiyanlara. “Hiç telaş etmeyin. Hele bir hazırlanayım.”

Giyindi ve losyonunu sürdü. Bir tarz meselesi...

“Buyurun, gidelim” diyerek hücreden çıktı.

Diğerlerini sordu. Bazılarının idam edilmesinin gerçekten de gereksiz olduğunu söyledi. Oysa beş hafta sonra Ankara’da bir mahkeme daha kurulacak ve onlarca kişi tutuklanıp dört idam daha gerçekleşecekti. Bilmiyordu Ziya. Tek bir hamlesinin, daha kaç taş devireceğini bilmiyordu. İttihat ve Terakki’nin tamamen yok edilmesine neden olacağını bilmiyordu. Birinci Meclis’teki bütün muhaliflerin, mahkeme yoluyla susturulacağını bilmiyordu. Kendisine sadece selam vermiş olmakla suçlanan Kâzım Karabekir Paşa’nın bile tutuklanacağını bilmiyordu. Bilse umursar mıydı? Belki evet, belki hayır. Belki de hiçbir konuda yanılmadığını görünce gülümsemekle yetinirdi...

Cebindeki iki yüz lirayı çıkarıp hapishane müdürüne verdi.

“Bunu Faik’e verin.”

Şerefine layık bir mezar taşı yapılması için verdiğini söyledi. Oysa St. Michaels yolundan hatırlıyordu, mezar taşlarını. Ama bu defa biliyordu Ziya. Mezarının başına hiçbir şey dikilmeyeceğini biliyordu. Sadece, diğerlerinin ve ağabeyinin de öğrenmesini istiyordu. Tarihten silineceğini. Kazınacağını. Hatta silinmek için mezarının başına bir taş bile dikilmeyeceğini görmelerini istiyordu. Hiç yaşamamış gibi...

Suikast noktası olarak planladığı, Kemeraltı Camii’nin köşesine kurulmuştu, idam sehpası. Görünce gülümsedi.

“Ne kadar güzel! Salıncağa benziyor. Yüksekliğine de diyecek yok. Yerde kalanlara yüksekten bakacağım. Zaten istediğim de buydu” diyerek yürüdü.

Kimse daha konuşmamıştı ki sehpaya çıkmıştı bile.

“Zahmet etmeyin, kendi işimi kendim görürüm.”

Cellat Ali, Ziya’dan daha heyecanlıydı.

“Aman beyim... Vakit geçiyor” dediğinde Ziya, son kez kahkaha attı.

“Acelen ne? Ölecek olan ben değil miyim? Gidiyorum işte. Dünya sana kalacak, merak etme!”

Dediği doğruydu. Ziya Hurşit gitti ve dünya bize kaldı.

1

Dudağındaki ıslaklığın nereden geldiğini diliyle dokununca anladı. Alnından süzülen kan, hücrenin zeminine yayılmıştı. Yerde yatıyordu. Gözlerini açmış, birkaç dakikadır hayatını düşünüyordu. Hayatının birkaç dakikasını. Aklında sadece son cümlesini bitiremediği vardı. Geçmişe yaptığı yolculuk bir cümle erken bitmişti. Oysa Ziya’ya, Giritli Şevki’nin valiliğe gidip suikastı ihbar edeceğini anlatacaktı. Kendisinin de tutuklanıp idam edileceğini söyleyecekti.

Bilmediğiyse, eğer geçmişe gitmemiş olsa, bunun asla gerçekleşmeyeceğiydi. Ziya’yı ikna etmemiş olsa, Giritli Şevki asla valiliğe gitmeyecek ve Atatürk, 1926 yılının 16 haziran günü, Ziya Hurşit tarafından öldürülecekti.

Ziya’nın ardında bıraktığı tek iz olan mektup, geri dönüp üzerinden geçmiş ve asker, akla gelmeyeni yapmıştı.

0

Cezaevindeki hayatım öyle hızlı ilerliyordu ki günlerin nasıl geçtiğini anlayamıyordum. Zaman, içini doldurdukça hafifliyor ve hızlanıyordu. Yine bir hücredeydim. Bu defa, altı adımlık bir odada. Cinayet suçlusu olduğum ve tehlikeli kabul edildiğim için diğer mahkûmlarla karşılaştırılmıyordum. Kimseyle tek kelime konuşmadan günlerimi geçiriyor ve sadece benim bildiğim bir hayatı yaşıyordum. İçimdeki hayatı. Gözkapaklarımın, derimin ardındaki hayatı. Kimsenin ulaşamayacağı bir yerdeydim. Bir gün evimi Atlantik okyanusunun sahiline inşa ediyor, öbür gün Taj Mahal'de yemek yiyordum.

Buraya getirilişimin üzerinden aylar geçmişti. Ziya'yı artık görmüyor ya da duymuyordum. Belki de geçmişe gitmemin değiştirebildiği tek şey buydu. Hafızalarımız, sonsuza dek birbirinden kopmuştu. Ancak kendimi kurtaramamıştım. Cezaevinin kütüphanesinden aldığım kitapta, İzmir Suikastı'nı anlatan cümlelerin bir tanesinin bile değişmediğini gördüğümde, başarısız olduğumu anlamıştım. Sihirli biçimde, hücremden çıkarılacağımı umut ettiğim günler çok geride kalmıştı. Ama artık hiçbiri umurumda değildi. Hiçbiri. Ait olduğum yerdeydim. Derimin altında.

Bir sabah, hücremin sessizliği çok uzaktan haykırılan bir sayıyla bozuldu.

"Bir!"

"Jandarma!"

Önce ne olduğunu anlayamadım. Kimler, neden şınav çekiyordu? Neden sesleri bu kadar gür çıkıyordu? Çok kalabalık olmalılardı. Sonra birden, benim devremden olan askerlerin terhis haftasının geldiğini hatırladım. Gidiyorlardı. Zorunlu askerlik hizmetine, aynı tarihte birlikte başladığım erler, terhis oluyordu.

"İki!"

"Jandarma!"

Komutanları son şınavlarını çektiriyor olmalıydı. Bir terhis geleneği. Biliyordum. Daha önce de görmüştüm. Son kez çekilen şınavları.

"Üç!"

"Jandarma!"

Gelirken üzerlerinde ne varsa, onları giymiş halde şınav çeken askerleri hatırlıyordum. Şınav çekerken gülümseyen askerleri. Terhis oluyorlardı.

"Dört!"

"Jandarma!"

Hayata karışmalarına birkaç şınav kalmıştı. Duyuyordum. Çok uzaktaydılar. Ama gidecekleri için öyle heyecanlılardı ki, seslerini bana duyuracak kadar bağırıyorlardı.

"Beş!"

"Jandarma!"

Komutanları sayıyordu:

"Altı!"

Askerler bağırıyordu:

"Jandarma!"

"Yedi!"

Ellerinin üzerinde alçalıp yükseldikleri an bağırıyorlardı:

"Jandarma!"

"Sekiz!"

“Jandarma!”

“Dokuz!”

“Jandarma!”

“On!”

“Jandarma!”

Ve komutan, son kez soruyordu:

“Kaç oldu?”

460 gün sonra öyle bir bağırıyorlardı ki ben bile inanıyordum.

“Sıfır!”

-1

Her şey sıfırın altında başlar. Kar maskeleri geçirildikçe başların etrafına, gerçek yüzler ortaya çıkar. İnsan, saklanınca kendisi olur. Kalın kumaşlara gömülünce çıplak kalır. Her şey sıfırın altında biter. Hayaller de, gerçekler kadar buz tozuna dönüşünce.

Hücresinin kapısı nadiren açılırdı. Bu yüzden, anahtar sesini duyduğunda irkildi. Gözlerini kapadı. Her kim geldiyse görmek istemiyordu. Hücresinin ortasında, yerde, bağdaş kurmuş oturuyordu. Kimseye ayıracak zamanı yoktu. Ancak bir ses duydu. Tanıdığı bir ses.

“Çok teşekkürler. Sizi yorduysa kusura bakmayın.”

Konuşan annesiydi. Demek, sonunda oğlunu görmeye karar vermişti! Sonunda gelebilmişti! Önce cezalandırmayı düşündü annesini. Sonra vazgeçti. Hiçbir ceza, onun annesi olmaktan daha acı verici değildi. Kadını affetti ve gözlerini açtı.

Annesinin yanında bir de astsubay vardı. Ekber’e benziyordu. Onun gibi konuşuyordu.

“Evet, asker. Bitti. Haydi bakalım. Terhis vakti! Bak, annen de burada.”

“Oğlum, haydi üzerini değiştirelim.”

Önce inanamadı. Bu yüzden konuşmadı. Hareket etmedi. Hayal görmediğine emin olmak istedi.

“Haydi, oğlum, gel. Ver elini.”

Annesi elini uzatıyordu. Astsubay gülümsüyordu. Görüntüleri dalgalanmıyor, sesleri kalınlaşmıyordu. Gerçektiler! İnanabilirdi artık. Çıkıyordu işte! Kurtulmuştu! İşe yaramıştı, demek ki! Geçmişe gitmesi ve Ziya’yla konuşması işe yaramıştı! Sadece biraz uzun sürmüştü, hepsi o kadar. Geçmişin değişe değişe, kendisine kadar gelmesi biraz uzun sürmüştü. Ama bitmişti işte! Olmuştu! Suikastı engellemiş ve bütün suçları geçmişle beraber yok olmuştu. Özgürlüğüne kavuşması için ayağa kalkıp annesinin elini tutması yeterli olacaktı.

Ayaklarının üzerinde ağır ağır doğrulurken çevresine baktı. Hücresine. Son kez. Ancak baktığı her yer değişiyordu. Yatağı bir kanepe oluyor, duvarlarda pencereler açılıp içeri gün ışığı giriyor, Atatürk’ün fotoğrafları kendisine bakıyordu. Annesine uzattığı elini birden geri çekti.

“Ne oluyor?” diyebildi.

Annesi alışkındı.

“Bir şey olmuyor, evladım. Gidiyoruz.”

Göz göre göre, hücresi bir bekleme odasına dönüşmüştü. Sıradan bir odaya. Bir zamanlar, temizliğini yaptığı karargâh binası odalarından birine. Herhangi birine. Nabzı kulaklarındaydı. Her neredeyse, oradan çıkmak istedi. Hücre ya da bir oda. Derhal terk etmeliydi. Eli havada kalmış annesinin yanından geçip astsubayın yanındaki kapıdan çıktı. Bir yandan da “Önemli değil” diyordu fısıldayarak. “Önemi yok. Gidiyorum. Önemi yok. Gidiyorum.”

Oğluna ancak koridorun sonunda yetişebilen kadın, elinden tutup, onunla yürüdü. Konuşmadılar. Bir merdivenden inip, karşılarına çıkan ilk kapıdan geçtiler. Girdikleri yer, bir koğuştu. Bomboş yatakların durduğu bir koğuş. Ne kadar da temizdi, hepsi! Masmavi çarşafları ve üzerlerinde katlanmış yorganları vardı. Aylar önce içinde uyuduğu koğuşa hiç benzemiyordu. O kadar benzemiyordu ki, o koğuş gerçek değilmiş gibi geliyordu şimdi. Hiçbir zaman var olmamış gibi.

Yataklardan birinin yanında durdular. Annesinin yardımıyla kamuflajının düğmelerini açmaya başladı. “Bu bir kamuflaj!” diyordu. Yine fısıldayarak. Annesi duymuştu.

“Tabii oğlum”

Oysa aylardır, battaniye kumaşından dikilmiş gibi, sert ve kalın giysiler taşıyordu. Sadece mahkûmların giydiği, kahverengi bir gömlek ve pantolon. Ama şimdi bir jandarma kamuflajı vardı üzerinde...

Önce üstünü çıkardı. Sonra postallarının bağlarını çözüp, bir ayağının burnuyla diğerinin topuğuna basarak ikisinden de kurtuldu. Pantolonunu bileklerine indirip, ayaklarını sırayla içinden çekti. Annesi, üzerinden çıkanları katlayıp yanlarındaki yatağa koyuyordu. Üzerinde sadece beyaz iç çamaşırları kalmıştı.

“Bak, defterin cebindeymiş. Şuraya koyuyorum, alırsın sonra. Kepini de ver çocuğum”

Kepi yoktu ki! Var mıydı? Elini başına götürdüğü anda, kepin siperliğine çarptı. Çekip aldı. Annesine uzattı. O da, katlanmış giysilerin üstüne bıraktı.

Beyaz saçlı kadın, yanında getirdiği çantanın fermuarını açtı. İçinde kaybolan eli, çantadan bir pantolonla çıktı. Bir de tişörtle. İkisini de yavaşça geçirdi bedenine. Sonra beyaz çoraplar gördü. Eline aldı ama ne yapacağını bilemedi.

“Yatağa otur, öyle giy” dedi annesi.

Oturdu ve zor da olsa, ayaklarını çorapların deliklerine denk düşürebildi. Çorapların üzerine, hangisinin sağ, hangisinin sol olduğunu belirten işaretler konulması gerektiğini düşünürken, görüş açısına bir çift Stan Smith girdi. Beyaz Adidas’lar. Gülümsedi. “Keşke dört ayağım olsaydı da bir çift daha giyseydim” dedi. Önünde diz çökmüş olan annesi duydu ve oğlunun bağcıklarını bağlarken başını salladı.

Koğuştan çıkıp, nizamiyeye giden yolun başlangıcına geldiklerinde, onları bir kalabalık bekliyordu. Gözyaşları daha kurumamış olan annelerin sarıldığı çocukların başlarını babaları okşuyordu. Bir de albay vardı. Çok uzaklarda alay komutanlığı yapan albayla aynı yüzü taşıyan bir albay. Herkese gülümseyerek bakan. Bir yandan da çevresindeki gazetecilerle konuşan bir albay.

“Evet” diyordu.

“Evlatlarımız, bütün engellerine rağmen askerliklerini yaptılar. Bir günlüğüne de olsa temsili olarak vatani görevlerini yerine getirmiş oldular. Onlarla gurur duyuyorum. Onlar da kendileriyle duymalı. Bildiğiniz gibi, bu faaliyeti her yıl yapıyoruz.”

Asil çevresine bakıyordu. Asil uyanıyordu. Uyandıkça görüyordu. Körler görüyordu. Sakatlar, cüceler, kendisi gibi deliler görüyordu. Ailelerini görüyordu. Albay konuşmaya devam ediyor, Asil duyuyordu.

“Bu yıl atış talimi de yaptık...”

Asil kırmızı bidonu düşünüyordu. Vurduğunu sandığı, doldur-boşalt bidonunu.

“Yemin töreni de çok güzeldi. O kadar duygulandık ki! Bugünü onlar da, bizler de asla unutmayacağız!”

Asil de unutmayacaktı. Çünkü albay yalan söylüyordu. Herkes yalan söylüyordu. Kimse onun yaşadıklarını bilmiyordu. Biraz önce bir hücreden çıktığının kimse farkında değildi. Bir yanlışlık olmalıydı. Hayat kadar bir yanlışlık!

Cebinden çektiği siyah kaplı defterini açtı. Sayfaları bomboştu. Bir an önce, eve gidip yazmalıydı. Defterini doldurmalıydı. Önce bir er, sonra da askeri bir mahkûm olarak geçirdiği yılları yazmak için sabırsızlanıyordu. Bir an önce yazmalı ve annesine okutmalıydı. Bir an önce yazmalı ve herkese okutmalıydı. Çünkü yalan söylüyorlardı. Yüzlerine vurmalıydı. Teker teker, hepsinin yüzüne, sayfa sayfa vurmalıydı. Hiçbir şeyin, bir gün sürmediğini kanıtlamalıydı.

-2

Protagoras'a göre, insan, her şeyin ölçüsüdür. Peki, insanın ölçüsü nedir? Her şey mi? Diğer insanlar mı? Partiküllerin hareketleri mi? Evrenin kanunları mı? Işığın hızı mı? Kilogram mı, metre mi? İnsanın hacimsel ağırlığı mı? Hücre sayısı mı? Kromozom sayısı mı? Hayatı boyunca kaç kez ölmeyi düşündüğü mü? Kaç kez nefes alıp verdiği mi? Hiç biri...

İnsanın ölçüsü Asil'dir. Algı eşiklerine hapsolmuş olan insan, Asil tarafından ölçüldüğünden habersiz yaşamakta ve ölmektedir. Varlığın ve yokluğun bilgisine sahip, ancak bunu yönetmekten aciz olan Asil, insanların akıl sağlığı birimlerine göre, delidir. Bu yüzden aşağılanmış ve etten örülmüş sarayların dışına sürülmüştür.

Ortalama ağırlıktaki beyninde evrenin bilgisini taşıyan Asil, bir saniye içinde onlarca günü yaşayabilir, temsili bir askerlik gününde yıllarca asker kalabilir. Çünkü insan, hayat ve zamanla olan ilişkisi, tek bir noktadan ibarettir. Asil, insan, hayat ve zaman tek bir noktada, üst üste durmaktadır.

Ancak evreni bilmek, onu anlamak değildir. İçinde yükselen okyanusa rağmen Asil yüzmeyi öğrenememiş ve bilgide boğulmuştur. Evrenin bilgisine sahip olmasının tek nedeni, geldiği yerdir: Hiçlik.

Asil, hayatı değiştirmekle görevli peygamberlerin yaratıldığı evrende değil, onun sınırlarının ardına düşen hiçlikte doğmuştur. Yeni nesil bir varlık, ikinci bir Adem'dir.

Peki, Ziya Hurşit kimdir?

-3

Kadı Hurşit Efendi'nin oğlu Ziya Hurşit'in hayatı, Asil'in hatırladığını sandığından hayli farklıydı. Öncelikle, en az büyük ağabeyi Faik kadar disiplinli bir öğrenci olmuş ve iki kez sınıf atlayarak, on altı yaşında Danzig'deki Gemi İnşaatı Fakültesi'ne kabul edilmişti. Almanya'da geçirdiği süre içinde, ne Dadaizmin öncüleriyle yaşamış, ne Yonina adında bir kadına âşık olmuş, ne de babasıyla ağabeyinin tutuklandığına ilişkin bir mektup almıştı. George Grosz'la asla tanışmamış ve Ecce Homo'nun orijinalini kesinlikle çalmamıştı.

Neden Asil, hayalindeki Ziya Hurşit'i, sıradan insanların sıradan hayatlarını utanç verici bulan bir excentrique olarak düşlemişti?

Çünkü excentrique olan, Asil'in ruhuydu.

-4

Ziya Hurşit'in, başarıyla yürüttüğü öğrenimini yarıda keserek ülkeye dönmek istemesinin tek nedeni, Milli Mücadeleye katılma idealiydi. Danzig'deki diğer üç Türk öğrenciyi örgütlemiş ve ülke topraklarına onlarla ayak basmıştı. Kalbinde ve aklında herhangi bir nefret yatmayan Ziya Hurşit, Eskişehir'e varana kadar kat ettiği binlerce kilometrenin hiç birinde cinayetler hayal etmemişti. Ancak yine de, Asil'in kurduğu intikam hayalinin ilham kaynağıyla karşılaşmış ve ağabeyi Fazıl'ın tutuklandığını öğrenmişti. Albayrak adındaki direnişçi bir çeteye katılarak Fazıl'ı şahsen kurtarmıştı.

Neden Asil, hayalindeki Ziya Hurşit'in gözlerinde intikamın kara ışığını görmüştü?

Çünkü insan ve oğlunun kendisine bir evren kadar huzur borçlu olduğuna, dolayısıyla iki ayağının üzerinde doğrulmuş her canlının bir gün önünde yeniden eğileceğine inanmış olan, Asil'in ruhuydu.

-5

Ne bir nihilist ne de bir anarşist olan Ziya Hurşit, genç yaşına rağmen olgun kişiliği ve dürüstlüğüyle Mustafa Kemal Atatürk dahil, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde herkesin saygısını kazanabilmişti. Hem Birinci Grup'tan hem de İkinci Grup'tan dostlar edinmişti. Asil'in sandığının aksine gerçek bir idealistti. İdealleri uğruna kendinden vazgeçebilecek kadar amacına odaklanabilen bir karakterdi. Ne birinci meclis sonrasında yeraltına inmiş ne de ruhunu kaybolmuşluğa batırmıştı.

Neden Asil, hayalindeki Ziya Hurşit'i, sınırsız düşüncelerini sınırsız davranışlara dönüştürebilen, kışkırtıcı ve çelişkili bir karakter olarak biçimlendirmişti?

Çünkü sınırsız düşüncelerini sınırsız davranışlara dönüştürebilen, kışkırtıcı ve çelişkili bir karakter olan, Asil'in ruhuydu.

-6

Birinci Meclis'teki muhaliflerin çeşitli yollarla tasfiye edildiğini gören ve sıranın kendilerine geleceğini düşünen birtakım isimler, Mustafa Kemal Atatürk'e yönelik bir suikast tasarlamıştı. Tarihi ve siyasi bir bilmece olan bu suikasta, Ziya Hurşit'in hangi aşamada ve hangi nedenlerle katıldığı ise tamamen karanlıkta kalmıştı.

Neden Asil, Ziya Hurşit'i, arkasında örgütlü hiçbir güç bulunmayan bir suikastçı ve tetiği şahsen çekecek kadar deli olarak hayal etmişti?

Çünkü diğer insanların değerlerine göre kendisini bir deli olarak niteleyen ve ardına dönüp bakınca kimseyi göremeyen, Asil'in yapayalnız ruhuydu.

-7

İzmir’deki mahkemede, yalnızca beraat edenlerin kararları yüzlerine okunmuştu. İdam edilecek olanlar, kendileri hakkındaki kararları, ölmeden kısa bir süre önce hücrelerinde öğrenmişlerdi.

Neden Asil, mahkemede idam kararını duyan Ziya Hurşit’in, çevresindeki duvarlarda Yonina’yı gördüğü sahneyi düşlemişti?

Çünkü Asil’in ruhu, ölümüne aşıktı.

-8

Ziya Hurşit’in son sözü, “Hürriyetsiz bir memlekette yaşamaktansa, namusuyla ölmek daha hayırlıdır,” olmuştu.

Neden Asil, Ziya Hurşit’in idealizminin kanıtı olan bu son sözü es geçmişti?

Çünkü Asil’in ruhu o kadar kalabalık ve karmaşıktı ki, romantik de olsa neden-sonuç ilişkilerinin düzenli biçimde kurulmasını şart koşan idealizme, içinde yer yoktu. Çünkü Asil, insan ve oğlunun ilerlemesine temel olan idealizmin, aynı insan ve oğlunun sonunu getireceğine inanıyordu.

-9

İzmir’de, suikast için gerekli olanakları sağlayacak olan kişi Sarı Efe Edip’ti. Ancak suikast için kararlaştırılan tarihten bir gün önce Abdülkadir’le birlikte İzmir’i terk etmesi, Giritli Şevki’yi telaşlandırmış ve her şeyi itiraf etmek üzere İzmir Valiliğine koşmasına neden olmuştu. Suikastın ihbar edilmesinde Ziya Hurşit’in herhangi bir etkisi söz konusu değildi.

Neden Asil, Ziya Hurşit’e “Hepsinin canı cehenneme! Bugüne kadar hiçbir suçumun bedelini ödemedim. Artık zamanı geldi...” dedirtmiş ve geçmişe giderek Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatını kurtardığına inanmıştı?

Çünkü Asil, ruhunun işlediğini düşündüğü suçlardan ötürü yorulmuştu. Çünkü Asil, ruhuna masum bir geçmiş yaratmanın peşine düşmüştü.

-10

Her ne kadar Asil, varlığını inkâr etse de, kendi ruhuyla karşılaşmıştı. Bu karşılaşma, bir günlük temsili askerliği sırasında gerçekleşmişti. Böylesi bir gerçeği kabul etmeyi reddeden Asil, kendi ruhuna yeni bir ad, yeni bir geçmiş ve yeni bir karakter vermişti. Bunları belirlerken zihninden geçen gerekçeler, Ziya Hurşit gibi, geleceği, ideallerini gerçekleştirme ihtimalleriyle dolu bir insanın akıldışı bir plana karışmasındaki nedenler kadar meçhuldü. Ancak yine de Asil’in, ruhunu, yıllar önce idam edilerek ölmüş bir insanın kimliğine büründürmesi, kendisinden ne denli korktuğunun kanıtıydı. Asil’in ruhu, Asil’e göre, uzun zaman önce ölmüş ve gömülmüş olmalıydı. Böylece zamanı geldiğinde, yeniden toprağa dönecek ve Asil’in, ruhuyla hesaplaşması, bedeni ölene kadar ertelenecekti.

-11

Çevresindeki kalabalıktan sıyrılan bir kamera gördü. Elindeki mikrofonu uzatarak kendisine yaklaşan bir muhabir gördü. Ardından da Albay geliyordu. Herkes gülümsüyordu. Muhabir sordu:

“Bugün askerlik yaptın. Söyle bakalım, neler hissediyorsun?”

Önce başını eğip Stan Smith’lerine baktı. Sonra aniden gözlerini muhabirin yüzüne sapladı. Jandarma Er Asil Konuştu.

“Hepinizin amına koyayım!”

Muhabirin ve Albayın yüzleri, havada asılı kaldı. Aynı anda. Jandarma Er Asil kameraya baktı:

“Zorunuza mı gitti?”

-12

Asil’in hayatı, Azil’de anlatılana kadar bir sır olarak kaldı.

-14

Bir sigara...

-15

Duruyorum. Zamanla birlikte. Nöbetteyiz. İkimiz de.

-16

Bir sigara daha... Bir şarkı daha... Son bir şarkı. Muse. Blackout.

-17

Yürüyorum. Voltam, sekiz adım.

-18

-19

Eksi on dokuz.
Sıfırın ve hayatın altında 19.
Soğuk, artık bir tutkal.
Her şeyi her şeye yapıştırabilen bir tutkal.
Deriyi çeliğe,
iyiyi kötüye,
buzu aleve,
kumaşı plastiğe,
dostu düşmana,
eti kemiğe,
çirkini güzele,
sesi dudaklara,
aşkı nefrete,
dili dişe,
mermiyi namluya,
ayı göğe,

özgürlüğü duvarlara,
insanı oğluna,
rüyayı uykusuzluğa,
ışığı karanlığa,
geçmişi sonsuzluğa,
şarkıyı kulaklarıma,
yüzümü kara,
hayatı ölüme,
beni ruhuma...

-21

Acıdan başka bir şey değilim.

-23

Şu an donarak ölmekte olan Mehmetçiklerimize buradan kucak dolusu sevgiler...

DK DOĞAN KİTAP

"Beyaz gövdeli zenci köpeklerimiz var. Adları da var. Ama onlar birer heykel. Çağırınca gelmiyorlar artık. Cennetin kapısını bekliyorlar. Karla karışık toprağa gömülebilmek için kulakları dik donuyorlar! Öyle bir cennet ki, paslı demirin bile ak sakalı var. Bizi saran tel örgüler beyaz angoradan örülmüş. Havası havlamayı bırakmış, ısırıyor. Beyaz ağzı etimizle dolu. Bu yüzden sessiz bir ayaz var. Saçaklardan sarkan mızrak dişleri ensemize saplanmış. Gazete kâğıdı gibi buruşmuş derimizde mor diş izleri, bekliyoruz. Cennetten kovulmayı. Bembeyazız. Soğuk. Donmak. Çözülmek. Tekrar donmak. Daha fazla hiçbir şeye gerek yok. Fiilleri çekmeye bile. Herkes kalsın yerinde. Bıraksınlar, yaslansın göğsüm sırtlarına, ılıklaşsın enseleri nefesimle. Yavaş yavaş sokayım dilimi derilerine. Aksın içlerine hayatımın zehri. Yirmi adet mermi. Muhteşem! Hepinizi geberteceğim! Ama hepinizi!"

